



REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU SVIDNÍK



Realizované v rámci projektu OP ŽP z fondov EÚ/ERDF

Apríl 2013



Podpora ochrany lokalít NATURA 2000 začlenením do celopriestorového systému ekologickej stability

REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY okresu SVIDNÍK

obstarávateľ:

Slovenská agentúra životného prostredia,
Tajovského 28, 075 90 Banská Bystrica

riešiteľská organizácia:

ESPRIT, s.r.o., Pletárska 2, 969 27 Banská Štiavnica
tel: +421 45 69 21 535, fax: +421 45 69 230

zodpovedný riešiteľ:

Mgr. Dušan Kočický

spoluriešitelia:

Ing. Ivana Špilárová
Mgr. Peter Švec
Mgr. Daniel Turaček
RNDr. Zita Izakovičová, PhD.
Mgr. Barbora Šatalová
Dr. Peter Burda

OBSAH

I. TEXTOVÁ ČASŤ:

ÚVOD	4
CIEĽ ÚLOHY	4
VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA	4
I. ANALYTICKÁ ČASŤ	8
1. PRÍRODNÉ POMERY	8
1.1. ABIOTICKÉ POMERY	8
1.1.2. Geomorfologické pomery a reliéf	8
1.1.2. Geologické pomery	11
1.1.3. Pôdne pomery	14
1.1.4. Hydrologické pomery	24
1.2. BIOTICKÉ POMERY	28
1.2.1. Rastlinstvo	28
1.2.2. Živočíšstvo	36
1.2.3. Biotopy	37
2. SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA	45
2.1 POĽNOHOSPODÁRSKA PÔDA	47
2.2. LESY	49
2.3. VODNÉ TOKY A PLOCHY	50
2.4. ZASTAVANÉ PLOCHY A NÁDVORIA	51
2.5 OSTATNÉ PLOCHY	53
2.6 POZEMKY, KTORÉ SLÚŽIA AKO ÚČELOVÁ OCHRANNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA ZELEŇ	53
2.7. PLOCHY VEREJNEJ A VYHRADENEJ ZELENE	54
3. ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU ÚZEMNÉHO CELKU A DOKTNUTÝCH OBCÍ (Súlad s územným plánom, návrhy a požiadavky na územný plán, návrh regulatív pre územný plán)	55
4. POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY V ÚZEMÍ	60
4.1. POZITÍVNE PRVKY A JAVY	60
4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny	60
4.1.2. Priemet generelu nadregionálneho ÚSES SR	66
4.1.3. Prírodné zdroje	67
4.1.4. Kultúrno-historické zdroje	74
4.1.5. Významné krajinnno-ekologické prvky a segmenty bez legislatívnej ochrany	75
4.1.6. Kultúrno-historicky hodnotené formy využívania krajiny	77

4.2. NEGATÍVNE PRVKY A JAVY	78
4.2.1. Primárne stresové faktory	78
4.2.2. Sekundárne stresové faktory	81
4.2.3. Prirodzené stresové faktory	90
II. SYNTÉZOVÁ ČASŤ	93
5. SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIE	93
5.1. HODNOTENIE EKOLOGICKEJ STABILITY	93
5.2. PLOŠNÉ A PRIESTOROVÉ USPORIADANIE POZITÍVNYCH A NEGATÍVNYCH PRVKOV/JAVOV V KRAJINE.....	99
5.2.1. Syntéza pozitívnych prvkov.....	99
5.2.2. Syntéza negatívnych prvkov	101
5.3. HODNOTENIE TYPOV BIOTOPOV	104
5.4. REPREZENTATÍVNE POTENCIÁLNE GEOSYSTÉMY	105
5.5. HODNOTENIE KRAJINNEJ ŠTRUKTÚRY.....	108
III. NÁVRHOVÁ ČASŤ.....	110
6. NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY.....	110
6.1 NÁVRH PRVKOV RÚSES A ICH MANAŽMENTOVÝCH OPATRENÍ.....	110
6.1.1. Biocentrá.....	112
6.1.2. Biokoridory	115
6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky (interakčné prvky, genofondové lokality)	119
6.2 NÁVRHY EKOSTABILIZAČNÝCH OPATRENÍ.....	123
6.3 NÁVRH PRVKOV RÚSES ODPORÚČANÝCH NA ZABEZPEČENIE LEGISLATÍVNEJ OCHRANY	126
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	127
PREHĽAD POUŽITÝCH SKRATIEK	130
ZOZNAM TABULIEK.....	131
ZOZNAM OBRÁZKOV	132
ZOZNAM FOTOGRAFIÍ.....	133
ZOZNAM KULTÚRNYCH PAMIAŤOK (NPK) V OKRESE SVIDNÍK	134

PRÍLOHY

Doklad o schválení

II. GRAFICKÁ ČASŤ:

Mapa č. 1:	Súčasná krajinná štruktúra	M 1 : 50 000
Mapa č. 2:	Pozitívne prvky a javy	M 1 : 50 000
Mapa č. 3:	Negatívne prvky a javy	M 1 : 50 000
Mapa č. 4:	Návrh RÚSES	M 1 : 50 000

ÚVOD

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je najvýznamnejším prienikom krajinnoko-ekologických princípov do reálnej ekologickej politiky a do priestorovej plánovacej praxe. Je súčasťou legislatívy, je všeobecným ekologickým regulatívom rôznych plánov a projektov a stáva sa povinnou súčasťou rozhodovacích procesov (Izakovičová, 2000).

Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny za územný systém ekologickej stability považuje takú celopriestorovú štruktúru navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu (§2).

Dokumentácia RÚSES pre okres Svidník bola realizovaná v rámci projektu OPŽP „Podpora ochrany lokalít NATURA 2000 začlenením do celopriestorového systému ekologickej stability“. Projekt je prioritne zameraný na okresy, kde sa predpokladá výrazný hospodársky rozvoj, čo preventívne zabráni zhoršovaniu priaznivého stavu biotopov a druhov, pre ktoré sú územia NATURA 2000 vyhlásené.

CIEĽ ÚLOHY

- zhodnotenie stavu krajiny, analýza jej abiotických a biotických pomerov, charakteristika súčasnej krajinnej štruktúry, zhodnotenie vzťahu k ÚPN VÚC a dotknutých obcí, analýza socio-ekonomických javov, t.j. pozitívnych a negatívnych prvkov a javov nachádzajúcich sa v riešenom území
- zhodnotenie ekologickej stability krajiny, plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov/javov v krajine, zhodnotenie typov biotopov, ekostabilizačná významnosť, reprezentatívnosť a unikátnosť prvkov krajiny, a celkové hodnotenie krajinnej štruktúry
- návrh prvkov R-ÚSES, návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky R-ÚSES, návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny, návrh prvkov R-ÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany a návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav.

VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

Okres Svidník sa nachádza v severovýchodnej časti Slovenska, v Prešovskom kraji, kde sa rozprestiera na území Nízkych Beskýd s celkami Ondavskou a Laboreckou vrchovinou. Územie je pretiahnuté v smere sever - juh, pričom severná časť územia je niekoľkonásobne širšia ako južná. Severnú hranicu okresu Svidník tvorí štátna hranica s Poľskom. Okrem Poľska susedí s okresmi Prešov, Vranov nad Topľou, Bardejov a Stropkov. Priestor, do ktorého spadá aj okres Svidník, bol osídlený už v mladšej dobe kamennej, neskôr v dobe bronzovej a rímskej. Osídlenie súvisí s ľuďmi, ktorému hovoríme ľud kultúry východoslovenských mohýl (2000 – 1800 rokov pred n. l.). Stopy po slovanskom osídlení pochádzajú z obdobia pred 12. – 13. storočím.

Okres Svidník patril kedysi pod Šarišskú župu (predtým komitátu alebo stolice). Župa zaberala územie severovýchodnej časti dnešného Slovenska, na severe susedila s Poľskom (resp. 1722 – 1918, s rakúskou provinciou Halič), na západe so Spišskou župou, so Zemplínskou na východe a s Abovsko-turnianskou na juhu. Systém župného zriadenia sa udržal až do obdobia medzi dvoma svetovými vojnami. Šarišská župa zanikla 31.12.1922, v rokoch 1923-1928 bola súčasťou Košickej veľžupy. V období (1928-1939 a 1945-1948)

platilo na území bývalého Československa tzv. Krajinské zriadenie, ktoré zrušilo administratívny systém žúp. Tie boli však dočasne znovuzriadené počas prvej Slovenskej republiky v období rokov 1940- 1945, kedy ale došlo k ich reorganizácii a okres Svidník bol zaradený do Šariško-zemplínskej župy. Po 2. sv. vojne v r. 1949 bol vo vtedajšom Československu zriadený systém Krajov a Okresov. Svidník sa stal znova okresom, ale už v Prešovskom kraji. Vtedajšiemu okresu patrili aj dnešný okres Stropkov. V rokoch 1990 – 1996 boli Kraje zrušené a zachoval sa len systém tzv. Veľkých okresov. V roku 1996 boli následne aj tieto okresy plošne rozdelené, pričom od okresu Svidník sa oddelil okres Stropkov.

Okres Svidník (Obrázok 1) leží v severnej časti Prešovského kraja. Rozloha okresu je 549,78 km² a počet obyvateľov v roku 2009(ŠÚ SR) bol 33203. Na severe hraničí okres s Poľskom a jeho hranica prechádza prevažne po Laboreckej vrchovine, na severozápade po Ondavskej vrchovine. Na Slovenskom území susedí s okresmi Prešovského kraja. S okresom Stropkov, ktorý kedysi administratívne spadal pod Svidník, má spoločnú celú východnú hranicu, vedenú Laboreckou, neskôr Ondavskou vrchovinou. Na juhu krátkymi úsekmi hraníc susedí s okresmi Vranou nad Topľou a Prešov. Celou západnou hranicou susedí s okresom Bardejov. Hranica je vedená Ondavskou vrchovinou a jej časťami Raslavickou a Mirošovskou brázdou.

Správnym sídlom okresu je mesto Svidník (12 003 obyvateľov), ale štatút mesta majú aj Giraltovce (4157 obyvateľov) , (ŠÚ SR, 2009). Okrem 2 miest je okres tvorený ďalšími 66 obcami (Tabuľka č.1) s priemernou hustotou viac ako 60 obyv. na km² , pričom hustota obyvateľstva jednotlivých obcí sa mení od 1,4 (Príkra) po 377,82 (Giraltovce) obyv. na km² (ŠÚ SR, 2009).

V súčasnosti je mesto Svidník prirodzeným administratívnym, hospodárskym, kultúrnym, rekreačným a športovým centrom regiónu. Cez Svidník vedie aj významná medzinárodná cesta, smerujúca cez Vyšný Komárnik - Barwinek najväčší priechod zo Slovenskej republiky do Poľskej republiky. Na okraji Svidníka je vybudované letisko. Severovýchodná časť okresu Svidník, je súčasťou Chránenej krajiny oblasti Východné Karpaty.

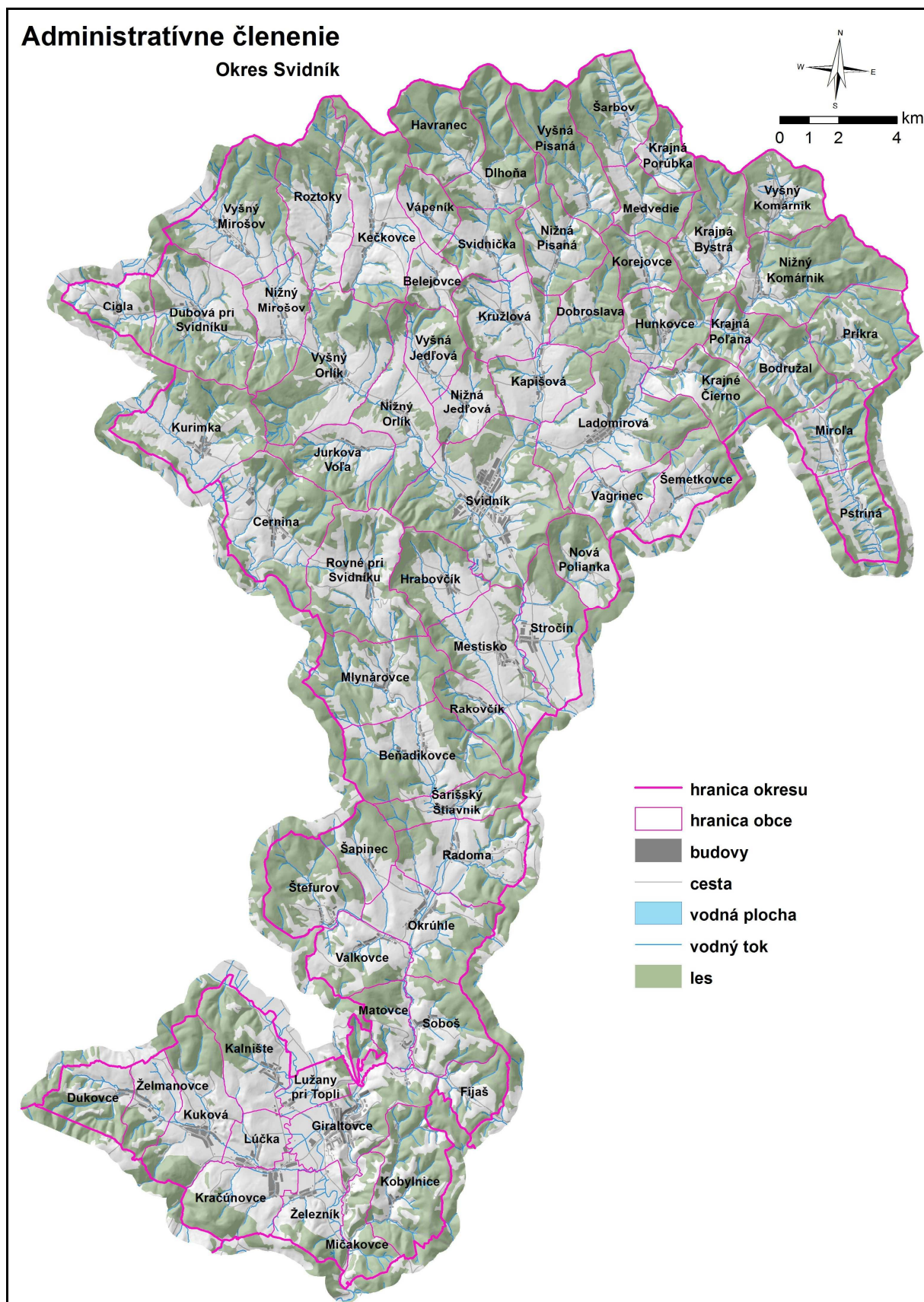
Tabuľka 1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Svidník, ich rozloha a počet obyvateľov (ŠÚ SR, 2009)

Názov obce	Číselný kód	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov / km ²
Belejovce	527122	3,08	6,16
Beňadikovce	527131	12,56	17,43
Bodružal	527149	7,24	7,74
Cernina	527211	13,10	44,50
Cigla	527220	4,87	18,88
Dlhoňa	527238	8,85	8,14
Dobroslava	527246	5,58	6,10
Dubová	527254	12,55	17,46
Dukovce	580601	5,63	44,94
Fijaš	527271	4,40	31,13
Giraltovce	519197	11,00	377,82
Havranec	527301	7,64	1,44
Hrabovčík	527319	7,10	45,34
Hunkovce	527327	6,96	47,70
Jurkova Voľa	527351	7,41	10,66
Kalnište	519316	8,66	63,84
Kapišová	527360	6,62	54,24
Kečkovce	527378	12,77	17,15
Kobylnice	519332	10,42	9,02
Korejovce	527394	4,06	14,78

Názov obce	Číselný kód	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov / km ²
Kračúnovce	519391	8,25	142,94
Krajná Bystrá	527424	8,94	41,06
Krajná Poľana	527432	2,94	68,31
Krajná Porúbka	527441	3,73	14,49
Krajné Čierne	527459	6,57	12,02
Kružlová	527483	8,28	75,70
Kuková	519448	10,61	65,24
Kurimka	527491	12,46	29,54
Ladomirová	527505	15,39	60,09
Lúčka	519537	3,55	142,97
Lužany pri Topli	519561	3,24	79,62
Matovce	527548	3,99	33,09
Medvedie	527556	5,05	10,10
Mestisko	527564	11,06	42,68
Mičakovce	519596	4,71	31,63
Miroľa	527599	6,11	12,93
Mlynárovce	527602	11,22	20,14
Nižná Jedľová	527629	4,75	18,73
Nižná Pisaná	527645	7,38	12,73
Nižný Komárnik	527653	12,38	12,52
Nižný Mirošov	527661	7,02	36,47
Nižný Orlík	527670	9,32	28,85
Nová Polianka	527688	5,48	12,78
Okrúhle	527696	14,97	44,43
Príkra	527734	9,29	1,40
Pstriná	527742	6,23	10,11
Radoma	527751	10,91	40,78
Rakovčák	527769	4,67	41,13
Rovné	527777	13,02	37,47
Roztoky	527785	11,26	30,37
Soboš	527807	7,17	21,07
Stročín	527831	8,66	60,99
Svidnička	527858	5,72	21,84
Svidník	527106	20,20	594,18
Šarbov	527874	8,44	1,54
Šarišský Štiavnik	527882	5,27	54,23
Šemetkovce	527891	7,08	12,15
Štefurov	527904	8,75	12,68
Vagrínek	527947	5,53	22,44
Valkovce	527955	6,66	33,03
Vápeník	527963	3,77	11,14
Vyšná Jedľová	528030	5,09	39,71
Vyšná Pisaná	528056	9,50	8,42
Vyšný Komárnik	528064	6,60	10,76
Vyšný Mirošov	528072	12,71	44,38
Vyšný Orlík	528081	14,72	27,52
Železník	519987	5,97	79,06
Želmanovce	519995	4,65	73,51
Okres Svidník	712	549,78	60,39

Zdroj: ŠÚSR, 2009

Obrázok 1: Vymedzenie územia s administratívnym členením v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček

I. ANALYTICKÁ ČASŤ

1. PRÍRODNÉ POMERY

1.1. ABIOTICKÉ POMERY

Sú charakterizované abiotickými zdrojmi (neživé zložky a prvky krajiny), ktoré tvoria pôvodnú a trvalú základňu ostatných krajinných štruktúr. Takéto krajinné prvky sú prevažne prírodnými zdrojmi a pre človeka tvoria cieľ využívania. Zároveň sú základňou na pretváranie a vytváranie nových prvkov v krajine. Tvoria ich horniny, georeliéf, pôdy, povrchové a podzemné vody a ovzdušie.

1.1.2. Geomorfologické pomery a reliéf

Georeliéf ako veľmi dôležitá parciálne syntetická vlastnosť krajiny (Minár, 1993) je vo vzťahu ako s väčšinou kľúčových (z hľadiska fungovania komplexných geosystémov) stavových veličín krajiny, tak i s väčšinou dôležitých prírodných procesov v nej.

Plošne najrozsiahljšiu časť okresu zaberá Ondavská vrchovina. Ide o typický horský flyšový celok s príkrovovo – vrásovou stavbou. Tvar povrchu je mierne hladko modelovaný. Ondavská vrchovina sa nachádza v provincii Východných Karpát, v oblasti Nízkych Beskyd. Pre územie je typické striedanie pozdĺžnych chrbtov karpatského smeru s pozdĺžnymi depresiami – brázdami a kotlinami.

Podľa mapy Eróznno-denudačných typov reliéfu (Obrázok 3) sa na území strieda reliéf pedimentových podvrchovín a pahorkatín a reliéf vrchovín s reliéfom erózných brázd. V južnej časti územia ho dopĺňa reliéf rovín a nív a planačno – rázsochový reliéf.

V severovýchodnej časti územia sa nachádza geomorfologický celok Laborecká vrchovina. Ide o pohorie s príkrovovo – vrásovou stavbou v oblasti Nízkych Beskyd. Územie predstavuje najtypickejší príklad vrchovinej krajiny v SR, čo dokazuje plošná dominancia vrchovinného reliéfu (Obrázok 3). Na území sa prejavuje intenzívne rozčlenenie na sústavy chrbtov a erózných brázd pretiahnutých od severozápadu na juhovýchod.

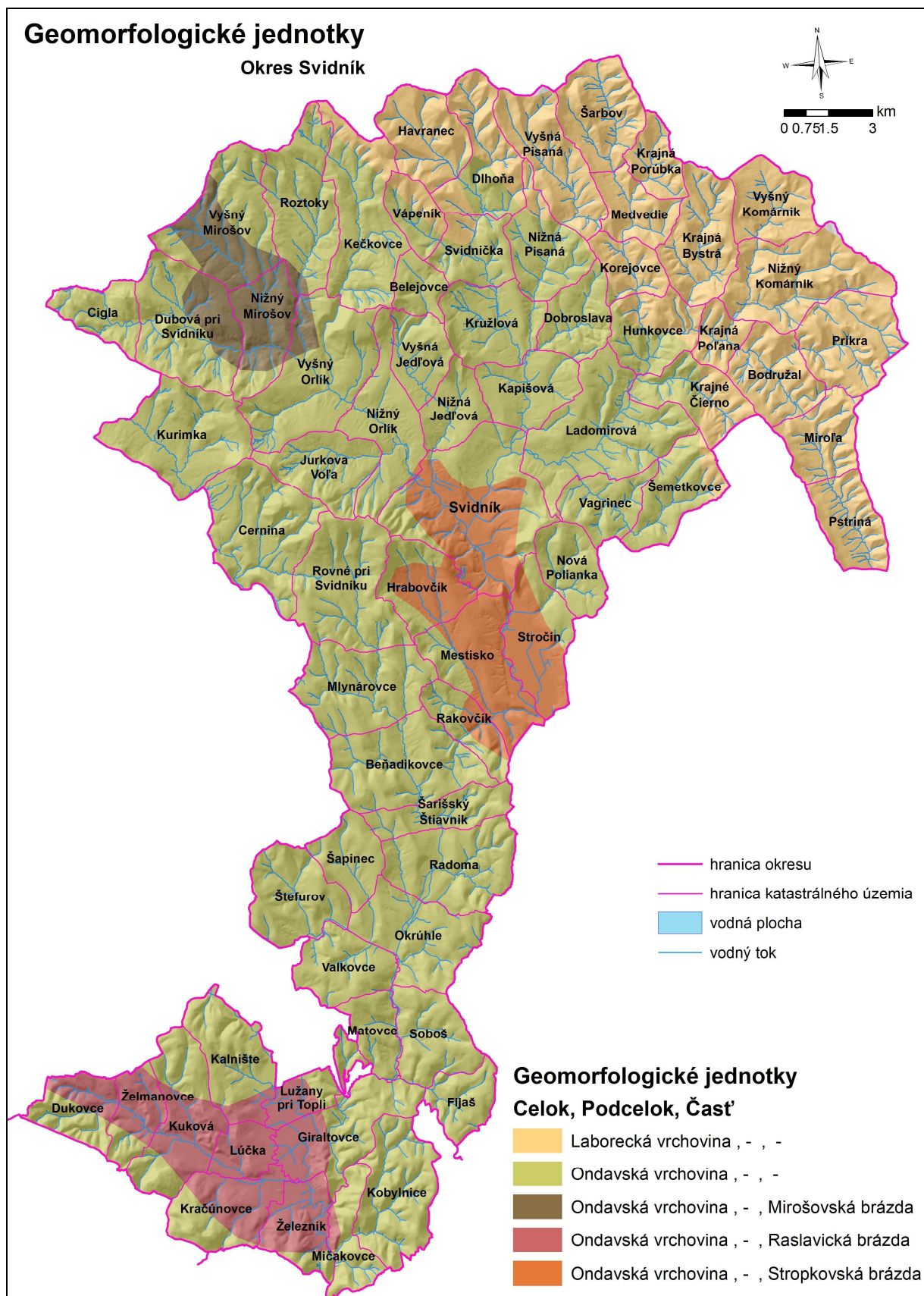
Podľa geomorfologického členenia (Tabuľka 2, Obrázok 2) zaraďujeme okres do Alpsko – himalájskej sústavy, podsústavy Karpát, provincie Východných Karpát a subprovincie vonkajších Východných Karpát. V rámci subprovincie do územia zasahuje oblasť Nízke Beskydy. Z oblasti Nízkych Beskyd sú to celky Ondavská vrchovina, ktorá je v území značne rozdiferencovaná na časti Stropkovská brázda, Raslavická brázda a Mirošovská brázda. Druhým celkom, ktorý zasahuje na územie je Laborecká vrchovina. Zaberá severovýchodnú časť územia okresu a je prirodzeným pokračovaním Ondavskej vrchoviny ďalej na východ.

Tabuľka 2: Geomorfologické jednotky na území okresu Svidník

Oblasť	Celok	Časť
Nízke Beskydy	Ondavská vrchovina	Stropkovská brázda
		Raslavická brázda
		Mirošovská brázda
	Laborecká vrchovina	

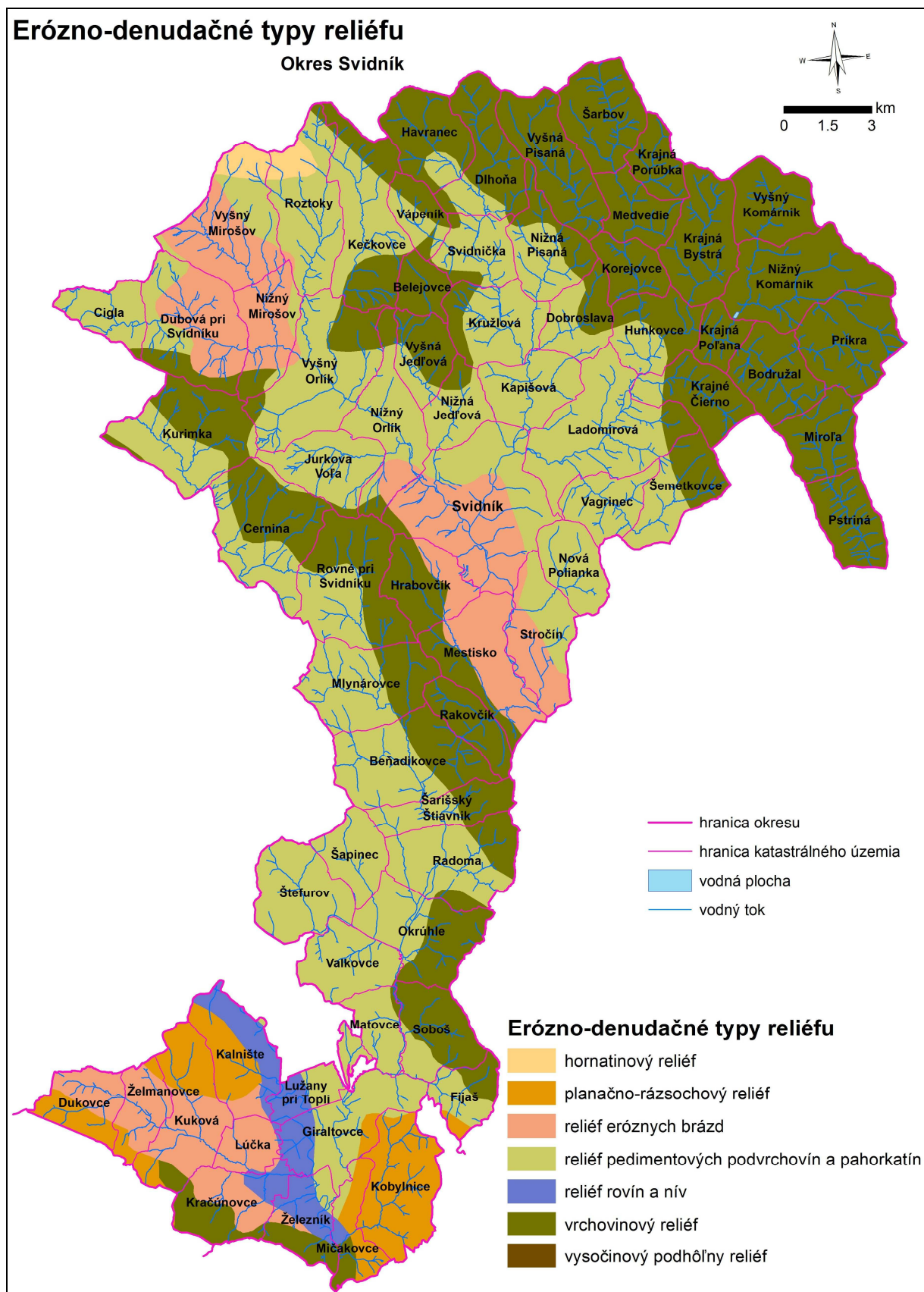
Zdroj: Mazúr, E., a Lukniš, M., 2002: Geomorfologické jednotky. In Atlas krajiny Slovenskej republiky

Obrázok 2: Geomorfologické jednotky v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Mazúr, E., a Lukniš, M., 2002: Geomorfologické jednotky. In Atlas krajiny Slovenskej republiky, 1 : 1 000 000)

Obrázok 3: Eróznno-denudačné typy reliéfu v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Geomorfologické pomery. In Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002, 1 : 500 000)

1.1.2. Geologické pomery

Ako už bolo naznačené pri geomorfologickej analýze, územie okresu Svidník má jednoduché delenie geomorfologických celkov. Prevažnú väčšinu územia zaberá Ondavská vrchovina, ktorá predstavuje typický flyšový horský celok. Na ňu nadväzuje Laborecká vrchovina s typickým vrchovinovým reliéfom. Geologické pomery v okrese znázorňujú obrázok 4 a 5.

Ondavská vrchovina je horský celok, ohraničený na západe Ľubovnianskou vrchovinou a Čergovom, na juhu klesá do Beskydského predhoria, na východe susedí s Laboreckou vrchovinou a na severe sa dotýka Poľska celku Busov. Pre vrchovinu je charakteristická príkrovovo – vrásová stavba. Je budovaná flyšovými horninami, kde sú zastúpené pieskovce a ílovce s bridlicami a slieňovcami. Reliéf má prevažne hladko modelované tvary povrchu. Pozdĺžne chrbty sa striedajú s pretiahnutými zníženinami – brázdami, prípadne kotlinami. Vyskytujú sa tu kryhové a plošné zosuny. Na odlesnených stráňach je prítomná výmoľová erózia.

Laborecká vrchovina je takisto flyšové pohorie patriace do oblasti Nízkych Beskýd. Na juhozápade je ohraničená Ondavskou vrchovinou, na juhovýchode Beskydským predhorím, na východe Bukovskými vrchmi a na severe štátnou hranicou s Poľskom. Je to tiež pohorie s príkrovovo – vrásovou stavbou. Je tvorené ílovcovými a pieskovcovými súvrstviami rozličnej litologickej povahy a odolnosti. Laborecká vrchovina je príkladom vrchovinného reliéfu a je charakteristická rozčlenením na sústavu chrbtov a erózných brázd. V ílovcových súvrstviach boli vymodelované erózne – denudačné zníženia, na ktorých sa vrchovina delí na jednotlivé podcelky. Tie sú oddelené vyvýšeninami a chrbtami pretiahnutého tvaru, vytvorené na odolnejších pieskovcových vrstvách. Ich nadmorské výšky dosahujú 500 – 800 m.

Vonkajší flyš v okrese Svidník je zastúpený príkrovmi: **magurským a dukelským**. V magurskom príkrove sa vyskytuje viacero jednotiek, z ktorých najväčšiu plochu zaberá krynická jednotka. Ďalej sú to bystrická a račianska jednotka. Dukelský príkrov je na území zastúpený smilnenským tektonickým oknom.

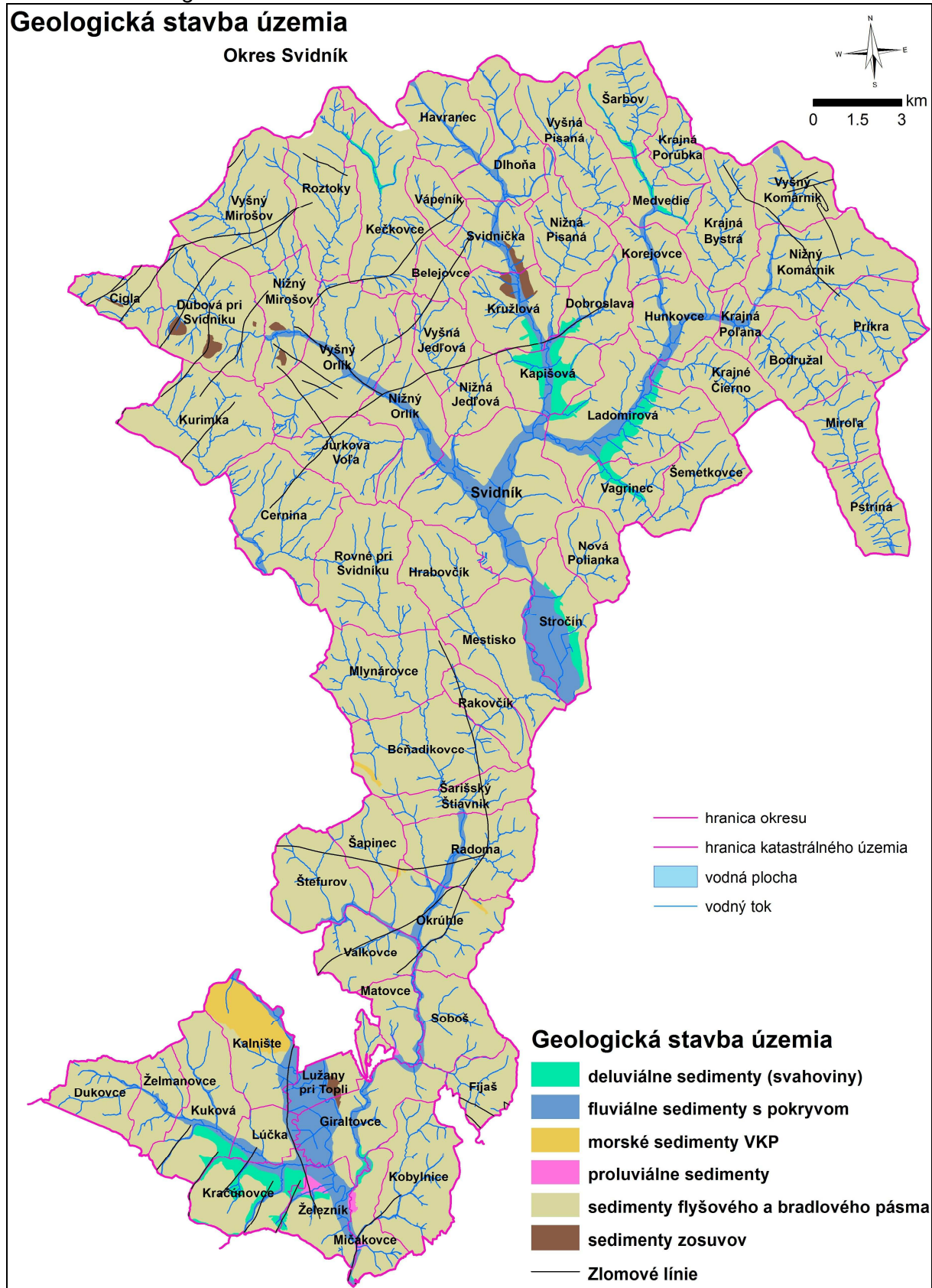
Najväčšiu plochu magurského flyšu zaberá na území **krynická (čergovská) litofaciálna jednotka**. Je tvorená pestrými vrstvami ílovcov a prachovcov z pôvodného belovežského súvrstvia. Ďalej sú to lavice pieskovcov s vložkami konglomerátov čergovského súvrstvia a pieskovce, ílovce, zlepenice strihovského súvrstvia. Belovežské vrstvy zaraďujeme do obdobia paleogénu. Najstaršie sú z obdobia paleocénu až stredného eocénu. V ich bazálnej časti sú prevažne detrické fácie, ktoré postupne prechádzajú do drobnorytmických flyšových sedimentov a vo vyššom strednom eocéne do pelitických facií. Tento pelitický vývoj belovežských vrstiev postupne prechádza do strihovských vrstiev s prevahou jemnozrnných a strednozrnných pieskovcov. Na nich došlo k sedimentácii malcovských vrstiev, ktoré sú tvorené karbonátovými zlepenkami a brekciami s numulitmi. V ich nadloží vystupujú ílovce a pieskovce s vložkami ílovcov menilitového typu (vrchný eocén).

Bystrická jednotka je tvorená masívnymi pieskovecami tvarožských vrstiev, bridlice a pieskovce belovežského súvrstvia, ílovce a pieskovce zlínskeho súvrstvia, zlepenice a pieskovce s vložkami ílovcov malcovského súvrstvia.

Posledná **Račianska jednotka** je tvorená ílovcami a pieskovecami lupkovského súvrstvia s pestrými vrstvami belovežského súvrstvia. Ďalej sa tu vyskytujú Makovické pieskovce, pieskovce, slieň a ílovce Zlínskeho súvrstvia, zelené ílovce, rohovce a pelokarbonáty menilitových vrstiev, sivé vápnité ílovce a pieskovce Malcovského súvrstvia.

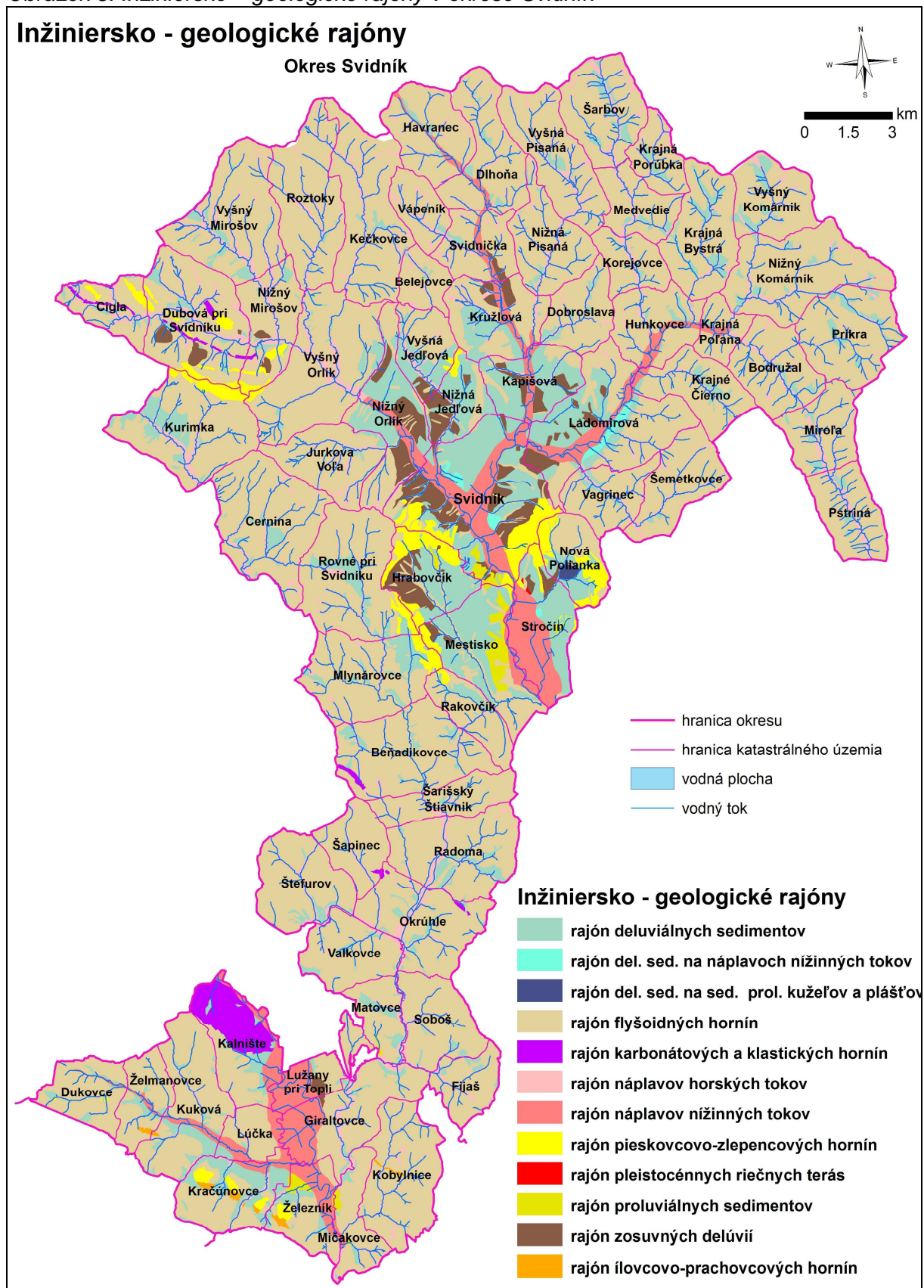
Dukelský príkrov, ktorý je tu reprezentovaný Smilnenským tektonickým oknom, je budovaný tenkolavicovitými pieskovecami a zelenými ílovcami Podsmilnianskeho súvrstvia, čiernymi a hnedými tvrdými ílovcami, rohovcami a pieskovecami Smilnianskeho súvrstvia, vápnitými ílovcami a tenkolavicovitými pieskovecami Krosnianskeho súvrstvia.

Obrázok 4: Geologická stavba územia v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Biely, A., Bezák, V., (a kol.) 2002: Geologická stavba. In Atlas krajiny Slovenskej republiky,
 1 : 500 000; MALÍK, BAČOVÁ, (a kol.) 2007,)

Obrázok 5: Inžiniersko – geologické rajóny v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Hrašna, M., Klukanová, A., 2002: Inžinierskogeologická rajonizácia. In Atlas krajiny Slovenskej republiky ; MALÍK, BAČOVÁ, (eds.) 2007)

1.1.3. Pôdne pomery

Pôda je zložka prírody v ktorej sa stretáva vplyv živého a neživého a preto predstavuje významný analytický údaj rozhodujúci pre evaluácie ale aj propozície v rámci ekologického plánovania krajiny (Miklós, Bedrna, Hrnčiarová, Kozová, 1990, Bedrna, Miklos, Izakovičová, Steffek a kol. 1992).

Pôdne pomery vybraného územia možno hodnotiť pomocou viacerých fyzikálno – chemických charakteristík vyjadrujúcich ich jednotlivé plošné a objemové zastúpenia. V analýze pôdných pomerov sme sa zamerali najmä na identifikáciu pôdných typov na úrovni pôdneho subtypu, pôdneho druhu – na základe zrnitosti, skeletnatosti a hĺbky pôdy.

Pôdny typ

Charakteristika pôdných typov, ktoré sú základnou identifikačnou jednotkou morfoгенetickej i agronomickej kategorizácie pôd, bola spracovaná podľa zdrojov BPEJ a Lesných pôd SR. Kategorizácia a identifikácia pôdneho typu sa určuje na základe sledu diagnostických horizontov, prípadne variet horizontov (dominantných vizuálnych morfoгенetických znakov). U niektorých typov sa určuje aj kombináciou diagnostického horizontu a pôdotvorného substrátu.

Na území okresu Svidník boli identifikované nasledujúce pôdne typy(v zmysle Sobocká, Šubert, Granec, Moro, 2002):

- Čiernice - pôdy s molickým čiernicovým A-horizontom a glejovým G-horizontom
- Fluvizeme - pôdy s ochrickým A-horizontom z holocénných fluviálnych sedimentov
- Kambizeme - pôdy s kambickým B-horizontom, pod ochrickým alebo umbrickým A-horizontom
- Luvizeme - pôdy s eluviálnym luvickým E-horizontom a luvickým B-horizontom, pod ochrickým A-horizontom
- Pararendziny - Pôdy s molickým, niekedy až ochrickým A-horizontom zo zvetralín spevne spevnených karbonátovo - silikátových hornín, so skeletnatosťou obvykle pod 30 %
- Pseudogleje - pôdy s mramorovaným B-horizontom, bez vyvinutého luvického B-horizontu, pod ochrickým A-horizontom bez/alebo s eluviálnym hydromorfným E-horizontom
- Rankre - pôdy s rôznym silikátovým A-horizontom zo skeletnatých zvetralín pevných a spevnených silikátových hornín
- Rendziny - pôdy s molickým A-horizontom zo zvetralín pevných karbonátových hornín, so skeletnatosťou obvykle nad 30 %

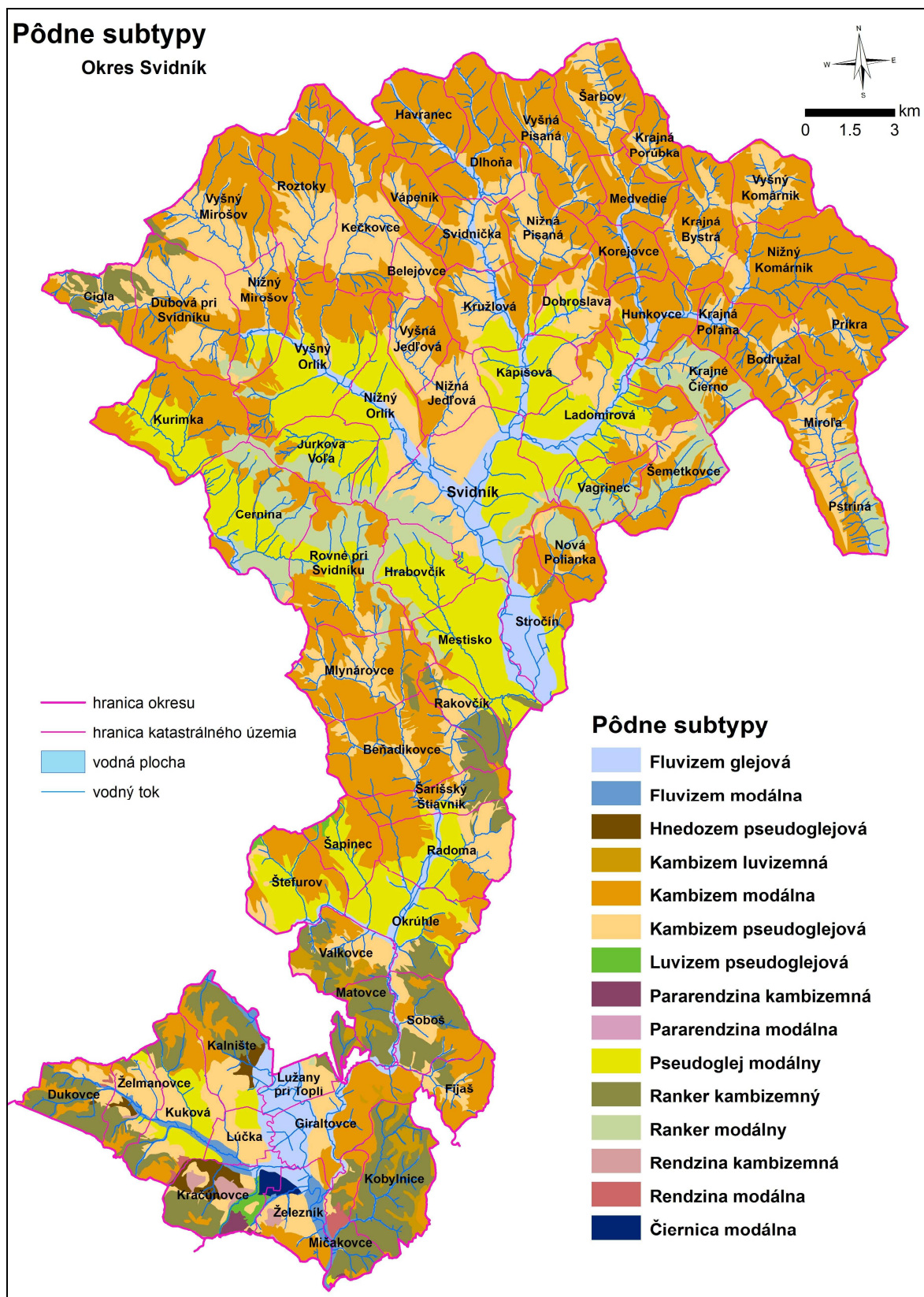
Pôdny subtyp

Pri identifikácii sa určoval pôdny typ až na úroveň pôdneho subtypu, a teda išlo o kategorizáciu a identifikáciu podľa náznakov diagnostických horizontov a tých variet diagnostických horizontov, ktoré majú medzitypový charakter (znaky). Plošné rozmiestnenie pôdných subtypov je znázornené na obrázku č. 6 a bolo spracované podľa Morfoгенetickeho klasifikačného systému pôd Slovenska (Sobocká, Šubert, Granec, Moro, 2002).

Rozloženie pôd v okrese Svidník (Obrázok 6) poukazuje na významný vplyv geologických a geomorfologických podmienok prostredia. Plošne najväčšie územie zaberajú kambizeme (63,51 %). Z pôdných subtypov sú to najmä kambizem modálna, pseudoglejová a luvizemná. Sú naviazané plošne na výskyt flyšových hornín v Laboreckej a Ondavskej vrchovine. Pseudogleje (15,64 %) sú druhým plošne najrozšírenejším druhom. Vyskytujú sa na rozsiahlych plochách v Ondavskej vrchovine, kde sa vyvinuli v deluviálnych polohách (pseudoglej modálna). Kambizeme sú na skeletnatom podloží nahrádzané rankrami (ranker 13,06 %). Nachádzajú sa vo vrcholových častiach pohorí s väčším podielom skeletnatosti,

kde sú na povrchu odhalené skalné podložia. Na náplavoch nížinných a horských tokov sa vyskytujú fluvizeme (6,54 %). Ďalšie pôdne subtypy sa vyskytujú ojedinelejšie a sú naviazané na určité azonálne vlastnosti daných geotopov. Ide najmä o hnedozeme, rendziny a luvizeme.

Obrázok 6: Pôdne subtypy v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Databáza BPEJ, VÚPOP, Bratislava, Databáza Lesných máp ,LESOPROJEKT, Zvolen)

Tabuľka 3: Zastúpenie pôdných typov a subtypov na celkovej ploche okresu Svidník

Kód pôdného typu	Názov pôdného typu	Percentuálne zastúpenie v okrese	Kód pôdného subtypu	Názov pôdného subtypu	Percentuálne zastúpenie v okrese
ČA	Čiernice	0,15	ČAm	Čiernica modálna	0,15
FM	Fluvizeme	6,54	FMG	Fluvizem glejová	5,77
			FMm	Fluvizem modálna	0,77
HM	Hnedozeme	0,42	HMg	Hnedozem pseudoglejová	0,42
KM	Kambizeme	63,51	KMg	Kambizem pseudoglejová	22,47
			KMI	Kambizem luvizemná	0,90
			KMm	Kambizem modálna	40,14
LM	Luvizeme	0,21	LMg	Luvizem pseudoglejová	0,21
PG	Pseudogleje	15,64	PGm	Pseudoglej modálna	15,64
PR	Pararendziny	0,11	PRk	Pararendzina kambizemná	0,10
			PRm	Pararendzina modálna	0,01
RA	Rendziny	0,35	RAk	Rendzina kambizemná	0,22
			RAm	Rendzina modálna	0,13
RN	Rankre	13,06	RNk	Ranker kambizemný	7,45
			RNm	Ranker modálny	5,61

Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava) ; Databáza lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen)

Pôdny druh

Charakteristika pôdnej zrnitosti a znej vyplývajúce rozdelenie pôdných druhov je založené na identifikácii percentuálneho obsahu jednotlivých zrnitostných frakcií jemnozeme, skeletu, a organických látok. Podrobnejšia klasifikácia pôd prihliada na charakter a veľkosť zrnitostných častíc, zastúpenie jednotlivých frakcií jemnozeme ako aj na obsah v nej zastúpených organických a minerálnych látok.

Mapa pôdných druhov okresu Svidník (obrázok 7) bola zostavená na základe podkladov ŠGÚDS (2007). Pre model výpočtu pre stanovenie pôdných druhov na základe obsahu zrnitostných frakcií bola ako podklad použitá Nováková klasifikácia zrnitosti zemín a z nej vyplývajúca schéma textúrneho trojuholníka, tak ako sa uvádza v Mrofofenetickom klasifikačnom systéme Slovenska (Sobocká, Šubert, Granec, Moro, 2002). Hraničné hodnoty percentuálneho obsahu piesku, prachu a ílu pre jednotlivé pôdne druhy poskytli vstupné hodnoty na klasifikáciu pôdných typov do 12 kategórií .

Tabuľka 4: Pôdne druhy v okrese Svidníka ich zastúpenie na celkovej ploche územia okresu

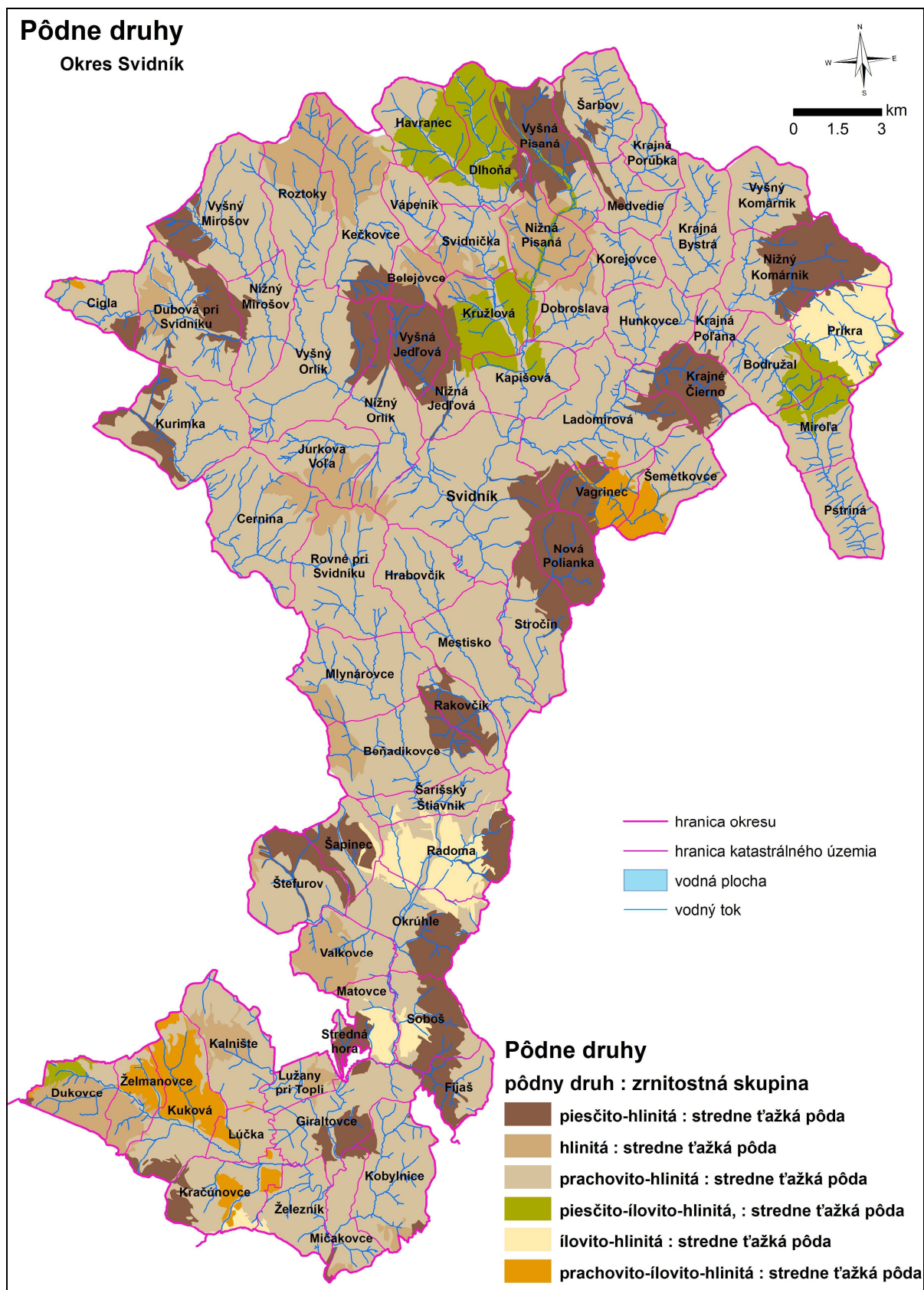
Názov pôdného druhu	Kód pôdného druhu	Typ zrnitostnej skupiny	Plošné zastúpenie v %
piesčito-hlinitá	sp	stredne ťažká pôda	15,30
hlinitá	sh	stredne ťažká pôda	8,94
prachovito-hlinitá	ssh	stredne ťažká pôda	65,07
piesčito-ílovito-hlinitá	spi	stredne ťažká pôda	4,50
ílovito-hlinitá	si	stredne ťažká pôda	3,70
prachovito-ílovito-hlinitá	ssi	stredne ťažká pôda	2,48

Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava); * Zdroj: Databáza lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen)

Zrnitostné zloženie pôd v okrese Svidník (Obrázok 7) poukazuje na vplyv veľkého množstva faktorov. Z nich najsignifikantnejšie sú pôdotvorný substrát a geomorfologické formy reliéfu. Do značnej miery sú pôdne druhy v súlade s pôdnymi typmi. V okrese je plošne zastúpených 7 pôdných druhov (Tabuľka 4). Okres do značnej miery kopíruje rozšírenie pôdných druhov v rámci celého Slovenska. Celé územie okresu je pokryté stredne ťažkými pôdami, konkrétne hlinitými. Plošne najviac zastúpeným pôdnym druhom je prachovito-hlinitá pôda (65,07 %), ktorá je značne rozšírená na Laboreckej a Ondavskej vrchovine, všade, kde sú prítomné

kambizeme resp. všade na flyšových horninách. Na území s rovnakým podkladom ju zo zrnitostného zloženia dopĺňa piesčito-hlinitá (15,30 %) a hlinitá pôda (8,94 %). Prachovité resp. ílovité typy pôd sú na území rozšírené zriedkavejšie a zväčša sú naviazané na špecifické podmienky. Ílovitejšie pôdy sú viazané na údolné časti územia, na náplavy nížinných a horských tokov, tam kde sú zmapované fluvizeme resp. pseudogleje.

Obrázok 7: Pôdne druhy v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava) ; Databáza Lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen))

Skeletnatosť pôdy

Charakteristika pôdy bola vyjadrená cez percentuálny obsah skeletu v povrchovom horizonte pôdnej jednotky (Tabuľka 5), prípadne v kombinácii s percentuálnym obsahom skeletu v podpovrchovom horizonte. Je významnou charakteristikou z hľadiska priameho vplyvu na zrnitosť pôdy a tiež pôdny subtyp, kde býva často krát rozhodujúcim faktorom pri jeho určení. Samotný skelet predstavuje súhrn úlomkov minerálov a hornín väčších ako 2 mm. Obsah častíc väčších ako 2.0 mm znižuje objem pôdneho profilu, v ktorom môže byť zadržovaná alebo vedená voda. Je výrazným diferenčným činiteľom, ktorý ovplyvňuje všetky hydrofyzikálne vlastnosti pôdy. Podobné závislosti platia aj pre ostatné hydrofyzikálne charakteristiky pôdy.

Skelet sa člení na štrk (2 - 50 mm), kameň (50 - 250 mm) a balvany (nad 250 mm). Na základe obsahu skeletu sme pôdy zaradili do týchto kategórií:

- pôdy bez skeletu (obsah skeletu v povrchovom horizonte do 5%obj.)
- slabo skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5-25%obj.)
- stredne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25-50%obj.)
- silne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte nad 50%obj.)
- neurčená

Tabuľka 5: Skeletnatosť pôdy v povrchovom horizonte v okrese Svidník

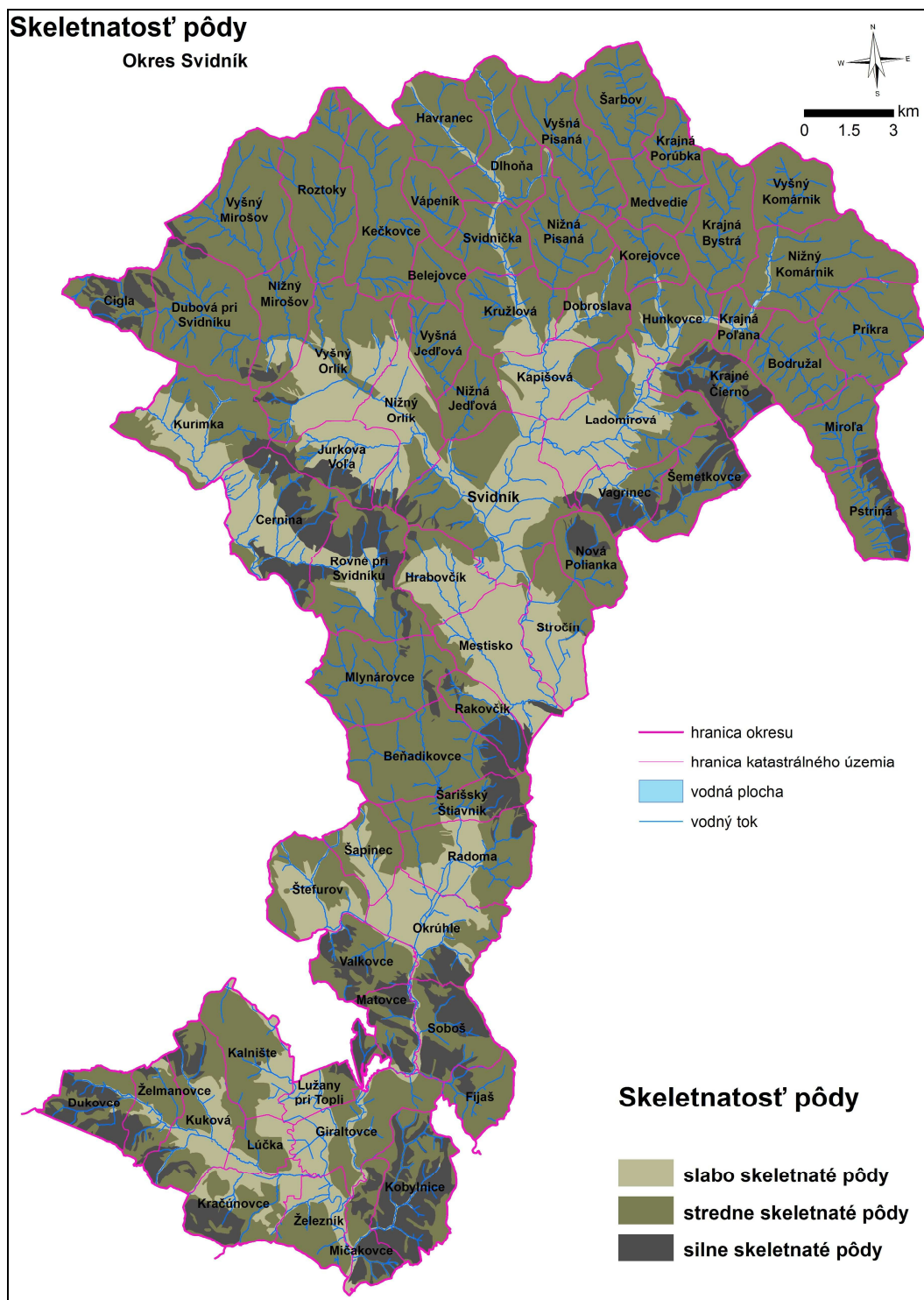
Skeletnatosť	Plošné zastúpenie v %
slabo skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5 - 25% obj.)	22,53
stredne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchov. horizonte 25 - 50% obj.)	66,73
silne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte nad 50 %obj.)	10,74

Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava); Databáza lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen)

Súvislá mapa skeletnatosti pôdy pre celé územie SR neexistuje. Takouto mapou sú pokryté len poľnohospodárske pôdy na ktorých sú zachytené zodpovedajúce hodnoty v rámci pedologických sond. Mapy lesných pôd takéto údaje obsahujú nielen pre povrchový, ale aj pre podpovrchový horizont, avšak odlišná kategorizácia s odlišným množstvom tried je nezlučiteľná s poľnohospodárskymi pôdami. Pri riešení sme využili poznatky o zákonitostiach priestorovej distribúcie pôd, na základe čoho sme vypracovali schému pre odhad obsahu skeletu v pôde pre oblasti bez údajov a modifikáciu hodnôt pre oblasti s údajmi. Pri spracovaní vrstvy obsahu skeletu v pôde sme vychádzali z mapy pôdnych typov (subtypov) a pôdnych druhov a ako hlavné diferenciačné kritérium pre obsah skeletu v pôde sme uvažovali nasledovné charakteristiky krajinného komplexu: pôdotvorný substrát (geologicko-substrátový komplex), morfoloficko-polohový typ reliéfu, hĺbku a sklon pôdy.

Skeletnatosť pôdy v okrese (Obrázok 8) je priestorovo veľmi dobre znateľná. Intervalové hodnoty charakteristiky územie do značnej miery generalizujú a zaniká nám hlbšie priestorové rozdielne rozdiferencovanie. Pôdy so skeletnatosťou do 5 % (pôdy bez skeletu) sa na území nevyskytujú. Všetky údolné časti a brázdy ako aj nivy horských tokov majú slabo skeletnaté pôdy s podielom skeletu do 25 %. Slabo skeletnaté pôdy sa vyskytujú aj na plochách, kde sú prítomné pseudogleje. V hornatinnej a vrchovinej časti okresu sa vyskytujú pôdy s podielom skeletu do 50 %. Patria medzi stredne skeletnaté pôdy. V oblasti odkrytých skalných brál, kamenných morí a inde s prevahou kamenistých pôd nad 50 % sa vyskytujú silne skeletnaté pôdy (prevažne Ondavská vrchovina). Kopírujú výskyt rankrov.

Obrázok 8: Skeletnatosť pôd v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava); Databáza Lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen))

Hĺbka pôdy

Hĺbka pôdy je fyzikálnou veličinou, ktorá dodnes nemá stanovenú rozhodujúcu metodiku na určenie jej spodného rozhrania.

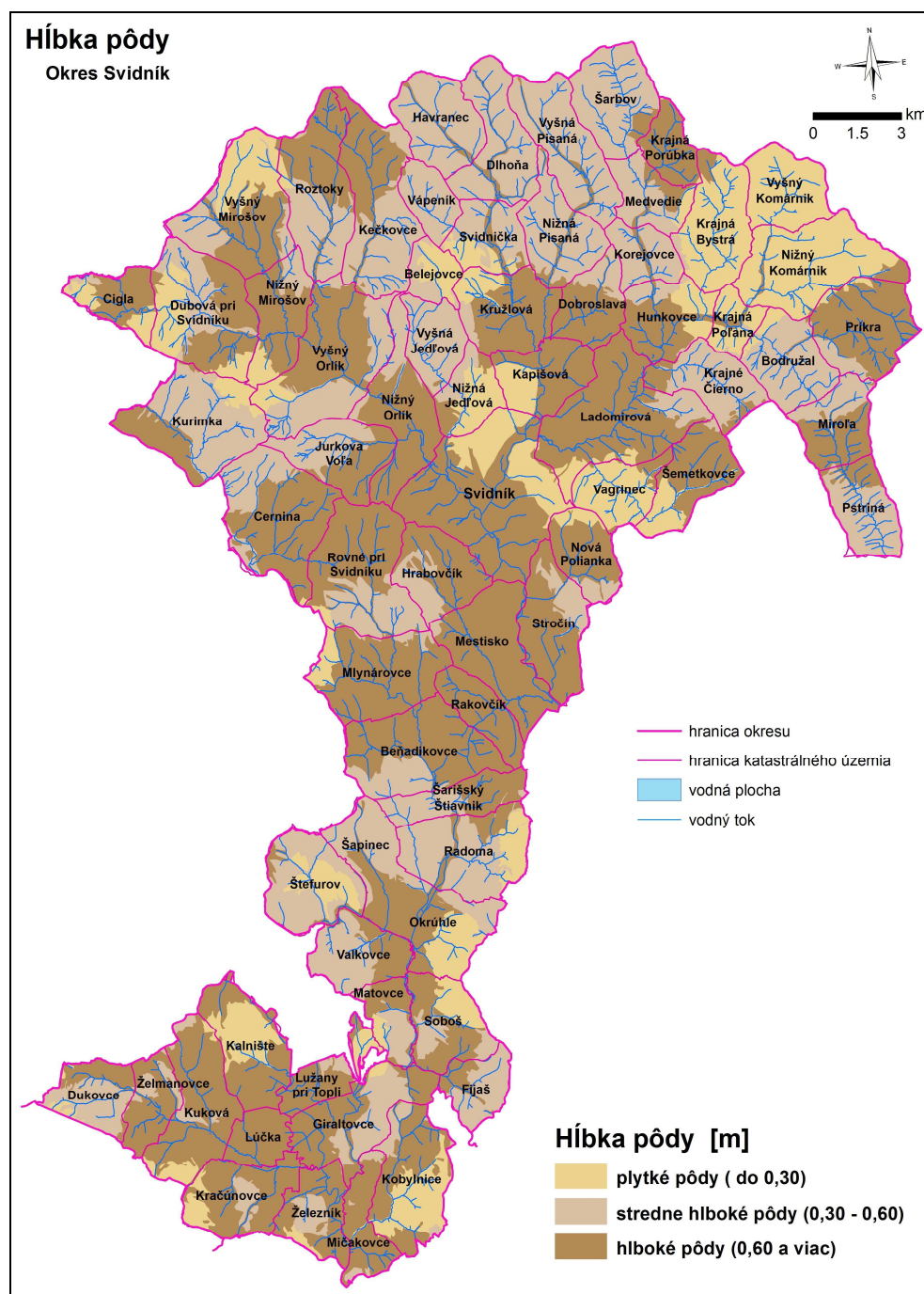
Vo všeobecnosti platí definícia o hĺbke pôdy ako o hĺbke celého pôdneho profilu t.j. od povrchu pôdy až k zvetrávajúcej materskej hornine alebo k hladine podzemnej vody. Ide o tzv. absolútnu hĺbku pôdy, ktorej rozsah môže značne variovať od pár centimetrov až po niekoľko desiatok metrov. Okrem nej sa v pedológii rozlišuje aj genetická a fyziologická hĺbka pôdy. Pod genetickou rozumieme hĺbku pôdy, po ktorú sa prejavili pôdotvorné procesy. Je to teda hĺbka po horizont C (resp. D). U fyziologickej hĺbky sa zameriavame na hrúbku priestupnej vrstvy pôd a substrátu, vyjadrujúcu hĺbku sypkého zeminného materiálu, ktorým môže prenikať zrážková voda a rastlinné korene, ide o tzv. „ekologickú, fyziologickú hĺbku pôdy“ (v zmysle Šály, 1998).

Tabuľka 6: Hĺbka pôdy v okrese Svidník

Hĺbka	Plošné zastúpenie v %
plytké pôdy (do 0,30 m)	16,38
stredne hlboké pôdy (0,30 – 0,60 m)	34,39
hlboké pôdy (0,60m a viac)	49,23

Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava); Databáza Lesných máp (LESOPROJEKT, Žvolen)

Obrázok 9: Hĺbka pôdy v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Databáza BPEJ (VÚPOP, Bratislava); Databáza Lesných máp (LESOPROJEKT, Zvolen))

Hĺbka pôdy v okrese Svidník (Obrázok 9, Tabuľka 6) je do značnej miery diferencovaná a jej hodnota a kategorizácia zodpovedá nepriamej závislosti skeletnatosti pôdy a hĺbky pôdy. Obrátený vzťah hĺbky pôdy a obsahu skeletu tu presne zodpovedá zákonitosti vývinu hlbších pôd na podklade s nižším obsahom skeletu. Rozdelenie územia podľa hĺbky nám zároveň kopíruje členenie územia podľa vertikálnej zonálnosti, čím tento abiotický činiteľ ešte zvyrazňuje. Časť územia je tvorená stredne hlbokými pôdami, ktoré sa vyskytujú na stredne skeletnatých pôdach. Tieto pôdy sú v údoliach ale aj na hlbších delúviách doplnené o hlboké pôdy (viac ako 60 cm), ktoré sú plošne dominantné a naviazané prevažne na slabo skeletnaté pôdy. Na miestach silne skeletnatých pôd sa vyskytujú plytké pôdy (do 30 cm). Ide prevažne o vyššie položené miesta v Ondavskej vrchovine.

1.1.4. Hydrologické pomery

Povrchové vody

Územie okresu Svidník spadá do povodia riek Ondava a Topľa, pričom väčšia časť plochy okresu spadá do povodia rieky Ondavy (64,55 %). Ondava na území okresu dosahuje dĺžku viac ako 30 km, preteká územím Ondavskej vrchoviny (Stropkovskej brázdy) zo severozápadu na juhovýchod. Ondava odvádza vodu z Laboreckej vrchoviny na severe okresu a zo severnej časti Ondavskej vrchoviny vrátane Mirošovskej a Stropkovskej brázdy. Topľa, ktorá prechádza južnou časťou okresu severo – južným smerom v dĺžke viac ako 18 km, odvádza vodu zo zvyšnej časti Ondavskej vrchoviny vrátane Raslavickej brázdy, ktorou na území okresu aj preteká.

Významnejšími ľavostrannými prítokmi rieky Ondavy na území okresu sú Mirošovec, Roztoky, Mostovka, Jedľovský potok a Ladomirka. K pravostranným patrí rieka Topľa, Rusínek a Hrabovčik.

Tabuľka 7: Vybrané toky okresu Svidník

Názov vodného toku	Povodie	Využitie	Dĺžka toku na území okresu Svidník [km]
Radomka	Bodrog	Vodohospodársky významný vodný tok	31,91
Ladomirka	Bodrog	Vodohospodársky významný vodný tok, Vodárenský vodný tok	21,78
Ondava	Bodrog	Vodohospodársky významný vodný tok, Vodárenský vodný tok	30,10
Rusínek	Bodrog	Vodohospodársky významný vodný tok, Vodárenský vodný tok	4,88
Topľa	Bodrog	Vodohospodársky významný vodný tok, Vodárenský vodný tok	18,60

Zdroj: VYHLÁŠKA MŽP SR č. 211/2005 Z. z.

V území je vybudovaných viacero menších vodných nádrží, k významnejším patria :

- Vodná nádrž Giraltove
- Vodná nádrž Vyšný Orlík

Podzemné vody

Hydrogeologické pomery určujúce výskyt a množstvo podzemnej vody, poukazujú na charakter prostredia vyplývajúci z hydrogeologických vlastností prostredia. Podľa mapy Hlavných hydrogeologických regiónov (Malík, P., Švasta, J., 2002: Hlavné hydrogeologické regióny. In Atlas krajiny Slovenskej republiky, 1 : 1 000 000), v ktorej je definovaný aj typ

priepustnosti prostredia, je celé územie tvorené paleogénom a dominuje tu puklinová priepustnosť.

Hydrogeologické rajóny a typ priepustnosti:

- Paleogén povodia Ondavy – puklinová
- Paleogén Nízkych Beskýd v povodí Tople – puklinová

1.1.5. Klimatické pomery

Klimatické pomery okresu Svidník odzrkadľujú jeho prírodné podmienky. Najlepšie to možno dokumentovať na mape klimatických oblastí (Obrázok. 10), (Lapin, M., Faško, P., (A kol.) 2002: Klimatické oblasti. In Atlas krajiny Slovenskej republiky, 1 : 1 000 000). Okres leží v severovýchodnej časti územia Slovenska, kde prevažuje kontinentálnejšie podnebie. Z hľadiska výškovej diferenciácie územia je okres prevažne homogénneho charakteru s prevažujúcou horskou klímou - teplou na celom území. Severnejšie časti okresu, ktoré sú aj vyššie položenými časťami územia, majú až horskú klímu – mierne chladnú.

- **Horská klíma - mierne chladná** (vyššie položené oblasti v Laboreckej vrchovine pri Poľskej hranici)
- **Horská klíma - mierne teplá** (vyššie položené časti Laboreckej a Ondavskej vrchoviny)
- **Horská klíma - teplá** (stredne položené oblasti Laboreckej a Ondavskej vrchoviny)
- **Kotlinová klíma - mierne teplá** (najnižšie položené oblasti okresu na Raslavickej brázde)

Mezoklíma

Morfologické podmienky okresu Svidník naznačujú ustálenosť klimatických pomerov. Územie je budované flyšovými horninami so striedaním chrbtov a dolín približne rovnakej nadmorskej výšky. To určuje relatívnu homogenitu klimatických pomerov. Na celom území je dominantná horská klíma. S pribúdajúcou nadmorskou výškou najmä v severných častiach územia rastie úhrn zrážok. Priemerné teploty v mesiaci január klesajú od -4°C v povodí Tople na juhu územia až na -5°C a menej v severnej časti územia. V júli sa priemerné teploty šplhajú od 15°C (severná časť Laboreckej vrchoviny), na väčšine územia na 16°C a viac. V povodí Tople na juhu územia su to teploty až nad 18°C. Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje od 4°C (severná časť Laboreckej vrchoviny) až na 7° a viac (južná polovica územia).

Množstvo a charakter zrážok sa v priebehu roka mení. Najväčšie úhrny zrážok sú v letných mesiacoch od mája do septembra, hlavne vo vysoko položených oblastiach Laboreckej vrchoviny na severe územia dosahujú najvyššie hodnoty. Priemerné ročné úhrny zrážok tu dosahujú 900 mm a viac. Stredne položené časti pohorí majú v priemere od 700 - 900 mm zrážok (Laborecká vrchovina a sever Ondavskej vrchoviny). Naopak prevažná časť územia nedosahuje ani 700 mm, čo je spôsobené aj čiastočnou záveternosťou územia pohorím Čergova (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002).

Trvanie snehovej pokrývky sa v najnižších polohách vyskytuje menej ako 80 dní, v severnej časti Ondavskej vrchoviny 80 - 100 dní a na severe územia viac ako 100 dní v roku (Faško, P., Handžák, Š., Šramková, N., 2002: Počet dní so snehovou pokrývkou a jej priemerná výška. In Atlas krajiny Slovenskej republiky).

Mikroklíma

Mikroklimatické pomery sú vyhodnotené na základe dlhodobých pozorovaní na meteorologickej stanici v Tisinci, nachádzajúcej sa mimo územia okresu Svidník. Obec Tisinec leží v okrese Stropkov, v blízkosti hraníc s okresom Svidník na Stropkovskej brázde

v nadmorskej výške približne 193 m n. m. Miestne klimatické pomery možno podľa nich vziať len na nižšie položené oblasti v okrese Svidník.

✓ Teplota vzduchu

Priemerná ročná teplota (Tabuľka 8) vzduchu je 8,1°C. Počas vegetačného obdobia dosahuje priemerné hodnoty 14,8°C s maximálnou priemernou teplotou 18,5°C v mesiaci júl a 17,8°C v mesiaci august. Najchladnejším je mesiac január, keď dlhodobá nameraná priemerná teplota dosahuje len -3°C.

Tabuľka 8: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za vegetačné obdobie 1979 – 2008

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok	Vegetačné obdobie (IV-IX)
-3,0	-1,5	3,1	8,8	13,9	16,8	18,5	17,8	13,2	8,5	2,9	-1,5	8,1	14,8

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík (SHMÚ, Bratislava)

✓ Atmosférické zrážky

Z tabuľky obsahujúcej údaje o prerozdelení chodu zrážok (Tabuľka 9), môžeme pozorovať ich nerovnomerné rozdelenie počas roka s väčšími úhrnmi v letnom polroku, s maximom v júli. Priemerný ročný úhrn zrážok je 661 mm, v letnom polroku (LP) 441 mm. Najchudobnejšie na zrážky sú zimné mesiace (január, február, marec). Najviac zrážok spadne v mesiacoch máj, jún, júl, august a september s absolútnym maximom v júli (104 mm).

Tabuľka 9: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok a úhrny zrážok letného polroku v mm 1979 – 2008

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok	Letný polrok (IV-IX)
31	31	34	49	68	90	104	71	59	47	39	38	661	441

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík (SHMÚ, Bratislava)

✓ Rýchlosť prúdenia vzduchu

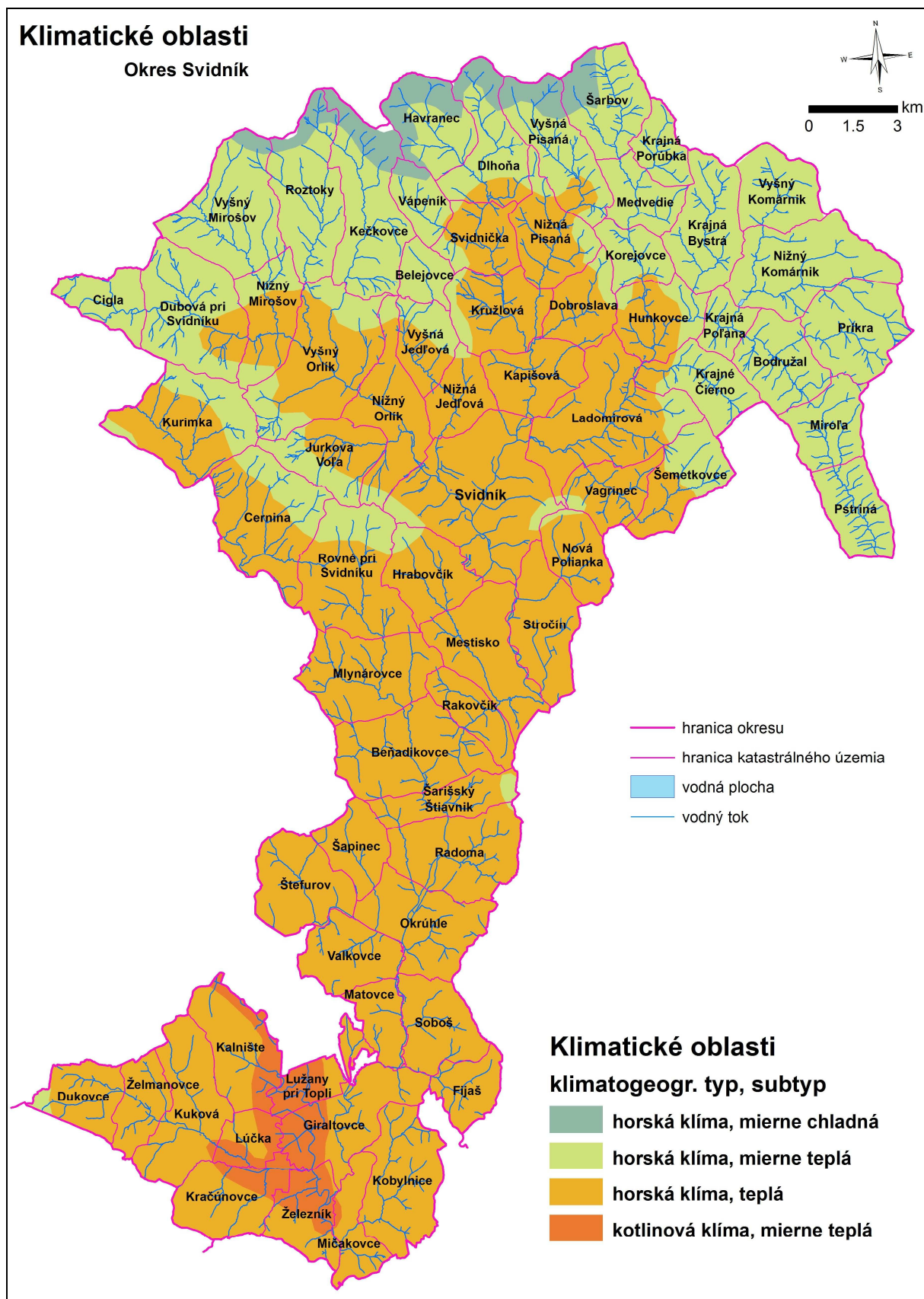
Priemerné mesačné hodnoty rýchlosti vetra (Tabuľka 10) naznačujú ustálenosť prúdenia vzduchu a celoročnú homogenitu danej charakteristiky.

Tabuľka 10: Priemerná mesačná (ročná) rýchlosť vetra m.s⁻¹ za roky 1999 – 2008

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
2,2	2,3	2,4	2,3	2,0	1,8	1,7	1,6	1,7	1,8	2,1	2,2	2,0

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík (SHMÚ, Bratislava)

Obrázok 10: Klimatické oblasti v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Lapin, M., Faško, P., (eds.) 2002: Klimatické oblasti. In Atlas krajiny Slovenskej republiky)

1.2. BIOTICKÉ POMERY

1.2.1. Rastlinstvo

Fytogeografické členenie územia

Celé územie Slovenska spadá do eurosibírskej podoblasti fytogeografickej ríše Holarctis, tvorenej jedinou, holarktickou oblasťou. Na našom území sa stretávajú dve provincie eurosibírskej podoblasti, z ktorých na území okresu dominuje provincia stredoeurópska.

Z hľadiska Fytogeograficko – vegetačného členenia (Tabuľka 11) podľa Plesníka (2002) je územie okresu Svidník rozdelené na dve oblasti, ktoré determinuje výšková členitosť územia. Územie prevažne spadá do dubovej zóny, a len severná časť územia sa zaraďuje do bukovej zóny. Z dubovej zóny sem zasahuje horská podzóna. Podľa podložia leží územie vo flyšovej oblasti a z hľadiska geomorfologického členenia sa územie nachádza v okrese Ondavskej vrchoviny. Severná časť okresu ležiaca v bukovej zóne leží tiež vo flyšovej oblasti v okrese Laboreckej vrchoviny.

Tabuľka 11: Fytogeograficko - vegetačné členenie v okrese Svidník

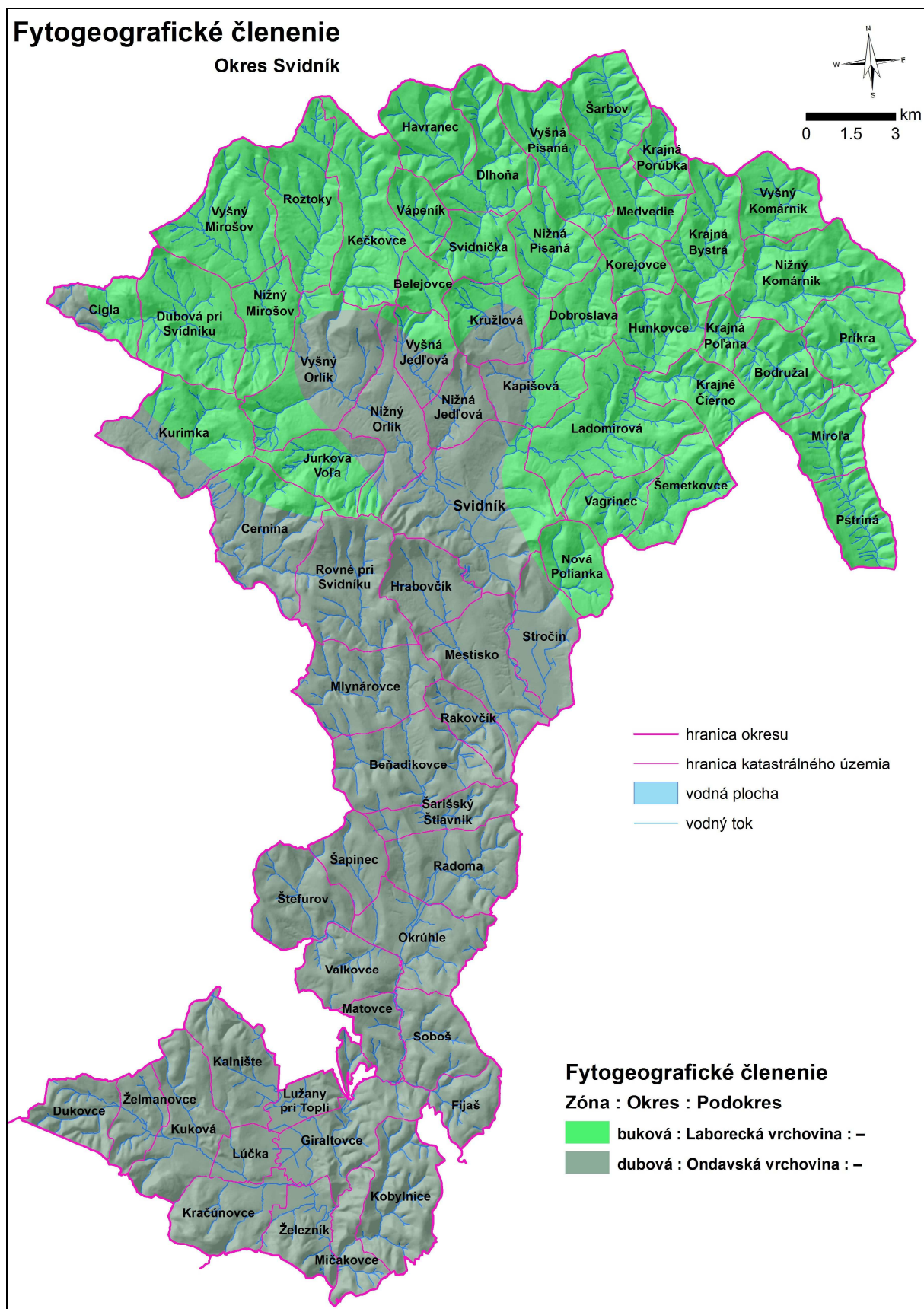
Zóna	Podzóna	Oblasť	Okres	Podokres	Obvod
dubová	horská	flyšová	Ondavská vrchovina	–	–
buková	–	flyšová	Laborecká vrchovina	–	–

Zdroj: Plesník, P., 2002: Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky

Dubová zóna – Horská podzóna: je charakteristická výskytom dubovo – hrabových lesov (*Carpinion betuli*) a teplomilných dúbrav (*Quercetalia pubescentis*), v okolí vodných tokov vrbovo – topoľových lužných lesov (*Salicion albae*). Vo Flyšovej oblasti východného Slovenska, do ktorej spadá aj okres Ondavskej vrchoviny je dokumentovaný menší výskyt teplomilných dúbrav a naopak bučiny sa vyskytujú v nižších nadmorských výškach (vplyvom vlhšieho leta).

Buková zóna: Bukové lesy a zmiešané bukové lesy patria na Slovensku medzi najrozšírenejšie biotopy (400 – 1100 m n. m.). Podľa množstva vlhkosti a rozdelenia zrážok počas roka je ich výskyt značne premenlivý a mení sa s nadmorskou výškou. Územie okresu Svidník patrí do flyšovej oblasti Bukovej zóny v okrese Laboreckej vrchoviny. Tieto oblasti majú na Slovensku jednotvárne petrografické zloženie (okrem bradlového pásma), čoho dôsledkom je aj monotónna vegetácia, so zriedkavým výskytom skalných a sutinových biotopov s litofytnou vegetáciou (Baláž et al., 2004). V rámci tejto flyšovej oblasti sa v rámci bukového stupňa vyskytujú bukové a jedľovo – bukové lesy, tiež kyslomylné bučiny.

Obrázok 11: Fytogeograficko-vegetačné členenie v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Plesník, P., 2002: Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky)

Potenciálna prirodzená vegetácia

Rekonštruovaná (potenciálna) prirodzená vegetácia predstavuje vegetáciu, ktorá by sa v území vyvinula, keby na krajinu nepôsobil svojou činnosťou človek. Charakteristiku rekonštruovanej prirodzenej vegetácie uvádzame podľa Geobotanickej mapy ČSSR (Michalko a kol., 1986). Jej prehľad pre okres Svidník je uvedený v tabuľke 12 a na obrázku 13.

Tabuľka 12: Zastúpenie jednotlivých spoločenstiev v okrese Svidník

Typ spoločenstva	Plošné zastúpenie v %
Bukové a jedľové lesy kvetnaté (<i>F,A - Eu-Fagenion p.p. maj.</i>)	10,30
Bukové kvetnaté lesy podhorské (<i>Eu - Fagenion p.p. min.</i>)	39,81
Bukové lesy vápnomilné (<i>CF - Cephalanthero-Fagenion</i>)	0,14
Dubové subxerothermofilné a borovicové xerofilné lesy (<i>Qs – Quercion pubescenti-petraeae p.p., Cytiso-Pinion</i>)	0,13
Dubovo-hrabové lesy karpatské (<i>C - Carici pilosae-Carpinenion betuli</i>)	39,51
Lipovo-javorové lesy (<i>At - Tilio-Acerenion</i>)	0,38
Lužné lesy podhorské a horské (<i>A I - Alnenion glutinoso-incanae, Salicion triandrae p. p., Salicion eleagni</i>)	9,72

Zdroj: Plesník, P., 2002: Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky, 1 : 1 000 000 (Poznámka: zvýraznené sú hodnoty s najväčším percentuálnym zastúpením a tie sú aj opísané v texte)

Bukové a jedľové lesy kvetnaté: Spoločenstvo zahŕňa klimaxové eutrofné bukové a zmiešané jedľovo-bukové lesy na hornej hranici podhorského stupňa a v horskom stupni na všetkých geologických podložiach s hlbokými vlhkými pôdami a s bohatým viacvrstvovým podrastom. Stálou prímiesou buka lesného (*Fagus sylvatica*) a jedle bielej (*Abies alba*) býva javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), brest horský (*Ulmus glabra*), lipa malolistá, zriedkavo smrek obyčajný (*Picea abies*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Krovinné poschodie nebýva v kvetnatých bučinách nápadne vyvinuté. Z neho sa vyskytujú najmä baza čierna (*Sambucus nigra*), baza červená (*S. racemosa*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), bršlen európsky (*Euonymus europaea*) a egreš obyčajný (*Grossularia uva-crispa*). Dominantami bylinnej časti bývajú lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hluchavka žltá (*Galeobdolon luteum*), pakost smradľavý (*Geranium odoratum*), kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), ostružina srstnatá (*Rubus hirtus*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*) a veronika horská (*Veronica montana*), na skeletovejších pôdach bažanka trváca (*Mercurialis paxii*) a na ťažších a vlhších pôdach netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*), devätsil biely (*Petasites albus*), kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*).

Územie výskytu tohto spoločenstva nesie čiastočne odraz aj v súčasnej vegetácii, keď takmer 69% pôvodného územia dnes zaberajú spoločenstvá s dominantným postavením buka lesného a skoro 3% s dominantným postavením jedle bielej. Až 12% celkovej plochy tohto spoločenstva bolo odlesnených a zvyšná plocha tohto spoločenstva bola nahradená porastami s dominantným postavením smreka, borovice a hrabu.

Bukové kvetnaté lesy podhorské: Mezotrofné lesné spoločenstvá s prevahou buka lesného (*Fagus sylvatica*) v nižších polohách, prevažne na nevápencovom podloží. V stromovom poschodí sú primiešané hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), lipa malolistá (*Tilia cordata*). Charakteristické je chýbajúce alebo slabo vyvinuté krovinné poschodie. V bylinnom poschodí sa v týchto porastoch vyskytujú lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), mednička jednokvetá (*Melica*

uniflora), srnovník purpurový (*Prenanthes purpurea*), zubačka cibuľkonosná (*Dentaria bulbifera*) a i.

Územie výskytu tohto spoločenstva nesie čiastočne odraz aj v súčasnej vegetácii, keď takmer 46 % pôvodného územia dnes zaberajú spoločenstvá s dominantným postavením buka lesného. Viac ako 37 % celkovej plochy tohto spoločenstva bolo odlesnených a zvyšná plocha bola nahradená porastami s dominantným postavením borovice, hrabu a ostatných zmesí.

Dubovo-hrabové lesy karpatské: Lesné porasty, vyskytujúce sa prevažne na alkalických, hlbokých pôdach, väčšinou typu hnedých pôd, menej na rendzinách, ilimerizovaných pôdach, hnedozemiach a čierniciach a to na rôznorodom geologickom podloží. V stromovom poschodí prevládajú dub zimný (*Quercus petraea*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), často sú zastúpené aj javor poľný (*Acer campestre*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) a čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), z krov zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*). V bylinnom poschodí sú významné ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), reznáčka hájna (*Dactylis polygama*), lipkavec Schultesov (*Galium schultesii*), taxóny z okruhu iskerník zlatožltý (*Ranunculus auricomus* agg), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*) a i.

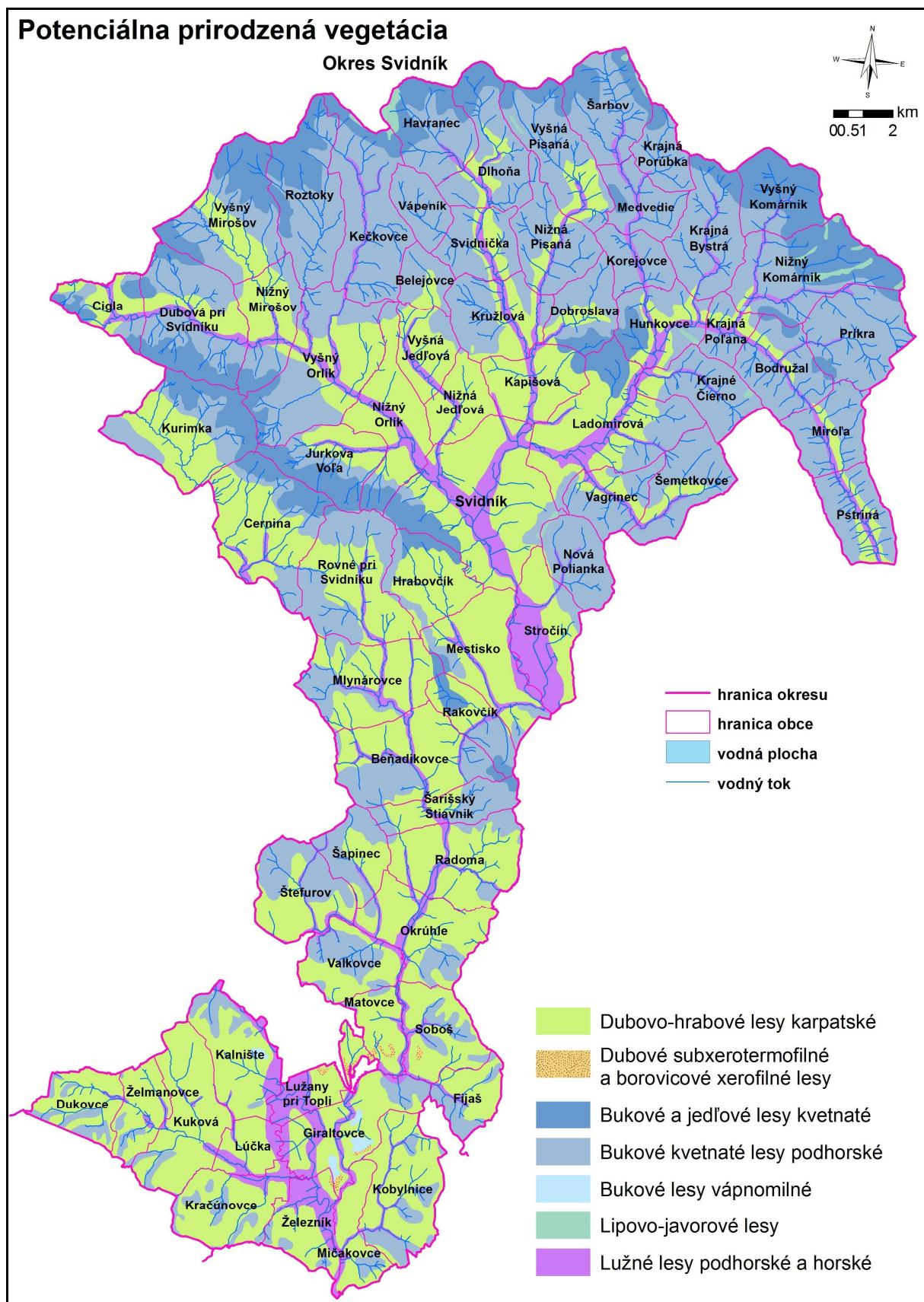
Územie výskytu tohto spoločenstva nesie v minimálnom množstve odraz aj v súčasnej vegetácii, keď len 0,4% pôvodného územia dnes zaberajú spoločenstvá s dominantným postavením duba a 7,8% s dominantným postavením hrabu. Viac ako 66% celkovej plochy tohto spoločenstva bolo odlesnených a zvyšná časť plochy spoločenstva bola nahradená porastami s dominantným postavením borovice, buka a ostatných zmesí.

Lužné lesy podhorské a horské: Zahŕňajú jaseňovo-jelšové lesy v užších údolných nivách potokov a menších riek ovplyvňovaných povrchovými záplavami alebo podmáčaných prúdiacou podzemnou vodou; a porasty jelše sivej s prímiesou smreka na brehoch horských tokov v chladných údoliach. Prvý biotop preferuje hlinité, stredne ťažké, niekedy oglejené, humózne pôdy s dostatkom živín. Porasty sú spravidla viacposchodové, krovinné poschodie je druhovo bohaté. V stromovej etáži prevláda jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), jelša sivá (*Alnus incana*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), vŕba krehká (*Salix fragilis*), čremcha strapcovitá (*Padus avium*), lipa malolistá (*Tilia cordata*) a javor horský (*Acer pseudoplatanus*); v krovinnej vŕba purpurová (*Salix purpurea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), čremcha strapcovitá (*Padus avium*), ríbezľa červená (*Ribes rubrum*), ruža psia (*Rosa canina*), vŕba krehká (*Salix fragilis*), vŕba rakytová (*Salix caprea*), menej ostružina malinová (*Rubus ideaus*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), baza čierna (*Sambucus nigra*) a ríbezľa egrešová (*Crossularia uva-crispa*). V bylinnej etáži dominujú nitrofilné a hygrofilné druhy: kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), krkoška chlpatá (*Chaerophyllum hirsutum*), škarda močiarna (*Crepis paludosa*) a túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*). Horské jelšové lužné lesy tvoria porasty jelše sivej (*Alnus incana*) s prímiesou smreka (*Picea abies*) a ďalších drevín na brehoch horských tokov v chladných údoliach. Pôdy sú piesočnaté, štrkovité až kamenisté. Typická je viacposchodová štruktúra, v krovinovom poschodí dominujú zmladené jedince jelše. V bylinnom podraze sa charakteristicky uplatňujú nitrofilné a hygrofilné druhy ako kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), trebulka lesklá (*Anthriscus nitidus*), jarmanka väčšia (*Astrantia major*), záružlie močiarné horské (*Caltha palustris* subsp. *laeta*), krkoška chlpatá (*Chaerophyllum hirsutum*), cesnačka lekárska (*Alliaria petiolata*), angelika lesná (*Angelica sylvestris*), bodliak lopúchovitý (*Carduus personata*), pichliač zelinový (*Cirsium oleraceum*), vŕbovka chlpatá (*Epilobium hirsutum*), blyskáč cibuľkatý (*Ficaria bulbifera*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), lipkavec obyčajný (*Galium aparine*), lipkavec močiarny (*Geranium palustre*), boľševník borščový (*Heracleum sphondylium*), hluchavka škvrnitá (*Lamium maculatum*), mäta dlholistá (*Mentha longifolia*), mätkuľa vodná (*Myosoton aquaticum*), deväťsil lekárske (*Petasites hybridus*), iskerník plazivý (*Ranunculus repens*), pŕhlava dvojdomá (*Urtica dioica*), valeriána lekárska (*Valeriana officinalis*), veronika potočná (*Veronica beccabunga*), škarda močiarna (*Crepis paludosa*) a ďalšie. V porastoch sa nachádzajú neofyty pohánkovce

japonský (*Fallopia japonica*), imelovník biely (*Symphoricarpos albus*), orgován obyčajný (*Syringa vulgaris*) a netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*).

Územie výskytu tohto spoločenstva bolo z viac ako 94% celkovej plochy odlesnené a dnes je tvorené trvalými trávnatými porastami resp. poľnohospodárskou pôdou.

Obrázok 12: Potenciálna prirodzená vegetácia v okrese Svidník



Upravil: D. Turaček (Zdroj: Michalko, J., Berta, J., Magic, D., 1986: Geobotanická mapa ČSSR – mapová a textová časť. Veda, vydav. SAV, Bratislava)

Lesné vegetačné stupne:

Podľa nadmorskej výšky bolo v okrese Svidník identifikovaných nasledujúcich 5 vegetačných stupňov:

Dubový (do 300 m nadmorskej výšky) – ide o lesy najnižších polôh mimo areálu buka.

Bukovo-dubový (od 200 do 500 m nadmorskej výšky) – v tomto stupni sa už popri dube objavuje aj buk

Dubovo-bukový (od 300 do 700 m nadmorskej výšky) – v tomto stupni už dominuje buk, dub sa tu udržuje len vďaka rôznym narušeniam bučín suchými rokmi alebo človekom.

Bukový (od 400 do 800 m nadmorskej výšky) – v tomto stupni sa vyskytujú krásne nezmiešané bučiny, často aj takmer bez bylinného podrastu s pôdou pokrytou len bukovým lístím.

Jedľovo-bukový (od 500 do 1 000 m nadmorskej výšky) – tu sa už popri buku vyskytuje aj mohutná jedľa, miestami aj smrek.

Reálna vegetácia

Reálna vegetácia, teda skutočná vegetácia, ktorá sa na základe súčasných klimatických podmienok a ovplyvnenia človeka na danom mieste vyskytuje, bola na území okresu Svidník do značnej miery pozmenená. Väčšina územia okresu bola v minulosti pokrytá súvislými lesmi. Človek pozmenil značnú časť porastov na ornú pôdu, lúky a pasienky, avšak lesy ostali aj naďalej najrozsiahlším typom spoločenstiev. Plošne sa vyskytujú viac na severe a severovýchode územia s pomerne širokou paletou lesných spoločenstiev.

Na území dominujú spoločenstvá buka, ktorý tu má optimálne podnebné podmienky. Skupina holých bučín – *Fagetum pauper* (FO) je v okrese zastúpená vysoko nad slovenským priemerom. Ostatné skupiny lesných typov sú zastúpené len okrajovo.

V nižších polohách na minerálne najchudobnejších lokalitách sa vyskytuje skupina kyslých dubových bučín – *Fagetum quercinum* (Fg). Ide len o fragmentálny výskyt.

Nižšie polohy sú doplnené o spoločenstvá klasických dubových bučín – *Querceto Fagetum* (QF). Tie sa vyskytujú na výživných podkladoch, chladnejších a vlhkosťne priaznivejších miestach. Tieto spoločenstvá tvoria prechod medzi spoločenstvami dúbrav a spoločenstvami bučín, čoho dôkazom je bylinný podrast s dominanciou bučinových druhov. Najbohatšie sú zastúpené v južných výbežkoch Ondavskej vrchoviny.

Skupina holých bučín, ktorá je v okrese plošne najrozšírenejšia, je charakteristická slabým alebo žiadnym bylinným podrastom. Buk je tu dominantným druhom a svojou veľkosťou znemožňuje uchytenie semenáčikov iných druhov. Preto si porasty na plochách tejto skupiny udržali pôvodné zloženie až dodnes. Vyskytujú sa v nadmorských výškach 200 – 800 m n. m.

Vo vyšších polohách, tam kde stelivo priaznivo zotlieva na humus melovitého charakteru, sa vyskytujú spoločenstvá typických bučín – *Fagetum typicum* (Ft). Sú to najmä vyššie polohy hraničného hrebeňa Východných Beskyd. Bylinný podrast tvoria bučinové druhy a celková prikrývka tohto podrastu je podstatne vyššia ako v spoločenstvách predchádzajúcej skupiny. V horských oblastiach sa vyskytujú spoločenstvá jedľových bučín – *Abieto Fagetum*. Bylinný podrast je v dolnej vrstve tvorený bučinovými druhmi a v hornej sa uplatňujú hlavne papradiny a iné druhy vysokých bylín.

Osobitnú skupinu tvoria jaseňové javoriny – *Fraxineto Aceretum* (FrAc) vyvinuté na hrebeňových plochách. Najhojnejšie sú tieto spoločenstvá zastúpené v severozápadnej časti Ondavskej vrchoviny a v úžľabinách pod hlavným karpatským hrebeňom. Bylinný podrast sa skladá z bučinových prvkov a z vysokých bylín náročných na nitráty.

Na nivách a v ich okolí sú rozšírené spoločenstvá sivých jelšín – *Alnetum incanae* (Ali).

Územie okresu Svidník spadá do okresu Východné Beskydy, presnejšie do podokresu Nízke Beskydy. Nízke Beskydy majú významné postavenie z hľadiska priestorového postavenia, keď ležia na rozhraní troch oblastí. Reprezentujú západokarpatskú flóru, pričom hraničia s oblasťou východokarpatskej flóry na východe a s panónskou

oblasťou na juhu. Územie je floristicky značne homogénne, najmä čo sa týka jednotného flyšového podkladu. Avšak možno tu nájsť druhy z už spomínaných oblastí, teplomilné a východokarpatské. Z východokarpatských druhov sem zasahuje razivka smradľavá (*Aposeris foetida*), kostihoj srdcovitý (*Symphytum cordatum*), lýrovka obyčajná prostredná (*Lapsana communis subsp. intermedia*), telekia ozdobná (*Telekia speciosa*) a iné. Z teplomilných druhov rastlín, ale aj celé spoločenstvá porastov mrvice peristej (*Brachypodium pinnatum*). Na vápnných flyšových podkladoch tu možno nájsť dráč obyčajný (*Berberis vulgaris*), pri Rovnom ostricu vtákonohú (*Carex ornithophoda*) a iné.

Ako už bolo spomenuté, tak podstatná časť okresu bola v minulosti pokrytá takmer súvislými lesmi, ktoré však boli odstránené resp. nahradené. Zvyšky lužných lesov sa zachovali ako brehové porasty okolo vodných tokov. Odlesnené plochy boli nahradené vlhkomilnými spoločenstvami zväzov *Phalaridion Sparganio-Glycerion*, ďalej ich nahradili zväzy *Calthion* či mezofilné lúčne spoločenstvá zväzov *Cynosurion* a *Arrhenatherion*. V alúviách vodných tokov kedysi bežné spoločenstvá so psiarkou lúčnou (as. *Alopecuretum pratensis*) sa dnes nachádzajú už len vo zvyškoch.

Dubovo-hrabové lesy boli rozdrobené poľnohospodárskymi kultúrami. Náhradné spoločenstvá lúk a pasienkov po dubovo - hrabových lesoch patria do zväzov *Cynosurion* a *Arrhenatherion*. Hojne sa vyskytujú porasty psinčeka obyčajného a tomky voňavej (as. *Anthoxantho - Agrostietum*), kostravy lúčnej (as. *Festucetum pratensis*), ovsíka obyčajného a kostravy červenej (as. *Arrhenathero-Festucetum*), či mrvice peristej (as. *Brachypodium pinnati*).

Keďže buk je jednou z hlavných hospodárskych drevín, v minulosti sa veľké plochy bučín najmä v klimaticky, reliéfom a pôdne priaznivom podhorskom stupni odlesnili. Náhradné spoločenstvá patria do okruhu zväzu *Arrhenatherion*. Rozšírené sú porasty ovsíka obyčajného (as. *Arrhenatheretum elatioris*). Na týchto lúkach sa vyskytuje i psiarka lúčna (*Alopecurus pratensis*), trojšet žltkastý (*Trisetum flavescens*). Vo vyšších polohách sú zastúpené i porasty so psicou tuhou (*Nardus stricta*).

Z ďalších rastlinných druhov a spoločenstiev možno spomenúť výskyt ježatca laločnatého (*Echinocystis lobata*) v brehových porastoch Radomky, Ondavy a ich prítokov. Časté sú porasty devätsilu hybridného (as. *Petasitetum hybridi*). Na štrkoviskách rastú i ďalšie teplomilnejšie druhy ako prietržník holý (*Herniara glabra*), strmohyž holá (*Turritis glabra*), ostropes obyčajný (*Onopordum acanthium*), štetka laločnatá (*Dipsacus laciniatum*). Veronika nitkovitá (*Veronica fyliformis*), ktorá je charakteristickým druhom povodia Ondavy, sa v hojnom množstve rozšírila na vlhšie stanovištia alúvií. Z ďalších druhov je to ďatelina otvorená (*Trifolium patens*), kosatec žltý (*Iris pseudacorus*), žltuška lesklá (*Thalictrum lucidum*). Na severe je to iskerník štetinkatý (*Ranunculus strigolocus*), štiav hustý (*Rumex confertus*), roripovník východný (*Bunias orientalis*) a iné.

Na zavlhčených porastoch ovsíka obyčajného rastie paštrnák siaty (*Pastinaca sativa*) a pakost lúčny (*Geranium pratense*). Tieto druhy na flyšových stanovištiach zvyčajne chýbajú. Rozšírené sú porasty s prevládajúcou trebulkou lesnou (as. *Anthrissetum sylvestris*).

Spoločenstvá skál a sutín v okrese chýbajú. Na väčšine územia okresu chýbajú i horské rastlinné druhy. Veľmi vzácne sú zrašelinené plochy, malé lokality boli zistené len na bývalých vlhkých pastviskách pri Belejovciach a Rovnom.

Priaznivé klimatické podmienky sú využívané pri domácom pestovaní viniča hroznorodého (Nižný Orlík), či pri výsadbe agátu (Jurkova Voľa).

Na území sú zastúpené aj brezovo-borovicové lesíky, ružovo-trnkové kriačiny (as. *Roso- Prunetum*). Po celom území sa vyskytuje trnka chlpatá (*Prunus spinosa subsp. dasyphylla*). Na suchších skeletovitých podkladoch sú časté lieskové porasty, v južnej časti okresu teplomilné kriačiny so zobom vtáčim (as. *Ligustro- Prunetum*) a miestami i s brekyňou (*Sorbus torminalis*), na menších lokalitách sa roztrúsene nachádzajú porasty borievky obyčajnej (*Juniperus communis*).

Na ruderálnych stanovištiach rastie pŕhlava dvojdomá (*Urtica dioica*), mrlík dobrý (*Chenopodium bonus-henricus*), slez nebadaný (*Malva neglecta*), slez nizučký (*Malva pusilla*), vzácnejšie nátržník nórsky (*Potentilla norvegica*) a iné.

Podrobnejšia charakteristika flóry je uvedená pri charakteristikách genofondových lokalít.

1.2.2. Živočíšstvo

Zoogeografické členenie

Podľa rozdelenia živočíšnych regiónov patrí okres Svidník do okrsku nízkobeskydského, obvodu prechodného a do oblasti Východné Karpaty. Z hľadiska zoogeografického, územie okresu Svidník patrí do paleoarktickej oblasti a podľa fytogeografického členenia patrí toto územie do oblasti západokarpatskej flóry, čo sa odráža aj v zastúpení živočíšnych druhov a ich zoocenóz.

Na územie zasahuje aj CHKO - BR Východné Karpaty a na území sa vyskytujú karpatské endemity. Na území okresu bol zaznamenaný výskyt až 279 druhov živočíchov, z toho z bezstavovcov sa na území vyskytuje 18 chránených druhov, 10 druhov ohrozených v zmysle červenej knihy. Druhy bezstavovcov patria k paleoarktickým, európskym, tropickým, mediteránnym, karpatským, orientálnym a eurosibírskeym druhom napr. jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), modráčik čiernoškvŕnný (*Maculinea arion*), bystruška hladká (*Carabus glabratus*), vážka pásavá (*Sympetrum pedemontanum*).

Zo známych stavovcov sú na danom území zastúpené druhy z triedy *Reptilia*, *Amphibia*, ale je tu zastúpený aj karpatský endemit - mlok karpatský (*Triturus montandoni*). Z uvedených druhov je 10 chránených, 10 ohrozených v zmysle červenej knihy.

Trieda vtákov (*Aves*) je najpočetnejšou. V okrese sa vyskytuje 146 chránených druhov vtákov, 78 druhov ohrozených v zmysle červenej knihy a 103 druhov hniezdi na území okresu. Druhovú štruktúru je podmienená prítomnosťou vodnej nádrže Domaša v susednom okrese Stropkov, ktorá tvorí významnú oddychovú plochu pri jarých a jesenných migráciách vtáčích druhov a dôležitý biotop pre hniezdenie vodného a vo vode žijúceho vtáctva.

Územím okresu Svidník podľa Weisza (1967) prechádza od Vranova nad Topľou, Ondavskou dolinou cez Domašu, Stropkov migračná trasa vtákov a tu sa rozdeľuje na dve vetvy: jedna postupuje na Svidník a Duklianský priesmyk, druhá okolo potoka Chotčianka ku hranici a do Poľska. Touto cestou migrujú najmä vodné vtáky.

Väčšina druhov vtákov má svoje rozšírenie v palearktiskej oblasti, v okrese Svidník sa vyskytujú aj druhy, ktoré sú rozšírené aj v iných oblastiach napr. holoarktiskej jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), kačica chrapka (*Anas crecca*), neoarktiskej myšiarka ušatá (*Asio Otus*), volavka biela (*Egretta alba*), afrotropickej oblasti bocian čierny (*Ciconia nigra*), labuť hrbozobá (*Cygnus olor*), orientálnej oblasti ďateľ veľký (*Dendrocopos major*), volavka striebřistá (*Egretta garzetta*), arktickej pipiška chochlatá (*Galerida cristata*), austrálskej oblasti (lastovička domová (*Hirundo rustica*), bučičík močiarny (*Ixobrychus minutus*), strakoš sivý (*Lanius excubitor*).

Podrobnejšia charakteristika fauny je uvedená pri charakteristikách genofondových lokalít.

1.2.3. Biotopy

Podľa katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič, 2002) sa na území okresu vyskytujú nasledujúce skupiny biotopov:

- biotopy s výskytom halofytov
- vodné biotopy
- nelesné brehové porasty
- krovinové biotopy
- teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty
- lúky a pasienky
- slatiny
- prameniská
- lesy
- ruderalne biotopy

Jednotlivé typy biotopov sú podrobne opísané v Katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič, 2002). V ďalšom texte je uvedená iba ich stručná charakteristika, hodnotenie typov biotopov sa nachádza v samostatnej stati 5.3.

Opis nezahŕňa ruderalne biotopy, sú na konci state len vymenované. Spravidla sa radia medzi málo významné biotopy, ich výskyt je podmienený ako dlhodobým antropogénnym vplyvom a súčasnými aktivitami človeka. Preto aj v kapitole 5.3 nie sú hodnotené, nakoľko ich význam pre návrh RÚSES je minimálny.

SI Slaniská a biotopy s výskytom halofytov

SI1 (1340*) Vnútrozemské slaniská a slané lúky (prioritný biotop európskeho významu)

Biotop predstavujú otvorené aj zapojené travinno-bylinné porasty lúk a pasienkov. Rastú na zasolených pôdach s najvyššou koncentráciou solí. V rámci okresu sa vyskytujú iba na malej ploche v komplexe s ďalšími travinno-bylinnými biotopmi na lokalite v k. ú. Radoma. Tu vznikli sekundárne na plochách zaplavovaných minerálnou vodou voľne vytekajúcou z vrtu hydrogeologického prieskumu. Na týchto plochách prevláda steblovec odstávajúci (*Puccinellia distans*), zastúpená je aj ostrica vzdialená (*Carex distans*), barička močiarna (*Triglochin palustre*) a i. Poschodie machorastov chýba.

Výskyt: Jediná lokalita v k. ú. Radoma.

Ohrozenosť: Nadmerný odber minerálnej vody z vrtu.

Vo Vodné biotopy

Vo6 Mezo- až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou a plávajúcou a/alebo ponorenou vegetáciou (biotop národného významu)

Biotop osídľuje vodné nádrže antropogénneho pôvodu alebo prírodné biotopy s otvorenou vodnou hladinou. Z cievnatých rastlín sú zastúpené formácie ponorených rastlín, napr. červenavec hrebenatý (*Potamogeton pectinatus*) a na hladine sa vyskytujú porasty žaburínek, žaburinka menšia (*Lemna minor*), žaburinka pľuzgierkatá (*Lemna gibba*).

Výskyt: V rámci okresu je biotop zastúpený v menších rybníkoch a v mŕtvych ramenách Ondavy a Tople.

Ohrozenosť: Intenzívne využívanie, znečistenie, zasypávanie.

Br Nelesné brehové porasty

Br3 (3230) Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (*Myricaria germanica*) (biotop európskeho významu)

Vo flyšovej oblasti Slovenska osídľuje myrikovka nemecká erózne pretvárané štrkové lavice na niektorých horských vodných tokoch. Myrikovka vytvára tak iniciálne bylinné, ako aj staršie krovinové porasty, kde sa uplatňujú aj ďalšie druhy bylín a drevín, napr. barborka obyčajná (*Barbarea vulgaris*), černošľavok obyčajný (*Prunella vulgaris*), nátržník plazivý (*Potentilla reptans*), iskerník plazivý (*Ranunculus repens*), z drevín sú zastúpená vŕba purpurová (*Salix purpurea*), vŕba rakytová (*Salix caprea*) atď.

Výskyt: V rámci okresu sa biotop vyskytuje najmä v jeho severnej časti, roztrúsene pri hornom toku Ondavy, pri Ladomírke.

Ohrozenosť: Ťažba štrku.

Br6 (6430) Brehové porasty deväťsilov (biotop európskeho významu)

Príbrežné spoločenstvá s deväťsilmi, deväťsilom lekárske (*Petasites hybridus*), deväťsilom Kablíkovej (*Petasites kablikianus*), tvoria husté zapojené viacvrstvové porasty. Hlavnú vrstvu porastov tvoria rozprestreté čepele listov deväťsilov. Vyskytujú sa na brehoch vodných tokov i podsvahových prameniskách.

Výskyt: V rámci okresu sa vyskytujú na viacerých miestach pri Ondave, Ladomírke.

Ohrozenosť: Ťažba štrku.

Kr Krovinné a kríčkové biotopy

Kr3 Sukcesné štádia s borievkou obyčajnou (biotop národného významu)

Mezofilné borievkové porasty najmä na presýchavých typoch pasienkov asociácie *Anthoxantho-Agrostietum tenuis* na flyši. Borievka sa šíri aj v chudobných psicovo-vresových porastoch. V podraze prevládajú druhy mezofilných pasienkov, psinček tenučký (*Agrostis capillaris*), kostrava červená (*Festuca rubra*), psica tuhá (*Nardus stricta*) a i.

Výskyt: V rámci okresu sa tento typ biotopu vyskytuje roztrúsene v komplexe s mezofilnými pasienkami, napr. v k. ú. Roztoky, Vyšný Mirošov, Pstriná, Ladomirová, Mestisko, Radoma, Soboš a inde.

Ohrozenosť: Nevyužívanie pasienkov, sukcesia k lesu, odstraňovanie náletu drevín a krov z pasienkov nevhodným spôsobom (celoplošné mulčovanie v nevhodnom čase a pod.).

Kr7 Trnkové a lieskové kroviny (biotop národného významu)

Trnkové a lieskové kroviny sú pásy mezofilných kriačín, ktoré tvoria trnité a malolisté druhy krovín. Ich druhová skladba závisí od podmienok stanovišťa. Zastúpené sú v nich hlavne lieska obyčajná (*Corylus avellana*), trnka slivková (*Prunus spinosa*), ruža šípová (*Rosa canina*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), javor poľný (*Acer campestre*), baza čierna (*Sambucus nigra*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), hloh jednozemenný (*Crataegus monogyna*), hruška planá (*Pyrus pyraster*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*). Bylinné poschodie reprezentujú kuklík mestský (*Geum urbanum*), torica japonská (*Torilis japonica*), trebulka lesná (*Anthriscus sylvestris*), zádušník brečtanovitý (*Glechoma hederacea*). V kriačinách často zmladzujú stromy.

Výskyt: V súvislosti s radikálnymi zásahmi do krajiny boli tieto typy biotopov značne redukované. Vyskytujú sa však ešte na viacerých miestach, napr. v k. ú. Roztoky, Vagríne, Krajné Čierne, Giraltovce a inde. Na mnohých miestach je ich výskyt viazaný na antropogénne štruktúry poľnohospodárskej krajiny (medze, úvozy, pozdĺž poľných ciest), ako sukcesné štádium sa vyskytujú aj na opustených pasienkoch.

Ohrozenosť: Sukcesia k lesu, celoplošné odstraňovanie drevín a krov z pasienkov.

Kr8 Vŕbové kroviny stojatých vôd (biotop národného významu)

Uzavreté porasty krovitých vrb, charakteristické bochníkovitým tvarom s dominanciou vrby popolavej (*Salix cinerea*) a vrby ušatej (*Salix aurita*). Z ďalších drevín sú ojedinele prítomné jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*). V bylinnom poschodí sa vyskytujú hygrofilné druhy. Diverzita druhov je závislá od vlhkostných a pôdných pomerov. Zastúpené sú hlavne prhláva dvojdomá (*Urtica dioica*), iskerník plazivý (*Ranunculus repens*), čerkáč obyčajný (*Lysimachia vulgaris*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*) a i.

Výskyt: Vyskytujú sa na zamokrených pôdach lúk a okrajov mokrín napr. v alúviu Radomky.

Ohrozenosť: Odstraňovanie drevín a krov so zamokrených lúk a iných typov mokradných spoločenstiev.

Tr Teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty

Tr1 (6210) Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte (biotop európskeho významu)

Travinno-bylinné spoločenstvá s dominanciou teplomilných, suchomilných i mezofilných druhov zastúpené primárne na plytkých karbonátových pôdach, kde neboli vhodné podmienky pre vývoj lesa a sekundárne na plochách po vyrúbaní alebo vypaľovaní lesov. Využívali sa ako extenzívne pasienky. Z tráv v nich výrazne dominuje mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), zastúpená je aj kostrava žliabkatá (*Festuca rupicola*), traslica prostredná (*Briza media*), z ďalších druhov napr. klinček kartuziánsky (*Dianthus carthusianorum*), lipkavec pravý (*Galium verum*), černohlávk veľkokvetý (*Prunella grandiflora*), skorocel prostredný (*Plantago media*), ranostajovec pestrý (*Securigera varia*), púpavec srstnatý (*Leontodon hispidus*).

Výskyt: Teplomilné spoločenstvá sa v okrese vyskytujú roztrúsene, napr. pri Soboši, Rovnom, Hrabovčiku, Jurkovej Voli, Mlynárovciach, Kračúnovciach, Kukovej.

Ohrozenosť: Nevyužívanie pasienkov, sukcesia k lesu.

Lk Lúky a pasienky

Lk1 (6510) Nížinné a podhorské kosné lúky (biotop európskeho významu)

Biotop predstavuje hnojené, jedno- až dvojkosné lúky s prevahou vysokosteblových, krmovinársky hodnotných tráv a bylín. Ekologické spektrum výskytu týchto lúk je pomerne široké. Vyskytujú sa od vlhkých stanovišť až po suchšie stanovišťa v teplejších oblastiach, s čím je spojená ich pomerne veľká variabilita. Ich zloženie sa mení podľa ekologickej charakteristiky stanovišťa a spôsobu obhospodarovania. Sú druhovo bohaté, zastúpené sú v nich napr. ovsík obyčajný (*Arrhenatherum elatius*), iskerník prudký (*Ranunculus acris*), kostrava lúčna (*Festuca pratensis*), lipnica lúčna (*Poa pratensis*), skorocel kopijovitý (*Plantago lanceolata*), ďatelina lúčna (*Trifolium pratense*), tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*), kostrava červená (*Festuca rubra*), margaréta biela (*Leucanthemum vulgare*), ľadenec rožkatý (*Lotus corniculatus*) a i.

Výskyt: Mozaikovito roztrúsené po celom území okresu. Biotop sa vyskytuje napr. v k. ú. Miroľa, Bodružal, Lodomírová, Hrabovčik, Roztoky, Nižný Mirošov, Radoma, Matovce, Štefurov, Gíraltovce, Kobylnice a i.

Ohrozenosť: Zanechanie tradičného spôsobu obhospodarovania, rozoranie, sukcesia, približovanie drevnej hmoty z okolitých lesných porastov.

Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky (biotop národného významu)

Svieže nízkosteblové kvetnaté horčinkovo - hrebienkové porasty, intenzívne spásané pestro kvitnúce trávnaté porasty využívané ako jednokosné lúky alebo ako pasienky. Zastúpené sú v nich hlavne tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), psinček obyčajný (*Agrostis tenuis*), hrebienka obyčajná (*Cynosurus cristatus*), traslica prostredná (*Briza media*), horčinka obyčajná (*Polygala vulgaris*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemos*), ďatelina horská (*Trifolium montanum*), ľan prečisťujúci (*Linum catharticum*), dúška vajcovitá (*Thymus*

pulegioides). Patria k bežným typom pasienkov, v záujmovom území sa vyskytujú v komplexe s kriačinami, napr. s krovinným porastom borievky obyčajnej (*Juniperus communis*). Často sa v nich vyskytujú aj orchidey, napr. vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*).

Výskyt: Biotop sa vyskytuje v k. ú. Roztoky, Vyšný Mirošov, Ladomirová, Mestisko, Stročín, Nová Polianka, Šemetkovce, Pstriná, Lužany pri Topli, Kalnište, Kuková a inde.

Ohrozenosť: Zanechanie tradičného spôsobu obhospodarovania alebo naopak intenzívne využívanie, rozoranie, sukcesia, približovanie drevnej hmoty z okolitých lesných porastov.

Lk5 (6430) Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (biotop európskeho významu)

Kvetnaté vysokobylinné spoločenstvá vyskytujúce sa na celoročne vlhkých až mokrých stanovištiach, občasne kosené, často v komplexe s inými typmi spoločenstiev. Porasty majú často mozaikovitý charakter a ich druhové zloženie je veľmi variabilné. Výrazne v nich dominuje túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), mäta dlholistá (*Mentha longifolia*), čerkáč obyčajný (*Lysimachia vulgaris*), pichliač zelinový (*Cirsium oleraceum*), pakost močiarny (*Geranium palustre*), z ďalších druhov sú zastúpené napr. angelika lesná (*Angelica sylvestris*), kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), krkoška chlpatá (*Chaerophyllum hirsutum*) a i.

Výskyt: Biotop sa v okrese vyskytuje fragmentárne, najmä v terénnych zníženinách, v komplexe s Lk1, prípadne Lk6, napr. v k. ú. Miroľa, Bodružal, Valkovce, v alúviu Radomky, Ondavy, Tople a inde.

Ohrozenosť: Nevyužívanie, sukcesia, ale aj nevhodný spôsob obhospodarovania (napr. pasenie, preháňanie hospodárskych zvierat a pod.).

Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (biotop národného významu)

Vlhké lúky podhorských a horských oblastí v minulosti pravidelne kosené, v súčasnosti málo využívané jedno - až dvojkosné vlhké lúky na podmáčaných alúviách vodných tokov, v terénnych depresiách a na svahových a podsvahových prameniskách. Porasty majú mozaikovitý charakter a ich druhové zloženie je variabilné a závisí od stanovištných podmienok i od spôsobu obhospodarovania. Pre ich stanovištia je typická trvalo zvýšená hladina podzemnej vody. K presychaniu dochádza len krátkodobo v lete a zriedkavo. Vyskytujú sa s inými typmi vlhkých lúk a vytvárajú vegetačné komplexy. Zastúpené sú v nich hlavne: záružlie močiarné (*Caltha palustris*), škripina lesná (*Scirpus sylvaticus*), pichliač zelinový (*Cirsium oleraceum*), pichliač potočný (*Cirsium rivulare*), krkoška chlpatá (*Chaerophyllum hirsutum*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), angelika lesná (*Angelica sylvestris*), pakost močiarny (*Geranium palustre*), metlica trsnatá (*Deschampsia caespitosa*), valeriána lekárska (*Valeriana officinalis*) a i.

Výskyt: Biotop sa v okrese vyskytuje fragmentárne, najmä na terénnych zníženinách, v komplexe s Lk1, prípadne Lk5, napr. v k. ú. Miroľa, Bodružal, Pstriná, Štefurov, Valkovce, v alúviu Radomky a inde.

Ohrozenosť: Odvodnenie, rozoranie, nevyužívanie, sukcesia, ale i nevhodný spôsob obhospodarovania (napr. pasenie, preháňanie hospodárskych zvierat a pod.).

Lk 10 Vegetácia vysokých ostríc (biotop národného významu)

Väčšinou druhovo chudobné, porasty s dominanciou vysokých ostríc a bylín. Ostrice rastú hlavne v plytkých stojatých vodách, v terénnych depresiách. V druhovej skladbe prevládajú močiarné druhy. Tvorí mierne rozvoľnené až zapojené porasty. Zastúpená je hlavne ostrica štíhla (*Carex gracilis*), ostrica lišacia (*Carex vulpina*), ostrica pobrežná (*Carex riparia*). Z iných druhov je to lipnica močiarna (*Poa palustris*), chrastnica trsteníkovitá (*Phalaroides arundinacea*), kosatec žltý (*Iris pseudacorus*).

Výskyt: Najkrajšie porasty sú zachované v alúviu Radomky, pri Valkovciach, Štefurove.

Ohrozenosť: Odvodňovanie, zasypávanie a následná zmena využívania lokality.

Lk 11 Trstinové spoločenstvá mokradí

Porasty vysokých trstín formované predovšetkým dominantnými druhmi. Optimálne podmienky majú v eutrofných až mezotrofných mokradiach a na brehoch vodných nádrží a pomaly tečúcich potokov. Patria medzi najvyššie bylinné formácie. Jednotka tvorí dôležitý biotop pre faunu, najmä vodné vtáky a obojživelníky. Vo vysokosteblových hustých porastoch dominuje trsť obyčajná (*Phragmites australis*), pálka širokolistá (*Typha latifolia*), pálka úzkolistá (*Typha angustifolia*), steblovka vodná (*Glyceria maxima*). Jedná sa o bežný typ biotopu, ktorý však v dôsledku radikálnych zásahov do krajiny rýchlo zaniká.

Výskyt: V okrese sa vyskytuje fragmentárne pri menších rybníkoch, v alúviu Ondavy, Ladomírky, Radomky, Tople.

Ohrozenosť: Odvodňovanie, zasypávanie a následná zmena využívania lokality.

Ra Rašeliniská a slatiny

Ra6 (7230) Slatiny s vysokým obsahom báz (biotop európskeho významu)

Spoločenstvá slatinných lúk. Vyskytujú sa najčastejšie na svahových a podsvahových prameniskách, ale aj na okrajoch zazemňovaných vodných nádrží a v nivách. Zastúpené sú v nich páperník úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), valeriána celistolistá (*Valeriana simplicifolia*), krušík močiarny (*Epipactis palustris*), pakost močiarny (*Geranium palustre*), ostrica žltá (*Carex flava*), bahnička močiarna (*Triglochin palustre*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) ai.

Výskyt: Vyskytujú sa vzácné v severných častiach okresu (okolie Mirole), menšia lokalita je aj pri Fijaši. Sú maloplošné a vyskytujú sa často v mozaike s inými spoločenstvami.

Ohrozenosť: Zásahy do vodného režimu, nevyužívanie, sukcesia.

Ra7 Sukcesne zmenené slatiny

V dôsledku poklesu hladiny podzemných vôd dochádza k zmene slatinných spoločenstiev smerom k vlhkomilným lúkam podhorského stupňa. Ich ďalší vývoj ovplyvňuje nielen hydrologický režim, ale aj spôsob obhospodarovania. V druhovej skladbe sú slatinné druhy ako krušík močiarny (*Epipactis palustris*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), ostrica žltá (*Carex flava*) potláčané vysokobylinnými druhmi ako túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), angelika lesná (*Angelica sylvestris*), mäta dlholistá (*Mentha longifolia*), čerkáč obyčajný (*Lysimachia vulgaris*) ai.

Výskyt: Vyskytujú sa tiež vzácné v severných častiach okresu a pri Giraltovciach.

Ohrozenosť: Zásahy do vodného režimu, nevyužívanie, sukcesia.

Pr Prameniská

Pr2 Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách (biotop národného významu)

Spoločenstvá tienistých pramenísk a potôčikov obklopených jelšami, bučami, dubohrabínami, často označované aj ako lesné prameniská. V spoločenstvách prevládajú byliny nad machorastmi. Často býva zastúpená slezinovka striedavolistá (*Chrysosplenium alternifolium*), papradka samičia (*Athyrium filix-femina*), čarovník parížsky (*Circaea lutetiana*), žerušnica horká pravá (*Cardamine amara* subsp. *amara*), veronika potočná (*Veronica beccabunga*) ai. Flyšová oblasť severovýchodného Slovenska je pomerne bohatá na tento typ pramenísk.

Výskyt: Vyskytujú sa roztrúsene v rámci celého okresu a patria medzi veľmi významné biotopy..

Ohrozenosť: Zmena vodného režimu, zazemňovanie.

Ls Lesy

Ls1.3 (91E0*) Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (prioritný biotop európskeho významu)

Sprevádzajú údolné nivy vodných tokov a potokov, ale boli redukované tak, že v záujmovom území ich dnes predstavujú len brehové porasty a na niektorých miestach brehové porasty prechádzajú do rôzne širokých sprievodných porastov. V stromovom poschodí výrazne dominujú vrbý a z nich hlavne vrbá biela (*Salix alba*), vrbá krehká (*Salix fragilis*), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), ku ktorým pomiestne pristupuje jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*). Okrem topoľa kanadského sa uvedené dreviny vyskytujú i v poschodí krovín. Z nepôvodných druhov drevín je zastúpený agát biely (*Robinia pseudoacacia*). Z ďalších druhov sa často uplatňuje baza čierna (*Sambucus nigra*), vrbá rakyta (*Salix caprea*), vrbá purpurová (*Salix purpurea*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*). Bylinné poschodie je pomerne bohaté a rastú v ňom kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), pľháva dvojdomá (*Urtica dioica*), chmeľ obyčajný (*Humulus lupulus*), pakost lúčny (*Geranium pratense*), povoja plotná (*Calystegia sepium*), kostihoj lekársky (*Symphytum tuberosum*), deväťsil lekársky (*Petasites hybridus*), pýr plazivý (*Elytrigia repens*), chren dedinský (*Armoracia rusticana*), iskerník plazivý (*Ranunculus repens*) ai. Významný je výskyt ostrice hrebienkatej (*Carex strigosa*). Nebezpečenstvo v porastoch predstavujú masovo sa vyskytujúce nepôvodné druhy ako netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*), netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*), ježatec laločnatý (*Echinocystis lobata*), zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*).

Výskyt: V okrese sprevádzajú hlavné vodné toky: Ondava, Lodomírka, Radomka, Topľa i dolné úseky ich prítokov.

Ohrozenosť: Výrubu brehových z rôznych dôvodov (údržba vodných tokov, líniové stavby, palivové drevo), vytváranie skládok odpadov.

Ls1.4 (91E0*) Horské jelšové lužné lesy (prioritný biotop európskeho významu)

Porasty jelše sivej (*Alnus incana*) s prímiesou smreka (*Picea abies*), zriedkavo ďalších drevín – kaliny obyčajnej (*Viburnum opulus*), liesky obyčajnej (*Corylus avellana*), jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*) - na brehoch horských tokov v chladných údoliach na piesočnatých, štrkovitých až kamenitých pôdach. Typická je viacposchodová štruktúra, v bylinnom podraste sa uplatňujú nitrofilné a hygrofilné druhy. Zastúpené sú napr.: kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), krkoška chlpatá (*Chaerophyllum hirsutum*), slezinovka striedavolistá (*Chrysosplenium alternifolium*), pichliač zelinový (*Cirsium oleraceum*) ai.

Výskyt: Biotop sprevádza menšie vodné toky, najmä v severných častiach okresu.

Ohrozenosť: Výrubu brehových z rôznych dôvodov (údržba vodných tokov, líniové stavby, palivové drevo), vytváranie skládok odpadov.

Ls2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské (biotop národného významu)

V stromovom poschodí dominuje hrab obyčajný (*Carpinus betulus*) a dub zimný (*Quercus petraea*), často býva primiešaná lipa malolistá (*Tilia cordata*), buk lesný (*Fagus sylvatica*). V krovinej vrstve prevláda javor poľný (*Acer campestre*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*) a zastúpené sú i druhy z poschodia stromov. Bylinné poschodie je pomerne bohaté a rastú v ňom hlavne ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), kostihoj hľuznatý (*Symphytum tuberosum*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*), mliečnik mandľolistý (*Tithymalus amygdaloides*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hrachor jarný (*Lathyrus vernus*), jahoda obyčajná (*Fragaria vesca*) a i.

Výskyt: Vyskytujú na väčších či menších plochách v rámci celého okresu, najmä v jeho južnejších častiach.

Ohrozenosť: Výrubu z rôznych dôvodov.

Ls4 (9180*) Lipovo-javorové sutinové lesy (prioritný biotop európskeho významu)

Azonálne, edaficky podmienené spoločenstvá zmiešaných javorovo-jaseňovo-lipových lesov na svahových sutinách. Diverzitu drevín zvyšuje prímes druhov z kontaktných spoločenstiev. krovinaté poschodie je bohato vyvinuté. V synúzii bylín sa uplatňujú nitrofilné druhy. V stromovom poschodí výrazne dominujú javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*). V bylinnom poschodí sa uplatňuje mesačnica trváca (*Lunaria rediviva*), netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*) a i.

Výskyt: Vyskytujú sa lokálne, pokrývajú iba malú rozlohu v severnej časti okresu pri hranici s Poľskom, a potom pri Svidníku.

Ohrozenosť: Výruby z rôznych dôvodov.

Ls5.1 (9130) Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (biotop európskeho významu)

V druhovej skladbe stromového poschodia výrazne dominuje buk lesný (*Fagus sylvatica*). Na niektorých miestach sa uplatňuje jedľa biela (*Abies alba*) i hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), na strmších svahoch a kamenitej pôde javor horský (*Acer pseudoplatanus*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*). Krovinné poschodie je slabo vyvinuté, resp. na niektorých miestach úplne chýba. Bylinný podrast je chudobný a zastúpené sú v ňom hlavne ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), kopytník európsky (*Asarum europaeum*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), bažanka trváca (*Mercurialis perennis*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*), žindava európska (*Sanicula europaea*), papraď samčia (*Dryopteris filix-mas*) a i.

Výskyt: Sú to porasty, ktoré tvoria ekologický potenciál krajiny, sú najrozšírenejším lesným typom v okrese. Vyskytujú na väčších či menších plochách v rámci celého okresu, najmä v jeho severnejších častiach.

Ohrozenosť: Výruby z rôznych dôvodov.

Ls6.3 Lesostepné borovicové lesy (biotop národného významu)

Borovicové lesy s rôzne veľkou prímесou duba. Typickým stanovištom sú výslnné svahy v kotlinách aj na vápnom flyši. V druhovej skladbe stromového poschodia dominuje borovica lesná (*Pinus sylvestris*), z ďalších drevín sa okrem duba zimného (*Quercus petraea*) vyskytuje aj svib krvavý (*Swida sanguinea*). V bylinnom podrade dominuje mrvice peristá (*Brachypodium pinnatum*), zastúpená je aj ostrica horská (*Carex montana*), lipnica hájna (*Poa nemoralis*), mednička ovisnutá (*Melica nutans*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), oman vrbolistý (*Inula salicina*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemus*) a i..

Výskyt: Vyskytujú sa lokálne, pokrývajú iba malú rozlohu v najjužnejších častiach okresu.

Ohrozenosť: Výruby z rôznych dôvodov.

Použitá formulácia „Výruby z rôznych dôvodov“, nakoľko ide o lesné biotopy zahŕňa prevažne výruby z dôvodu lesohospodárskej činnosti v zmysle lesných plánov, kalamitné ťažby a nepochybne aj nelegálne výruby. Problematika ohrozenia jednotlivých lesných biotopov sa v priebehu času mení a je pod dohľadom orgánov a odborných organizácií ochrany prírody, pôsobiach na území okresu.

X Ruderálne biotopy

- X1 Rúbaniská s prevahou bylín a tráv**
- X2 Rúbaniská s prevahou drevín**
- X3 Nitrofilná ruderalná vegetácia mimo sídiel**
- X5 Úhory a extenzívne obhospodarované polia**
- X7 Intenzívne obhospodarované polia**
- X8 Porasty inváznych neofytov**
- X9 Porasty nepôvodných drevín**

Ruderálne biotopy sú podmienené aktivitami človeka v riešenom území, či je to lesohospodárska činnosť v prípade X1 a X2, charakter, spôsob a intenzita obhospodarovania poľnohospodárskej krajiny v prípade X3, X5 a X7, alebo nedostatočná preventívna činnosť voči inváznym druhom v prípade X8. V prípade X9 ide o zámernú činnosť prevažne so zámerom zlepšenia krajinotvorby v minulých obdobiach, zvýšenia podielu krajinnej zelene, alebo osobitne v prípade severnej časti okresu Svidník úpravy pamätných miest. Výskyt ruderálnych biotopov je na území okresu Svidník celoplošný, v enklávach a je obťažne zmapovateľný vzhľadom na mierku spracovania.

2. SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Je tvorená usporiadaním štruktúry krajinného povrchu, ktorý je výsledkom postupných zmien pôvodnej prírodnej krajiny pod vplyvom človeka. Spôsob využívania územia, kultivácia poľných a lesných častí, vytváranie nových urbanizovaných a technizovaných prvkov určili ráz súčasnej krajiny.

V širšom chápaní je charakterizovaná druhmi pozemkov so spôsobom ich využívania. Podľa zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) a vyhlášky ÚGKK SR č. 647/2004 Z. z. sú plochy, ktoré pokrývajú celý zemský povrch, označované ako druhy pozemkov. Katastrálny zákon člení pozemky do 10 druhov. V okrese Svidník sú najviac zastúpené lesné pozemky a trvalo trávne porasty, chmeľnice a vinice sa v riešenom území nevyskytujú (tab. 13).

Tabuľka.13: Prehľad o plochách druhov pozemkov v okrese Svidník k 1.1. 2012

Druh pozemku	Plocha pozemku v ha
Poľnohospodárska pôda, z toho	24 165
orná pôda	6 994
chmeľnica	0
vinica	0
záhrada	797
ovocný sad	61
trvalý trávny porast (TTP)	16 312
Lesný pozemok	25 928
Vodná plocha	1007
Zastavaná plocha a nádvorie	1 818
Ostatná plocha	2 061
Celková výmera	54 978

Zdroj: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1. 1. 2012, ÚGKK SR, Bratislava, 2012

Charakter a usporiadanie prvkov súčasnej krajinej štruktúry závisí od sklonov svahu, pôdy a klímy.

Záujmový okres môžeme označiť ako poľnohospodársko-lesnú krajinu s doplňujúcimi prvkami zástavby. Súčasná krajina štruktúra je vyjadrená v mape č. 1. v mierke 1:50 000, ktorá poskytuje prehľad o aktuálnom stave prvkov prírodnej a antropogénnej povahy. Plošné zastúpenie jednotlivých prvkov za jednotlivé katastrálne územia vyjadruje tabuľka 14

Tabuľka 14: Štruktúra využitia krajiny katastrov obcí okresu Svidník (v ha)

Katastrálne územie	lesné pozemky	TTP	orná pôda	sady a záhrady	vodné plochy	zastavané plochy	ostatné plochy	celková výmera (ha)
Belejovce	82.10	210.60		0.97		6.82	7.89	308.38
Beňadikovce	722.83	447.67	0.02	3.58		29.60	52.74	1256.45
Bodružal	601.76	101.40		1.43		9.23	9.96	723.78
Cernina	722.86	464.80		2.13		51.18	75.95	1316.92
Cigla	269.00	174.18		5.93		9.82	28.44	487.37
Dlhoňa	766.97	93.30		3.31		9.45	11.65	884.69
Dobroslava	387.95	142.13		2.76		10.36	13.92	557.11
Dubová	748.85	455.08	0.08	4.21		35.94	37.10	1281.26
Dukovce	349.26	82.25	59.57	24.89		15.23	31.75	562.95
Fijaš	254.37	115.33	40.41	5.81		11.91	12.23	440.07
Giraltovce	338.11	298.57	225.03	12.32		143.44	79.18	1096.65
Havranec	706.62	52.32				4.49	0.87	764.31
Hrabovčík	299.21	256.53	83.85	5.38		29.29	33.61	707.88

Katastrálne územie	lesné pozemky	TTP	orná pôda	sady a záhrady	vodné plochy	zastavané plochy	ostatné plochy	celková výmera (ha)
Hunkovce	498.88	130.28		11.36		26.18	29.33	696.03
Jurkova Voľa	462.20	226.67		4.87		12.26	31.00	737.00
Kalnište	416.56	209.13	148.35	9.37		43.92	38.94	866.27
Kapišová	187.53	316.68	88.51	11.53		37.26	20.32	661.83
Kečkovce	666.88	512.07		10.46		28.45	61.87	1279.73
Kobylnice	821.08	201.60		3.93		8.13	7.74	1042.47
Korejovce	313.24	72.51		2.86		7.53	9.71	405.85
Kračúnovce	300.35	126.42	249.60	13.24		61.33	71.45	822.39
Krajná Bystrá	682.02	169.33		7.21		18.96	16.03	893.56
Krajná Poľana	227.82	36.02		3.45		16.63	10.48	294.40
Krajná Porúbka	245.40	109.17		0.80		6.72	10.65	372.74
Krajné Čierno	534.82	109.17		3.67		6.13	3.63	657.42
Kružlová	243.89	478.25		2.11		29.36	72.96	826.57
Kuková	474.85	328.85	128.75	17.91		44.85	65.82	1061.02
Kurimka	656.87	467.46	49.97	12.14		35.98	19.05	1241.47
Ladomirová	820.76	587.95	2.18	7.67		53.68	64.19	1536.44
Lúčka		81.16	192.97	15.19		30.74	35.29	355.35
Lužany pri Topli	43.90	91.25	138.81	2.75		19.63	27.70	324.03
Matovce	226.25	143.98		5.19		7.60	16.70	399.73
Medvedie	364.95	105.78		3.30		8.77	21.98	504.78
Mestisko	272.96	356.93	274.03	12.86		43.80	83.36	1043.93
Mičakovce	325.14	104.86	5.91	7.04		9.86	16.67	469.48
Miroľa	412.13	182.08		0.85		8.18	6.80	610.04
Mlynárovce	612.73	415.21		9.01		28.95	58.78	1124.68
Nižná Jedľová	139.25	285.67		4.64		15.19	26.35	471.10
Nižná Pisaná	522.62	189.36		1.70		14.67	8.21	736.56
Nižný Komárnik	1098.73	100.41		4.54	1.48	17.43	15.28	1237.87
Nižný Mirošov	245.63	332.28	22.89	7.61		32.05	61.52	701.98
Nižný Orlík	405.35	398.36	33.70	13.42		27.75	53.86	932.44
Nová Polianka	369.14	164.05		4.47		4.50	5.42	547.58
Okrúhle	724.32	584.55	59.08	15.22		47.10	66.63	1496.89
Príkra	823.96	92.15				5.39	7.00	928.51
Pstriná	377.78	199.84		8.40		10.89	26.08	622.99
Radoma	416.12	534.10	21.08	28.14		41.55	50.30	1091.28
Rakovčik	310.01	87.98	40.02	3.16		12.89	12.75	466.82
Rovné	758.00	489.80		5.06		40.90	8.88	1302.64
Roztoky	605.41	376.35		11.06		28.05	105.39	1126.25
Soboš	424.17	246.15		6.81		20.77	18.69	716.59
Stročín	322.00	256.86	180.88	11.16		41.92	41.49	854.32
Svidnička	277.27	223.27		9.76		19.02	41.52	570.83
Svidník	1123.86	339.14	100.02	47.59		293.33	89.20	1993.14
Šarbov	713.71	103.36		1.45		13.42	11.87	843.80
Šarišský Štiavnik	320.80	128.50	29.60	3.55		28.29	16.57	527.32
Šemetkovce	344.90	326.52		6.23		11.26	19.07	707.98
Štefurov	609.31	223.08	1.45	9.38		13.95	18.00	875.18
Vagríneec	266.14	236.46		0.41		20.78	28.13	551.93
Valkovce	274.26	321.88	0.32	13.04		20.28	36.34	666.14

Katastrálne územie	lesné pozemky	TTP	orná pôda	sady a záhrady	vodné plochy	zastavané plochy	ostatné plochy	celková výmera (ha)
Vápeník	190.67	162.62		3.71		8.11	11.74	376.85
Vyšná Jedľová	233.72	179.24	46.68	5.08		18.29	25.62	508.63
Vyšná Pisaná	826.10	102.93		3.60		8.77	8.39	949.79
Vyšný Komárnik	463.10	159.72		0.93		12.45	23.44	659.64
Vyšný Mirošov	685.72	463.85	0.68	6.85		51.59	62.05	1270.74
Vyšný Orlík	966.29	342.23	66.93	19.61	6.21	36.62	41.41	1479.28
Železník	171.87	174.04	151.65	13.55		32.05	53.83	596.99
Želmanovce	135.71	88.54	153.07	8.57		20.13	59.23	465.25
Spolu	31206.99	16370.27	2596.10	530.22	7.69	1931.20	2250.03	54892.49

2.1 POĽNOHOSPODÁRSKA PÔDA

Poľnohospodárska pôda predstavuje plochy využívané ako orná pôda, plochy trvalých trávnych pasienkov a trvalých plodín.

Orná pôda

Areály poľnohospodárskej pôdy, na ktorej sa pestujú obilniny, strukoviny, technické plodiny, okopaniny, krmoviny, pozemky dočasne zatrávnené, pareniská, skleníky. Z hľadiska krajinoekologického hodnotenia predstavuje plochy s vysokým stupňom antropického ovplyvnenia.

Plochy využívané ako orná pôda sa v záujmovom okrese nachádzajú v nižšie položených častiach okresu v údoliach rieky Ondava a Topľa. Majú charakter veľkoblokovej a maloblokovej pôdy. Najväčšie bloky ornej pôdy sa nachádzajú v južnej časti okresu, v k. ú. Giraltovce, Železník, Kračúnovce, Lúčka a Želmanovce. Veľké bloky ornej pôdy sú aj v k. ú. Stročin, Mestisko a Kapišová. Dôležitým a najviac pestovanými plodinami sú zemiaky a obilniny, z toho najviac jačmeň. Pestuje sa aj ovos, raž a kukurica na kŕmne účely, dobre sa darí aj ďateline. Intenzita poľnohospodárskej výroby sa výrazne znížila, mnohé pozemky sú umelo zatrávnené a ťažko dostupné plochy ostávajú opustené.

Foto1: Bloky ornej pôdy pri obci Lužany pri Topli



Špilárová, I., 2012

Trvalé kultúry

Ide o plodiny pestované na pôde dlhé časové obdobie a nevyžadujú opätovné vysádzanie po zbere. Zaraďujeme sem vinice, chmeľnice, ovocné sady a záhrady. V okrese Svidník sa vinice a chmeľnice nevyskytujú. Ovocné sady a záhrady sa vyskytujú v blízkosti sídiel a obydľí. Zvyšky ovocných sadov mimo zastavané územie obcí sa vyskytujú pri Jurkovej Voli a Svidníku. Väčšina ovocných sadov a záhrad sú koncentrované v zastavanom území obce, preto ich výskyt nebolo možné objektívne spracovať.

Trvalé trávne porasty

Predstavujú všetky areály tráv využívané kosením a pasením s primárnou poľnohospodárskou funkciou.

Lúky a pasienky záujmového územia sa vyznačujú rôznou intenzitou využívania, rôznym stupňom zarastania a rôznym druhovým zložením. Intenzívne obhospodarované TTP sú rovnomerne rozmiestnené po celom záujmovom území. Extenzívne obhospodarované TTP predstavujú prevažne bývalé lúky a pasienky so skupinami náletových drevín a krovín. V riešenom území sa vyskytujú v hornatejších častiach na severe okresu. Neobhospodarované TTP rýchlo podliehajú sukcesii - zarastaniu drevinami, čím sa vytrácajú lúčne druhy rastlín a tieto plochy sa postupne menia na kroviny, lesokroviny až sukcesné lesíky. Pri pozemkových úpravách bývajú takéto zarastajúce TTP začleňované do lesného pôdneho fondu. Týka sa to najmä vyššie položených lúk a pasienkov. Okrem hospodárskeho významu majú TTP aj ekostabilizačnú funkciu a v spojení s NDV a brehovými porastmi vytvárajú pestrú mozaiku biotopov vhodných pre viaceré druhy živočíchov a rastlín.

Foto2: Trvale trávne porasty v spojení s NDV



Špilárová, I., 2012

Maloblokové mozaiky ornej pôdy, TTP, sadov a NDV

Tvoria ju maloblokové mozaiky ornej pôdy a TTP. Ide o plochy, ktoré sú koncentrované v blízkosti sídiel a obydľí. Rozmanitá skladba plodín jednotlivých políček zodpovedá ich obhospodarovaniu súkromne hospodáriacim roľníkom. Rozsiahlejšie zastúpenie majú v južnej časti okresu.

2.2. LESY

Lesy v okrese Svidník zabierajú takmer 53 % plochy územia. Rozprestierajú sa hlavne na svahoch a hrebeňoch Ondavskej a Laboreckej vrchoviny. Podľa zdrojov ÚGKK SR z 1. 1. 2012 plošne dosahujú lesné pozemky rozlohu 25 928 ha, no pri terénnom mapovaní sme zistili, že mnohé areály poľnohospodárskej pôdy majú charakter lesokrovín a sukcesných lesíkov, čo sa prejavilo v plošných hodnotách lesných pozemkov vlastného mapovania.

Z výmery lesných porastov predstavujú hospodárske lesy plochu 23 736,03 ha, t. j. 93 %, ochranné lesy plochu 211,29 ha, t. j. 1 % a lesy osobitného určenia plochu 1 522,26 ha, t. j. 6 %.

Mapovali sme ich ako ihličnaté monokultúry, listnaté, ihličnaté a zmiešané lesy. Z celkovej výmery lesných pozemkov pripadá na listnaté lesy 89,78%, na ihličnaté lesy 1,58%, zmiešané lesy 8,40% a ihličnatá monokultúra zaberá 0,24%.

Obrázok 13: Pomerné zastúpenie jednotlivých lesov

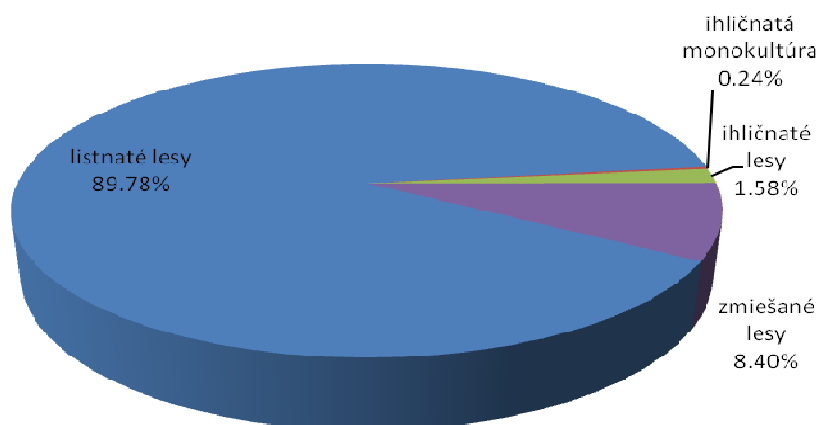


Foto3: Listnaté porasty (k. ú. Príkra)



Špilárová, I., 2012

Komplexnejšiu informáciu o drevinovom zložení lesov poskytuje tabuľka o drevinovom zložení:

Tabuľka 15: Drevinové zloženie v okrese Svidník

Drevina	Percento
Agát	0,04 %
Borovica	6,30 %
Brest	0,08 %
Breza	5,91 %
Buk	58,42 %
Dub	1,99 %
Hrab	13,30 %
Jaseň	0,86 %
Javor	2,76 %
Jedľa	3,10 %
Jelša	1,37 %
Lipa	0,08 %
Ostatné listnaté	0,10 %
Smrek	2,17 %
Smrekovec	2,54 %
Topoľ	0,90 %
Víňa	0,06 %
Spolu	100,00 %

Zdroj: NLC Zvolen, stav k 31.12. 2011

V okrese Svidník prevládajú listnaté lesy s najrozšírenejšou drevinou buk.

2.3. VODNÉ TOKY A PLOCHY

Vodné toky

Väčšina územia okresu Svidník spadá do povodia rieky Ondavy, južná a juhozápadná časť do povodia Tople. Topľa je pravostranným prítokom Ondavy. Z regionálneho hľadiska sú oba toky súčasťou čiastkového povodia Bodrogu.

Rieka **Ondava** je 146 km dlhý tok prameniacy v Ondavskej vrchovine pri obci Ondavka v okrese Bardejov vo výške 545 m. n. m. Spolu s ľavostrannou Latoricou vytvára pri obci Zemplín v okrese Trebišov rieku Bodrog. Najvýznamnejšími prítokmi rieky Ondavy v okrese Svidník sú:

ľavostranné prítoky:

- Mirošovec
- Mostovka
- Jedľovský potok
- Lodomirka

pravostranné prítoky:

- Hrabovčik
- Topľa

Vodné plochy

Sú v území zastúpené menšími plochami rybníkov a malých vodných nádrží slúžiacich na priemyselné účely.

2.4. ZASTAVANÉ PLOCHY A NÁDVORIA

Sídelné plochy

Na území okresu sa nachádza 68 sídelných plôch. Z toho len dve sídla majú mestský charakter, zvyšné zaraďujeme medzi vidiecke osídlenia. Ťažiskom okresu sú mesta **Svidník** a **Giraltovce**. Územie okresu je málo urbanizované, prevláda podiel obcí veľkostnej skupiny do 500 obyvateľov.

Mesto **Svidník** je sídlom okresu a v koncepcii osídlenia Prešovského kraja plní funkciu ťažiska osídlenia regionálneho významu. K 31.12.2011 malo mesto 11 602 obyvateľov. V meste je koncentrovaná všetka najvýznamnejšia občianska vybavenosť regionálneho aj nadregionálneho významu (stredné školy, nemocnica).

Na území okresu sa nachádzajú celoročné a zimné strediská rekreácie a športu:

Medvedie - stredisko zimných športov 15 km od okresného mesta Svidník. Sú tu zariadenia ubytovacích, stravovacích i doplnkových služieb. Svahy na zjazdové lyžovanie majú rôzne stupne obtiažnosti.

Šarbov -stredisko zimných športov.

Hvezdáreň v Roztokoch

Kúpalisko- vodný svet Svidník , základom areálu sú bazény s ohrievanou vodou a vodnými atrakciami. Súčasťou areálu sú športoviská.

V meste Svidník sa nachádza Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry, VHÚ - Vojenské múzeum Svidník, Skanzen ľudovej architektúry a veľmi navštevovaným pamätným miestom bojov z 2. sv. vojny je Duklianský priesmyk. Futbalové ihriská a štadióny sa nachádzajú skoro v každej obci okresu.

V riešenom území sú chatové a záhradkárske osady zastúpené v týchto katastrálnych územiach: Svidník a Giraltovce. V ďalších k. ú. nie sú významnejšie záhradkárske lokality a objekty chatovej výstavby.

Foto4: Hv ezdáreň v obci Roztoky



Špilárová, I., 2012

Priemyselné a dobývacie areály

Priemyselná výroba je sústredená najmä v okresnom meste Svidník a v Gíraltovciach. Z odvetvového hľadiska prevažuje výroba strojov a zariadení, odevná, drevárska a stavebná výroba. Poľnohospodárstvo sa orientuje najmä na živočíšnu výrobu - chov ošipaných a chov hovädzieho dobytku a v rastlinnej výrobe pestovanie obilnín, repky olejnej, zemiakov a krmovín.

Na území okresu, v k.u. Mestisko sa nachádza ložisko nevyhradeného nerastu - tehliarske suroviny so zastavenou ťažbou, v k. ú. Roztoky a k. ú. Vyšný Orlík sa nachádza ložisko nevyhradeného nerastu - pieskovec - so spracovanými plánmi na ťažbu.

Od roku 2006 na severovýchode Slovenska v rámci Prieskumného územia Svidník, Snina, Medzilaborce, ktoré zaberá aj podstatnú časť okresu Svidník, prebieha prieskum za účelom vyhľadávania ložísk ropy a zemného plynu pod flyšovou pokrývkou, ktorá má v tomto regióne tesniacu funkciu. Súčasťou prieskumných prác sú aj prieskumné vrty, ktoré následne môžu byť použité ako ťažobné a v konečnom dôsledku (ak budú situované na niektorej z lokalít v okrese Svidník), môžu zásadne ovplyvniť ekologickú stabilitu dotknutého územia.

Dopravné zariadenia

Podľa charakteru premávky sa cestné komunikácie delia na diaľnice, rýchlostné cesty, cesty I. triedy, cesty II. triedy, cesty III. triedy. Územím okresu prechádzajú tieto cestné komunikácie:

Rýchlostné cesty:

- R4, je plánovaná rýchlostná cesta na Slovensku, ktorá po svojom dostavaní spojí štátnu hranicu s Poľskom so Svidníkom, Prešovom, Košicami a štátnou hranicou s Maďarskom. V súčasnosti je v prevádzke úsek 4, 573 km - obchvat mesta Svidník.

Cesty I. triedy:

- č. 77, spája Spišskú Belú a Svidník, v okrese Svidník sa križuje s III/557022 a III/557023 v Nižnom Mirošove, s III/557021 vo Vyšnom Orlíku, s III/557020 v Nižnom Orlíku a križovatkami s III/557019 a III/557018 pokračuje do Svidníka, kde sa na križovatke s III/073001 a I/73 končí.
- č. 73, spája Lipníky a hraničný priechod do Poľska Vyšný Komárnik. Vede po nej E371.
- č. 15, okresom Svidník prechádza hranicou medzi okresmi Svidník a Stropkov na úseku 750 m a vidlicovito vyúsťuje na cestu I/73.

Cesty II. triedy:

- č. 556 hranica okresu Svidník - Mičakovce - Gíraltovce - Fijaš - hranica okresu Stropkov

Cesty III. triedy:

- zabezpečujú prepojenie obcí na cesty I. a II. triedy

Územím okresu neprechádzajú žiadne železničné trate.

Letisko Svidník je verejné vnútroštátne letisko určené najmä pre športové a rekreačné lietanie. Nachádza sa 3km severne od mesta Svidník v k. ú. Nižný Orlík. Disponuje jednou asfaltovou dráhou s rozmermi 1200x30m.

Zariadenia technickej infraštruktúry

Územím okresu sa tiahne rozvod vysokého napätia, ktoré prechádza do Poľska. Táto dimenzia zabezpečuje dostatočné pokrytie daného územia elektrickou energiou. Prenos elektrickej energie sa uskutočňuje prostredníctvom nadradenej prenosnej sústavy 110 kV,

ktorá je vedená v trase Humenné - Stropkov - Svidník - Bardejov - Plaveč - Stará Ľubovňa. Rozvodňa je vybudovaná v k. ú. obce Stročin.

Na území okresu v súčasnosti slúži na zásobovanie zemným plynom VTL plynovod: Hrabovce – Bardejov – Cernina – Stropkov – Havaj – Krásny Brod – Medzilaborce (DN 200, PN 4,0 Mpa). Plynofikované sú mestá Svidník a Giraltovce, ako aj 39 obcí, čo predstavuje 60 %.

2.5 OSTATNÉ PLOCHY

Skládky odpadov, odkaliská

Na území okresu Svidník sa nachádza regionálna skládka pre nie nebezpečný odpad lokalizovaná v k. ú. obce Šemetkovce.

Foto5: Skládka odpadov v k. ú. obce Šemetkovce



Špilárová, I., 2012

2.6 POZEMKY, KTORÉ SLÚŽIA AKO ÚČELOVÁ OCHRANNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA ZELEŇ

Nelesná drevinová vegetácia

Nelesnú drevinovú vegetáciu (NDV) predstavujú dreviny a spoločenstva drevín v krajine, ktoré tvoria napr. vetrolamy, zasakovacie pásy, remízky, brehové porasty pozdĺž vodných tokov a poľných ciest. Výrazne posilňujú ekologickú stabilitu krajiny, často majú pôdoochrannu (protieróznú) funkciu, líniové porasty drevín priaznivo ovplyvňujú smer a intenzitu vzdušného prúdenia, brehové porasty bránia prenikaniu agrochemikálií z poľnohospodársky využívannej pôdy do povrchových tokov. Takéto enklávy NDV sú miestom hniezdenia viacerých druhov vtákov, cicavcov a hmyzu. Poskytujú vhodné úkryty pre viaceré ohrozené poľné druhy rastlín a živočíchov.

Vo svidníckom okrese dominuje líniová NDV v podobe brehových porastov vodných tokov.

2.7. PLOCHY VEREJNEJ A VYHRADENEJ ZELENÉ

Zeleňou sa rozumejú všetky časti územia vhodne upravené pre rast vegetácie, teda nezastavané nadzemnými objektmi, komunikáciami, parkoviskami, dvormi, manipulačnými a prevádzkovými plochami, atď. Je neoddeliteľnou súčasťou všetkých funkčných plôch sídiel. Svojimi estetickými prvkami pozitívne pôsobí na psychiku človeka a vytvára priaznivé podmienky pre jeho život.

K týmto plochám zaraďujeme cintoríny, parky, záhrady ako aj zeleň zastavaného územia. V každej obci svidníckeho okresu sa nachádza cintorín, väčšinou na jej okraji, ktorý je tradične pietne udržiavaný. Taktiež tu nájdeme niekoľko vojenských cintorínov:

- cintorín pri Pamätníku Sovietskej armády v areáli Vojenského múzea Svidník
- cintorín v prírodnom areáli pri Pamätníku Čs. armády na Dukle - národná kultúrna pamiatka
- nemecký vojenský cintorín na okraji obce Hunkovce

Foto6: Vojenský cintorín na okraji obce Hunkovce



Špilárová, I., 2012

3. ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU ÚZEMNÉHO CELKU A DOKTNUTÝCH OBCÍ (Súlad s územným plánom, návrhy a požiadavky na územný plán, návrh regulatív pre územný plán)

Posledným platným dokumentom veľkého územného celku premietajúceho aj zásady súvisiace s R-ÚSES-mi v Prešovskom kraji sú **Zmeny a doplnky Územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja 2009** schválené Zastupiteľstvom PSK uznesením č. 588 zo dňa 27.10.2009. Záväzná časť Zmien a doplnkov Územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja 2009 bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením PSK č. 17/2009 schváleným Zastupiteľstvom Prešovského samosprávneho kraja uznesením č. 589 zo dňa 27.9.2009 s účinnosťou od 06.12.2009.

Záväzná časť ÚPN VUC Prešovský kraj, ktorá sa priamo alebo nepriamo vzťahuje k problematike ekologickej stability okresu Svidník:

I. ZÁVÄZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a životného prostredia

1.1v oblasti rozvoja nadregionálnych a dobudovania multimodálnych koridorov:1.1.2 vytvorením severo-južného koridoru Poľská republika (PR) – Plaveč / **Vyšný Komárnik** / – Prešov – Košice – Maďarská republika

1.2 v oblasti nadregionálnych súvislostí usporiadania územia, rozvoj osídlenia a sídelnej štruktúry -články bodu 1.2.1 až 1.2.4 sa nahrádzajú článkami v znení:

1.2.1.2.prešovsko-svidnícku rozvojovú os: Prešov – **Giraltovce - Svidník** – hranica s Poľskou republikou,),

1.2.1.3.ondavskú rozvojovú os: Bardejov – **Svidník** – Stropkov.

1.3 ťažiská osídlenia v oblasti regionálnych súvislostí usporiadania osídlenia

1.3.8.5 tretej skupiny, ktoré tvoria jej prvú podskupinu: Levoča, Snina, Stará Ľubovňa, **Svidník**

1.3.8.8 centier piatej skupiny: **Giraltovce**, Hanušovce nad Topľou, Podolíneč, Spišská St. Ves, Veľký Šariš.

1.7 rešpektovať podmienky vyplývajúce zo záujmov obrany štátu v okresoch Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, **Svidník** a Vranov nad Topľou.

1.17 v oblasti prírodného a kultúrneho dedičstva

1.17.6 rešpektovať dominantné znaky typu pôvodnej a kultúrnej krajiny, morfológie a klímy v oblasti stredného a horného Spiša, Šariša a horného Zemplína.

2. V oblasti rozvoja rekreácie a turistiky

2.1 považovať za hlavné rekreačné krajinné celky / RKC /: Bachureň, Belianske Tatry, Branisko, Busov, Čergov, Domašu, **Dukla**, Kozie chrbty, Ľubické predhorie, Ľubovniansku vrchovina, Nízke Beskydy, Pieniny, Slanské vrchy, Spišskú Maguru, Východné Karpaty, Vysoké Tatry, Stredný Spiš, Vihorlat.

2.2 považovať za priestory spoločného záujmu pri zabezpečovaní ich rozvoja rekreačné priestory v prihraničnej oblasti s Poľskou republikou a Ukrajinou.

2.5 zvyšovať kvalitu existujúcich stredísk cestovného ruchu na území Tatranského národného parku, Národného parku Nízkych Tatier, Národného parku Poloniny, Národného parku Slovenský raj, Pieninského národného parku a ich ochranných pásiem a na území chránených krajinných oblastí Vihorlat a **Východné Karpaty**:

2.16 v záujme zlepšovania dostupnosti centier, vytvárať územnotechnické podmienky pre realizáciu turistických ciest.

2.16.1 na úrovni medzinárodných súvislostí ,

2.16.1.1 cestné severo–južné prepojenie prešovským regiónom od severských a pobaltských štátov smerom na Balkán :

hranica PR - Vyšný Komárnik – **Svidník** – Stropkov – Domaša – Vranov nad Topľou – hranica Košického kraja.

5. V oblasti dopravy

5.1 v oblasti nadradeného dopravného vybavenia,

5.1.3 multimodálny východný „Pobaltský koridor“ vedený v línii hranica PR (Bialystok - Lublin –Rzesow) – Prešov – hranica Košického kraja / Košice – Maďarská republika (Miškovec –Debrecín) lokalizovaný pre cestné komunikácie a pre trate železničnej a kombinovanej dopravy /,

5.1.3.1 rýchlostná cesta R4, v kategórii R 24,5 Rzesow - hranica PR – Vyšný Komárnik – Svidník – Stročín – **Giraltovce** – Lipníky - Prešov – Košice – Milhost' –hranica MR ako súčasť cestného prepojenia Via Carpatia.

5.1.4 rešpektovať dopravné siete a zariadenia alokované v trasách doplnkových koridorov TINA,

5.1.4.2 cestná komunikácia TINA – hranica Košického kraja – Prešov – Lipníky – **Svidník** – hranica PR.(do doby realizácie cestného prepojenia R4, VIA CARPATIA).

5.1.5 rešpektovať dopravné siete zaradené podľa európskych dohôd (AGR),

5.1.5.2 potenciálne letiská hlavnej siete – **Svidník**.

5.1.7.1 hranica PR – Spišská Stará Ves – Stará Ľubovňa – Ľubotín – Bardejov – **Svidník**.

5.1.9 rešpektovať dopravné siete nadregionálnej úrovne – cestné komunikácie,

5.1.9.2 **Svidník** – Stropkov - Medzilaborce – Palota – hranica PR.

5.2 chrániť v rámci nadradenej cestnej siete regionálneho dopravného vybavenia:

5.2.2 cestný ťah E 371 v trase ciest I/18 Prešov - Lipníky a I/73 Lipníky - **Svidník** – **Vyšný Komárnik** -hranica s Poľskou republikou ako súčasť severojužného rýchlostného cestného prepojenia v nadväznosti na európsku cestu E 71 v trase cesty I/68 hranica Košického kraja /Košice - Seňa -hranica s Maďarskou republikou / a jeho koridor do času realizácie rýchlostnej cesty R4 v kategórii R 24,5 v koridore tohto prepojenia.

5.3 chrániť koridory ciest I., II. a vybraných úsekov III. triedy, ich preložiek a úprav vrátane prejazdnych úsekov dotknutými sídlami na:

5.3.5 ceste I/77,

5.3.5.3 v úseku Bardejov – **Svidník**, s územnou rezervou obchvatu sídiel Bardejov- časť Dlhá Lúka, Zborov, Smilno, Nižná Polianka.

5.3.5.4 v úseku Nižná Polianka – **Svidník** dobudovanie na kategóriu C 9,5/80, v úseku Nižný Orlík Svidník na MZ - 14/80.

5.3.6 ceste I/73 (E371) v celej jej dĺžke a jej koridor ako územnú rezervu na súbežnú trasu rýchlostnej cesty R4 (Via Carpatia) sever - juh v trase **Vyšný Komárnik** - **Svidník** - **Stročín** - **Giraltovce** –Lipníky – Kapušany.

5.3.20 ceste II/556 v úseku **Giraltovce** – Hanušovce nad Topľou.

5.3.21 ceste III/556005 v trase Bardejov, mestská časť Bardejovská Nová Ves - Kučín –**Giraltovce** s územnou rezervou na úpravu cesty II. triedy.

5.3.24 ceste II/556 v úseku **Fijaš** - Kručov ako spojnicu ciest I/73 a I/15.

5.3.31 cesta I/15 v úseku **Stročín** – Stropkov – Turany nad Ondavou – Nová Kelča – Holčíkovce – Malá Domaša – Slovenská Kajňa – Sedliská – Vranov nad Topľou, úprava v kategórii C 11,5/80vrátane preložiek okolo sídiel Tisinec, Stropkov, Benkovce a lokálna preložka trasy v úseku Turany nad Ondavou – Nová Kelča, s úpravou prejazdnych úsekov sídlami na kategórie miestnych

komunikácií s možnými úpravami za účelom zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky.

5.3.52 prepojenie **Krajná Poľana** -Staškovce, úprava cesty III. triedy na kat. C 7,5/60.

5.4.1 cestné komunikácie pretínajúce štátnu hranicu s neobmedzenou osobnou a obmedzenou nákladnou dopravou:

5.4.1.1 cestné komunikácie pretínajúce štátnu hranicu s neobmedzenou osobnou a neobmedzenou nákladnou dopravou,

a) **Vyšný Komárnik** - Barwinek, na ceste E371, I/73, (R4), TIR doprava.

5.6 zabezpečiť územnú rezervu na modernizáciu železničných tratí:

5.6.5 územná rezerva pre novú železničnú trať v úseku Bardejov - Zborov - **Vyšný Orlík - Svidník** -Duplín - Stropkov - Lomné - Turany nad Ondavou - Holčíkovce - Sedliská - Hudcovce s napojením na železničnú trať Vranov nad Topľou – Strážske.

5.7 chrániť priestory na dobudovanie a ochranné pásma letísk,

5.7.2 verejné vnútroštátne letiská hlavnej siete **Svidník**, Kamenica nad Cirochou ako potenciálne regionálne verejné letiská pre medzinárodnú dopravu.

6. V oblasti vodného hospodárstva

6.2 chrániť priestory na líniové stavby,

6.2.1 vo Východoslovenskej vodárenskej sústave: (zdroj vody VN Starina),

6.2.1.1 prívod zo sústavy do Bardejova v trase **Giraltovce** – Brezov – Lascov – Marhaň – Harhaj –Porúbka – Nemcovce – Kurima – Poliakovce – Hrabovec – Komárov – Bardejovská Nová Ves –Bardejov s prepojením do Kľušova a Richvaldu.

6.2.1.11 pripojenie na sústavu v Hanušovciach nad Topľou s pokračovaním v trase Mičákovce - **Giraltovce** – **Matovce** – **Soboš** – **Okrúhle** – **Radoma** – **Šarišský Štiavnik** - **Rakovčák** – **Stročín** s odbočením do **Svidníka** na sever a na juh v trase Duplín – Stropkov, s pokračovaním v trase na Sitník – Breznicu – Miňovce (s odbočením na Mrázovce a Tokajík) – Turany nad Ondavou – Nová Keľča pozdĺž rekreačných stredísk Holčíkovce – Malá Domaša – Slovenská Kajňa – Benkovce so zokruhovaním VVS pri obci Sedliská.

6.2.3 v oblasti skupinových vodovodov na

6.2.3.17 nový skupinový vodovod predĺžením existujúceho vodovodu **Medvedie** do **Sarbova** a **Korejoviec**.

6.2.3.19 prepojenie vodovodu Stropkov-Radoma s vodovodom v **Šarišskom Štiavniku** a VVS v trase **Giraltovce-Svidník**.

7. V oblasti zásobovania plynom a energiou, telekomunikácie

7.1 za účelom rozvoja plošnej plynofikácie rezervovať koridory pre významné distribučné a prepojovacie VTL a STL plynovody

7.1.2 za účelom rozvoja plošnej plynofikácie vybudovať významné stredotlaké rozvody plynu /STL/ :**Radoma**– **Okrúhle**– **Soboš**, Staškovce – **Pstriná** – **Miroľa** – **Krajná Poľana** – **Ladomírova**, Vislava – **Vagrinec** – **Ladomírova**.

7.2 v oblasti zabezpečovania zdrojov elektrickej energie

7.2.13 rezervovať územie pre výstavbu novej elektrickej stanice **Giraltovce** - pri **Giraltovciach** a rezervovať koridor pre nové napájacie vedenia: dvojité 110kV vedenie od Tulčíka a dvojité 110kV vedenie od Vranova nad Topľou.

II. VEREJNOPROSPEŠNÉ STAVBY

Verejnoprospešné stavby spojené s realizáciou uvedených záväzných regulatívov sú:

1.Cestná doprava

1.2 diaľničné prevádzka stavby nadradenej cestnej siete pre

1.2.2 medzinárodný cestný ťah - rýchlostná cesta R4 : v trase **Vyšný Komárnik – Stročin – Gíraltove** –Lipníky – Prešov (severný obchvat) - križovatka D1 Prešov západ ako súčasť cestného prepojenia VIA CARPATIA, privádzače na rýchlostnú cestu,

c) v úseku **Nižná Polianka – Svidník** dobudovanie na kategóriu C 9,5/80, v úseku **Nižný Orlík –Svidník** na MZ - 14/80,

1.2.9 cesta I/73 (E371) v trase **Vyšný Komárnik – Svidník – Stročin – Gíraltove** – Lipníky v súbehu s R4 dobudovanie na parametre cesty I. triedy s úpravou prejazdnych úsekov sídlami na kategórie miestnych komunikácií s možnými úpravami za účelom zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky,

1.2.10.cesta I/79 v úseku Vranov nad Topľou – Sačurov - Sečovská Polianka s územnou rezervou na obchvaty týchto sídiel,

1.2.10.1 cesta I/15 v úseku **Stročin – Stropkov – Turany nad Ondavou – Nová Kelča – Holčíkovce – Malá Domaša – Slovenská Kajňa – Sedliská – Vranov nad Topľou**, úprava v kategórii C 11,5/80 vrátane preložiek okolo sídiel Tisinec, Stropkov, Benkovce a lokálna preložka trasy v úseku Turany nad Ondavou – Nová Kelča, s úpravou prejazdnych úsekov sídlami na kategórie miestnych komunikácií s možnými úpravami za účelom zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky,

1.2.24 cesta III/5565 v trase Bardejov, mestská časť Bardejovská Nová Ves - Kučín – **Gíraltove** s územnou rezervou na jej úpravu na cestu II. triedy,

1.2.28 cesta II/556 v úseku **Fijaš – Kručov – Turany nad Ondavou**, úprava na kategóriu C 9,5/60 av prejazdnych úsekoch obcami úprava na kategóriu B2 – MZ 11,5/50,

1.2.50 prepojenie **Krajná Poľana** -Staškovce, úprava cesty III. triedy na kat. C 7,5/60,

1.2.61 prepojenie **Krajná Poľana** -Staškovce, úprava cesty III. triedy na kat. C 7,5/60,

1.3 stavby pre rozvoj existujúcich a výstavbu nových cestných komunikácií pretínajúcich štátnu hranicu:

1.3.1.2 cestné komunikácie pretínajúce štátnu hranicu s neobmedzenou osobnou a neobmedzenou nákladnou dopravou

a) **Vyšný Komárnik** - Barwinek, na ceste E371, I/73, (R4), TIR doprava,

1.5 stavby pre leteckú dopravu

1.5.2 dostavba a vybavenie verejných vnútroštátnych letísk ako potencionálnych regionálnych verejných letísk pre medzinárodnú dopravu vo **Svidníku** a Kamenici nad Cirochou.

2. V oblasti vodného hospodárstva

2.3 v rámci Východoslovenskej vodárenskej sústavy

2.3.1 prívod zo sústavy do Bardejova v trase **Gíraltove – Brezov – Lascov – Marhaň – Harhaj – Porúbka –Nemcovce – Kurima – Poliakovce – Hrabovec – Komárov – Bardejovská Nová Ves – Bardejov**.

2.3.2 na rozšírenie sústavy:

b) prívod do Slovenskej Volovej, Ohradzian, Baškoviec, Turcoviec, Hrubova s odbočkami do Ohradzian, Víťazoviec, Lukáčoviec a Baškoviec - **Cerniny**,

2.3.6 prepojenie vodovodu Stropkov-**Radoma** s vodovodom v **Šarišskom Štiavniku** a VVS v trase **Gíraltove–Svidník**.

2.3.11 prepojenie na sústavu v Hanušovciach nad Topľou s pokračovaním v trase **Mičákovce – Gíraltovce –Matovce – Soboš – Okružle – Radoma – Šarišský Štiavnik – Rakovčík – Stročin** s odbočením na sever do Svidníka a na juh v trase Duplín – Stropkov s pokračovaním v trase na Sitník - Breznicu - Miňovce -Turany nad Ondavou - Nová Kelča -pozdĺž rekreačných stredísk Holčíkovce - Malá Domaša - Slovenská Kajňa - Benkovce so zokruhovaním VVS pri obci Sedliská.

2.4 pre skupinové vodovody

2.4.17 nový skupinový vodovod predĺžením existujúceho vodovodu **Medvedie** do **Šarbova a Korejoviec**.

3. V oblasti zásobovania plynom a energiami

3.1 v oblasti zásobovania plynom - stavby vysokotlakých (VTL) a stredotlakých (STL) plynovodov pre plošné zásobovanie na území Prešovského kraja.

3.1.2 Za účelom rozvoja plošnej plynifikácie sa navrhuje vybudovať významné stredotlaké rozvody plynu /STL /:

1. **Radoma – Okružle – Soboš,**

4. **Staškovce – Pstriná – Miroľa – Krajná Poľana – Ladomírova,**

5. **Vislava – Vagrinec – Ladomírova,**

3.2 Stavby pre zásobovanie a prenos elektrickej energie

3.2.13 stavba novej elektrickej stanice **Gíraltovce** - pri Gíraltovciach a nového napájacieho vedenia: 2x 110 kV od Tulčíka a 2x 110kV vedenia od Vranova nad Topľou.

Platné alebo rozpracované územné plány obcí okresu Svidník rešpektujú nadradenú dokumentáciu a problematiku ekologickej stability, ktorú rozpracúvajú podrobnejšie v rámci spracovania krajinnoekologických plánov. Miestne územné systémy ekologickej stability sa spracovávajú aj v rámci pozemkových úprav, kde sa jednotlivé ekostabilizačné opatrenia priamo implementujú do nového usporiadania pozemkov a vlastníckych vzťahov a tým je podmienená veľmi reálna možnosť konkrétne ich v krajine realizovať.

4. POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY V ÚZEMÍ

Analýza socioekonomických javov bola zameraná na zhodnotenie vplyvu ľudských aktivít na jednotlivé zdroje. Na základe charakteru tohto vplyvu bola analýza socioekonomických javov rozdelená do dvoch skupín a to na:

- analýzu pozitívnych javov (t.j. javov s pozitívnym vplyvom na zdroje), zameraných na ochranu prírody a krajiny a na ochranu prírodných a kultúrohistorických zdrojov a zdrojov zdravia,
- analýzu negatívnych javov (t.j. javov s negatívnym vplyvom na zdroje), tzv. stresových faktorov, zameraných na aktivity ohrozujúce kvalitatívne a kvantitatívne vlastnosti zdrojov.

4.1. POZITÍVNE PRVKY A JAVY

4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny

Osobitne chránené časti prírody a krajiny upravuje zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Ide o časti prírody a krajiny, ktorou sú chránené druhy a chránené časti krajiny, a to najmä chránené územia, územia európskeho významu, súkromné chránené územia, chránené objekty, ochranné pásma.

Cieľom zákona je zamedziť a predchádzať zásahom, ktoré by nejakým spôsobom mohli ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, biodiverzitu a ekologickú stabilitu.

Pri spracovaní analýz pozitívnych socioekonomických javov sme vychádzali z nasledovných legislatívnych opatrení:

A) Legislatívne opatrenia na ochranu prírody a krajiny

B) Legislatívne opatrenia na ochranu prírodných zdrojov

C) Legislatívne opatrenia na ochranu kultúrno-historických zdrojov

A) Legislatívne opatrenia na ochranu prírody a krajiny

Územná ochrana

Pre územnú ochranu ako časť osobitnej ochrany prírody a krajiny, sa ustanovuje 5 stupňov ochrany. Rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom ochrany zväčšuje.

Do sledovaného územia okresu Svidník zasahuje jedna "veľkoplošná" a päť "maloplošných" chránených území.

- ✓ "Veľkoplošné chránené územia v území prezentuje

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Východné Karpaty

Chránené územie bolo zriadená Vyhláškou MK SSR č. 70/1977 Zb. zo dňa 7. septembra 1977 v znení Zákona NR SR č. 287/1994 Z.z., novelizované Vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR č. 530/2001 Z.z. zo dňa 6. decembra 2001.

Chránená krajinná oblasť má výmeru 25 307,1072 ha.

Tvorí severozápadnú prihraničnú časť z územia pôvodnej chránenej krajinej oblasti, ktorá nebola začlenená do národného parku Poloniny. Územie je budované flyšovými súvrstvami, najmä ílovcami a pieskovcami.

Oblasť sa vyznačuje bohatými lesmi, ktoré sú hlavným ekostabilizačným prvkom krajiny a vhodným prostredím pre rastlinstvo a živočíšstvo viazané na lesné prostredie. V jej

maloplošných chránených územiach sú ešte zachované prirodzené jedľové bučiny situované na flyšových svahoch Laboreckej vrchoviny. V ich bohatom bylinnom kryte sa vyskytuje kostrava horská, ostružina srstnatá, lipkavec marinkový.

Cenné sú slatinorašelinné fytocenózy s významným zastúpením rašelinníkov, páperníka pošvatého, kýchavice Lobelovou, bezkolencom belasým. Z východokarpatských druhov sa tu vyskytuje mliečnik Soják. V prírodnej rezervácii Pod Demjatou je chránený výskyt štyroch chránených druhov plavúnov a to plavúnika splošteného, chvostníka jedľového, plavúňa pučivého a plavúňa obyčajného.

Pôvodné lesné porasty sú zároveň vhodným prostredím pre chránené a ohrozené živočíchy, z ktorých tu žije napríklad vlk, rys, medveď, vydra, sova dlhochvostá, bocian čierny a ďalšie druhy.

CHKO Východné Karpaty sa rozprestiera na území Prešovského kraja v okresoch Humenné, Medzilaborce, Snina, Stropkov a v okrese Svidník v katastrálnych územiach Dlhoňa, Havranec, Kečkovce, Krajná Bystrá, Krajná Porúbka, Medvedzie, Nižný Komárnik, Príkra, Roztoky, Šarbov, Vápeník, Vyšná Písaná a Vyšný Komárnik.

CHKO má 5 099,8548 ha poľnohospodárskej pôdy, 19 508,5032 ha lesnej pôdy, 119,9622 ha vodných plôch, 153,6118 ha zastavaných plôch a 425,1752 ha ostatných plôch.

✓ "maloplošné" chránené územia v okrese reprezentujú 1 NPR, 3 PR a 1 CHA

Národná prírodná rezervácia (NPR) Komárnická jedlina (EČ 587) bola vyhlásená v roku 1984, Úpravou MK SSR č. 59/1984-32 z 30.4.1984. Predmetom ochrany je vzácny zachovalý relikť prirodzeného pralesa jedľo-bučín Východných Karpát s veľmi výraznou hrúbkovou a vekovou diferenciáciou. Uznané výberové stromy a porasty na zber semien, najstaršie stromy majú 300 r. Trvalé lesnícke výskumné a edukačné plochy. Európska zvláštnosť. Nachádza sa v k. ú. Príkra a Nižný Komárnik, s celkovou výmerou 74,7 ha. Územie sa nachádza v CHKO Východné Karpaty a je v pôsobnosti pracoviska ŠOP - S-CHKO Východné Karpaty, s 5. stupňom ochrany.

Prírodná rezervácia (PR) Dranec (EČ 522) bola vyhlásená v roku 1925 a novelizovaná Úpravou MK SSR č. 1564/1983-32 z 31.3.1983. PR je vyhlásená na ochranu prirodzených pralesovitých spoločenstiev Nízkyh Beskyd s významným zastúpením jedle, buka a ostatných cenných listnáčov na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Nachádza sa v k. ú. Nižný Komárnik, s celkovou výmerou 34,22 ha. Územie sa nachádza v CHKO Východné Karpaty a je v pôsobnosti pracoviska ŠOP - S-CHKO Východné Karpaty, s 5. stupňom ochrany.

Foto7: PR Dranec



Špilárová, I., 2012

Prírodná rezervácia (PR) Miroľská slatina (EČ 615) bola vyhlásená v roku 1980, Úpravou MK SSR č. 5885/1980-32 z 29.8.1980 a upravená Vyhláškou KÚŽP v Prešove č. 5/2004 z 14.5.2004. PR je vyhlásená na ochranu zachovalého komplexu neveľkej rozlohy v oblasti Nízkych Beskýd ojedinelých slatinných a lúčnych spoločenstiev na vedeckovýskumné a náučné ciele. Je tu celá škála slatinných biocenóz až po mezofilné lúčne árasty. Nachádza sa v k. ú. Miroľa, s výmerou 0,97 ha. Územie je v pôsobnosti pracoviska ŠOP SR - RCOP v Prešove so 4. stupňom ochrany. Táto PR ma vyhlásené ochranné pásmo, ktorým je územie do vzdialenosti 100 m od ich hranice a platí v ňom tretí stupeň ochrany. (§ 17 ods. 7 zákona o ochrane prírody).

Foto8: PR Miroľská slatina



Špilárová, I., 2012

Prírodná rezervácia (PR) Radomka (EČ 655) bola vyhlásená v roku 1988, Výnosom MK SSR č. 1160/1988-32 z 30.6.1988 a upravená Vyhláškou KÚŽP v Prešove č. 5/2004 z 14.5.2004. PR je vyhlásená na ochranu prirodzených lúčnych až slatinných spoločenstiev

aluviálnych lúk okolo potoka Radomka v južnej časti Nízkych Beskýd. Určujúcim faktorom prostredia je tu vodný režim, okolo potoka je brehový porast vrby a jelše. Bohatá lúčna vlhkomilná vegetácia. Nachádza sa v k. ú. Giraltovcie a Matovce, s celkovou výmerou 15,54 ha. Územie je v pôsobnosti pracoviska ŠOP SR - RCOP v Prešove so 4. stupňom ochrany. Táto PR ma vyhlásené ochranné pásmo, ktorým je územie do vzdialenosti 100 m od ich hranice a platí v ňom tretí stupeň ochrany. (§ 17 ods. 7 zákona o ochrane prírody).

Chránený areál (CHA) Radomská slatina bola vyhlásená Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu v Prešove č. 2/2000 zo 16.10.2000, za účelom ochrany aluviálnych lúk s mozaikou mokradných spoločenstiev, s vyvíjajúcou sa halofytnou vegetáciou a s výskytom chránených a ohrozených druhov rastlín. Je situovaná v k. ú. Radoma, s výmerou 1 ha. Územie je v pôsobnosti pracoviska ŠOP SR - RCOP v Prešove so 4. stupňom ochrany.

✓ prvky NATURY 2000 – SKUEV a SKCHVÚ

Národný zoznam lokalít európskeho významu bol vydaný Výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. 7. 2004. V záujmovom území, ktoré patrí do alpského biogeografického regiónu je lokalizované jedno územie európskeho významu a jedno chránené vtáčie územie:

SKUEV0048 Dukla.

Rozloha územia je 6874,27 ha a v okrese Svidník zasahuje do k. ú. Dlhoňa, Havranec, Kečkovce, Krajná Bystrá, Krajná Porúbka, Roztoky, Šarbov, Vápeník, Vyšná Pisaná, Vyšný Komárnik s 2. stupňom ochrany a s 5. stupňom ochrany v k. ú. Nižný Komárnik a Prikra. Podmienky ochrany platia celoročne.

Dôvodom ochrany sú biotopy európskeho významu: Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy (91E0), Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), Javorovo-bukové horské lesy (9140), Bukové a jedľové kvetnaté lesy (9130), Kyslomilné bukové lesy (9110), Slatiny s vysokým obsahom báz (7230), Penovcové prameniská (7220), Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) a druhov európskeho významu: hľuzovec Loeselov (*Liparis loeselii*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), ohniváček veľký (*Lycaena dispar*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok hrebatý (*Triturus cristatus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vydra riečna (*Lutra lutra*) a vlk dravý (*Canis lupus*).

Územie sa nachádza v CHKO Východné Karpaty.

SKCHVÚ 011 Laborecká vrchovina bolo vyhlásené Vyhláškou MŽP SR Vyhláška č.438 zo 17.septem.2009 č.153 01.11.2009, podľa Uznesenia vlády SR č. 636 z 9. júla 2003 (Vestník MŽP SR č. 4/2003).

Územie bolo vyhlásené na účel zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*), orla kriklavého (*Aquila pomarina*), bociana čierneho (*Ciconia nigra*), haje červenej (*Milvus milvus*), muchárika bieločrúhého (*Ficedula albicollis*), muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*), strakoša červenochrbtého (*Lanius collurio*), penice jarabej (*Sylvia nisoria*), jariabka hôrneho (*Tetrastes bonasia*), chriašťaľa poľného (*Crex crex*), d'atľa čierneho (*Dryocopus martius*), d'atľa bieločrúhého (*Dendrocopos leucotos*), žlny sivej (*Picus canus*), lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*), škovránka stromového (*Lullula arborea*), rybárika riečného (*Alcedo atthis*), d'atľa prostredného (*Dendrocopos medius*), bociana bieleho (*Ciconia ciconia*), včelára lesného (*Pernis apivorus*), pŕhľaviara čiernohlavého (*Saxicola torquata*), krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*), muchára sivého (*Muscicapa striata*), žltouchvosta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*), hrdličky poľnej (*Streptopelia turtur*), prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*), strakoša sivého (*Lanius excubitor*) a brehuľu hnedú (*Riparia riparia*) a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Chránené vtáčie územie má výmeru 102 813,91 ha, nachádza sa v okresoch Humenné, Medzilaborce, Snina, Stropkov a v severovýchodnej časti okresu Svidník v k. ú. Bodružal, Dlhoňa, Dobroslava, Havranec, Hunkovce, Kapišová, Kečkovce, Korejovce, Krajná Bystrá,

Krajná Poľana, Krajná Porúbka, Krajné Čierne, Kružlová, Ladomirová, Medvedie, Mirol'a, Nižná Pisaná, Nižný Komárnik, Príkra, Pstriná, Roztoky, Svidnička, Šarbov, Šemetkovce, Vápenník, Vyšná Pisaná a Vyšný Komárnik.

Zo záverov biogeografických seminárov konaných v rámci Európskej komisie v roku 2005 a 2012, kde sa hodnotila úplnosť národného zoznamu navrhovaných území európskeho významu (ÚEV), vyplynula pre Slovensko požiadavka doplniť národný zoznam ÚEV o ďalšie územia pre nedostatočne pokryté biotopy a druhy európskeho významu. Na základe tejto požiadavky sú dve územia, ktoré zasahujú aj do okresu Svidník, navrhované na doplnenie národného zoznamu ÚEV (tzv. „C“ etapa NATURA 2000) a ide o územia: **SKUEV0757 Horný tok Tople** a **SKUEV0758 Horný tok Ondavy**.

Druhovú ochranu

Chránené druhy, v rámci druhovej ochrany, ustanovuje Vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z.z., v znení neskorších predpisov, ktorou sa vykonáva Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

V sledovanom území sa nachádza množstvo rastlinných a živočíšnych taxónov s významnou prírodoochrannou hodnotou. Sú tu zastúpené prevažne karpatské druhy, v pohoriach Laboreckej vrchoviny. Od juhozápadu sem prenikajú aj panónske, teplomilné a suchomilné druhy a vyskytujú sa tu aj mokraďové spoločenstvá. Najvýznamnejšími druhmi sú druhy vyskytujúce sa v prirodzených alebo prírode blízkych biotopoch, nakoľko majú vysokú genofondovú hodnotu.

Medzi chránené, ohrozené, vzácne a zriedkavé druhy rastlín patrí napríklad jadrovníčka lesklá (*Pyrenula nitida*), prilbica moldavská (*Aconitum moldavicum*), breza tmavá (*Betula obscura*), ostrica žltá (*Carex flava*), ostrica metlinatá (*Carex paniculata*), ostrica hrebienkatá, (*Carex strigosa*), ostrica sedmohradská (*Carex transsilvanica*), prilbovka dlholistá (*Cephalanthera longifolia*), vstavačovec Fuchsov (*Dactylorhiza fuchsii* /Druce/ Soó subsp. *fuchsii*), vstavačovec Fuchsov Soóov (*Dactylorhiza fuchsii* subsp. *sooiana* /Borsos/ Borsos), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), papraď plevinatá (*Dryopteris pseudomas*), krušík Greuterov (*Epipactis greuteri*), krušík širokolistý (*Epipactis helleborine*), krušík modrofialový (*Epipactis purpurata*), snežienka jarná (*Galanthus nivalis*), pahorec brvitý (*Gentianopsis ciliata*), lýrovka obyčajná prostredná (*Lapsana communis* subsp. *intermedia*), bielokvet močiarny (*Parnassia palustris*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), valeriána celistvolistá (*Valeriana simplicifolia*), hrachor hladký (*Lathyrus laevigatus*) - rozšírenie tohto druhu na Slovensku je viazané iba na východnú časť SR, kde sa roztrúsene vyskytuje len v Bukovských vrchoch /východokarpatská oblasť/. V západokarpatskej oblasti je jeho výskyt sústredený len v pohorí Vihorlatu a v Nízkych Beskydách. Najzápadnejšia známa lokalita výskytu tohto druhu na Slovensku je pri obci N. Komárnik, v okrese Svidník (fyto geografický okres 30c Nízke Beskydy, v územnej pôsobnosti S- CHKO Východné Karpaty), pokrut jesenný (*Spiranthes spiralis*) - je mimoriadne vzácny kriticky ohrozený druh slovenskej flóry a iné.

Zo živočíšnych druhov sa v území vyskytujú napríklad rys ostrovid (*Lynx lynx*), vydra riečna (*Lutra lutra*) a vlk dravý (*Canis lupus*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), fúzač alpský (*Rosalia alpina*), ohniváček veľký (*Lycaena dispar*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok hrebenatý (*Triturus cristatus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), modráčik čiernoškvrnitý (*Phengaris arion*) a pod.

Podrobnejšie sa o výskyte chránených druhov flóry a fauny popisuje v genofondových lokalitách v kapitole 6.1.3. tohto dokumentu.

Ochrana drevín

✓ chránený strom

Chránené stromy sú stromy s osobitnou legislatívnou ochranou, rozptýlené v krajine na najrozmanitejších miestach, tam kde im prírodné podmienky a starostlivosť ľudských generácií umožnili rásť a dožiť sa súčasnosti. Sú súčasťou poľnohospodárskej krajiny, lesných komplexov ale aj ľudských sídiel, historických záhrad a parkov. Sú to buď jednotlivé exempláre, menej alebo viacpočetné skupiny ale aj rozsiahle stromoradia, náhodne rastúce alebo zámerne vysadené človekom (www.sopsr.sk).

Podľa evidencie v rámci Katalógu chránených stromov sa v záujmovom území nachádza 28 chránených stromov.

Vyšnoorlická lipa. Jeden exemplár 390 ročnej lipy malolistej (*Tilia cordata*), rastúci v k. ú. Vyšný Orlík. Ochrana významného stromu s vedeckou, ekologickou a estetickou hodnotou, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Skalniansky jaseň. Jeden exemplár - 250 ročný jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), rastúci v k. ú. Vyšná Pisaná. Ochrana významného stromu s vedeckou, ekologickou a estetickou hodnotou rastúceho na lesnom pozemku, v správe CHKO Východné Karpaty, 2. stupeň ochrany.

Mazgalická lipa. Jeden exemplár - 200 ročná lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*), rastúci v k. ú. Dlhoňa. Ochrana významného stromu s vedeckou, ekologickou a estetickou hodnotou rastúceho na lesnom pozemku, v správe CHKO Východné Karpaty, 2. stupeň ochrany.

Lipa malolistá v Miroli. Jeden exemplár - 200 ročná lipa malolistá (*Tilia cordata* Mill.), rastúci v k. ú. Miroľa. Dendrologický a estetický význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Dub letný vo Svidníku. Jeden exemplár - 260 ročný dub letný (*Quercus robur* L.), rastúci v k. ú. Svidník. Vedecko-výskumný, náučný, ekologický, estetický, kultúrno-historický a rekreačný význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Dub v Hunkovciach. Jeden exemplár - 250 ročný dub letný (*Quercus robur* L.), rastúci v k. ú. Hunkovce. Estetický, kultúrny, historický, rekreačný a náučný význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Lipy v Roztokoch. Osem exemplárov - 250 ročné lipy malolisté (*Tilia cordata* Mill.), rastúce v k. ú. Roztoky. Estetický, kultúrny, ekologický, rekreačný význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Duby v Krajnom Čiernom. Tri exempláre - 100 ročné duby letné (*Quercus robur* L.), rastúce v k. ú. Krajné Čierne. Historický, estetický význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Lipa v Belejovciach. Jeden exemplár - 250 ročná lipa malolistá (*Tilia cordata* Mill.), rastúci v k. ú. Belejovce. Estetický, kultúrno-historický význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Lipy vo Vyšnej Jedľovej. Tri exempláre - 250 ročné lipy malolisté (*Tilia cordata* Mill.), rastúce v k. ú. Vyšná Jedľová. Vedecko-výskumný, ekologický, estetický, kultúrno-historický a rekreačný význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Lipa malolistá vo Svidníku. Jeden exemplár - 260 ročná lipa malolistá (*Tilia cordata* Mill.), rastúci v k. ú. Svidník. Dendrologická a krajinársko-estetická hodnota, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Lipy malolisté v Radome. Štyri exempláre - 250 ročné lipy malolisté (*Tilia cordata* Mill.), rastúce v k. ú. Radoma. Krajinársko-estetický význam, v správe RCOP v Prešove, 2. stupeň ochrany.

Brest v Belejovciach ochrana zrušená 1.4.2008/KÚŽP v Prešove č. 5/2008 z 13.3.2008

Lipa v Krajnom Čiernom ochrana zrušená 1.4.2008/KÚŽP v Prešove č. 5/2008 z 13.3.2008

Lipa v Mlynárovciach ochrana zrušená 1.4.2008/KÚŽP v Prešove č. 5/2008 z 13.3.2008

Foto9: Chránený strom - lipa malolistá v Miroli



Špilárová, I., 2012

4.1.2. Priemet generelu nadregionálneho ÚSES SR

Generel nadregionálneho ÚSES SR - GNÚSES, schváleného uznesením vlády SR č. 319 z 27. apríla 1992, vytvára základ pre stratégiu ochrany ekologickej stability, biodiverzity a ochrany genofondu Slovenskej republiky a pre tvorbu nižších úrovní ÚSES. V roku 2000 bol aktualizovaný a zapracovaný do Koncepcie územného rozvoja Slovenska, ktorej záväzná časť bola schválená Nariadením vlády SR. č. 528/2002 Z. z.

Podľa aktualizovaného GNÚSES -u do okresu Svidník zasahujú tieto prvky:

✓ biocentra

- **NRBc DUKLA** (cca 3.410 ha) s jadrom NPR Komárnická jedlina o výmere 75 ha (Poloha: CHKO Východné Karpaty - potenciálna CHKO Dukla, susedie región Východné Beskydy).

✓ biokoridory

- nadregionálny hydrický biokoridor Topľa
- nadregionálny hydrický biokoridor Ladomírka - Ondava
- nadregionálny biokoridor prepájajúci NRBc Dukla s NRBc Magura

Podrobnejší popis nadregionálnych biocentier a biokoridorov zasahujúcich do okresu Svidník je uvedený v návrhovej časti tohto dokumentu, v kapitole 6.1 NÁVRH PRVKOV RÚSES A ICH MANAŽMENTOVÝCH OPATRENÍ.

4.1.3. Prírodné zdroje

B) Legislatívne opatrenia na ochranu prírodných zdrojov

Časť prírodných zdrojov sa bezprostredne podieľa na tvorbe ÚSES a časť vytvára vhodné podmienky pre existenciu bioty (aj vďaka legislatívnej ochrane). Zamerali sme sa na legislatívnu ochranu obnoviteľných a neobnoviteľných prírodných zdrojov - vodných, pôdných, lesných ako aj na zdroje nerastných surovín.

Ochrana lesných zdrojov

Ochranu lesných zdrojov upravuje zákon NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch, v ktorom lesy z hľadiska využívania ich funkcií kategorizuje na

- **ochranné lesy** (lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, s prevažujúcou ochranou pôdy a pod.)
- **lesy osobitného určenia** (lesy v ochranných pásmach vodných zdrojov, lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou, prímestské lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou a pod.)
- **hospodárske lesy** (lesy s produkciou drevnej hmoty pri súčasnom zabezpečovaní aj ostatných funkcií lesov)

V okrese Svidník je výmera lesných pozemkov 25 469,58 ha, čo predstavuje 46,33 % z celkovej výmery okresu (54978 ha) (portal.statistics.sk).

V tejto časti sme sa zamerali na ochranné lesy a lesy osobitného určenia.

Tabuľka.16: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Svidník

Kategória lesa	Subkategória		Výmera v ha
O	a	Lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach	1 4,77
	b	Vysokohorské lesy	74,89
	d	Ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy	121,63
	Spolu		211,29
U	e	Lesy v chránených územiach	1 415,55
	g	Lesy v zriadených génových základniach lesných drevín	106,71
	Spolu		1 522,26

Zdroj: <http://lvu.nlcsk.org/lgis/>

✓ ochranné lesy

Ide o lesy, v ktorých funkčné zameranie vyplýva z daných prírodných podmienok. V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené, čím sa zlepšuje ich ochranná funkcia. Tieto lesy členíme na nasledovné subkategórie:

- lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach
- vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie
- lesy v pásme kosodreviny
- ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy

V záujmovom území sú to lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach (a), vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie (b) a ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy (d). Rozlohou 211,29 ha zaberajú 0,83 % z celkovej výmery lesných pozemkov v okrese a sú lokalizované hlavne v severnej časti okresu. Väčšie plochy ochranných lesov sa nachádzajú v katastri Svidník, a v prihraničnej oblasti s Poľskom v území spadajúcom pod CHKO Východné Karpaty najmä v k. ú. Kečkovce, Šarbov, Havranec, Krajná Bystrá, Dlhoňa, Príkra, Vyšná Pisaná. Ich prvoradou úlohou je chrániť pôdu a rastlinný kryt pred eróznym odnosom.

✓ lesy osobitného určenia

Lesy plniace osobitné verejnoprospešné funkcie vyplývajúce zo špecifických celospoločenských potrieb, ktoré významne ovplyvňujú (obmedzujú) spôsob ich obhospodarovania. Kategória lesov osobitného určenia sa člení na nasledujúce subkategórie:

- a) lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov
- b) kúpeľné lesy
- c) rekreačné lesy
- d) poľovnícke lesy
- e) chránené lesy
- f) lesy na zachovanie genetických zdrojov
- g) lesy určené na lesnícky výskum a lesnícku výučbu
- h) vojenské lesy

V okrese Svidník sa nachádzajú lesy osobitného určenia na ploche 1522,26 ha čo predstavuje 5,98% lesných pozemkov. Zastúpené sú subkategórie e a g.

Ochrana vodných zdrojov

Ochranu vodných zdrojov upravuje najmä zákon NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách, zákon NR SR č.272/2004 Z.z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších zákonov ako aj ďalšie právne predpisy.

Chránenými územiami podľa zákona o vodách sú: územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu, územia s vodou vhodnou na kúpanie, územia s povrchovou vodou vhodnou pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb, chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (chránené vodohospodárske oblasti), ochranné pásma vodárenských zdrojov, citlivé oblasti, zraniteľné oblasti a chránené územia a ich ochranné pásma podľa zákona č.543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Územie okresu Svidník patrí medzi oblasti chudobné na podzemnú vodu a v hydrologicky nepriaznivom období sú výdatnosti vodných zdrojov veľmi nízke.

Pre záujmové územie sme identifikovali nasledovné kategórie:

✓ ochranné pásmo vodárenských zdrojov

Tabuľka 17 : Ochranné pásma vodárenských zdrojov

Katastrálne územie	Vodný zdroj	Výmer a OP (ha)	Názov vodného zdroja	Číslo rozhodnutia	Poznámka
Baňa	prameň	7.9	prameň 1	901/88/89	V správe VVaK od 1.1.1986
Dubová	prameň	3.4	prameň 1-3	901/88/2 ONV OPLVH	V správe VVaK od r.

Katastrálne územie	Vodný zdroj	Výmer a OP (ha)	Názov vodného zdroja	Číslo rozhodnutia	Poznámka
					1964
	prameň	9.8	prameň č. 1-3	901/88/2 ONV OPLVH	V správe VVaK od r. 1964
Giraltovce	vrt	1.5	vrt GT2	04/671.ŽP/No	
Hrabovčík	prameň	7.0	prameň Vergrub	97/03928-ŽP/KN	
	prameň	7.7	prameň 1-2	OPLVH 201/88/89	
Jurkova Voľa	prameň	6.5	prameň 1-3	OPLVH 901/88/2	
Kapišová	studňa	29.9	vrt S1, S2	OPLVH 882/89	
	vrt	1.2	vrt HVS 1	98/10785-ŽP/NO, 882/89 ONV OPLVH	
Krajná Poľana	studňa	109.5	vrt KP 1, KP 4	OPLVH 392/89	št. cesta Kr. Poľana - Hunkovce
Kružlová	prameň	8.3	prameň 1	901/14/88/89	V správe VVaK od r. 1986
Kuková	prameň	4.1	Želmanovce - Dukovce, prameň 1		
	prameň	3.9	Želmanovce - Dukovce, prameň 2	4375/84-572	
	prameň	2.9	prameň 3		
Kurimka	prameň	5.2	prameň Pod Kopanicou	OÚ 177/96-ŽP/No	
	prameň	6.7	prameň č. 1	901/10/88/89	
Ladomirová	studňa	6.7	studne S1, S2	335/136/1986-Ma	
Medvedie	studňa	4.2	studňa		
Mestisko	prameň	7.9	prameň 1	901/88/1	
Nižný Mirošov	studňa	51.6	vrt	626/209/1987	
	studňa	14.5	vrt	626/209/1987	
Nová Polianka	prameň	5.3	prameň 1	OPLVH 12/901/88/89	V správe VVaK od 1.1.1986
Stuľany	prameň	7.1	2 pramene	OPLVH 521/1990	
	prameň	8.0	2 pramene	OPLVH 521/1990	
Svidnička	prameň	6.6	prameň 1	901/6/8/17	V správe VVaK od 1.1.1986
Svidník	prameň	11.0	prameň Vápniská	1740/253/73/1983-1Ma	PHO II. situované v PHO povrch. odb. čierna Hora
	prameň	6.2	prameň Pod Ščobom	1740/253-1983-1/Ma	VZ vyradený z prevádzky, PHO II. vonkaj. je situované v PHO povr. odb. čierna Hora
	vrt	6.7	vrt HOB 15	98/02892-ŽP/Kn	VZ situovaná v okrese Stropkov
Svidník - areál ŠPS	vrt	8.1	3 vrty + 1 drén	98/09054-ŽP/No, 1740/253/73/1983-2Ma	VZ situovaný v okrese Stropkov
Vagrinec	prameň	7.7	prameň 1	901/6/89	V správe VVaK od 1.1.1986
Vyšná Jedľová	prameň	6.1	prameň 1	OPLVH 9/113/89/88	V správe VVaK od 1.1.1986
Vyšný Mirošov	prameň	3.5	prameň č. 1-2	340/96-ŽP/Kn	

Zdroj: VÚVH

Vodný zdroj – tok Ondava – Svidník (zrušené v roku 2008) a vodný zdroj – tok Lodomírka – Svidník (zrušené v roku 2014) a im príslušné ochranné pásma – zrušením týchto VZ ostali celé predmetné územia OP VZ zahrnuté pod Ochranné pásmo III. stupňa povrchového vodného zdroja Ondava – Kučín. Táto skutočnosť vyplýva z rozhodnutia č. 498/81/82 zo dňa 25.1.1982 vydaným bývalým Východoslovenským KNV v Košiciach, odbor PLVH, v zmysle ktorého „Pásmo hygienickej ochrany III. stupňa tvorí celé povodie rieky Ondavy gravitujúce k odbernému profilu Kučín“ (str. 2 uvedeného rozhodnutia).

✓ vodohospodársky významný vodný tok

Sú hraničné vodné toky, vodné toky, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje (vodárenský tok), vodné toky s plavebným využitím, vodné toky s významným odberom vody pre priemysel a poľnohospodárstvo, vodné toky využívané na iné účely, prípadne ich vodohospodársky ucelené úseky. Zoznam vodohospodársky významných vodných tokov ustanovuje vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 211/2005. O výskyte vodohospodársky významných tokoch v okrese Svidník dokumentuje tabuľka 18.

Tabuľka 18: Vodohospodársky významné toky

Tok	Číslo hydrologického poradia
Ondava	4-30-08-001
Rusinec	4-30-08-013
Lodomírka	4-30-08-017
Topľa	4-30-09-001
Radomka	4-30-09-111

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

✓ vodárenský tok

Vyhláškou MŽP č. 211/2005 sa ustanovuje zoznam významných vodných tokov a vodárenských tokov. Vodárenské toky sú vodné toky alebo úseky vodných tokov, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje na odber pre pitnú vodu. Tabuľka 19 dokumentuje výskyt vodárenských tokov v okrese Svidník.

Tabuľka 19: Vodárenské toky

Tok	Číslo hydrologického poradia	Vodárenský vodný tok v úseku	
		od km	do km
Ondava	4-30-08-001	51,20	142,10
Rusinec	4-30-08-013	0,00	4,40
Lodomírka	4-30-08-017	0,00	19,40
Topľa	4-30-09-001	62,90	131,30

Zdroj: Vyhláška MŽP č.

211/2005

✓ citlivé a zraniteľné oblasti

Nariadenie vlády č. 617/2004 Z. z. ustanovuje citlivé a zraniteľné oblasti podľa § 33 a 34 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách. Podľa tohto nariadenia sú za citlivé oblasti vyhlásené vodné útvary povrchových vôd, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd. Zraniteľné oblasti - sú

v zmysle § 30 zákona č. 184/2002 Z. z. poľnohospodársky využívané územia, z ktorých zrážkové vody odtekajú do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l-1 alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Pre záujmové územie okresu Svidník sa za zraniteľné oblasti ustanovujú pozemky poľnohospodársky využívané v katastrálnych územiach obcí Giraltovce 519197, Kračúnovce 519391, Lúčka 519537, Lužany pri Topli 519561, Stročín 527831 a Železník 519987.

✓ ochranné pásmo prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd

Minerálne a prírodné liečivé vody tvoria osobitnú skupinu vodných zdrojov. Stanovovanie ochranných pásiem týchto zdrojov je v kompetencii Ministerstva zdravotníctva SR a ich účel ako aj činnosti, ktoré sú v nich zakázané definuje zákon NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, v znení neskorších predpisov. Ochranné pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych vôd sú určované spravidla v troch stupňoch. Vyhláška MZ SSR č. 15/1972 Zb. o ochrane a rozvoji prírodných liečebných kúpeľov a prírodných liečivých zdrojov (v znení neskorších predpisov) špecifikuje tieto prírodné liečivé zdroje vôd.

V roku 2011 bola v okrese Svidník Regionálnym úradom verejného zdravotníctva sledovaná kvalita vody z prameňov, ktoré obyvatelia hromadne využívajú na pitné účely. Odobratých bolo 17 vzoriek vôd z prameňov a to v obciach Radoma, Dubová, Vyšný Orlík /prameň pri lese, smer Kečkovce/, Šarišský Štiavnik, Nová Polianka, odpočívadlo - smer Mestisko a 3 pramene v meste Svidník – Čierna hora, Pod cerkvou a Záhradkárska oblasť. Vzorky vody z prameňov Dubová, Vyšný Orlík, odpočívadlo - smer Mestisko, Svidník – záhradkárska oblasť, Šarišský Štiavnik vyhovovali požiadavkám na kvalitu pitnej vody vo všetkých sledovaných ukazovateľoch. Vo vzorkách vody z prameňa Svidník - Pod cerkvou, Čierna hora, Radoma, Nová Polianka boli prekročené mikrobiologické ukazovatele /Koliformné baktérie, Kultivovateľné mikroorganizmy, enterokoky, E.coli/.Pramene v obci Šarišský Štiavnik, Dubová, Radoma, Gribov, Staškovce sú zaradené medzi minerálne pramene. Minerálny prameň v obci Šarišský Štiavnik je na základe Referenčného centra pre ochranu a rozvoj prírodných liečebných kúpeľov a prírodných liečivých a minerálnych stolových vôd v SR možné zaradiť medzi vody stredne mineralizované, hydrogénuhličitanovo-sodné. Nachádza sa v areáli detskej ozdravovne. Ďalší prameň minerálnej vody sa nachádza vpravo od štátnej cesty Dubová – Cigla. Vede k nemu poľná spevnená cesta v dĺžke cca 150 m. Minerálna voda v obci Dubová je v okolí známa, je často využívaná občanmi, má chuť málo slanej kyselky. Prameň minerálnej vody sa nachádza aj asi 20 m od štátnej cesty medzi obcami Radoma a Šarišský Štiavnik. Je intenzívne využívaný okoloidúcimi motoristami ako aj obyvateľmi okolitých obcí na pitné účely. Voda sa odoberá ručnou pumpou. Odtok je voľne na terén, preto okolie prameňa je rozbahnené.

Ďalšie minerálne pramene sa vyskytujú v k. ú. Cigla, Dobroslava, Dubová pri Svidníku, Korejovce, Svidnička, Vyšná Pisaná, Vyšný Orlík

✓ geotermálne vody

Geotermálne vody sú prírodné podzemné vody, ktorých teplota po výstupe na zemský povrch je vyššia ako priemerná ročná teplota vzduchu v danej lokalite.

V riešenom území sa geotermálne vody nevyskytujú.

Ochrana pôdných zdrojov

V roku 2004 bol prijatý zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a

poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, postup pri zmene druhu pozemku ako aj sankcie za porušenie povinností ustanovených zákonom.

Podľa kódu kvalitatívnej skupiny bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky zaraďujeme poľnohospodársku pôdu do 9 skupín, pričom najkvalitnejšie patria do 1. bonitnej skupiny a najmenej kvalitné do 9. bonitnej skupiny. Prvé 4 skupiny sú chránené podľa §12 zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy.

V okrese Svidník sa v k. ú. Kráčúnovce a Železník nachádza chránená poľnohospodárska pôda 4. bonitnej skupiny: čiernica typická, druh hlinitá, na ploche 16,75 ha.

Ochrana genofondových zdrojov

Ochranu zveri, rýb a včiel a činnosti s nimi spojené upravujú najmä zákon č. 274/2009 Z.z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 139/2002 Z.z. o rybárstve v znení neskorších predpisov a ďalšie právne predpisy.

Zaraďujeme sem:

- uznávané zverníky
- samostatné bažantnice
- chránené rybie oblasti
- toky rybochovné

V okrese Svidník sa nachádza 9 chovných rybárskych revírov. Pre lososové vody pstruhové: Jedľovský potok (revír č. 4-0890-4-2), Kobylnický potok (4-1010-4-2), Koprivnický potok (4-1070-4-2), Mostovka (4-1490-4-2), Pisanský potok (4-1910-4-2), Vagrinčik (4-3090-4-2). Pre kaprové vody: VN Giraltovce (4-3360-1-2), VN Marhaň č. 1 (4-3580-1-2), Kukovský potok (4-1110-1-2).

Zdroje nerastných surovín

Za nerasty sa podľa zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení zákona SNR č. 498/1991 Zb. považujú tuhé, kvapalné a plynné časti zemskej kôry. Ložiskom nerastov je prírodné nahromadenie nerastov, ako aj skládka v hlbinej bani, opustený odval, výsypka alebo odkalisko, ktoré vzniklo banskou činnosťou a obsahuje nerasty.

Podľa metodiky ÚSES sa v kapitole pozitívne prvky medzi prírodné zdroje zaraďujú aj zdroje nerastných surovín. Ich využívanie človekom narušuje pôvodné prírodné prostredie ako celok, mení charakter krajiny, jej funkčné a estetické vlastnosti a využitie, ovplyvňuje horninové prostredie, hydrogeologický systém, ovzdušie, biosféru, a tak modifikuje aj vlastné životné prostredie ľudí. Ťažby a spracovania nerastných surovín sú evidované ako zdroje znečisťovania zložiek prostredia. Podľa podkladov ŠGUDŠ v Bratislave sme v okrese Svidník identifikovali tieto kategórie:

- ✓ ložiská nevyhradených nerastov

Mestisko - ložisko so zastavenou ťažbou tehliarskej suroviny.

Ochrana kúpeľných a liečebných zdrojov

Kúpeľné miesto je územie obce alebo časť územia obce, na ktorom sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje, prírodné liečivé kúpele, kúpeľné liečebne a iné zariadenia potrebné na vykonávanie kúpeľnej starostlivosti. Vyhlasuje a ruší ho vláda SR na návrh Ministerstva zdravotníctva. Obec, ktorých územie je vyhlásené za kúpeľné miesto, sú povinné dodržiavať

zákon NR SR č. 538/2005 Z.z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V okrese Svidník nie je vyhlásené žiadne kúpeľné miesto.

V minulosti boli v **Šarišskom Štiavniku** liečebné kúpele, ktoré vznikli v 18. storočí. Využívali sa na liečenie chorých bez bližších poznatkov minerálnych vôd, ktoré tam vyvierali na povrch zeme. Pramene sa nedostali do zoznamu pri známej registrácii v 18. storočí J. A Reimannon a Matejom Belom. Až v polovici 19. storočia urobil chemický a biologický rozbor L. Tognio a neskôršie aj Alojz Jacz. Už vtedy tam boli tri pramene minerálnych vôd. Tie boli upravené kameňmi a začali sa intenzívne využívať. Na vtedajšie pomery a požiadavky kúpeľníctva postačovali svojou výdatnosťou a kvalitou vody. Kúpele tam mali len lokálny význam, v kúpeľoch bolo 13 izieb pre pacientov a 6 kúpeľných miestností s dvoma vaňami. Minerálne vody z prameňov sa využívali aj na pitné kúry. Svojimi vlastnosťami a skladbou sa podobali vodám z Lipovca. Začali sa využívať pre liečenie reumy, kožných chorôb, migrény, žltacky, žalúdočných ochorení a choroby poruchy krvného obrazu a iné. Pri liečení sa využívalo aj bahno. Posledným vlastníkom kúpeľov v Šarišskom Štiavniku ešte na začiatku 20. storočia bol Augustin Szutor. Tieto kúpele slúžili svojmu účelu až do frontových udalostí roku 1944, kedy boli veľmi poškodené a zanikli, zbytok kúpeľného zariadenia v roku 1955 bol zničený požiarom a potom začalo sa s ich obnovou a snahou rozšíriť tam kúpeľníctvo. Postavili tam kúpeľnú budovu a rysovala sa sľubná budúcnosť. Uskutočnili sa aj rozsiahlejšie prieskumy a vrty, ktoré vyviedli na povrch ďalšie pramene vody, ale výdatnosť ostala slabá a zabrzdila ďalší rozvoj kúpeľníctva v tejto lokalite Šariša. Po ich zaniknutí v adaptovaných priestoroch kúpeľov vznikla detská ozdravovňa, ktorá v súčasnosti neplní svoju funkčnosť.

C) Legislatívne opatrenia na ochranu kultúrno-historických zdrojov

4.1.4. Kultúrno-historické zdroje

Tieto zdroje poukazujú na kultúrno-historickú významnosť prostredia. Sú svedectvom historického vývoja daného územia ako aj inšpiračným zdrojom z hľadiska krajiny tvorby a cestovného ruchu. Ochranu kultúrno-historických pamiatok zabezpečujú viaceré zákonné normy, predovšetkým zákon NR SR č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. 479/2005 Z.z. a zákona č. 208/2009 a vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

✓ svetové dedičstvo UNESCO

Do zoznamu svetového dedičstva boli 10. júla 2008 zapísané drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka. Z 8 drevených chrámov sa v okrese Svidník nachádzajú:

- Kostol sv. Michala Archanjela, Ladomirová
- Kostol sv. Mikuláša, Bodružal

✓ národná kultúrna pamiatka

V záujmovom území okresu Svidník sa nachádza 137 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, ktoré sú evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok. Tieto objekty uvádzame v zozname KP na konci tejto správy.

Foto10: Kostol sv. Mikuláša v Bodružali (svetové dedičstvo UNESCO)



Špilárová, I., 2012

✓ ochranné pásmo národnej kultúrnej pamiatky

Územie vyhlásené pre usmernený rozvoj okolia kultúrnej pamiatky:

- Bodružal - Gréckokatolícky chrám sv. Bazila Vel'kého - č. ÚZPF 1247/3
- Dobroslava - Gréckokatolícky chrám sv. Paraskevy - č. ÚZPF 172/1
- Hunkovce - Gréckokatolícky chrám Panny Márie - č. ÚZPF 1879/3
- Korejovce - Gréckokatolícky chrám Panny Márie Ochrankyne - č. ÚZPF 200/2
- K.račúnovce - Kúria
- Krajné Čierne - Gréckokatolícky chrám Bazila Vel'kého - č. ÚZPF 204/1-3
- Lodomírova - Gréckokatolícky chrám sv. Michala - č. ÚZPF 213/4
Pravoslávny chrám sv. Michala- č. ÚZPF 219/1
- Mirol'a - Gréckokatolícky chrám Panny Márie Ochrankyne - č. ÚZPF 223/2
- Nižný Komámik - Gréckokatolícky chrám Panny Márie Ochrankyne - č. ÚZPF 1885/1
- Príkra - Gréckokatolícky chrám sv. Michala- č. ÚZPF 235/1
- Svidník - Cintorín s pamätníkom - č. ÚZPF - 1283/8
Gréckokatolícky chrám sv. Paraskevy - č. ÚZPF 248/2
- Šemetkovce- Gréckokatolícky chrám sv. Michala- č. ÚZPF 254/2
- Vyšný Komárnik - Dukelské bojisko - č. ÚZPF 1277/8

4.1.5. Významné krajinno-ekologické prvky a segmenty bez legislatívnej ochrany

Okrem legislatívne chránených prvkov sa v okrese Svidník nachádzajú ďalšie prvky, ktoré sú z krajinno-ekologického hľadiska významné. K takýmto patria:

✓ významné geologické lokality

Vyšný Orlík

Lokalita je cca 1680 m s. od kostola v obci Vyšný Orlík, ľavá strana údolia potoka Mostovka, napojenie na hlavnú cestu do Kečkoviec je cez most a krátkym úsekom lesnej cesty smerujúcej do opusteného lomu. Typ horniny - pieskovec, flyšové pásmo Ondavskej vrchoviny, z obdobia stredný až mladší eocén (paleogén).

V opustenom lome sú odkryté makovické pieskovce zlínskeho súvrstvia vnútornej račianskej jednotky. V profile sa striedajú gradované a stratifikované vrstvy stredno- až jemnozrnného pieskovca (resp. siltovca) s tenkými až stredne hrubými, miestami až veľmi hrubými vrstvami ílovca až siltového ílovca sivozelenej farby.

✓ mokrade

V prírodných podmienkach strednej Európy sú za mokrade považované všetky biotopy, ktorých existencia je podmienená prítomnosťou vody. Sú to územia s močiarimi, slatinami, rašeliniskami a vodami prírodnými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi.

Ochranu mokradí rieši Dohovor o mokradiach podpísaný zmluvnými stranami v roku 1971 v Iránskom meste Ramsar (Ramsarský dohovor). Slovenská republika pristúpila k Ramsarskému dohovoru v rámci bývalej ČSFR v roku 1990.

V databáze Centra mapovania mokradí je v súčasnosti evidovaných:

- 22 medzinárodne významných lokalít (z toho 11 ako zapísané ramsarské lokality),

- 72 národne významných mokradí,
- 467 regionálne významných mokradí a 1050 lokálne významných mokradí.

V okrese Svidník sa nachádza 17 mokradí (9 lokálne a 8 regionálne významných).

Tabuľka.20 : Mokrade v okrese Svidník

	Názov mokrade	Plocha m ²	Názov obce	Kategória
1	Alúvium potoka Bodružník	200 000	Bodružal	L
2	Alúvium Valkovského potoka	200 000	Valkovce	L
3	Alúvium Svidničanky	70 000	Dlhoňa, Havranec	L
4	Alúvium potoka Mazgalica	50 000	Dlhoňa	L
5	Čierna hora	30 000	Rovné, Hrabovčik	L
6	Rybník Vyšný Orlík	25 000	Vyšný Orlík	L
7	Vod. nádrž Krajná Poľana	25 000	Krajná Poľana	L
8	Močiar v Nižnom Orlíku	10 000	Nižný Orlík	L
9	Salašiska	10 000	Vyšný Komárnik	L
10	Radomka PR	155 402	Giraltovce, Matovce	R
11	Lúky nad Vyšnou Písanou	150 000	Vyšná Pisaná	R
12	Rakovčik	100 000	Rakovčik, Beňadikovce	R
13	Kuchtovce – alúvium pot. Mostovka	100 000	Kečkovce	R
14	Rašelinisko Belejovce	50 000	Belejovce, Kečkovce	R
15	Lúky v Šivárnej	30 000	Nižný Komárnik	R
16	Miroľská slatina PR	9 600	Miroľa	R
17	Slatina pri Šarišskom Štiavniku	8 000	Radoma	R
		1 223 002		

Zdroj: www.sopsr.sk

Foto11: Významná geologická lokalita pri Vyšnom Orlíku



Špilárová, I., 2012

4.1.6. Kultúrno-historicky hodnotené formy využívania krajiny

✓ historické parky

Park v areáli kaštieľa rodiny Bano v obci Želmanovce

- kultúrna pamiatka. Ide o park z 1.polovice 19. storočia v okolí kaštieľa, z ktorého sa zachovala časť lipovej aleje a niekoľko pôvodných drevín. Unikátnou časťou parku je kompaktná porastová hmota (lesný celok) v okrajovej časti, ktorá tvorila pohľadový uzáver pri výhladoch z parku a zároveň tvorila plynulý prechod medzi upravovanou a prirodzene rastúcou zeleňou. V tomto parku sa nachádzala dnes už neexistujúca budova koniarne. Vyhlásený za KP 07.03.1963, stav narušený.

4.2. NEGATÍVNE PRVKY A JAVY

Negatívne socioekonomické javy sa často v odbornej literatúre definujú aj ako stresové faktory vytvárané socioekonomickými aktivitami, ktoré negatívne ovplyvňujú prirodzený vývoj ekosystémov a životné prostredie a limitujú ďalšie aktivity. Na základe genézy ich možno rozdeliť do dvoch skupín:

- a) primárne stresové faktory
- b) sekundárne stresové faktory

4.2.1. Primárne stresové faktory

Primárne stresové faktory považujeme za prvotných pôvodcov stresu. Vyznačujú sa plošným záberom prírodných ekosystémov, bariérom efektom voči migrácii bioty a súčasne vytvárajú priestorové bariéry pre lokalizáciu jednotlivých socioekonomických aktivít. V rámci prírodných stresových faktorov boli hodnotené hmotné poloprirodzené a umelé antropogénne prvky na základe ich funkčného využitia (priemyselné a poľnohospodárske objekty, dopravné plochy a línie, plochy intenzívneho poľnohospodárstva a lesníctva, sídelné a rekreačné areály a pod.), ktoré následne dostávame ich interpretáciou mapy SKŠ.

Pre tento typ stresorov je charakteristická jednoznačná priestorová lokalizácia a vymedzenie plochy v krajine. Lokalizovaním primárnych stresových faktorov nastáva zmena štruktúry a využívania krajiny (rozvojom antropických aktivít zanikajú prirodzené ekosystémy), taktiež v dôsledku bariérového pôsobenie týchto stresorov dochádza k ohrozeniu migrácie bioty.

Primárne stresové faktory sú často reprezentantmi zdrojov sekundárnych stresových faktorov (napr. priemyselné objekty môžu pôsobiť ako zdroje znečistenia ovzdušia a pod.). Za najvšeobecnejší ukazovateľ zaťaženia územia primárnymi stresovými faktormi možno považovať veľkosť zastavanej plochy, od ktorej sa odvíja aj sila bariérového efektu. Z tohto hľadiska k najviac zaťaženým oblastiam okresu Svidník patrí samotné mesto Svidník a mesto Giraltovce, kde sú koncentrované viaceré priemyselné prevádzky a značná kumulácia urbanizovaných prvkov s ich negatívnymi vplyvmi. Mesto Svidník spolu s Giraltovcami patrí k málo priemyselne rozvinutým mestám. Najväčšia koncentrácia priemyselných objektov v rámci mesta Svidník je na okraji južnej a severnej časti mesta. Výrobná sféra sa zameriava prevažne na odevníctvo, strojárstvo, stavebníctvo a drevársku výrobu. Z výrobnej základne iba jeden podnik (SVIK, s.r.o. Svidník) je zaradený do základného skeletu priemyselnej štruktúry v SR. Nosným výrobným programom podniku je výroba pánskych a dámskych odevov. Ďalším nosným podnikom sú Potravinárske strojárne Svidník, a.s. Svidník, zameriavajúce sa na vývoj a výrobu potravinárskych strojov a zariadení pre potravinársky priemysel. V rámci mesta nie je rozvinutá živočíšna prvovýroba. Obytná zástavba je sústredená po obvode centrálnej časti mesta, prevažne v bytových domoch. V meste Giraltovce je najvýznamnejšia občianska vybavenosť koncentrovaná v centrálnej mestskej zóne, ktorá je ťažiskom mesta. Po obvode centra sú rozmiestnené najmä obytné plochy a plochy so zmiešanou zástavbou. Výraznejšie plochy výrobných zariadení sú umiestnené v západnej časti mesta. Vo vidieckych oblastiach sa plošne rozsiahlejšie priemyselné areály nenachádzajú. Priemysel je v nich zastúpený malými stavebnými, drevárskymi a krajčíorskymi firmami. Možno spomenúť obec Stročín (bitúnok SORBEL - porážka zvierat, TOP WOOD s.r.o. - pílenie a impregnácia dreva, výroba výrobkov z dreva.), Kračúnovce (D.I.O.S. SK s r.o. - spracovanie dreva a jeho následný predaj, krovy, strechy), Kapišová (DREVOKAP s.r.o. - pílenie, obrábanie dreva).

Poľnohospodárske areály na území okresu predstavujú sieť hospodárskych dvorov. Sú lokalizované poväčšine na okraji obce a ich plocha závisí od predmetu činnosti, počtu hospodárskych zvierat a skladových kapacít. Pôsobia ako zdroje kontaminácie ovzdušia a vody, zaťažujú prostredie zvýšenou hlučnosťou, pachom a prachom. V mnohých obciach tieto hospodárske dvory Rozsiahlejšie hospodárske dvory sú v obciach Ladomirová,

Vagrinec, Stročin, Kapišová, Kružlová, Vyšná Jedľová, Nižná Jedľová, Mlynárovce, Cernina, Radoma, Dubová.

Špecifickéjšie využívanie poľnohospodárskeho pôdneho fondu charakterizujú záhradkárske osady – Jedľovka, Laz a Nad amfiteátrom. (Program hospod. a social. rozvoja mesta Svidník, 2007).

Z líniových umelých prvkov sú v území zastúpené dopravné koridory cestné. Okresné mesto Svidník sa nachádza na križovatke ciest v smere z Poľskej republiky na Prešov, Domašu a Bardejov, Vysoké Tatry. Okresom prechádza medzinárodná cesta E 371, využívaná hlavne kamiónovou dopravou z Pobaltských krajín smerom na Balkán cez hraničný prechod Vyšný Komárnik - Barwinek. Hlavné cestné ťahy v okrese sú rýchlostná cesta R4 (obchvat mesta Svidník), cesty prvej triedy I/77 (Svidník – Bardejov - Stará Ľubovňa - Kežmarok), I/73 (poľská hranica – Svidník – Giraltovce až napojenie na I/18) a I/15 (I/73 - Stropkov - I/18), cesta II. triedy II/556 a ostatné cesty III. triedy (<http://ismcs.cdb.sk>). Železničná sieť sa v okrese nenachádza. Na území okresu je letisko, ktoré je zaradené medzi letiská regionálneho významu v sieti letísk SR pre nepravidelnú osobnú a nákladnú dopravu, športovú činnosť a vyhladkové lety bez dobudovanej technickej infraštruktúry, zabezpečovacích zariadení a výpravnej budovy.

V okolí technických prvkov, ktoré reprezentujú primárne stresové faktory sa zvyčajne vymedzujú ochranné pásma (OP) respektíve pásma hygienickej ochrany (PHO), za účelom ochrany okolitého prostredia pred ich nepriaznivými účinkami. Sú to zóny negatívneho vplyvu týchto objektov.

V okrese Svidník boli vyčlenené nasledovné kategórie ochranných pásiem:

✓ OP priemyselných areálov

V riešenom území nie je vymedzené a vyhlásené žiadne ochranné pásmo výrobného podniku a ÚP mesta ho nenavrhuje. V záujmovom území sú priemyselné prevádzky s negatívnymi vplyvmi na okolité prostredie, preto z hľadiska krajinnoeekologického by bolo žiaduce takéto zóny stanoviť a to v nasledovných veľkostiach:

- pri objektoch pôsobiacich ako veľké zdroje znečistenia vo veľkosti 500 až 1000 m,
- pri stredných zdrojoch vo veľkosti 300 až 500 m,
- u ostatných prevádzok s lokálnymi vplyvmi vo veľkosti do 300 m.

V blízkom okolí priemyselných areálov je rozvoj viacerých socioekonomických aktivít výrazne obmedzený predovšetkým lokalizácia aktivít citlivých na zdravotno-hygienické parametre prostredia (obytné areály, rekreačné a liečebné priestory, pestovanie plodín na priamy konzum, športové zariadenia, školy, nemocnice a pod.). Na týchto plochách je najvhodnejšie lokalizovať skladovacie priestory, garáže, iné navzájom sa nevylučujúce priemyselné prevádzky a pod., alebo vysádzať ochrannú vegetáciu.

✓ OP čistiarní odpadových vôd (ČOV)

Rozvoj socioekonomických aktivít v týchto zónach vychádza z regulatívov obdobných regulatívom priemyselných OP. ČOV s miestnym významom (určene napr. na čistenie odpadových vôd konkrétneho priemyselného závodu) nemajú stanovené samostatne OP, ich negatívny vplyv na prostredie je zohľadnený v OP priemyselného či poľnohospodárskeho areálu.

✓ OP poľnohospodárskych areálov

Tieto sa vyčleňujú predovšetkým v okolí poľnohospodárskych areálov so živočíšnou výrobou vo veľkosti cca 300 až 500 m, v závislosti na počte hospodárskych zvierat, a to za účelom ochrany prostredia pred prachom, pachom, hlukom a pod. Aj v týchto pásmach sa vylučujú aktivity citlivé na zdravotno-hygienické parametre. Vhodným využitím ochranných zón

poľnohospodárskych areálov je rastlinná výroba, budovanie prevádzkových poľnohospodársko-technických objektov, výsadba izolačnej vegetácie.

✓ OP skládok odpadu

Pásma skládok komunálneho odpadu a skládok komunálneho odpadu s osobitnými podmienkami majú veľkosť 300 m. Optimálnym využitím týchto zón je výsadba vhodnej zelene a lokalizácia aktivít, ktoré nie sú príliš citlivé na hygienické parametre prostredia.

V súčasnosti sa v okrese Svidník (r. 2012) otvorila novovybudovaná regionálna skládka pre nie nebezpečný odpad lokalizovaná v k. ú. obce Šemetkovce. Nachádza sa mimo zastavaného územia na pravej strane cesty III/575003 Vagríneč - Vislava. Je potrebné doplniť výsadbu autochtónnej drevinovej vegetácie medzi prístupovou cestou a telesom skládky.

Foto12: Čierna skládka v k. ú. Vyšný Orlík



Špilárová, I., 2012

✓ OP líniových technických prvkov

- OP *železničných tratí* sú tvorené za účelom ochrany trate a zabezpečenia bezpečnej a neobmedzenej prevádzky dopravy. Predstavujú zóny negatívnych vplyvov (najmä hlučnosti a prašnosti) vyplývajúcich z rozvoja železničnej dopravy. Uvedené OP sú stanovené šírkou 60 m od osi koľají z oboch strán trate.
- OP *cestných komunikácií* – ich cieľom je ochrana ciest a prevádzky na nich. OP sú vedené po oboch stranách komunikácií, v záujmovom území nasledovne:
 - 50 m od osi vozovky cesty I. triedy nad a pod pozemnou komunikáciou,
 - 25 m od osi vozovky cesty II. triedy nad a pod pozemnou komunikáciou a
 - 20 m od osi vozovky cesty III. triedy nad a pod pozemnou komunikáciou.Najvýznamnejšími negatívnymi vplyvmi cestnej dopravy sú hluk, exhaláty, vibrácie, bariérové účinky, zníženie estetickej hodnoty okolia a pod.
- OP *elektrických vedení* sú dané šírkou 25 m pri vedeniach veľmi vysokého napätia, 20 m pri vedeniach vysokého napätia a 15 m pri vedeniach nízkeho napätia. V pásmach nie je možné zriaďovanie stavieb a vykonávanie povrchových úprav, ktoré by mohli narušiť stabilitu územia, ako aj budovanie zariadení a výsadzanie porastov, ktoré by ohrozili plynulú a bezpečnú prevádzku energetických diel. Negatívny vplyv elektrických vedení

spočíva predovšetkým v ich bariérovom a elektromagnetickom pôsobení voči živým organizmom.

- OP *plynovodov* sú vedené z oboch strán v šírke 10 až 50 m. V týchto OP sú vylúčené aktivity, ktoré by mohli ohroziť prevádzku zariadenia (napr. zemné práce, odvaly hlušín, skladovanie horľavín). Tieto línie obmedzujú najmä rozvoj pôdnej bioty.
- OP *káblových vedení* sú široké 2 až 3 m, účelom pásiem je ochrana káblov a ich zariadení. V OP sú vylúčené aktivity (hlboká orba, odvodňovanie a pod.), ktoré ohrozujú bezpečnosť prevádzky káblových vedení a je tu zakázané zriaďovanie stavieb, skládok odpadov a pod.

4.2.2. Sekundárne stresové faktory

Realizáciou ľudských aktivít v krajine, ktoré nie vždy majú jednoznačne priestorové ohraničenie, sú vytvárané aj negatívne sprievodné javy, ktoré predstavujú sekundárne stresové faktory. Často základnými zdrojmi sekundárnych stresových faktorov sú primárne stresové faktory, ako napr. priemyselné prevádzky a ťažobné lokality ako zdroje priemyselných exhalácií, zdroje prachu, hluku, skládky odpadu, dopravné koridory ako zdroje dopravných exhalácií, hlučnosti, vibrácií, prašnosti a pod. Ich negatívny vplyv sa prejavuje ohrozením, respektíve narušením prirodzeného vývoja ekosystémov. Zložky životného prostredia, ktoré sú narušené, predstavujú sekundárne stresové faktory a vo vzťahu k iným zložkám pôsobia negatívne, napr. znečistenie ovzdušia následne ohrozuje biotické zložky krajiny ako i abiotické – vodu, pôdu a podobne.

V záujmovom území sa hodnotili nasledovné sekundárne stresové faktory:

Znečistenie ovzdušia

Od roku 2000 je vývoj hlavných znečisťujúcich látok sledovaný prostredníctvom databázy Národného emisného inventarizačného systému (NEIS), ktorá sa spracováva za jednotlivé okresy na príslušných úradoch životného prostredia. Národná centrálna databáza inventarizácie emisií je umiestnená na serveri SHMÚ.

Na území okresu Svidník ne je lokalizovaná žiadna monitorovacia stanica Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia SHMÚ, ktorá realizuje kontinuálne analýzy základných polutantov lokálneho znečistenia ovzdušia

Taľka .21: Emisie zo stacionárnych zdrojov v okrese Svidník (zdroj: NEIS, 2012)

rok	emisie (v t za rok)					
	TZL	SO ₂	NO _x	CO	TOC	NH ₃
2011	7,518	0,812	9,983	10,002	11,001	13,656
2010	6,545	1,957	10,940	9,196	14,461	13,378
2009	7,785	2,279	11,052	10,331	15,645	12,177

(TZL – tuhé znečisťujúce látky, SO₂ – oxid siričitý, NO_x – oxidy dusíka, CO – oxid uhoľnatý, TOC – celkový organický uhlík, NH₃ - amoniak)

V okrese Svidník je v systéme NEIS v roku 2012 evidovaných jeden veľký zdroj a 62 stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia. Územie nie je zaťažou oblasťou. Na znečisťovaní ovzdušia sa v najväčšej miere podieľajú zdroje tepla a automobilová doprava.

Najväčší znečisťovatelia/prevádzkovatelia 2012, podľa jednotlivých znečisťujúcich látok :

(zdroj: OÚ ŽP v Stropkove, stále pracovisko Svidník 2013)

Tabuľka 22: Tuhé znečisťujúce látky (TZL)

Prevádzkovateľ	TZL (t)
Legno Export s.r.o., Beňadikovce	4,275
Lige Kuková	1,800
Metal Container a.s., Svidník	0,846

Tabuľka 23: Oxid siričitý (SO₂)

Prevádzkovateľ	SO₂ (t)
ZŠ Krajná Poľana	0,760
Službyt s.r.o., Svidník	0,033
NsP Svidník	0,005

Tabuľka 24: Oxidy dusíka (NO_x)

Prevádzkovateľ	NO_x (t)
Službyt s.r.o., Svidník	5,452
ICA s.r.o., Svidník	0,727
NsP Svidník	0,826

Tabuľka 25: Oxid uhoľnatý (CO)

Prevádzkovateľ	CO (t)
Legno Export s.r.o., Beňadikovce	4,560
Službyt s.r.o., Svidník	2,201
Lige Kuková	1,920

Na území okresu by sme mohli vymedziť aj malé zdroje znečistenia, hlavne tam, kde obce nie sú plynofikované. Z celkového počtu 68 obcí je plynofikovaných 41, zvyšných 27 plynofikáciu nemá: Belejovce, Bodružal, Dlhoňa, Havranec, Hunkovce, Jurkova Voľa, Kečkovce, Korejovce, Krajná Bystrá, Krajná Porúbka, Krajná Poľana, Krajské Čierne, Medvedie, Miroľa, Nižná Pisaná, Nižný Komárnik, Okružle, Príkra, Pstriná, Svidnička, Valkovce, Vyšná Pisaná, Vyšný Komárnik, Vápeník, Šarbov, Šemetkovce, Štefurov (SPP, 2012).

Oblasti vyžadujúce osobitnú ochranu ovzdušia sú (§9 zákona č.478/2002 Z. z. o ochrane ovzdušia a ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z. z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (zákon o ovzduší) v znení neskorších predpisov):

- oblasti riadenia kvality ovzdušia,
- vymedzené časti zón alebo aglomerácií o rozlohe najmenej 50 km², ak sa v nich vyskytujú pachové znečisťujúce látky v koncentráciách, ktoré zneprijemňujú život obyvateľstvu,
- národné parky,
- chránené krajinné oblasti,
- kúpeľné miesta

V severovýchodnej časti okresu Svidník zasahuje oblasť vyžadujúca osobitnú ochranu ovzdušia Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty.

K znečisteniu ovzdušia v svidníckom okrese negatívne prispieva aj automobilová doprava, ktorej intenzita neustále narastá. Je to dané vysokou frekvenciou kamiónovej dopravy na trase do Poľska a čiastočne na Ukrajinu cez hraničný prechod Vyšný Komárnik - Barwinek. Automobilová doprava okrem zvyšovania plynných emisií z výfukových plynov spôsobuje aj sekundárnu prašnosť a hluk.

Zaťaženie prostredia hlukom

V množine stresových faktorov má významné miesto hluk, ktorý zhoršuje kvalitu životného prostredia a nepriaznivo vplýva nielen na faunu a flóru, ale aj na zdravie človeka. Ochrana pred hlukom v životnom prostredí bola zachytená v našej legislatíve v širokom rozsahu už vo vyhláške č. 14/ 1977 Zb. o ochrane zdravia pred nepriaznivými účinkami hluku a vibrácií a od 16. 8. 2007 vo vyhláške MZ SR č. 549/ 2007 Z. z., ktorou sa stanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí. Terajšia vyhláška zhodnocuje intenzitu hluku samostatne vo vonkajšom prostredí, pre cestnú dopravu, pre železničné dráhy, leteckú dopravu a hluk z iných zdrojov ako z dopravy.

Automobilová doprava predstavuje líniový stresový faktor, ktorý vplýva na okolitú krajinu, predovšetkým pozdĺž dopravných koridorov, negatívne zaťažuje prostredie emisiami, hlukom a vibráciami. Najzávažnejším zdrojom hluku sú prípady, keď cesty I. a II. triedy prechádzajú v blízkosti obytnej zástavby, ako je cesta I/73 Lipníky - hranica Poľska, I/77 Spišská Belá – Svidník.

Podľa posledného sčítania dopravy v roku 2010 (SSC, 2010) bola najväčšia intenzita - viac ako 10 000 áut za deň, na cestách I. triedy, konkrétne na ceste I/73 v úseku centrom mesta Svidník a centrom mesta Giraltovce. V roku 2010 bol do prevádzky uvedený rýchlostný obchvat mesta Svidník „R4 Svidník – obchvat“ v celkovej dĺžke 4,6 km. Obchvat mesta je súčasťou siete rýchlostných ciest na Slovensku v rámci severojužného prepojenia od poľskej po maďarskú hranicu a zásadne odbremenil mesto Svidník od tranzitnej nákladnej dopravy. S budovaním nových rýchlostných komunikácií sa realizujú aj protihlukové opatrenia (protihlukové steny) pre zamedzenie šírenia hluku z dopravy do obytného prostredia, no v prípade obchvatu mesta Svidník, tieto protihlukové opatrenia chýbajú.

Intenzita automobilovej dopravy s priemerom 5 000 áut za deň podľa sčítania dopravy v roku 2010 na ceste I/73 postihuje obce Ladomirová, Hunkovce, Krajná Poľana, Kračúnovce, Lúčka, Soboš, Okružle, Radoma a Stročín. Spomenuté obce sa nachádzajú na trase významného severo-južného cestného dopravného koridoru Rzesow - Dukla - Svidník - Prešov - Košice - Miskolc.

V území sa nachádzajú aj stacionárne zdroje hluku ako areály výroby, priemyselné a poľnohospodárske prevádzky, ktoré zaťažujú obyvateľov, ktorí sa ich v blízkosti pohybujú alebo bývajú. Najviac hluk nepriaznivo vplýva na zamestnancov, ktorí v týchto prevádzkach pracujú. Občasnými zdrojmi hluku môžu byť aj športové, kultúrne a rekreačné areály. Na základe materiálov RÚVZ vo Svidníku však neboli zistené závažné stacionárne zdroje hluku v okrese.

Poškodenie vegetácie

Na vegetáciu negatívne vplývajú prírodné aj antropogénne faktory. K abiotickým faktorom, ktoré najčastejšie ohrozujú vegetáciu patria: vietor, sneh, námraza, sucho, požiare a podobne, z biotických je to podkôrny, drevokazný a cicavý hmyz, hniloby. Najzávažnejšou skupinou ohrozujúcich faktorov sú antropogénne faktory a to predovšetkým vplyv kyslích

dažďov. Ide o pôsobenie kumulatívneho znečistenia ovzdušia - imisiami z priemyselnej výroby, poľnohospodárskej výroby a tiež dopravy.

Citlivými indikátormi antropogénneho znečistenia atmosféry sú asimilačné orgány lesných drevín, preto sa stupeň poškodenia vegetácie sleduje predovšetkým u lesných ekosystémov. Podľa elaborátu za rok 2011 (Kunca, 2012) škodlivými činiteľmi v okrese bol hlavne vietor, ostatné sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Hodnotí sa podľa množstva napadnutej drevnej hmoty.

Medzi najvýznamnejšie činitele, ktoré sa podľa elaborátu za rok 2011 (Kunca, 2012) najväčšou mierou pričínili o škody v lesoch svidníckeho okresu patria z abiotických faktorov predovšetkým vietor (3 097 m³ drevnej hmoty) a z biotických činiteľov sa na poškodení porastov najviac podieľal lykožrút smrekový (112 m³). Detailný prehľad škôd v okrese je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

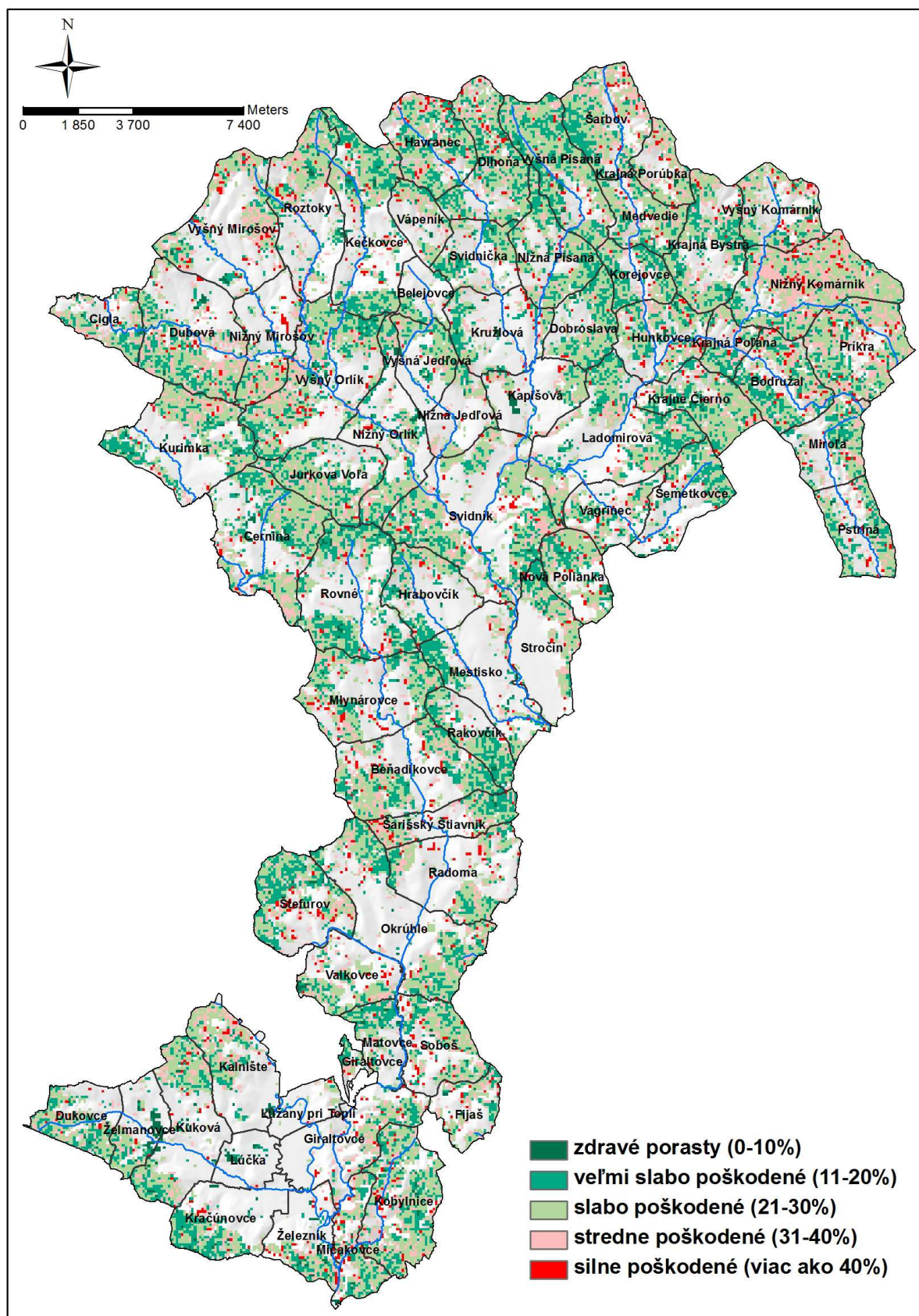
Tabuľka 26: Škodlivé činitele v okrese Svidník za rok 2011

ŠKODLIVÉ Činitele		napadnuté (m ³)	spracované (m ³)
Abiotické činitele	vietor	3 097	2 977
	sneh	57	57
	mráz	425	425
	iné abiotické činitele	73	73
Podkôrny a drevokazný hmyz	Lykožrút smrekový	112	112
	iný podkôrný hmyz	17	17
Antropogénne činitele	imisie	84	84
	požiar	154	154

Priestorové hodnotenie poškodenia lesov sa hodnotilo podľa Atlasu krajiny (2002) – mapa Zdravotný stav lesov. Najviac poškodené lesy sa nachádzajú v k. ú. obce Nižný Komárnik a Príkra.

Územie okresu Svidník patrí do najrozšírenejšieho imisného depozičného typu na Slovensku - kyslého s popolčekom A₁ (Maňkovská, 1991), pod vplyvom klasických polutantov z diaľkového prenosu imisií prevažne z Poľskej republiky.

Obrázok 14: Poškodenie lesných porastov - % defoliácie



Upravil: Špilárová, Zdroj: Bucha et

al, Atlas krajiny SR, 2002

Kontaminácia pôdy

Vplyvom rizikových látok anorganickej a organickej povahy pochádzajúcich z prírodných a antropických zdrojov, dochádza ku chemickej degradácii pôd. Určitá koncentrácia týchto látok pôsobí škodlivo na pôdy a vyvoláva zmeny jej vlastností, negatívne ovplyvňuje jej produkčný potenciál, znižuje hodnotu dopestovaných plodín a taktiež môže negatívne vplývať na vodu, atmosféru a na zdravie ľudí a zvierat. K najzávažnejšej degradácii pôdy patrí kontaminácia pôd ťažkými kovmi a organickými polutantami, acidifikácia, alkalizácia a salinizácia pôdy.

Monitoring pôd zabezpečuje Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôd. Sústreďuje sa na monitoring tých prvkov, ktoré sú rizikové z hľadiska bioty ako i zdravia človeka. Monitorovacia sieť v záujmovom území je pomerne riedka, takže nie je možné zrealizovať striktné vymedzenie zaťažených a kontaminovaných pôd. Pre presné vyjadrenie zón by bolo potrebné zrealizovať podrobný prieskum.

Podľa Atlasu krajiny Slovenskej republiky (2002) je kontaminácia pôd rozdelená do 4 kategórií:

- relatívne čisté pôdy,
- nekontaminované pôdy resp. mierne kontaminované pôdy,
- pôdy s obsahom rizikových prvkov (As, Ba, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, V) nad limit B,
- pôdy s obsahom rizikových prvkov (As, Cu, Hg, Pb) nad limit C.

Na území okresu Svidník sa nachádzajú relatívne čisté pôdy a mierne kontaminované pôdy, kde geogénne podmienený obsah niektorých rizikových prvkov (Ba, Cr, Mo, Ni, V) dosahuje limitne hodnoty A.

Z hľadiska rizika kontaminácie rastlinnej produkcie ťažkými kovmi (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) je na území okresu Svidník zastúpená kategória stredné až vysoké riziko tejto kontaminácie, silne až veľmi silne obmedzené využívanie (odporúča sa využívanie pôdy na trvale trávne porasty, neodporúča sa aplikácia kompostov I. a II. triedy a pestovanie plodín veľmi citlivých na príjem ťažkých kovov).

Z hľadiska odolnosti pôdy proti intoxikácii (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu prejavuje silná odolnosť pôdy proti intoxikácii alkalickou skupinou rizikových kovov, slabá odolnosť pôdy proti intoxikácii kyslou skupinou rizikových kovov a slabá až stredná odolnosť pôdy proti kompácii.

Ako potenciálne bodové zdroje znečistenia pôsobia aj poľné hnojiská.

Foto13: Poľné hnojisko pri obci Vyšný Orlík



Špilárová, I., 2012

Znečistenie vôd

Problematiku zvyšujúcich sa požiadaviek na využívanie zdrojov vody v požadovanom množstve a vo vyhovujúcej kvalite, s cieľom zabezpečenia jej trvalo udržateľné využívanie zabezpečuje v rámci Slovenskej republiky Rámcová smernica o vode 2000/60/ES.

Povrchové vody

Pri povrchových vodách sa hodnotí ekologický a chemický stav a kvalita vody (Tabuľka 27). Stav vôd sa určuje na základe ekologického stavu (päť tried kvality – od veľmi dobrého po veľmi zlý) a chemického stavu (dve triedy kvality – dobrý a zlý stav) (Makovinská, 2009). Hodnotenie stavu sa robí cca každých 6 rokov, posledné údaje sú z roku 2007/ 2008. Do hodnotenia ekologického stavu patria nasledovné prvky kvality rozdelené do 3 skupín:

- biologické prvky kvality (BPK): bentické bezstavovce, fyto bentos a makrofyty, fytoplanktón, ryby
- fyzikálno-chemické prvky kvality (FCHPK): všeobecné FCH ukazovatele, 26 škodlivých a obzvlášť škodlivých látok relevantných pre SR
- hydromorfologické prvky kvality (HMPK)

Výsledne hodnotenie sa určuje v piatich triedach kvality: veľmi dobrý, dobrý, priemerný, zlý, veľmi zlý.

Pri chemickom stave sa hodnotia prioritné látky a nebezpečné látky. Výsledky hodnotenia sa kategorizujú v dvoch triedach: dosahuje a nedosahuje dobrý chemický stav.

Povrchové toky v okrese patria vo väčšine do povodia rieky Ondavy, južná a juhozápadná časť do povodia Tople. Oba toky sú súčasťou čiastkového povodia Bodrogu. V roku 2007/ 2008 (Makovinská, 2009) sa hodnotil stav vody na 26 odberových miestach (viď tabuľka 27). Ekologický stav na 23 miestach bol dobrý a na 3 priemerný. Chemický stav bol dobrý na všetkých odberných miestach.

Tabuľka 27: Odberné miesta v okrese Svidník a ich ekologický a chemický stav

Kód VÚ	Názov VÚ	RKm-od	RKm-do	Čiastkové povodie	Ekologický stav	Chemický stav
SKB0002	Ondava	148,70	125,00	Bodrog	2	D
SKB0003	Ondava	125,00	91,00	Bodrog	3	D
SKB0013	Topľa	120,00	29,00	Bodrog	3	D
SKB0034	Radomka	29,10	0,00	Bodrog	2	D
SKB0042	Ladomírka	19,40	0,00	Bodrog	2	D
SKB0053	Mirošovec	8,60	0,00	Bodrog	2	D
SKB0054	Roztocký potok	7,50	0,00	Bodrog	2	D
SKB0055	Mostovka	11,15	0,00	Bodrog	2	D
SKB0056	Jedlovský potok	9,95	0,00	Bodrog	2	D
SKB0057	Kapišovka	14,2	0,00	Bodrog	2	D
SKB0058	Hrišov	11,00	0,00	Bodrog	2	D
SKB0060	Cerninka	10,00	0,00	Bodrog	2	D
SKB0064	Kurimka	9,40	0,00	Bodrog	2	D
SKB0067	Bodružalík	5,70	0,00	Bodrog	2	D
SKB0068	Šivárna	6,65	0,00	Bodrog	2	D
SKB0069	Mlynský potok - 6	8,30	0,00	Bodrog	2	D
SKB0074	Kručovský potok	5,60	0,00	Bodrog	2	D
SKB0075	Olšavka	7,80	0,00	Bodrog	2	D

Kód VÚ	Názov VÚ	RKm-od	RKm-do	Čiastkové povodie	Ekologický stav	Chemický stav
SKB0079	Hrabovčík - 1	8,30	0,00	Bodrog	2	D
SKB0083	Svidnička	11,50	0,00	Bodrog	2	D
SKB0084	Valkovský potok - 2	6,40	0,00	Bodrog	2	D
SKB0085	Vagrínčík	7,80	0,00	Bodrog	2	D
SKB0086	Vislavka	7,95	0,00	Bodrog	3	D
SKB0089	Volianský potok	12,50	0,00	Bodrog	2	D
SKB0090	Topoľa	10,70	0,00	Bodrog	2	D
SKB0092	Kobylnica	6,00	0,00	Bodrog	2	D

Podľa aktuálnych informácií (ObÚŽP, 2012) je v okrese Svidník pripojených na kanalizáciu s koncovkou na ČOV 10 obcí: Svidník, Giraltovce, Hunkovce, Kračúnovce, Krajná Poľana, Lužany pri Topli, Medvedie, Stročin, Šarišský Štiavnik, Vyšný Mirošov. ČOV v k. ú. obce Krajná Poľana zabezpečuje čistenie odpadových vôd z obcí Medvedie, Hunkovce a Krajná Poľana, pričom táto ČOV je predimenzovaná. ČOV v k. ú. obce Stročin zabezpečuje čistenie odpadových vôd mesta Svidník a obce Stročin. Obec Vyšný Mirošov, Šarišský Štiavnik, Kračúnovce, Lužany pri Topli a mesto Giraltovce ma vybudovanú vlastnú ČOV.

Nástrojom na hodnotenie kvality povrchových vôd (Valúchová, 2010) je súbor limitných hodnôt, uverejnený v Nariadení vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd. Hodnotenie za rok 2010 je zamerané najmä na zisťovanie súladu/ nesúladu monitoringom zistených hodnôt jednotlivých ukazovateľov kvality vody a limitných hodnôt požiadaviek na kvalitu povrchových vôd podľa NV č. 269/ 2010 Z. z., na identifikáciu krátkodobých zmien kvality vody, vyhodnotenie splnenia podmienok kvalitatívnych cieľov pre vody používané pre úpravu na pitné vody, pre vody vhodné pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb a pre závlahové vody.

Kvalita vody je súhrn jej fyzikálnych, chemických, mikrobiologických, biologických, toxických a radiačných vlastností vyjadrených hodnotami príslušných ukazovateľov kvality vody. Sledovanie kvality ako také má dokumentačný charakter a je spojené s hodnotením kvality vody alebo jej zmien v čase a priestore. Kvalitatívne ukazovatele povrchových vôd v roku 2010 boli monitorované podľa schváleného "Programu monitorovania stavu vôd na rok 2010" a hodnotenie sa dotýka celkom 277 monitorovaných miest.

V povodí Bodrogu to bolo 24 monitorovacích miest, no v okrese Svidník sa nenachádza ani jedna z nich, preto vychádzame len z údajov z roku 2007/ 2008.

Podzemné vody

Samotné podzemné vody sú významným spôsobom kontaminované hlavne prostredníctvom zrážkových a povrchových vôd. Zaťažené sú zvýšenými obsahmi chloridov, síranov, dusičnanov, amónnych iónov, ako dôsledok poľnohospodárskej činnosti v údolnej nive Ondavy. Na kvalitu podzemných vôd výrazne vplýva aj priemysel, čo sa prejavuje zvýšenými obsahmi všeobecných a špecifických organických látok a stopových prvkov. Zdrojom znečistenia sú aj skládky odpadov, hlavne neriadené, či už komunálne alebo priemyselné. Rizikovým javom je prevádzka lesných motorových vozidiel.

Hodnotenie znečistenia podzemných vôd je oveľa zložitejšie, nakoľko neexistujú celoplošné a pravidelné merania. Monitoruje sa chemický stav podzemnej vody, v súlade s požiadavkami Rámцovej smernice o vodách je územie Slovenskej Republiky od roku 2007 rozčlenené na základe ohraničenia útvarov podzemných vôd – na predkvartérne a kvartérne útvary. Záujmové územie patrí do jedného predkvartérneho útvaru - SK2005700F Puklinové podzemné vody flyšového pásma a Podtatranskej skupiny oblasti povodia Bodrog v možnom riziku dosiahnutia dobrého chemického stavu do roku 2015. Z kvartérnych útvarov to sú

SK1001400P Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Ondavy oblasti povodia Bodrogu, ktoré sú v riziku nedosiahnutia dobrého chemického stavu do roku 2015 a SK1001300P Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Tople oblasti povodia Bodrogu, ktoré nie sú v riziku nedosiahnutia dobrého chemického stavu do roku 2015.

Priestorové vyjadrenie zón kvality podzemnej vody sme urobili podľa Geochemického atlasu – časť Podzemné vody (Rapant, Vrana, Bodiš, 1996). Najvyšší stupeň znečistenia podzemných vôd je v južnej časti okresu, v k. ú. obcí Matovce, Soboš, Železník, Kračúnovce, Lúčka.

Environmentálne záťaž

Podľa Environmentálnej regionalizácie SR v roku 2010 (MŽP SR, SAŽP, 2010) okres Svidník patrí do Ondavského a Laboreckého regiónu s nenarušeným prostredím. Podľa Registra environmentálnych záťaží SR (Palúchová a kol., 2008) sa v okrese nachádza zopár environmentálnych záťaží (tab. 28). Systematická identifikácia environmentálnych záťaží ich delí do troch častí: časť A – pravdepodobné environmentálne záťaž, časť B – environmentálne záťaž, časť C – sanované a rekultivované lokality, a tieto sa ďalej delia podľa skupín činností (Tabuľka 28)

Tabuľka 28: Zoznam environmentálnych záťaží v okrese Svidník

Lokalita - názov EZ	Druh činnosti	Skupina činnosti
Pravdepodobné environmentálne záťaž -A		
Dubová – sklad agrochemikálií	skladovanie a distribúcia agrochemikálií,	poľnohospodárska výroba
Giraltovce – skládka Na serpentínach	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Kružlová - skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Ladomirová - skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Mestisko – skládka TKO za obecným úradom	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Nižná Jedľová - areál ACHP Svidník	skladovanie a distribúcia agrochemikálií	poľnohospodárska výroba
Okrúhle - skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Okrúhle - zakopané agrochemikálie na lokalite Šapinec	skladovanie a distribúcia agrochemikálií	poľnohospodárska výroba
Radoma - skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Soboš - sklad agrochemikálií	skladovanie a distribúcia agrochemikálií	poľnohospodárska výroba
Stročín - areál bývalej chemickej čistiarne	chemické čistiarne	priemyselná výroba
Stročín - skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Svidník - areál podniku Potravinárske strojárne	strojárna výroba	priemyselná výroba
Svidník - areál podniku SVIK	textilná výroba	priemyselná výroba
Svidník - stará mestská skládka	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Šemetkovce - obalovačka	obalovačka bitúmenových zmesí	
Environmentálne záťaž -B		
Giraltovce – skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s

	odpadu	odpadmi
Hrabovčík - skládka TKO Technických služieb Svidník	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Sanované a rekultivované lokality -C		
Giraltovce – skládka TKO	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Hrabovčík - skládka TKO Technických služieb Svidník	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Mestisko – skládka TKO za obecným úradom	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Svidník - stará mestská skládka	skládka komunálneho odpadu	zariadenia na nakladanie s odpadmi
Giraltovce - ČS PHM	čerpacia stanica PHM	skladovanie a distribúcia tovarov
Svidník - ČS PHM	čerpacia stanica PHM	skladovanie a distribúcia tovarov

Zdroj:

<http://envirozataze.enviroportal.sk/>

Foto14: Enviromentálna záťaž v obci Nižná Jedľová (areál bývalého ACHP Svidník)



Špilárová, I., 2012

4.2.3. Prirodzené stresové faktory

Dôsledkom pôsobenia prirodzených síl v krajine vznikajú javy, ktoré označujeme ako prírodné stresové faktory. Do ich skupiny zaraďujeme všetky geodynamické procesy, ktoré vznikajú v dôsledku náhleho uvoľnenia potenciálnej energie akumulovanej v seizmických, vulkanických, svahových, gravitačných systémov a podobne. V krajine sa vyskytujú prirodzené a organizmy sa na ne vedľa adaptovať. V záujmovom území okresu Svidník boli hodnotené exogénne stresové faktory - erózne akumulčné javy, zosuvy pôdy a endogénne stresové faktory - radónové riziko, seizmicita územia.

Zosuvy

V okrese Svidník k rozsiahlejším geodynamickým javom patria svahové deformácie, ktoré sa najčastejšie prejavujú zosuvmi s prírodnými príčinami bočnej hĺbkovej erózie. Územia náchylné na zosuvy (ŠGÚDŠ, 2012) sa nachádzajú v celom riešenom území.

Erózia pôdy

V rámci tejto kategórie sa hodnotila vodná erózia na základe krajinno-ekologických komplexov. V hraniciach týchto komplexov boli odvodené parametre potrebné pre výpočet veľkosti erózných procesov podľa univerzálneho modelu USLE (Wischmeier, Smith, 1978).

Hodnoty sme do jednotlivých kategórií zaradili nasledovne:

- do 1 t/ha/rok - žiadne až nízke erózne ohrozenie,
- 1,1–10 - nízke, 10,1–30 – stredné,
- 30,1–100 - vysoké,
- 100,1–200 - veľmi vysoké
- nad 200 - extrémne vysoké.

Aktuálny erózný odnos sa pohybuje prevažne v intervale 0-10t/ha/rok, čo znamená žiadne až nízke erózne ohrozenie. Najvyššie hodnoty erózie sa vyskytujú len lokálne, v odlesnených častiach územia a to v k. ú. obcí: Miroľa, Kurimka, Vyšná Jedľová, Vagríneč, Ladošová, Fijaš, Lužay pri Topli, Kračúnovce (Obrázok 15.)

Riziko erózie sa zvyšuje napr. odstránením vegetácie, nesprávnym smerovaním polí a orby, využívaním strmých svahov ako pasienky a pod.. Erózia má za následok aj urýchľovanie zanášania vodných nádrží, tokov a kanalizácie.

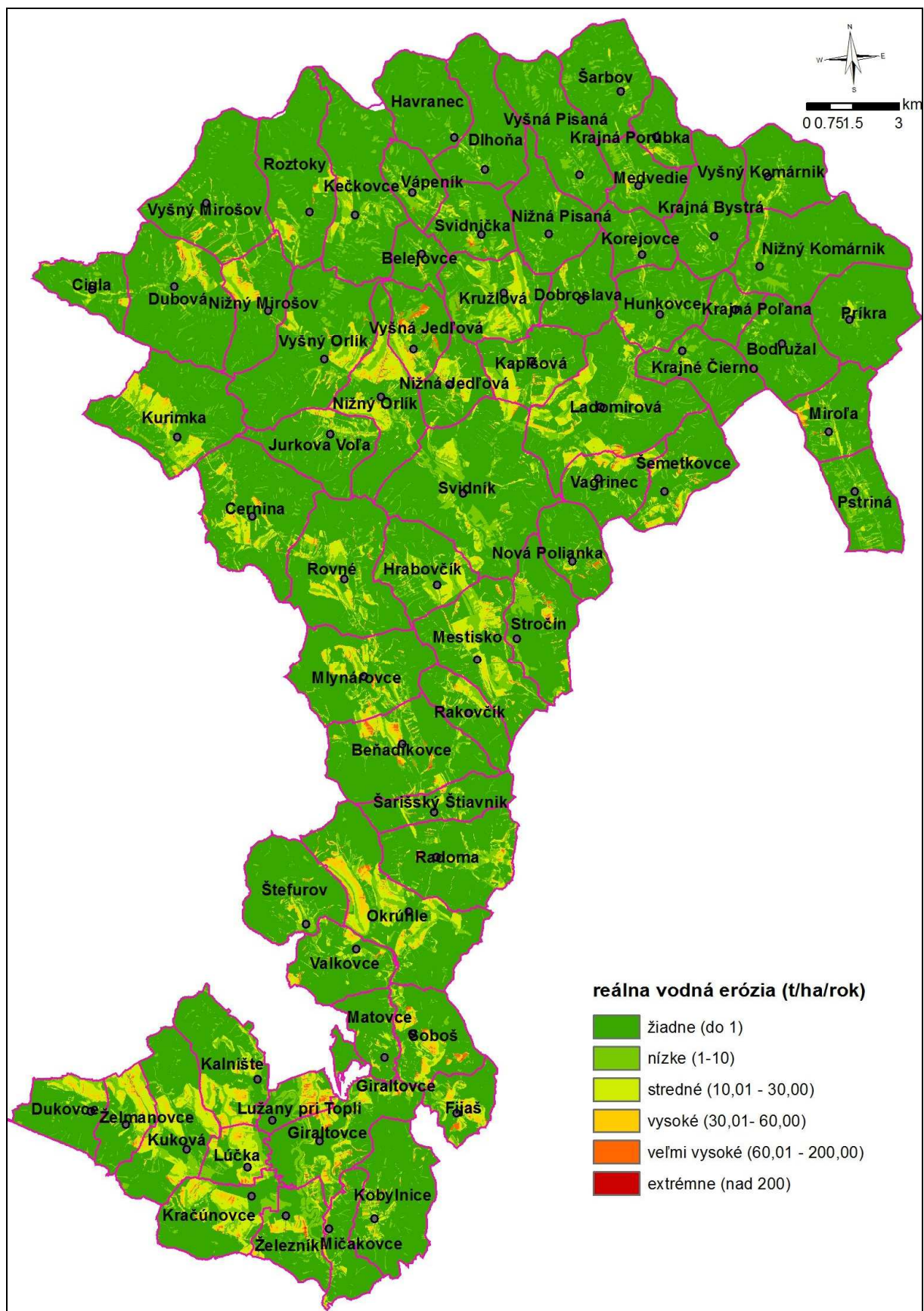
Radónové riziko

Radónové riziko predstavuje prirodzenú rádioaktivitu hornín, ktorá je podmienená prítomnosťou prvkov K, U a Th, ktoré emitujú gama žiarenie a podmieňujú vonkajšie ožiarovanie. Pri hodnotení radónového rizika v záujmovom území sme vychádzali z údajov ŠGÚDŠ Geofyzikálne mapy - Mapy prírodnej rádioaktivity. Územie okresu Svidník sa nachádza v oblasti s celkovou prírodnou rádioaktivitou s hodnotou 8-10 eUt(ur), čo predstavuje nízke radónové riziko.

Makroseizmická intenzita

Severozápadná a južná časť okresu leží v pásme 6. stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64 (Medvedevova-Sponheuerova-Kárnikova stupnica). V centrálnej časti okresu sa makroseizmická intenzita pohybuje v intervale 5-6 °MSK-64.

Obrázok 15: Reálna vodná erózia v okrese Svidník



Upravitel: Špilárová, I.(ESPRIT s.r.o., projekt "Integrovaný systém pre simuláciu odtokových procesov", ITMS 26220220066

II. SYNTÉZOVÁ ČASŤ

5. SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIE

5.1. HODNOTENIE EKOLOGICKEJ STABILITY

Krajinotvorné procesy – biotické či abiotické, prírodné alebo antropogénne – spôsobujú neustále zmeny v krajine, čím je bezprostredne z ekologického hľadiska ovplyvňovaná aj jej stabilita, teda schopnosť ekosystému vrátiť sa pôsobením vlastných vnútorných mechanizmov k dynamickej rovnováhe, alebo k svojmu „normálnemu“ vývojovému smeru.

Ekologická stabilita sa vo všeobecnosti chápe ako schopnosť ekosystému alebo krajiny pretrvávajúť aj za pôsobenia rušivého vplyvu zvonku a aj v týchto podmienkach reprodukovať svoje podstatné charakteristiky (Míchal, 1994). Keďže každý systém má svoju dynamiku, ekologická stabilita neoznačuje jeho statickosť, ale zotrvávanie v špecifickej, kvázi - stabilnej postupnosti stavov (Sabo, 2004).

Podstatnými zložkami ekologickej stability sú odolnosť a pružnosť.

Odolnosť (rezistencia) vyjadruje schopnosť ekologického systému zabrániť zmenám svojej vnútornej štruktúry a tým aj podstatných vlastností systému počas pôsobenia rušivého faktora.

Pružnosť (resiliencia) je schopnosť ekologického systému navrátiť sa do pôvodných funkčných vzťahov po ukončení pôsobenia rušivého faktora (Čaboun, 1997).

Na vyjadrenie úrovne ekologickej stability určitého územia bolo vytvorených viacero metodických nástrojov, z ktorých väčšina je založená na výpočte koeficientu ekologickej stability (KES). Ide o numerickú hodnotu, na základe ktorej je krajina zaradená do určitého stupňa ekologickej stability (Reháčková, Pauditšová, 2007).

Najčastejšie je interval ekologickej stability krajiny rozdelený na 3 až 5 stupňov.

KES sa v rámci krajinnoekologického výskumu najčastejšie stanovuje na základe dvoch prístupov:

- » KES ako pomer relatívne stabilných a relatívne nestabilných plôch
- » KES stanovený na základe výmery krajinných prvkov s prihliadnutím na ich krajinnoekologickú významnosť

Pri stanovení KES pre okres Svidník sme vychádzali z úlohy Metodické pokyny na vypracovanie aktualizovaných dokumentov R-ÚSES (SAŽP CMŽP – OMK Bratislava, 2009). Je založený na výsledkoch mapovania súčasnej krajinej štruktúry a aktuálnej vegetácie. Vo výpočte koeficientu ekologickej stability sa zohľadňuje celková rozloha jednotlivých typov prvkov krajinej štruktúry a stupeň ich ekologickej stability vyjadrených hodnotami od 0–5 (tab. 29).

Tabuľka 29: Stupnica pre hodnotenie významu krajinného segmentu z hľadiska ekologickej stability podľa práce Löw et al. (1995).

Stupeň stability	ekologickej	hodnotenie významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability
0		bez významu (napr. zastavané plochy a komunikácie)
1		veľmi malý význam (orná pôda veľkoplošná)
2		malý význam (orná pôda maloplošná, intenzívne sady, vinice)
3		stredný význam (extenzívne využívané lúky, líniová NDV)
4		veľký význam (lúky a lesy s prevahou prírodzene rastúcich druhov,

	prírodné sukcesné spoločenstvá)
5	veľmi veľký význam (prírodné a prírodné lesy, prírodné trávinné spoločenstvá, mokrade, rašeliniská, neregulované vodné toky a pod.)

Konkrétne stupne ekologickej stability pre jednotlivé mapované prvky SKŠ vychádzajú z práce Löw (1984). Oproti pôvodnej verzii sú doplnené o ďalšie prvky súčasnej krajiny štruktúry. Stupne ekologickej stability (SES) pre jednotlivé prvky SKŠ sú uvedené v tab.30.

Tabuľka 30: Stupne ekologickej stability pre jednotlivé prvky SKŠ v okrese Svidník

Prvok súčasnej krajiny štruktúry	Stupeň ekologickej stability
orná pôda	2
ovocný sad a záhrada	3
trvalý trávny porast - extenzívne využívaný	4
trvalý trávny porast - intenzívne využívaný	3
trvalý trávny porast - zarastajúce	4
listnatý les	5
zmiešaný les	5
ihličnatý les	5
ihličnatá monokultúra	3
nelesná drevinová vegetácia	4
maloblokové mozaiky ornej pôdy, TTP, sadov a NDV	4
vodná plocha	4
mokrade	5
záhradkárska osada	1
športovo-rekreačný areál	1
zastavaná plocha	0
poľnohospodársky areál	0
priemyselný areál	0
cintoríny	3
skládka odpadov	0
skládka materiálu	0
letisko	0
neúžitky	0

Väčšina sledovaného územia patrí do kategórie 5 – veľmi veľký význam (lesné spoločenstvá) a kategórie 4 – veľký význam (trvale trávne porasty, nelesná drevinová vegetácia).

Pre výpočet KES sme použili vzorec:

$$KES = (\sum Si * Pi) / Pz$$

Si – stupeň stability jednotlivého druhu pozemku (prvku SKŠ)

Pi – plocha jednotlivého druhu pozemku (prvku SKŠ)

Pz – plocha hodnoteného územia

Na základe vypočítaného KES sme klasifikovali krajinu do 5 stupňov ekologickej stability v škále od „krajina s veľmi nízkou ekologickou stabilitou“ až po „krajinu s veľmi vysokou ekologickou stabilitou“(tab.31).

Tabuľka 31: Interpretácia stupňa ekologickej stability

Hodnotenie krajiny	KES	Stupeň ekologickej stability
krajina s veľmi nízkou ekologickou stabilitou	1,00 – 1,49	1
krajina s nízkou ekologickou stabilitou	1,50 – 2,49	2
krajina so strednou ekologickou stabilitou	2,50 – 3,49	3
krajina s vysokou ekologickou stabilitou	3,50 – 4,49	4
krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou	4,50 – 5,00	5

Hodnota KES riešeného územia – okresu Svidník je **4,04** – krajina s vysokou ekologickou stabilitou. **Je však potrebné poznamenať, že táto hodnota má zníženú výpovednú schopnosť, lebo obsahuje iba kvantitatívne hodnotenie z pohľadu súčasnej krajinnej štruktúry v celom priestore územia okresu. Hodnoty ekologickej stability nezahŕňajú kvalitatívny rozmer (napr. znečistenie prírodného prostredia, horizontálne interakčné väzby krajinnej štruktúry a pod.)**

KES sme hodnotili aj pre jednotlivé katastrálne územia obcí okresu Svidník (tabuľka 32).

Tabuľka 32: Hodnota koeficientu ekologickej stability pre jednotlivé katastrálne územia okresu Svidník

Názov obce	Stupeň ekologickej stability	Klasifikácia k. ú. podľa KES
Belejovce	3.56	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Beňadikovce	4.14	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Bodružal	4.66	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Cernina	4.06	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Cigla	4.11	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Dlhoňa	4.72	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Dobroslava	4.38	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Dubová	4.13	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Dukovce	4.14	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Fijaš	4.04	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Giraltovce	3.13	krajina so strednou ekologickou stabilitou
Havranec	4.84	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Hrabovčík	3.74	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Hunkovce	4.38	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Jurkova Voľa	4.25	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Kalnište	3.74	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Kapišová	3.31	krajina so strednou ekologickou stabilitou v
Kečkovce	4.06	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Kobylnice	4.61	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Korejovce	4.53	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Kračúnovce	3.31	krajina so strednou ekologickou stabilitou
Krajná Bystrá	4.51	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Krajná Poľana	4.43	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Krajná Porúbka	4.36	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Krajné Čierne	4.68	krajina s veľmi vysokou ekologickou stabilitou
Kružlová	3.60	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Kuková	3.70	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Kurimka	3.95	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Ladomirová	4.00	krajina s vysokou ekologickou stabilitou
Lúčka	2.35	krajina s nízkou ekologickou stabilitou

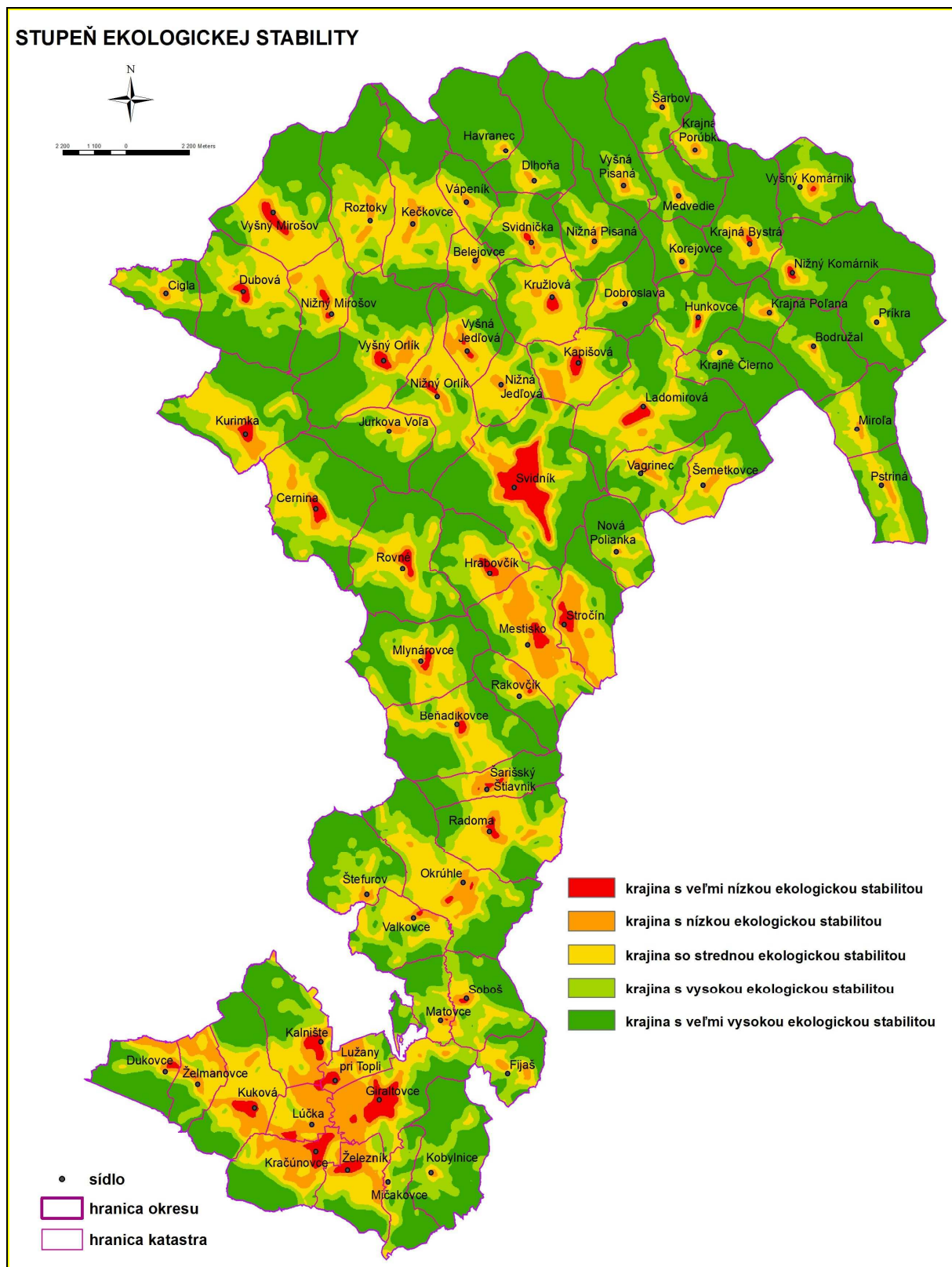
Názov obce	Stupeň ekologickej stability	Klasifikácia k. ú. podľa KES
Lužany pri Topli	2.76	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>
Matovce	4.14	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Medvedie	4.46	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Mestisko	3.18	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>
Mičakovce	4.35	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Miroľa	4.33	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Mlynárovce	4.10	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Nižná Jedľová	3.46	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>
Nižná Pisaná	4.36	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Nižný Komárnik	4.76	<i>krajina s veľmi vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Nižný Mirošov	3.65	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Nižný Orlík	3.80	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Nová Polianka	4.35	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Okrúhle	3.89	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Príkra	4.77	<i>krajina s veľmi vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Pstriná	4.20	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Radoma	3.68	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Rakovčík	4.21	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Rovné	4.10	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Roztoky	4.12	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Soboš	4.14	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Stročín	3.45	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>
Svidnička	3.96	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Svidník	3.66	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Šarbov	4.69	<i>krajina s veľmi vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Šarišský Štiavnik	4.05	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Šemetkovce	3.97	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Štefurov	4.37	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vagríne	3.92	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Valkovce	3.81	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vápeník	4.01	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vyšná Jedľová	3.77	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vyšná Pisaná	4.71	<i>krajina s veľmi vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vyšný Komárnik	4.39	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vyšný Mirošov	3.96	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Vyšný Orlík	4.23	<i>krajina s vysokou ekologicickou stabilitou</i>
Železník	3.31	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>
Želmanovce	3.32	<i>krajina so strednou ekologicickou stabilitou</i>

Obrázok 16 zobrazuje stupeň ekologickej stability v jednotlivých častiach okresu. V riešenom území je najnižšia hodnota ekologickej stability v sídlach a najvyššia v oblastiach s lesmi. Hodnota KES pre riešené územie je **4,04** – krajina s vysokou ekologicickou stabilitou. Túto hodnotu ekologickej stability okresu zabezpečuje hlavne vysoký podiel lesných pozemkov a trvalých trávnych porastov.

Z tabuľky 32 a obrázka 17 vidíme, že najnižší stupeň ekologickej stability je v katastrálnych územiach obcí južnej časti okresu a to v : Lúčka, Lužany pri Topli, Giraltovce, Kračúnovce. Naopak katastrálne územia v severnej časti majú najvyšší stupeň ekologickej stability. Patria sem k. ú. obcí : Havranec, Dlhoňa, Nižný Komárnik, Príkra.

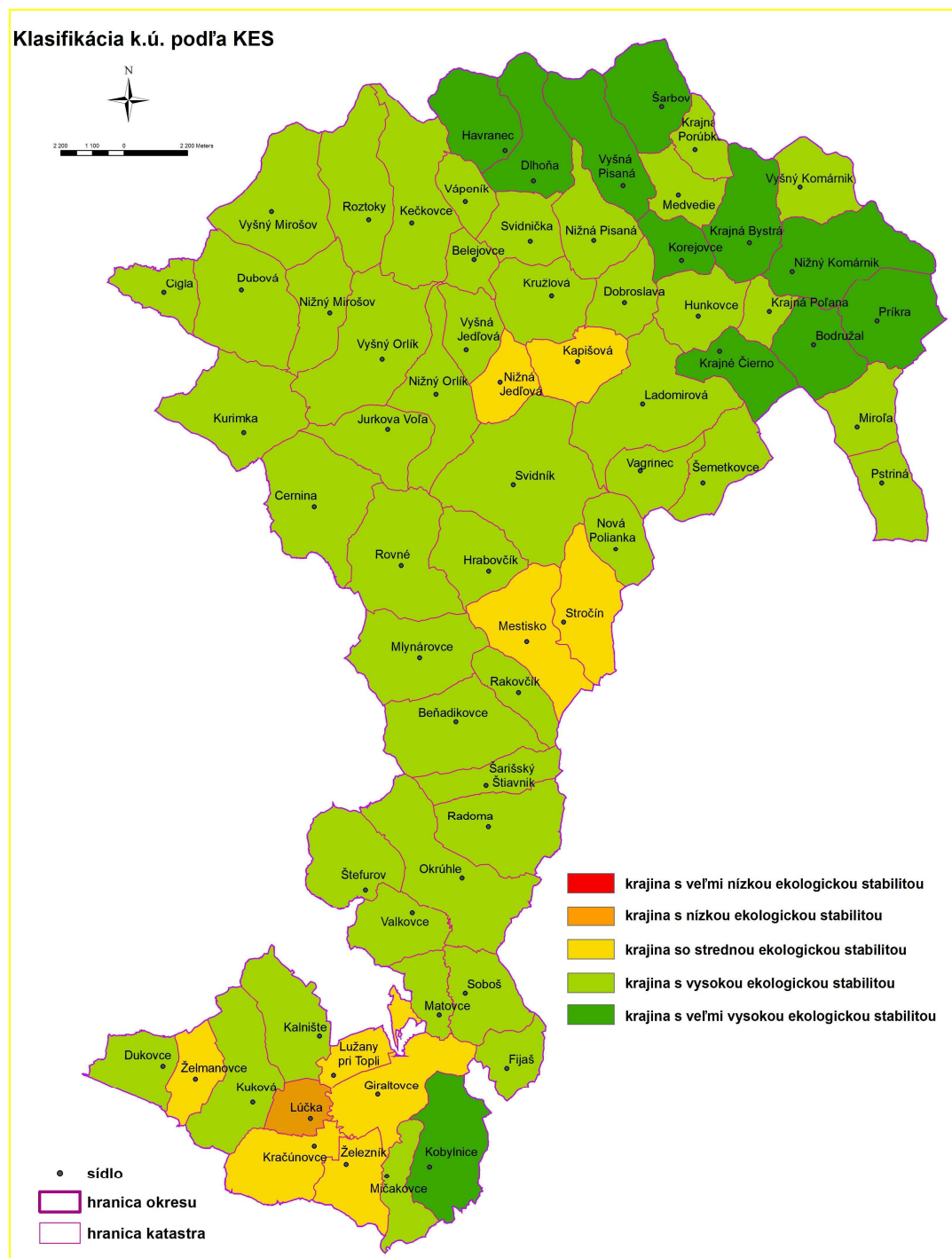
V uvedenom vzťahu sa odzrkadľuje priemet stupňov ekologickej stability jednotlivých prvkov krajinej štruktúry zohľadňujúc ich plošný podiel v hodnotenom území.

Obrázok 16: Stupeň ekologickej stability okresu Svidník



Upravil: Špilárová, I.

Obrázok 17: Stupeň ekologickej stability v jednotlivých katastrálnych územiach okresu Svidník



Upravil: Špilárová, I.

Environmentálna regionalizácia Slovenskej republiky predstavuje základnú diferenciáciu územia štátu z hľadiska komplexného hodnotenia stavu životného prostredia - ovzdušia, podzemnej a povrchovej vody, pôdy, horninového prostredia, bioty a ďalších faktorov. V procese environmentálnej regionalizácie sa v rámci uceleného súboru vybraných environmentálnych charakteristík podľa zvolených kritérií a postupov hodnotí životne

prostredie a vplyvy naň, vyčleňujú sa regióny podľa kvality alebo ohrozenosti životného prostredia v 5 stupňoch.

Podľa tejto regionalizácie patrí väčšina záujmového územia do regiónu s nenarušeným prostredím (Ondavský a Laborecký región). Južnú časť okresu radíme do Toplianského regiónu s mierne narušeným prostredím.

5.2. PLOŠNÉ A PRIESTOROVÉ USPORIADANIE POZITÍVNYCH A NEGATÍVNYCH PRVKOV/JAVOV V KRAJINE

Táto časť predstavuje syntézu pozitívnych a negatívnych prvkov záujmového územia, ktoré boli podrobne charakterizované v analytickej časti a tiež vymedzenie kolíznych bodov týchto dvoch opozičných systémov (územného systému pozitívnych prvkov a územného systému negatívnych prvkov).

5.2.1. Syntéza pozitívnych prvkov

Cieľom syntézy pozitívnych javov je vymedzenie homogénnych areálov s rôznou kombináciou socioekonomických javov zameraných na ochranu prírody, významných krajinných štruktúr a ochranu prírodných a kultúrohistorických zdrojov.

Základnými vstupmi pre tvorbu syntézy boli nasledovné ukazovatele:

- *Legislatívne vymedzené územia ochrany prírody*
V záujmovom území sa z veľkoplošných chránených území nachádza CHKO Východné Karpaty, ktoré v záujmovom území zaberá plochu približne 7 547 ha v jeho severnej časti. Z maloplošných chránených území to sú 1 chránený areál, 1 národná prírodná rezervácia a 4 prírodné rezervácie. Taktiež sem boli zaradené legislatívne nevymedzené ale zato z ekosozologického hľadiska veľmi významné biotopy a genofondové lokality.
- *Prvky ochrany prírodných zdrojov*
Sem sme zaradili prvky vyjadrujúce významnosť a ochranu jednotlivých prírodných zdrojov – vodné zdroje, pôdne zdroje, lesné zdroje mimo chránených území, územia s výskytom nerastných surovín.
- *Prvky ochrany kultúrno-historických zdrojov*
Drevené chrámy zapísané do zoznamu svetového dedičstva, ako aj množstvo kultúrnych pamiatok v okrese.

Syntézou pozitívnych prvkov sme diferencovali územie podľa stupňa krajinnoeologickej a ekosozologickej významnosti. Na základe plošnej veľkosti a priestorovej diferenciácie sme vyčlenili jadrové, líniové a plošné areály územného systému pozitívnych prvkov. V záujmovom území išlo o nasledovné kategórie:

Jadrové prvky – predstavujú ekologicky a ekosozologicky významné lokality menšieho priestorového rozsahu. Na základe ekosozologickej hodnoty ich možno rozdeliť do nasledovných kategórií:

- **Jadrové prvky s veľmi vysokou ekosozologickou hodnotou** – do tejto kategórie boli zaradené vzácne a hodnotné "maloplošné" chránené územia: národná prírodná rezervácia – NPR Komárnická jedlina, PR Dranec, PR Radomka, PR Miroľská slatina,

ktoré predstavujú územia zachovalých prirodzených ekosystémov s výskytom mnohých vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny.

- **Jadrové prvky s vysokou ekosoologickou hodnotou** – do tejto kategórie sme zaradili chránený areál – CHA Radomská slatina, ako aj genofondové lokality, významné prirodzené, prípadne poloprirodzené ekosystémy so značnou ekostabilizačnou hodnotou.
- **Jadrové prvky s významnou ekosoologickou hodnotou** – do tejto kategórie sme zaradili vodné zdroje a ich bezprostredné okolie vyhlásené za pásma hygienickej ochrany vodných zdrojov I. stupňa využívané najmä ako účelové lesy a TTP.

Líniové prvky – predstavujú líniové prvky krajiny zväčša prirodzeného alebo poloprirodzeného charakteru. Na základe stupňa prirodzenosti a ekosoologической hodnoty ich možno rozdeliť do nasledovných kategórií:

- **Líniové prvky s veľmi vysokou ekosoologickou hodnotou** – viažu sa na významné vodné toky, ktoré zároveň predstavujú aj biokoridory rôznej hierarchickej úrovne a ich brehové porasty, tvoriace zväčša zvyšky cenných lužných lesov. V záujmovom území je to tok Lodomírka (ide o vodárenský tok), Komárnický potok, tok Kapišovka, Bodružalik a Mazgalica.
- **Líniové prvky s vysokou ekosoologickou hodnotou** – do tejto kategórie boli zaradené ostatné vodohospodársky významné vodné toky, ktoré zároveň predstavujú taktiež biokoridory rôznej hierarchickej úrovne. Boli sem zaradené toky: Ondava, Rusinec, Topľa, Radomka.
- **Líniové prvky s významnou ekosoologickou hodnotou** – túto kategóriu tvoria ostatné vodné toky spolu s okolitými brehovými porastmi.

Areálové prvky - predstavujú ekologicky a ekosoologicky významné lokality väčšieho priestorového rozsahu. Ide o lokality s rôznou kombináciou výskytu chránených území, prvkov NATURA 2000, území s legislatívnou ochranou prírodných zdrojov a území bez legislatívnej ochrany ale s výskytom významných genofondových lokalít, lokalít významných biotopov a pod. Na základe ekosoologической hodnoty ich možno rozdeliť do nasledovných kategórií:

- **Areálové prvky s veľmi vysokou ekosoologickou hodnotou** – predstavujú lokality významné z hľadiska prírodovedného, ako aj kultúrno-historického. Ide o areály s kumuláciou viacerých ekosoologicky významných lokalít, ako je CHKO Východné Karpaty v kombinácii s viacerými maloplošnými chránenými územiami, prvkami NATURY 2000, genofondovými lokalitami, lokalitami ochrany vodných a lesných zdrojov a pod. V rámci tejto kategórie boli vyčlenené tieto priestorové lokality a to: Komárnická dolina, dolina Šivárna, dolina toku Kapišovky nad obcou Vyšná Písaná, Kuchtovce, krajinný priestor Karpatsko-duklianskej operácie.
- **Areálové prvky s vysokou ekosoologickou hodnotou** – do tejto kategórie boli zaradené prírodovedne cenné lokality (chránené územia, prvky NATURA 2000, genofondové lokality) v kombinácii s výskytom vodných zdrojov. Patria sem nasledovné lokality: Roztocký les (Roztocký potok s prítokmi a okolitými lesmi), dolina toku Mazgalica a Lysý potok s príľahlými svahmi
- **Areálové prvky s významnou ekosoologickou hodnotou** - do tejto kategórie boli zaradené ostatné lokality významných biotopov, zaradené medzi biotopy európskeho významu, čiastočne v kombinácii s lokálnymi vodnými zdrojmi a chránenými lesnými zdrojmi.

5.2.2. Syntéza negatívnych prvkov

Cieľom syntézy stresových (negatívnych) faktorov je vytvorenie jednotného kartografického podkladu zobrazujúceho priestorové vyjadrenie, ako i mieru negatívneho vplyvu všetkých stresových faktorov vyskytujúcich sa v danom území. Vstupmi pre tvorbu syntéz stresových faktorov sú nasledovné podklady:

- mapa SKŠ – pre zobrazenie primárnych stresových faktorov,
- interpretovaná mapa abiokomplexov – pre identifikáciu prirodzených stresových faktorov,
- súbor analytických máp stresových faktorov – pre identifikáciu antropogénnych stresových faktorov.

V rámci spracovania RÚSES okresu Svidník boli spracované dve syntézy – prirodzených a antropogénnych faktorov :

1. Syntéza antropogénnych stresových faktorov – pozostáva zo syntézy nasledovných ukazovateľov:

- *znečistenie ovzdušia* – oblasti s prítomnosťou cudzorodých látok v ovzduší,
- *znečistenie podzemných vôd* – vody s nadlimitným výskytom cudzorodých látok,
- *kontaminácia pôd* – kategórie zaťaženia pôd cudzorodými látkami nad prípustnú koncentráciu,
- *poškodenie vegetácie* – oblasti poškodenia lesných ekosystémov, v dôsledku rôznorodých faktorov
- *OP technických prvkov* ako zón negatívneho vplyvu technických objektov na krajinu.

Z uvedených mapovaných prvkov bola zostavená celková syntéza, ktorá vyjadruje stupne zaťaženia územia v dôsledku pôsobenia stresových faktorov.

2. Syntéza prirodzených stresových faktorov – ide o syntézu geodynamických procesov, ktoré môžu negatívne ovplyvniť priestorovú lokalizáciu prvkov ÚSES, ako i ostatných socioekonomických aktivít. Dostávame ich interpretáciou abiokomplexov územia. V záujmovom území boli hodnotené nasledovné prirodzené stresové faktory:

- *seizmické javy* – ide o izolície maximálnej možnej intenzity zemetrasenia. V území sú to pásma 5-6 stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64;
- *zosuvy* – predstavujú dominantný prirodzený stresový faktor v rámci záujmového územia,
- *erózia pôdy* – v území sa prejavuje vodná erózia pôdy
- *rádioaktivita* – väčšina územia sa nachádza v nízkom radónovom riziku.

Podobne ako v rámci syntézy pozitívnych prvkov aj v rámci syntézy negatívnych prvkov sa vytvoril územný systém negatívnych faktorov – ÚSNF, v rámci ktorého boli vyčlenené jadrové, líniové a plošné prvky.

Jadrá ÚSNF - predstavujú bodové, prípadne maloplošné areálové objekty, v ktorých sa spravidla kumulujú socioekonomické aktivity charakteru stresových faktorov, zbiehajú sa v nich (alebo ich pretínajú) komunikačné línie a ich existencia často súvisí s výskytom plôch ÚSNF (poľnohospodárske areály a orná pôda, priemyselné areály a oblasti znečistenia ovzdušia, mestá a prímestské rekreačné zóny a pod.).

V rámci jadier boli hodnotené nasledovné bodové a areálové prvky:

- priemyselné areály,
- čistiarne odpadových vôd,
- skládky odpadov,
- poľnohospodárske areály, zväčša reprezentované živočíšnymi farmami,
- urbanizované územia charakteru mestskej zástavby,
- urbanizované územia charakteru vidieckych sídiel,
- rekreačné areály.

Zaradenie jednotlivých jadier do príslušných skupín bolo urobené podľa intenzity pôsobenia stresových faktorov primárnych aj sekundárnych. Pri primárnom pôsobení sa hodnotila veľkosť plochy a intenzita bariérneho vplyvu. U sekundárneho pôsobenia sme za klasifikačné kritérium zvolili typ a intenzitu sekundárneho pôsobenia - produkcia emisií, prítomnosť cudzorodých látok, hluk, prašnosť, bakteriologický zdroj znečistenia a pod. Klasifikáciou boli jadrá rozdelené do nasledovných kategórií:

➤ **Jadrá ÚSNF I. rádu**

Do tejto kategórie boli zaradené všetky priemyselno-technické prvky krajinej štruktúry - priemyselné areály, skládky odpadov a pod. Ako primárne stresové faktory sa prejavujú v krajine plošným záberom. Ďaleko výraznejší je však ich význam ako sekundárneho stresového faktora, ktorého dosah často prekračuje hranice záujmového územia. Eliminovať účinky týchto sekundárnych faktorov je často otázkou dlhodobého časového horizontu a značných ekonomických nákladov. V záujmovom území sú tieto stresové faktory koncentrované predovšetkým v meste Svidník a Giraltovce.

➤ **Jadrá ÚSNF II. rádu**

Do tejto kategórie boli zaradené sídla s výskytom drobných priemyselných prevádzok, poľnohospodárskych objektov, často charakteru živočíšnych fariem, rekreačných objektov, skládok odpadu a pod. Ich negatívne pôsobenie sa okrem primárneho záberu prirodzených ekosystémov prejavuje aj sekundárnym znečistením, ako pachom, prašnosťou, hlučnosťou, či bakteriologickým zaťažením. Boli sem zaradené sídla Stročín, Kračúnovce, Ladomirová, Kapišová, areál regionálnej skládky odpadu v k. ú. obce Šemetkovce.

➤ **Jadrá ÚSNF III. rádu**

Do tejto kategórie boli zaradené sídla, ktoré nemajú vybudovanú plynofikáciu a pôsobia ako malé zdroje znečistenia ovzdušia. Kumulácia znečisťujúcich látok môže spôsobiť lokálne znečistenie ovzdušia.

➤ **Jadrá ÚSNF IV. rádu**

Do tejto kategórie boli zaradené ostatné vidiecke sídla okresu, zväčša bez prítomnosti väčších stresorov. Ide o sídla menšieho územného rozsahu s menším vplyvom primárneho a sekundárneho pôsobenia.

Koridory ÚSNF - reprezentujú antropogénne líniové prvky (cesty, železnice, elektrovedy a pod.), alebo človekom negatívne pozmenené prírodné líniové prvky v krajine (znečistené

vodné toky). Pri vyhodnocovaní týchto negatívnych faktorov bol braný do úvahy vplyv každého prvku jednotlivo a v prípade súbežného priebehu viacerých línií ich bariérový a deterioračný kumulatívny účinok.

V klasifikácii sú teda zaradené koridory, ktoré reprezentujú samostatné líniové negatívne faktory alebo ich kombináciu. Prístup k hodnoteniu jednotlivých línií bol metodicky rovnaký ako pri klasifikácii jadier - na základe plošného rozsahu a intenzity ich sekundárneho vplyvu. Vodné toky boli hodnotené na základe kombinácie kontaminácií riečnych sedimentov a znečistenia povrchových vôd. Dopravné koridory boli hodnotené na základe intenzity prepravy.

Na základe vzájomnej kombinácie boli vyčlenené nasledovné kategórie koridorov:

➤ **Koridor ÚSNF I. rádu**

Do tejto kategórie bol zaradený úsek najfrekventovanejšej cesty I. triedy, konkrétne na ceste I/73 v úseku centra mesta Svidník a centra mesta Giraltovce, ako aj v obciach Ladomirová, Hunkovce, Krajná Poľana, Kračúnovce, Lúčka, Soboš, Okružle, Radoma a Stročín. Okrem výraznej líniovej bariéry sa tu prejavuje aj zvýšená hluková záťaž, svetelné efekty, vibrácie a k tomu sa pridružujú emisie ako aj odpad z nákladných automobilov –postrácané poškodené veľké plastové diely, z prevážaného nákladu, odpad povyhadzovaný osádkami vozidiel (PET fľaše, tetrapaky, plechovky a pod.)

➤ **Koridory ÚSNF II. rádu**

Do tejto kategórie boli zaradené stredne intenzívne zaťažované dopravné koridory a to cesta I. triedy (I/77) Spišská Belá - Svidník. Bariérový efekt sa prejavuje o niečo slabšie ako v predchádzajúcej kategórii, vplyv sekundárneho negatívneho faktora sa prejavuje zvýšenou hlučnosťou, prašnosťou, emisiami z dopravy, svetelnými efektmi a pod.

➤ **Koridory ÚSNF III. rádu**

Patria sem cesty s nízkou intenzitou dopravy, cesty II. a III. triedy prechádzajúce územím okresu. Do tejto kategórie boli zaradené aj znečistené úseky vodných tokov Ondavy a Tople, ktoré podľa ekologického stavu sú zaradené do 3. kategórie kvality. Bariérový efekt sa prejavuje o niečo slabšie ako v predchádzajúcich kategóriách, vplyv sekundárneho negatívneho faktora sa okrem hlučnosti, dopravných exhalácií prejavuje tiež nepriaznivým pôsobením znečisteného vodného toku, najmä negatívnymi vplyvmi na biotu.

➤ **Koridory ÚSNF IV. rádu**

Patria sem cesty s veľmi nízkou intenzitou dopravy, zväčša poľné a lesné cesty nespevnené, elektrovedy a pod. Do tejto kategórie boli zaradené aj mierne znečistené úseky vodných tokov: Ladomírka, Topola, Radomka, Vislavka. Je to skupina negatívnych faktorov, ktorých prítomnosť v krajine môže mať negatívny vplyv na živé organizmy a teda z hľadiska spracovávanía RUSES sú ešte relevantné. Ich bariérové pôsobenie je však malej intenzity.

Plochy ÚSNF - predstavujú rozlohou najväčšie zložky, pričom väčšinou je ich existencia úzko spojená s jadrmi. Do klasifikácie nevstupujú jednotlivé negatívne faktory výlučne samostatne, ale aj v kombináciách podľa toho, ako sa vyskytujú v študovanom území. V okrese Svidník majú sekundárne stresové faktory nízke pôsobenie oproti ostatným okresom Slovenska, môžeme hodnotiť toto územie ako málo konfliktné a z tohto dôvodu sme vyčlenili len jednu kategóriu plôch ÚSNF:

➤ **Plochy ÚSNF**

Areál s kumuláciou primárnych a sekundárnych faktorov. V záujmovom území ide o plochu zabierajúcu južnú časť okresu a to k. ú. obcí Kuková, Kračúnovce, Železník, Soboš a Matovce, kde bola zaznamenaná zvýšená koncentrácia cudzorodých látok v podzemných vodách. Tiež môžeme do tejto kategórie zahrnúť centrálnu časť katastra mesta Svidník.

Aj v dôsledku pôsobenia prirodzených stresorov možno vyčleniť areály zaťaženia. V záujmovom území z týchto stresorov sa vo väčšej miere vyskytujú svahové deformácie a vodná erózia pôdy.

Najviac prirodzených stresových faktorov sa kumuluje v južnej časti okresu. Územie je ohrozené zosuvmi a eróznymi procesmi strednej intenzity. Taktiež je tu vymedzené inundačné územie rieky Topľa. Areál s vysokou intenzitou vodnej erózie sa nachádza v západnej časti k. ú. obce Pstriná.

Hodnotením primárnych a sekundárnych antropogénnych aj prirodzených negatívnych faktorov a ich klasifikáciou možno získať pomerne spoľahlivý obraz o žiaducich prioritách v oblasti životného prostredia v tomto priestore. Z čoho ďalej vyplýva, že v najzaťaženejších územiach je potrebné uskutočňovať v krajine opatrenia, ktoré umožnia z časového hľadiska zlepšiť daný stav natoľko, aby bolo prostredie schopné samoregulačnými mechanizmami eliminovať stresy.

5.3. HODNOTENIE TYPOV BIOTOPOV

Na území okresu Svidník sme identifikovali 30 typov biotopov. Ich charakteristika, výskyt ako aj ohrozenosť je podrobne uvedená v Analytickej časti, v kapitole Biotopy.

Spracovanie priaznivého stavu zachovania biotopov a druhov, ich hodnotenie a všeobecné zásady manažmentu sú realizované s podporou dvoch projektov a to projektu PHARE Twinning – „Implementcia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy živočíchov a projektu DANCEE - „Natura 2000 na Slovensku – Preklenutie medzier v implementačnom procese“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy rastlín a typy biotopov. V súvislosti s týmito projektmi bol v roku 2005 vypracovaný Štátnou ochranou prírody Slovenskej republiky, Manuál k programom starostlivosti o územia NATURA.

Z dôvodu zložitosti a časovej náročnosti metodiky hodnotenia biotopov v tomto manuáli, sme biotopy hodnotili len z pohľadu plošného výskytu a spoločenskej hodnoty biotopu (v zmysle prílohy č.1 vyhlášky MZP SR č.24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny), v rámci celého územia okresu Svidník. Zvolili sme tri kategórie výskytu a to:

- A** – bežný
- B** – zriedkavý
- C** – ojedinelý

Tento výskyt dokumentujú nasledovné tabuľky so zaradením jednotlivých biotopov podľa ich významnosti.

Tabuľka 33: Výskyt prioritných biotopov

národný kód	kód Natura	názov	plošný výskyt	spoločenská hodnota (€/m ²)
SI 1	1340*	Vnútrozemské slaniská a slané lúky	C	73,69
Ls1.3	91E0*	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	A	17,92
Ls1.4	91E0*	Horské jelšové lužné lesy	B	17,92
Ls4	9180*	Lipovo-javorové sutinové lesy	C	17,92

Tabuľka 34: Výskyt biotopov európskeho významu

národný kód	kód Natura	názov	plošný výskyt	spoločenská hodnota (€/m ²)
Br3	3230	Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (<i>Myricaria germanica</i>)	B	24,56
Br6	6430	Brehové porasty deväťsilov	B	9,62
Tr1	6210	Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte	B	24,56
Lk1	6510	Nížinné a podhorské kosné lúky	A	21,24
Lk5	6430	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	B	9,62
Ra6	7230	Slatiny s vysokým obsahom báz	C	117,50
Ls5.1	9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	A	19,25
Ls5.2	9110	Kyslomilné bukové lesy	A	19,25
Ls5.3	9140	Javorovo-bukové horské lesy	C	13,94
Ls5.4	9150	Vápnomilné bukové lesy	B	13,61

Tabuľka 35: Výskyt biotopov národného významu

národný kód	kód Natura	názov	plošný výskyt	spoločenská hodnota (€/m ²)
Kr8	-	Vŕbové kroviny stojatých vôd	C	6,63
Lk3	-	Mezofilné pasienky a spásané lúky	A	3,65
Lk6	-	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí	B	9,62
Lk10	-	Vegetácia vysokých ostríc	B	8,63
Pr2	-	Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách	B	18,92
Ls2.1	-	Dubovo-hrabové lesy karpatské	A	14,60

Tabuľka 36: Výskyt ostatných typov biotopov

národný kód	kód Natura	názov	plošný výskyt	spoločenská hodnota (€/m ²)
Kr3	-	Sukcesné štádia s borievkou obyčajnou	C	nie je stanovená
Kr7	-	Trnkové a lieskové kroviny	A	nie je stanovená
Vo6	-	Mezo - až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou s plávajúcou a/lebo ponorenou vegetáciou	A	nie je stanovená
Lk11	-	Trstinové spoločenstvá mokradí	B	nie je stanovená
Ra 7	-	Sukcesne zmenené slatiny	C	nie je stanovená

Hodnotenie nezahŕňa ruderálne biotopy, vymenované v stati 1.2.3. Ich význam pre návrh RÚSES je minimálny a zaradujeme ich medzi málo významné biotopy (okrem X9 – kde je súvislosť s charakterom okolitého prostredia), ich výskyt je podmienený aktivitami človeka, ako vyplýva z ich názvov.

5.4. REPREZENTATÍVNE POTENCIÁLNE GEOSYSTÉMY

Reprezentatívne geoekosystémy (REPGES) boli spracované pomocou priestorovej diferenciácie typov REPGES vypracovanej vo forme autorského originálu (Miklós, 1998).

REPGES boli spracované ako syntéza abiotických a biotických prvkov územia. Ich cieľom je určiť reprezentatívny geoeкосystem pre každú územnú jednotku (región) na danej hierarchickej úrovni – regionálny princíp a určiť reprezentatívny výskyt pre každý typ geoeкосystemu – typologický princíp.

Tabuľka 37: Reprezentatívne geoeкосystemy v regiónoch okresu Svidník a v nich zastúpené typy REPGES

Fytogeografická oblasť	Fytogeografický obvod	Geoeкосologický región	Geoeкосologický subregión	Kód REPGES
CARPATICUM OCCIDENTALE	Beschidicum orientale	Laborecká vrchovina	Laborecká vrchovina	5,27,53
		Ondavská vrchovina	Mirošovská brázda	27
			Ondavská vrchovina	5,26,27,34,52,53
			Raslavická brázda	5,26
			Stropkovská brázda	5,10,26
			Zborovská kotlina	26

Jednotlivé typy REPGES sa určujú na základe:

- Zonálnych (bioklimatických) podmienok - v krajine ich vyjadrujú predovšetkým vegetačné pásma. Charakterizujeme ich podľa bioklimatických podmienok, ktoré sú komplexne vyjadrené v 9 zónach potenciálnej vegetácie.
- Azonálnych podmienok - primárne najmä kvartérno-geologického podkladu a reliéfu, druhotne pôd a výšky hladiny podzemných vôd.

5 - riečne nivy v kotlinách a dolinách pohorí (pôvodne s lužnými lesmi) –výskyt na stredne a vyššie položených kotlinách, ako aj okrajových častiach nižších pohorí, kde zaraďujeme v rámci okresu Svidník nivy riek Ondava a Topľa. Dominantnými spoločenstvami tu sú lužne lesy jaseňovo-brestovo-dubové prechádzajúce v kotlinách a dolinách pohorí do lužných lesov podhorských a horských, ktoré rastú najmä na fluvizemiach a glejoch, s dominantným zastúpením druhov vŕba krehká (*Salix fragilis*), vŕba trojtyčinková (*Salix triandra*) a vŕba purpurová (*Salix purpurea*), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), baza čierna (*Sambucus nigra*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*), krušina jelšová (*Frangula alnus*).

10 - riečne terasy a prolúviálne kužele (pôvodne s dubovo-bukovými lesmi) – geosystem sa vyskytuje na stredne položených kotlinách zložených prevažne z paleogénnych bridlíc, dopĺňaných vložkami pieskovcov. Dna kotlín tvoria riečne uloženiny a sprašové hliny. V dubovo-bukových lesoch dominujú dub zimný (*Quercus petraea*), buk lesný (*Fagus sylvatica*), menej je zastúpený javor mliečny (*Acer platanoides*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*) a lieska obyčajná (*Corylus avellana*). Z pôd sa tu najviac vyskytujú fluvizem kultizemná, kambizem pseudoglejová nasýtená, piesočnato-hlinitá, hlinitá. V rámci okresu sa tento geosystem vyskytuje len na Stropkovskej brázde.

26 - Polygénne pahorkatiny a rozčlenené pedimenty – (pôvodne s dubovo-bukovými lesmi) - REPGES sa viaže na krajinu tvorenú sústavami chrbtov oddelených plytkými brázdami alebo slabo členitými vyššie položenými kotlinami. Dominantnými spoločenstvami sú podhorské dubovo-bukové lesy, v ktorých dominujú buk lesný (*Fagus sylvatica*), dub zimný (*Quercus petraea*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*). Z pôd sa tu najviac vyskytujú pseudoglej nasýtený, pseudoglej modálny a rendzina kambizemná, pričom prevažuje ílovito-

hlinitý druh pôdy. V rámci okresu sa tento geosystém vyskytuje na Raslavickej, Mirošovskej a Stropkovskej brázde, kde nadväzuje na riečne nivy v povodí riek Ondava a Topľa.

27 - Polygénne pahorkatiny a rozčlenené pedimenty – (pôvodne s bukovými lesmi) - REPGES tvoria vysoko položené kotliny s náplavovými kužeľmi alebo riečnymi terasami, v dôsledku čoho môže mať reliéf pahorkatinový ráz. Rieky sa vrezávajú do pahorkatín a vytvárajú širšie údolne nivy. Dominantnými spoločenstvami sú bukové lesy, v ktorých dominujú buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Z pôd sa tu vyskytujú kambizem pseudoglejová, kambizem modálna, hlinitá – piesočnatá, piesočnato – hlinitá. V rámci okresu sa tento geosystém vyskytuje vo vyššie položených oblastiach Ondavskej vrchoviny (na Mirošovskej brázde), ale najväčšie plochy zaberá na Laboreckej vrchovine v povodí Hlbokého potoka a Lodomírky.

34 – nízke plošinové predhoria (pôvodne s dubovo-bukovými lesmi) – REPGES sa viaže na stredne a vyššie položené kotliny alebo ich okrajové časti, ktoré majú pahorkatinový reliéf. V dubovo-bukových lesoch dominuje buk lesný (*Fagus sylvatica*), dub letný (*Quercus robur*) a dub zimný (*Quercus petraea*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), javor poľný (*Acer campestre*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*) a lipa malolistá (*Tilia cordata*). Prevažuje kambizem modálna, pseudoglejová nasýtená, ílovito-hlinitá. V rámci okresu sa tento geosystém vyskytuje na Ondavskej vrchovine.

52 – členité flyšové vrchoviny (pôvodne s dubovo-bukovými lesmi) – tento typ sa viaže na široké zníženiny s typickým flyšovým reliéfom, s miernymi, hladko modelovanými tvarmi chrbtov a širokými brázdami až kotlinovo rozšírenými depresiami s riečnymi terasami. Dominantnými spoločenstvami sú dubovo-bukové lesy. Medzi najviac rozšírene druhy patria buk lesný (*Fagus sylvatica*), dub zimný (*Quercus petraea*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*). V tomto REPGES prevládajú pôdy kambizem modálna, pararendzina kambizemná, hlinito-piesočnatá, piesočnato-hlinitá, hlinitá. V rámci okresu sa vyskytuje na väčšine územia Ondavskej vrchoviny, najmä vo vyššie položených častiach.

53 – členité flyšové vrchoviny (pôvodne s bukovými lesmi) - viažu sa na územia vyznačujúce sa kompaktnosťou hlavného chrbta, ktoré však ovplyvňuje erózia a denudácia. Dominantnými spoločenstvami sú bukové lesy, dominantnými rastlinnými druhmi buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*) a lipa malolistá (*Tilia cordata*). Z pôdných typov prevláda podzol kambizemný, z pôdných druhov piesočnato hlinitá pôda. V rámci okresu tento REPGES plošne pokrýva územie Laboreckej vrchoviny a sever Ondavskej vrchoviny.

Tabuľka 38: Typy potenciálnych reprezentatívnych geoekosystémov v okrese Svidník

Abiotické podmienky	Bioklimatické podmienky charakterizované zonálnymi spoločenstvami		
	Zonálne spoločenstvá		Azonálne spoločenstvá
	bukové lesy	dubovo-bukové lesy	lužné lesy
členitá flyšová vrchovina	53	52	
nízke plošinové predhorie		34	
polygénna pahorkatina alebo rozčlenené pedimenty	27	26	
riečna niva v kotline alebo v doline pohoria			5
riečna terasa alebo proluviálny kužeľ		10	

Tabuľka 39: Početnosť výskytov typu REPGES

5	typ REPGES (číslo uvádzane na mape č. 13 v kap. VII. v Atlase krajiny SR, 2002)
Početnosť výskytov typu REPGES	
	veľmi častý výskyt (reprezentatívny pre 10 – 32 subregiónov)
	častý výskyt (reprezentatívny pre 6 – 10 subregiónov)
	zriedkavý výskyt (reprezentatívny pre 2 - 5 subregiónov)
	jediný výskyt (reprezentatívny pre 1 subregión)

5.5. HODNOTENIE KRAJINNEJ ŠTRUKTÚRY

Krajinná štruktúra predstavuje jednu zo základných báz informácií o krajine. Pod krajinnou štruktúrou sa rozumie horizontálne a vertikálne usporiadanie vlastností krajinných prvkov, ktoré sa pôsobením diferenciačných činiteľov špecificky kombinujú na určitom priestore, čím vytvárajú rôzny krajinnoeekologický potenciál pre využívanie (Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001). Štruktúra krajiny pozostáva z priestorových prvkov, ktoré pri priemete na mapu vytvárajú plochy, línie a body (Jančura a kol. 1994). Pre účel práce tvorí súčasná krajinná štruktúra v zmysle Popovičovej (2000) odraz aktuálneho stavu využívania zeme, ktorý možno analyzovať z rôznych hľadísk, napr. z hľadiska historického, ekonomického a krajinnoeekologického.

Krajinná štruktúra okresu Svidník nemá charakter príliš rozmanitej a diverzifikovanej krajiny, no jeho poloha v tesnom susedstve Duklianskeho priesmyku a Poľska ovplyvnila osobitý historický vývin, čo bolo aj príčinou hustejšieho osídlenia v tomto pohraničnom pásme. Krajina bola osídľovaná pozdĺž známych obchodných (neskôr aj vojenských) historických ciest v smere sever - juh, kde vznikali mnohé obce. Štruktúra prevažne vidieckych sídiel je situovaná často v údoliach nív, rovín pozdĺž vodných tokov v rámci reliéfu Ondavskej a Laboreckej vrchoviny. Na vyvýšených chrbtoch prevažujú lesné ekosystémy, v nižších polohách dubové, vo vyšších bukové porasty, častý je výskyt sekundárnych ihličnatých lesov. Erózne brázdy, ploché chrbty a kotliny sú odlesnené, premenené na ornú pôdu a trvalé trávne porasty.

Z hospodárskeho hľadiska možno v okrese vyčleniť dva typy krajiny (Miklós, L., Izakovičová, Z., 2006):

- lesnatú, neosídlenú krajinu vyvýšení a horských chrbtov s dominantou lesohospodárskou funkciou
- brázdovú krajinu s kultúrnou stepou a lesostepou, prevažujúcim vidieckym osídlením s dominantnou poľnohospodárskou a priemyselnou funkciou

Na základe zastúpenia a plošnej rozlohy jednotlivých prvkov súčasnej krajinej štruktúry možno hodnotiť súčasný stav antropizácie územia (ľudského ovplyvnenia územia), či ide o územie prirodzené s vysokou krajinnoeekologickou hodnotou, alebo naopak o územie antropicky silne pozmenené s nízkou krajinnoeekologickou hodnotou. Stupeň antropizácie územia sa hodnotí na základe koeficientu štruktúry (Atlas krajiny SR, 2002). Koeficient odráža vzájomný pomer umelých, poloprirodzených a prirodzených prvkov SKŠ.

Najvyšší stupeň antropizácie SKŠ vidno v mestskom sídle okresného mesta Svidník a mesta Giraltovce, kde sú lokalizované viaceré antropogénne objekty. Z vidieckych sídiel sú to sídla nachádzajúce sa v centrálnej a južnej časti okresu. Ide o sídla s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou, kde v štruktúre krajiny je vo väčšej miere zastúpená intenzívne využívaná orná pôda - Kuková, Kračúnovce, Železník, Kalnište, Lužany pri Topli, Mestisko, Stročín. Naopak sídla lokalizované v severnej časti okresu s vysokým zastúpením lesných ekosystémov vykazujú najnižší stupeň antropizácie - Havranec, Dlhoňa, Miroľa, Príkra a pod.

Na území Slovenska možno pozorovať 3 hlavné smery premeny krajiny (Hrnčiarová, 2004):

- krajina veľmi silne premenená
- krajina stredne silne premenená
- krajina málo premenená

Celkovo okres Svidník možno zaradiť do 2. kategórie: **krajina stredne silne premenená**. Ide predovšetkým o poľnohospodársko-lesnú krajinu s vidieckymi sídlami, kde sa zachovali prvky a pamiatky prevažne späté so svojim prírodným okolím. Územie má vysoký poľnohospodársky potenciál v južnej časti a vysoký ekosozologický potenciál v severnej časti záujmového územia.

Najvýznamnejšie zmeny v SKŠ záujmového územia boli spôsobené v dôsledku rozvoja intenzívneho poľnohospodárstva, najmä v období kolektivizácie. Vytvorením družstiev sa naštartoval proces sústreďovania a scelovania pozemkov a postupne sa začalo s tvorbou monofunkčnej poľnohospodárskej krajiny. Rozorávali sa medze, terasové políčka, likvidovali sa lúky a pasienky. Druhým medzníkom prejavujúcim sa v zmenách SKŠ záujmového územia sú transformačné zmeny v spoločnosti a vstup Slovenska do EU. S transformačnými zmenami sa postupne začalo s vysporiadavaním vlastníckych vzťahov. Pôvodne majetky boli vrátené vlastníkom, avšak mnohí z nich už nemajú záujem, ba často ani možnosti, či už technické, finančné alebo ľudské na obhospodarovanie vrátených pozemkov. Časť pozemkov menej úrodných, prípadne s nevhodnou dostupnosťou je neobhospodarovných, opustených. Tieto pozemky sú zdrojom šírenia sa synantropných a inváznych druhov.

Vrcholové časti hrebeňov Ondavskej a Laboreckej vrchoviny na území okresu Svidník neumožňujú zaujímavé výhľady do krajiny z dôvodu vysokého stupňa zalesnenia. Neexistujúce prirodzené panoramatické výhľady boli v záujmovom území nahradené turistickými rozhľadňami. V okrese Svidník sa v súčasnosti nachádzajú 4 rozhľadne:

- rozhľadňa Čierna Hora - severozápadne od mesta Svidník, nad obcou Jurkova Voľa
- rozhľadňa Rohuľa - na vrchole kopca Rohuľa (595,4 m n. m.), na rozhraní k .ú. obcí Vyšná Jedľová a Kružlová
- rozhľadňa Stavok (Baranie) - nachádza sa na Slovensko - Poľskej hranici západne od Duklianskeho priesmyku nad obcou Vyšná Písaná na kóte Stavok (752,4 m n. m.)
- rozhľadňa Dukla - vyhliadková veža sa nachádza neďaleko od Duklianskeho priesmyku na slovensko-poľských hraniciach

Všetky tieto rozhľadne poskytujú nádherné výhľady na okolitú krajinu okresu, je možné z nej vidieť scenériu Ondavskej a Laboreckej vrchoviny.

III. NÁVRHOVÁ ČASŤ

6. NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

Predstavuje finálnu fázu projektu. Ide o celý systém návrhov, ktorých výstupom je vytvorenie funkčného územného systému ekologickej stability (ÚSES).

Návrh ÚSES pozostáva z :

- návrhu kostry ÚSES,
- návrhu súboru ekostabilizačných opatrení na krajinnoekologicky optimálne využitie územia.

6.1 NÁVRH PRVKOV RÚSES A ICH MANAŽMENTOVÝCH OPATRENÍ

Táto skupina návrhov je z hľadiska tvorby ÚSES ťažisková, nakoľko je zameraná na návrh prvkov ÚSES – biocentier, biokoridorov, interakčných prvkov, pufrovacích zón a pod. Jedným z cieľov vymedzovania kostry ÚSES na každej hierarchickej úrovni je, aby každý reprezentatívny geoekosystém bol reprezentovaný minimálne jedným prírodným biocentrom v areáli svojho výskytu. Biocentrá ÚSES majú spĺňať ekologické nároky celého súboru rastlín a živočíchov typických pre celý ekosystém, príp. taxónov zvlášť ohrozených alebo chránených. Pri výbere biocentier sme uplatnili nasledovné kritéria:

- reprezentatívnosť - biocentrá reprezentujú celé spektrum biotopov, charakteristických pre každú biogeografickú jednotku,
- unikátnosť krajinných prvkov,
- kvalita biotopov - ochrana prírodných prvkov s vysokým zastúpením prirodzených ekosystémov,
- stupeň biodiverzity (ochrana oblastí vyznačujúcich sa veľkou genetickou, druhovou a ekosystémovou rozmanitosťou),
- výskyt endemických alebo kriticky ohrozených druhov (ochrana endemických, ohrozených, vzácných a ustupujúcich druhov),
- význam pre migráciu príp. rozptyl druhov,
- plošné a priestorové parametre,
- stupeň ohrozenia prípadne degradácie biotopu,
- pôsobenie bariér voči prvkom ÚSES.

Návrh prvkov RÚSES záujmového územia vychádza z prehodnotenia doterajších štúdií ÚSES, z poznatkov terénneho prieskumu a z následného hodnotenia biotických zložiek.

Základným a východiskovým dokumentom pre zabezpečenie ekologickej stability a ochrany biodiverzity v Slovenskej republike je Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES), ktorý schválila Vláda SR uznesením č. 319/1992 zo dňa 27.4.1992. GNÚSES vyjadruje základný rámec priestorovej ekostability územia Slovenska a je záväzným podkladom pre spracovanie nižších stupňov ÚSES. Jeho cieľom bolo vymedziť priestory, ktorých prvoradým poslaním v území bude zaistiť vývoj ekologicky stabilných spoločenstiev v zodpovedajúcej miere rozmanitosti ekologických podmienok územia Slovenska.

Podľa tohto dokumentu sa v okrese Svidník nachádza jedno biocentrum nadregionálneho významu (NBc) Dukla, ktoré excentricky reprezentuje severozápadnú časť Nízkych Beskyd. Pokračovanie vplyvu tohto nadregionálneho biocentra, smerom západným, s obdobnými štruktúrami nadregionálneho biokoridoru NBk Nízke Beskydy do ochrannej (pufračnej) zóny

spadá severná časť okresu asi na úroveň sútoku Kapišovky a Svidníčanky. Pufračná zóna je dobre štruktúrovaná s dostatkom prírodných a poloprírodných prvkov, bez významnejšej antropickej záťaže z pohľadu štruktúry krajiny. O niečo negatívnejšie je možné v tejto súvislosti hodnotiť zdravotný stav kľúčových vrcholových partií, ktoré utrpeli diaľkovým prenosom emisií (transmisie). Z pohľadu biodiverzity sú však zodpovedajúcimi reprezentatívnymi štruktúrami, o čom svedčí aj zaradenie do návrhu na SKUEV a CHVU súčasne.

Časťou územia na severovýchode okresu prechádza terestrický biokoridor nadregionálneho významu. Tento biokoridor má význam pre severnú časť okresu, pretože integruje ďalšie dva regionálne biokoridory a zabezpečuje konektivitu na NBc s uzlovým bodom zásadného významu, ktoré tvorí zoskupenie RBc v centrálnej časti priestoru. Potom opúšťa priestor okresu – riešené územie. Je potrebné poznamenať, že v prípade okresu Svidník ide o značne asymetrický, pretiahnutý tvar administratívnej jednotky. Preto dôležitejšie, ako uspokojiť administratívnu – okresnú štruktúru bola práca s regionálnymi a nadregionálnymi štruktúrami okolitých okresov. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že okres Stropkov bol aktualizovaný v rámci tohto istého projektu, zatiaľ čo okres Bardejov disponuje len 18 rokov starým pôvodným RÚSES. V nedávnom období spracovaných pre potreby ÚPD pomerne rozsiahle územie formou krajinnoekologických plánov (prevažne mikroregiónov), ktoré obsahovali aj miestny ÚSES. Ich spracovatelia čiastočne spresňovali a aktualizovali pôvodné návrhy, aj pri vyšších úrovniach, preto bolo reálne možno vychádzať z týchto podkladov pri hodnotení konektivity nižších úrovní, čo platilo aj pre riešené územie. Najmä ak nebola k dispozícii štruktúra o vyhovujúcich parametroch – čo skutočne platilo najmä v južnej časti okresu Svidník.

V nadväznosti na GNÚSES z roku 1992 bol ako súčasť európskej siete EECONET v roku 1996 vypracovaný návrh národnej ekologickej siete NECONET. Predstavuje sieť významných, najmä chránených území, ktoré majú význam pre záchranu genofondu a biodiverzity. Vyčleňuje najvýznamnejšie ekosystémy ako jadrové územia, ekologické koridory umožňujúce migráciu a rozptýl jednotlivých druhov organizmov a územia rozvoja prírodných prvkov európskeho a národného významu s cieľom zabezpečenia jednotného systému chránených území a potenciálnych hodnotných území v jednotlivých európskych krajinách. V riešenom území sa neodlišuje od GNÚSES.

V rámci Regionálneho územného systému ekologickej stability (RÚSES) okresu Svidník, a ktorý zahŕňal aj terajší samostatný okres Stropkov, vypracovala SAŽP Banská Bystrica, pobočka Prešov v roku 1995. Vychádzajúc z Generelu nadregionálneho územného systému ekologickej stability Slovenskej republiky (GNÚSES), sa v riešenom území nachádzajú tieto biocentrá:

1 NBc, 2 NBk, 12 RBc, 11 RBk a 5 IP. Na legislatívnu ochranu bolo navrhnutých 10 štruktúr.

Prehodnotením uvedených štúdií a na základe hodnotenia z preskúmaných lokalít sme za prvky kostry ÚSES vybrali najhodnotnejšie lokality, ktoré možno považovať za biocentrá regionálneho významu na základe ich kvality i priestorových parametrov a dynamiky vývoja v čase a priestore. Podstatnú úlohu zohrali aj skúsenosti z aplikácie regionálnych štruktúr v praxi, najmä pri koncepčných a expertíznych procesoch. Prvky boli revidované, spresnené, alebo navrhnuté nové.

Kostra RÚSES:

- biocentrá
- biokoridory
- ostatné ekostabilizačné prvky (ekologicky významné segmenty krajiny a genofondové lokality)

6.1.1. Biocentrá

NBc 1 Dukla

Kategória: nadregionálne biocentrum

Rozloha (orientačná na území okresu Svidník) 3994 ha

Príslušnosť k. ú.: Krajná Porúbka, Medvedzie, Krajná Bystrá, Vyšný Komárnik, Nižný Komárnik, Krajná Polana, Bodružal, Príkra, Mirola, V okrese Stropkov Suchá a Driečna, zasahuje za hranicu SR.

Charakteristika: Rozsiahly komplex biotopov najmä Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy.

Lesné spoločenstvá zahŕňajú zachovalé jedľovo-bukové, bukové porasty, a taktiež brehové porasty pozdĺž miestnych potokov, pripotočné jelšiny, breziny, mezofilné až slatinné lúky, pasienky s rozptýlenou zeleňou. Územie sa vyznačuje hojným výskytom vzácnych druhov rastlín ako hrachor hladký pravý, ostrica hrebienkatá, kýchavica biela, kamzičník rakúsky, prilbica moldavská, papraď plevinatá, krúštik močiarny, ostrica Hartmannova, bahnička kranská, bahnička vajcovitá ai.

Na území sa vyskytujú bezstavovce ako krasoň, ostrôžkár, vidlochvost feniklový, bystrušky, z obojživelníkov ropucha obyčajná, salamandra škvrnitá, mlok veľký, z plazov slepých lámavý, z vtákov mlynárka dlhochvostá, bocian čierny, orešnica perlavá, sova dlhochvostá, z cicavcov vydra riečna, vlk obyčajný, rys ostrovid, dulovnica menšia, myšovka horská. Jadro NBc Tvorí ŠPR Komárnická jedlina, ŠPR Dranec, ktoré predstavujú zvyšky pralesov.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: Súčasť CHKO Východné Karpaty, SKUEV 0048 Dukla, SKCHVU011, NPR Komárnická Jedlina, PR Dranec, GL 6, 7, 8, 10, 11

Ohrozenia: Emisiami poškodené lesné porasty, nadmerná ťažba dreva, praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov, sukcesné procesy na priľahlých trávnych porastoch.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: v hospodárskych lesoch používať jemnejšie hospodárske postupy a zásahy, ponechávať väčšie množstvo mŕtveho dreva v území, ťažba lesa len v mimohniezdnom období. V západnej časti usmerňovanie turistického ruchu, obmedzovanie kultúrnych akcií vo voľnej krajine, stanovenie vhodného termínu kosby. Vo východnej časti zákaz budovania turistických a poľovníckych chodníkov, zamedziť zavádzanie nepôvodných drevín, zákaz chemizácie v hniezdnom období, zákaz výrubu brehových porastov, odvodňovania mokradi, kosiť lúky a pasienky pre zamedzenie sukcesných procesov v mozaike ekotonového pásma.

RBc 1 Jedlinky

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 1281 ha

Príslušnosť k. ú.: Svidník, Stročin., N.Polianka, Vagrinec, Ladomirová

Charakteristika: Komplex lesných spoločenstiev charakteristický striedaním bučín, zvyškov dubohrabín, svahových lieskovo-jelšových porastov, početných lesných mokrín a trávnatých porastov s rozptýlenou zeleňou. Výskyt technických foriem brezy bielej a ďalších vzácnych druhov.

Na území sa vyskytujú: obojživelníky (ropucha obyčajná, mlok vrchovský), vtáky (orol krikľavý, myšiarka ušatá, bocian biely, čierny, glezg hrubozobý), cicavce (večernica malá, pišík lieskový, rys ostrovid).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL13,

Ohrozenia: Lesné hospodárstvo, výrub NDV, rekultivácie, sukcesia náletovými drevinami

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov, zamedziť ničenie nelesnej vegetácie, zákaz rekultivácie trávnatých porastov, a v záujme zachovania ich pestrej druhovej skladby uvažovať s extenzívnou

pastvou, resp. kosením, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtáctva.

RBc 2 Rohuľa

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 80 ha

Príslušnosť k. ú.: Kružlová, Vyšná Jedľová, Nižná Jedľová

Charakteristika: Lesný komplex bučín a sutinových spoločenstiev s bohatým výskytom árona alpského, mesačnice trvácej ai.

Na území sa vyskytujú: chrobáky viazané na bučiny, vtáky (tesár čierny, sokol lastovičiar, sokol myšiar, strakoš červenochrbty, orešnica perlavá, cicavce (rys ostrovid).

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL14

Ohrozenia: Lesné hospodárstvo, výrub NDV,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtáctva.

RBc 3 Kalinec

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha:

Príslušnosť k. ú.: Kečkovce, Nižný Mirošov, Vyšný Orlík, Nižný Orlík, Vyšná Jedľová

Charakteristika: Lesný komplex zahŕňajúci bučiny, svahové lieštiny a pripotočné jelšiny, lúky a pasienky s rozptýlenou zeleňou. Zo vzácnejších druhov sa tu vyskytujú štyri technické formy brezy bielej, áron alpský, praslička najväčšia, papracovec laločnatý ai.

Na území sa vyskytujú: vzácne druhy bezstavovcov viazaných na bučiny, pripotočné jelšiny, z vtákov (mlynárka dlhochvostá, kuvik kapcavý, bocian čierny, krkavec čierny, prepelica poľná, kukučka jarabá, tesár čierny, strakoš sivý, orešnica perlavá, cicavce bobor európsky - lokalita pre reintrodukciu, rys ostrovid.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: Navrhovaný PP Magurský flyš, GL15.

Ohrozenia: Lesné hospodárstvo, výrub NDV, výrub brehových porastov

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov, zamedziť, likvidácii nelesnej vegetácie, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtáctva, zákaz zmenšovania mokradných biotopov a pramenísk.

RBc 4 Ščob-Hájnica

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 167 ha

Príslušnosť k. ú.: Šemetkovce, Krajné Čierne, zasahuje za hranicu okresu

Charakteristika: Malá časť rozsiahlejšieho lesného komplexu, (80% za hranicou okresu) zahŕňajúci bučiny na výrazných svahoch a hrebeni, ako aj súvisiace porasty pozdĺž miestnych potokov a lokálne i zvyšky dubo-hrabín. Zo vzácnejších druhov rastlín sú tu zastúpené ostrica hrebienkatá, plavúň obyčajný, zubačka žliazkatá, praslička najväčšia ai.

Na území sa vyskytujú: krasoň, ostrôžkár, bystrušky, ropucha obyčajná, vtáky' cíbik chochlatý, sova lesná, žltouchvost lesný, žlna sivá, strakoš sivý.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL sa nachádza za hranicou okresu

Ohrozenia: praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov pri ťažbe dreva

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu a zmenu drevinovej skladby lesných porastov, zamedziť likvidácii nelesnej vegetácie. V ekotonovom pásme a pri vodných tokoch

RBc 5 Šarbov-Skalné

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 1563 ha

Príslušnosť k. ú.: Dlhoňa, Vyšná Pisaná, Šarbov, Medvedzie

Charakteristika: Rozsiahly komplex prevažne lesných spoločenstiev na štátnej hranici s Poľskom obklopený NBk, zahŕňajúci bukové porasty s jedlou bielou, javorom horským, javorom mliečnym, jaseňom štíhlým, brehové porasty, mezofilné pasienky a slatinné lúky. Najvýznamnejší je výskyt hadivky obyčajnej, všivca lesného, kruštíka močiarného, chvostníka jedlovitého, skopólie kranskej, kamzičníka rakúskeho, vstavačovca bazového a mnohých iných.

Na území sa vyskytujú: obalovače, fúzače, bystrušky, z obojživelníkov (ropucha obyčajná, salamandra škvrnitá), z vtákov (dudok chochlatý, tesár čierny), z cicavcov píšik lieskový, medveď hnedý, rys ostrovid, vydra riečna.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: Súčasť CHKO Východné Karpaty, SKCHVU011, SKUEV0048, GL1, 2, 3, 4, 5

Ohrozenia: znečisťovanie, šírenie invázných druhov, sukcesia náletových drevín na trávnych porastoch, nevhodný termín kosby, nadmerná ťažba dreva, praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov, používanie terénnych vozidiel, a ťažkej techniky, vplyv turizmu

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť holorubnú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov, návrh LHP konzultovať so ŠOP, zamedziť likvidácii nelesnej vegetácie, zákaz rekultivácie mokrých lúk, v záujme zachovania pestrej druhovej skladby lúk a pasienkov je žiadúce, aby sa využívali na extenzívnu pastvu a kosenie, zákaz narušovania tokov výrubom porastov. Rozvoj rekreačných (športových) zariadení zosúladiť s funkciami, ktoré toto územie ako biocentrum plní. Po podrobnejšom prieskume územia v najhodnotnejších častiach biocentra posilniť územnú ochranu územia.

RBc 6 Pod Poliankou

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 1259 ha

Príslušnosť k. ú.: Nižný Orlík, Rovné, Hrabovčák, Svidník

Charakteristika: Pomerne rozsiahly komplex lesných biotopov, na západe centrálnej polohy okresu, zahŕňajúci porasty bučín, zvyšky dubovo-hrabových lesov, brehové porasty miestnych potokov, v ekotonovom pásme lúky a pasienky s NDV. Napájajú sa naň až 3 RBk, a má vysoký potenciál biodiverzity v bezprostrednom zázemí okresného mesta. Výskyt viacerých pozoruhodných druhov rastlín, ako snežienka obyčajná, zubačka žliazkatá, cesnak medvedí, pávinec horský, prilbovka dlholistá, pahorec brvitý, zimozeleň menšia a i.

Na území sa vyskytujú: z obojživelníkov ropucha obyčajná, mlok vrchovský, karpatský, z vtákov orol kriklavý, myšiarka ušatá, holub plúžik, hýľ lesný, z cicavcov jež východoeurópsky, píšik lieskový, vydra riečna, z bezstavovcov šidlo belasé.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 16, 17

Ohrozenia: praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov pri ťažbe dreva, antropické vplyvy vyplývajúce z blízkosti mesta, športovo rekreačných aktivít.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov, zamedziť likvidácii nelesnej vegetácie, vylúčiť zásahy do vodných tokov a pramenísk, zákaz aplikácii chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdzenia vtáctva, zachovať lúky a pasienky a v záujme zachovania vzácných druhov rastlín, ako aj pestrej druhovej skladby lúk a pasienkov pravidelne obhospodarovat' extenzívnou pastvou a kosením.

RBc 7 Vichter - Lysá hora

Kategória: regionálne biocentrum

Rozloha: 453 ha

Príslušnosť k. ú.: Kuková, Kračúnovce, zasahuje za hranicu okresu

Charakteristika: Pôvodne dve biocentrá charakteru genofondových plôch, podobného charakteru, bezprostredne na seba nadväzujúce boli v návrhu prepojené do jedného celku aj vzhľadom na to, západná časť Vichter môže byť poškodená a znefunkčnená pro výstavbe rýchlostnej komunikácie R4 – modrý variant.

Ide o lesný komplex predstavujúci zvyšok dubovo-hrabových porastov s pásmi podhorských bučín. Významné z krajinárskeho hľadiska. Najvzácnejší je výskyt šafránu karpatského a fialky bielej.

Na území sa vyskytujú vzácne, chránené, ohrozené druhy bezstavovcov, z vtákov sú to druhy viazané na lesné komplexy, z obojživelníkov mlok vrchovský, z plazov vretenica obyčajná.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL20, 22

Ohrozenia: výstavba R4, vylúčiť nadmernú ťažbu, zmenu drevinovej skladby lesných porastov,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Obmedziť budovanie bariér, zabezpečiť priechodnosť. výstavba ekoduktov, monitorovať invázne druhy po výstavbe, revitalizácia, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtákov. V lesných porastoch hospodáriť podľa predpisov zohľadňujúcich požiadavky ochrany prírody.

6.1.2. Biokoridory

NBk 1 Nízke Beskydy

Kategória: terestrický biokoridor nadregionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Vyšný Mirošov, Roztoky, Kečkovce, Vápeník, Havranec, Dlhoňa, zasahuje za hranicu okresu a štátne hranice.

Nižná Pisaná, Vyšná Pisaná, Šarbov, Krajná Porúbka, Medvedie

Charakteristika: Územie zahŕňa pohraničný pás lesných porastov bučín, jedlo-bučín, lipových javorín popretkávaný pasienkami s rozptýlenou zeleňou, lúkami, mokradňami spoločensťami. Vyskytuje sa tu mnoho vzácných druhov -rastlín (skopólia kranská, prilbica moldavská, kamziónik rakúsky, vemenníček zelený, zimozelen menšia, prilbovka dlholistá, rozchodník obyčajný, chvostník jedľovitý, plavúň obyčajný, vstavačovec bazový ai.). Významné z krajinárskeho hľadiska.

V danom území sa vyskytujú: slimák záhradný, bystruška menivá, zrnitá, ropucha obyčajná, salamandra škvrnitá, mlok vrchovský, karpatský, z cicavcov medveď hnedý, rys ostrovid, vydra riečna, vlk obyčajný.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: CHKO Východné Karpaty, SKUEV048, SKCHVU011, NPR Komárnická Jedlina, NPR Dranec, GL 1, 2, 3, 4, 5

Ohrozenia: znečisťovanie, šírenie invázných druhov, sukcesia v ekotonovom pásme, nevhodný termín kosby, nadmerná ťažba dreva, praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov, používanie terénnych vozidiel, a ťažkej techniky

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Lesné okraje rúbať v etapách po kratších úsekoch, šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (lanovky), ponechávanie stromov a drevnej hmoty v porastoch, zmenu druhovej skladby lesných porastov, uplatniť postupy pestovania certifikáciou FSR, zamedziť, ničeniu nelesnej vegetácie, zákaz rekultivácie mokrých lúk, zachovať, lúky a pasienky a v záujme uchovania ich pestrej druhovej skladby zabezpečiť ich využívanie – kosenie a extenzívna pastva.

NBk 2 Ondava-Ladomírka

Kategória: hydrický biokoridor nadregionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Mestisko, Stročin, Svidník, Ladomirová, Krajné Čierne, Hunkovce, Krajná Poľana, Bodružal, zasahuje za hranicu okresu.

Charakteristika: Významný biokoridor spájajúci oblasť Dukly s VN Domaša. Územie predstavuje druhú vetvu migračnej cesty vodného vtáctva Ondavskou dolinou smerom na Svidník a Duklianský priesmyk do Poľska. V okrese Svidník predstavuje jeho horný úsek. Brehové porasty sprevádzajúce toky Ondavy a Ladomírky predstavujú zvyšky lužných podhorských lesov. V ich druhovej skladbe dominuje jelša lepkavá, jelša sivá, vrba krehká, vrba biela, jaseň štíhly. V niektorých úsekoch boli narušené činnosťou človeka výrubom, zmenou druhovej skladby. Brehové porasty dopĺňajú aluviálne lúky s rozptýlenou zeleňou a pionierske štádia s myrikovkou nemeckou a močiarne spoločenstvá. Územie sa vyznačuje výskytom mnohých vzácných druhov (perovník pštrosí, rezeda farbiarska, okrasa okolkatá, sitina čiernastá, tajnička ryžovitá, blatnická vodná, prasličkovka konáristá ai.).

Zo živočíšnych druhov sa tu vyskytujú: modlivka zelená, bystruška hájová, ropucha obyčajná, užovka obyčajná, salamandra škvrnitá, z vtákov včelár lesný, orol krikľavý, sova lesná, hadiar krátkoprstý, plamienka driemavá, volavka popolavá, z cicavcov vydra riečna, netopier brvitý, ucháč svetlý, podkovár malý.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: Časť v SKCHVU011, SKUEV048, SKCHVU011, GL 9, 17

Ohrozenia: znečisťovanie toku, živelná ťažba riečného materiálu, výrub brehových porastov

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, rekonštrukcia brehových porastov, doplnenie úsekov bez pobrežnej vegetácie, zákaz likvidácie mŕtvych ramien, znečisťovania toku, vylúčiť živelnú ťažbu riečného materiálu, uchovať aluviálne lúky, zákaz výstavby VVN v trase migračného koridoru.

RBk 1 Hradisko

Kategória: terestrický biokoridor regionálneho významu (s hydrickými prvkami)

Príslušnosť k. ú.: Radoma, Hradisko, zasahuje za hranicu okresu.

Charakteristika: Krátka, ale významná spojnica prepojuje údolie Radomky s údolím Ondavy cez mozaikovitú krajinu menších lesných enkláv, trávnych porastov a úzkopásových polí s rozptýleným osídlením.

Územie zahŕňa brehovú vegetáciu miestnych potokov tvorenú vrbami, jelšami a ďalšími druhmi stromov a krov, NDV s krovinatými medzami, lúčnymi a pasienkovými trávobylinnými spoločenstvami s tomkou voňavou, psicou tuhou a s rozptýlenými mezofilnými krovinami a brezovými lesíkmi. Významné z krajinárskeho hľadiska, rozptýlené osídlenie, charakteristická mozaikovitá krajina.

Na danom území sa vyskytujú: jasoň chochlačkový, ropucha obyčajná, jašterica obyčajná, skokan hnedý, z vtákov orol kráľovský, krikľavý, sova lesná, dlhochvostá, krkavec čierny, cibik chochlatý, tesár čierny, z cicavcov ucháč svetlý, obyčajný, vydra riečna, vlk obyčajný, mačka divá.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia: zmena štruktúry krajiny premenou na sídelnú zónu pre atraktívne prostredie, skládka odpadov, znečisťovanie prírodného prostredia

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Zamedziť výrubu nelesnej vegetácie, vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, navrhnúť revitalizáciu úsekov bez vegetácie, zákaz znečisťovania a regulácie tokov, uchovať lúky a pasienky s brezinami, zákaz vypaľovania trávnatého porastu,

RBk2 Ondava

Kategória: hydrický biokoridor regionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Svidník, Nižný Orlík, Vyšný Orlík, Nižný Mirošov, zasahuje za hranicu okresu.

Charakteristika: Brehové porasty horného úseku vodného toku Ondava sú tvorené vrbou bielou, krehkou, jelšou lepkavou, sivou, ktorá v hornom úseku prevláda. Brehové porasty dopĺňajú aluviálne lúky s prevládajúcou tomkou voňavou. Štrkové nánosy sú charakteristické výskytom porastov vrby purpurovej a myrikovky nemeckej. Významné z krajinárskeho hľadiska.

Na území sa vyskytujú, z bezstavovcov šídlo belasé, z obojživelníkov ropucha obyčajná, mlok vrchovský, karpatský, z vtákov myšiarka ušatá, kôrovník dlhoprstý, prepelica poľná, glezg hrubozobý, haja červená, žlna zelená, z cicavcov bobor európsky, vydra riečna, plíšik lieskový, večernica malá, rys ostrovid.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia: znečisťovanie toku, živelná ťažba riečného materiálu, výrub brehových porastov, vypaľovanie trávnatých a bylinných porastov pri toku.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, rekonštrukcia brehových porastov, doplnenie úsekov bez pobrežnej vegetácie, zákaz znečisťovania toku, živelnej ťažby riečného materiálu, uchovať aluviálne lúky, zákaz vypaľovania trávnatých porastov.

RBk 3 Kapišovka

Kategória: hydrický biokoridor regionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Kapišová, Kružlová, Dobroslava, Nižná Pisaná, Vyšná Pisaná

Charakteristika: Predstavuje priame hydrické prepojenie od centrálnych biocentier ku NBK a RBc Šarbov – Skalné. Brehové porasty Kapišovky sú tvorené najmä vrbou krehkou, bielou, jelšou sivou, jaseňom štíhlým, osikou. Dopĺňajú ich porasty vrby purpurovej a myrikovky nemeckej a aluviálne lúky s rozptýlenou zeleňou. Významné z krajinárskeho hľadiska, nachádzajú sa tu pamätníky, je však negatívne ovplyvňovaný súbežnou štátnou cestou.

Na území sa vyskytujú vzácne, chránené, ohrozené druhy: mlok vrchovský, karpatský, salamandra škvrnitá, z vtákov rybárik riečny, vlha hájová, cíbik chochlatý, vodnár potočný, tesár čierny, z cicavcov vydra riečna, rys ostrovid, z bezstavovcov slimák záhradný, bystruška fialová, zrnitá.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: Časť v CHKO, v SKCHVU011, navrhovaná PP Kapišovka,

Ohrozenia: znečisťovanie toku, živelná ťažba riečného materiálu, výrub brehových porastov, súbežná cesta, skládky odpadov.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, rekonštrukcia brehových porastov, doplnenie úsekov bez pobrežnej vegetácie, zákaz znečisťovania toku, živelnej ťažby riečného materiálu, uchovať aluviálne lúky, zákaz vypaľovania trávnatých porastov.

RBk 4 Kurimka (pokračovanie v okrese Bardejov ako Cerninka)

Kategória: hydrický biokoridor regionálneho významu Kurimka (s terestrickou časťou prepojenia povodí)

Príslušnosť k. ú.: Kurimka, Cernina, Mlynárovce, zasahuje úsekom za hranicu okresu.

Charakteristika: Biokoridor na západnej hranici okresu, sa napája na RBk Makovica a pokračuje údolím Kurimky, po sútoku s Cerninkou (čo je názov RBk v RÚSES BJ), časťou úseku prechádza susedným okresom Bardejov, kde stúpa po toku Lipovka a cez rozvodnicu pri kóte Veľký prieloh sa vracia na územie okresu Svidník a pokračuje vodným tokom Vlčinec po prepojení s RBk Radomka. Biokoridor je aj významným krajinným priestorom, s

rozvoľnenou štruktúrou krajiny s bohatým zastúpením prvkov nelesnej drevinovej vegetácie (NDV). NDV spolu s lesnými porastmi poskytuje množstvo stanovišť vhodných na úkryt, rozmnožovanie a potravinové zdroje mnohým skupinám živočíchov. Brehové porasty Kurimky sú tvorené prevažne vrbami – vrba biela, krehká. Na štrkovitých nánosoch sú to pionierske spoločenstvá s vrbou purpurovou a myrikovkou nemeckou. Brehové porasty dopĺňajú tomkovo-psinčekové lúčne porasty s rozptýlenou zeleňou.

Na území sa vyskytujú: roháč obyčajný, ropucha obyčajná, škovránok, labtuška lúčna, strnádka žltá, brehula hnedá, cíbik chochlatý, vodnár potočný, močiarnica mekotavá, včelár lesný, sova lesná, z cicavcov vydra riečna.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia: Výrub brehových porastov a NDV, skládky odpadu, materiálové jamy po ťažbe.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, doplnenie úsekov bez pobrežnej vegetácie, zákaz znečisťovania toku, ťažby riečného materiálu, uchovať aluviálne lúky s rozptýlenou zeleňou.

RBk 5 Radomka

Kategória: hydrický biokoridor regionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Matovce, Soboš, Valkovce, Okružle, Radoma, Šarišský Štiavnik, Beňadikovce, Mlynárovce, Rovné

Charakteristika: Prepája RBc centrálnej časti okresu s RBk Topľa a v štruktúre ÚSES okresu je významným prvkom, o čom svedčí aj bohato zastúpená flóra a fauna. RBk hydrický je v prípade Radomky koncipovaný parametricky širšie, ako je obvyklé pri tomto type toku a jeho alúvia. Je to preto, že v okolí sa nachádzajú podmáčané miesta, početné zosuvy, podmoky a krátke vodné toky, z priľahlých svahov, ktoré priaznivo vplyvajú na biotickú aktivitu biokoridoru. Tok Radomky je sprevádzaný brehovými porastami, ktoré sú doplnené aluviálnymi lúkami s rozptýlenou zeleňou. V skladbe drevín brehových porastov i rozptýlenej zelene dominujú vrby vrba biela, krehká, jelše - jelša lepkavá, sivá, na niektorých úsekoch bol vysadený introdukovaný topol kanadský. Popri aluviálnych lúkach sú zastúpené i močiarne a slatinné spoločenstvá. Z významnejších druhov sa vyskytujú kosatec žltý, prasličkovka pestrá, barička močiarna, vstavačovec májový ai.

V línii biokoridoru sa vyskytujú významné živočíšne druhy ako ropucha obyčajná, mlok vrchovský, karpatský, z vtákov orol kriklavý, dažďovník tmavý, stehlík horský, bocian čierny, biely, kaňa sivá, haja červená, z cicavcov plíšik lieskový, večernica malá, vydra riečna ai.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: PR Radomka

Ohrozenia: Najmä znečisťovanie obcami ležiacimi v blízkosti toku, výrub brehových porastov, ťažba štrku a kameňa, vypaľovanie pobrežných trávneho bylinných porastov

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nevhodné zásahy do brehových porastov, doplnenie úsekov bez pobrežnej vegetácie, zákaz znečisťovania toku, živelnej ťažby riečného materiálu, uchovať aluviálne lúky, močiarne a slatinné spoločenstvá.

RBk 6 Makovica

Kategória: terestrický biokoridor regionálneho významu Makovica

Príslušnosť k. ú.: Rovné, Cernina, Jurkova Vola, Kurimka, Vyšný Orlík, zasahuje za hranice okresu

Charakteristika: Pomerne rozsiahly komplex biotopov Širokej hory, Makovice, Javorníka a Krásnej hory, zahrňujúci lesné porasty bučín, zvyšky dubohrabových lesov, brehové porasty miestnych potokov, lúky a pasienky s rozptýlenou zeleňou s rozsiahlym ekotonovým pásom. Prepája centrálnu časť s RBc smerom západným a severozápadným. Výskyt viacerých ohrozených druhov rastlín, najmä z čelade vstavačovitých prilbovka dlholistá, vemenník dvoj listý a iné.

Na území sa vyskytujú z obojživelníkov (ropucha obyčajná, mlok vrchovský, karpatský), z vtákov orol krikľavý, myšiarka ušatá holub plúžik, hýľ lesný, z cicavcov jež európsky, plíšik lieskový.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: v kontakte s GL16

Ohrozenia: znečisťovanie, sukcesia, nevhodný termín kosby, nadmerná ťažba dreva, praktizovanie nevhodných lesohospodárskych postupov,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť neprimeranú ťažbu, zamedziť likvidácii nelesnej vegetácie, zachovanie lúk a pasienkov a mozaiky krajiny. V záujme uchovania pestrej druhovej skladby je potrebné, aby sa využívali na extenzívnu pastvu a kosenie.

RBk 7 Topľa

Kategória: hydrický biokoridor regionálneho významu

Príslušnosť k. ú.: Železník, Mičakovce, Kračúnovce, Gíraltovce, Lužany pri Topli, Kalnište, zasahuje za hranicu okresu, aj na severe, aj na juhu

Charakteristika: Krátky úsek inak významného a rozsiahleho RBk s výraznými meandrami v širokej nive pod silným antropickým tlakom silne urbanizovaného a využívaného územia. Brehové porasty Tople a príslušné časti sútokov a prítokov, najmä Radomky a Topole, so zastúpením vŕbovo-topolovými spoločenstvami. Nakoľko okolitá krajina je intenzívne obhospodarovaná do podrastov prenikajú najmä nitrofilné, synantropné a ruderalné druhy. Na území vzhľadom na južnú polohu sa vyskytujú tieto vzácne chránené a ohrozené druhy: z bezstavovcov sú to teplomilnejšie druhy, križiak pásavý, slimák záhradný, modlivka zelená, bystrušky, vidlochvosty, jasoň chochlačkový, z obojživelníkov ropucha obyčajná, zelená, rosnička stromová, z plazov slepúch lámavý, užovka fŕkaná, z vtákov trsteniarik spevavý, malý, rybárik riečny, výr skalný, stehlíky, glezg hrubozobý, z cicavcov vydra riečna, netopier obyčajný, ucháč sivý, podkovár malý.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia: Výrub brehových porastov, intenzívna poľnohospodárska výroba, skládka odpadu, materiálové jamy, negatívne vplyvy cesty 1. Triedy, plánovaná výstavba rýchlostnej cesty R4 - modrý variant, Rozsiahle odvodnenia a sieť umelých kanálov v okolí.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Zachovať súčasný charakter územia, zákaz výrubu brehových porastov, zachovanie druhového zloženia (vŕba biela, krehká, jelša lepkavá), revitalizovať vyťažené úseky pozdĺž Tople, zákaz regulácie regionálneho biokoridoru Topľa – zachovanie vhodných podmienok pre vzácne živočíšne aj rastlinné druhy napr. vydra riečna. Zákaz narušovania štrkopieskových brehov. Zákaz znečisťovania územia komunálnym a iným odpadom, zákaz vypaľovania trávnatých porastov.

6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky (interakčné prvky, genofondové lokality)

Medzi ekostabilizačné prvky zaraďujeme predovšetkým genofondové lokality. Zoznam GL je číslovaný od 1 a sú v ňom zahrnuté aj lokality pôvodného RÚSES-u (SAŽP, 1995). Prehodnotenie pôvodne evidovaných genofondových lokalít bolo ovplyvnené ich aktualizáciou a potenciálnym zánikom v dôsledku rozvoja infraštruktúry a pôsobenia stresových faktorov, prípadne sukcesným vývojom po zmene spôsobu obhospodarovania, ak predtým zaznamenaná diverzita značne poklesla a vymizli druhy, kvôli ktorým boli GL navrhnuté.

Genofondové lokality

Genofondovo významné lokality predstavujú územia s výskytom vzácných a chránených druhov flóry a fauny. Významné sú pre zachovanie autochtónnej biodiverzity.

Pri návrhu siete R-ÚSES sa niektoré genofondové plochy stali súčasťou navrhovaných biocentier a biokoridorov, iné sa nachádzajú vo vyšších úrovniach - nadregionálnych štruktúrach ÚSES. V prípade ďalšej aktualizácie GL sa tieto môžu vpisovať na koniec číselného radu a novo zaniknuté GL sa zo zoznamu vylúčia. Ich číslo sa prestane používať.

Tabuľka 40: Genofondové lokality

kód	Názov (výskyt)	Popis
SK 1	Dolina potoka Mazgalica (k. ú. Dlhoňa, Vyšná Pisaná)	Lesná prihraničná dolina potoka Mazgalica a jeho prítokov s hodnotnými bukovými porastmi s jedľou bielou a s výskytom viacerých chránených a ohrozených druhov rastlín chvostník jedľovitý (<i>Huperzia selago</i>), ostrica hrebienkatá (<i>Carex strigosa</i>), telekia ozdobná (<i>Telekia speciosa</i>) ai.
SK 2	Nástavok – Skalné (k. ú. Vyšná Pisaná)	Zachovalý komplex lesných spoločenstiev v prihraničnej oblasti s hodnotnými bukovými porastmi, s výskytom jedle bielej a ďalších cenných listnáčov ako je javor horský, javor mliečny, jaseň štíhly. V bylinnom podraсте sa vyskytujú vzácnejšie porasty skopólie kranskej (<i>Scopolia carniolica</i>), ostrice traslicovej (<i>Carex brizoides</i>), prasličky lesnej (<i>Equisetum sylvaticum</i>), telekie ozdobnej (<i>Telekia speciosa</i>), kamzičníka rakúskeho (<i>Doronicum austriacum</i>), mliečivca alpskeho (<i>Mulgedium alpinum</i>) ai.
SK 3	Záver doliny nad Šarbovom (k. ú. Šarbov)	Komplex lesných spoločenstiev a močiarnej a vlhkomilnej vegetácie v prihraničnej oblasti. Lesné spoločenstvá sú tvorené zachovalými bukovými a lipovo-javorovými porastmi. Významný je výskyt močiarnych a vlhkomilných nelesných spoločenstiev. Veľmi vzácny je výskyt paprade hadivky obyčajnej (<i>Ophioglossum vulgatum</i>). Z ďalších vzácnejších druhov sa tu vyskytuje plavúň obyčajný (<i>Lycopodium clavatum</i>), viac druhov orchideí, všivec močiarny (<i>Pedicularis palustris</i>), barička močiarna (<i>Triglochin palustre</i>) ai.
SK 4	Šarbov (k. ú. Šarbov)	Brehové porasty a slatinné spoločenstvá okolo bočného pravostranného prítoku potoka Hrišov. Z významných druhov sú tu zastúpené kruštík močiarny (<i>Epipactis palustris</i>), vstavačovec májový (<i>Dactylorhiza majalis</i>), valeriana celistvolistá (<i>Valeriana simplicifolia</i>), vřba päťtyčinková (<i>Salix pentandra</i>) ai.
SK 5	Lúky nad Vyšnou Pisanou (k. ú. Vyšná Pisaná)	Komplex mezofilných a slatinných lúk s porastmi košatých vřb- vřby ušatej (<i>Salix aurita</i>) a vřby popolavej (<i>Salix cinerea</i>). Z významných druhov sú tu zastúpené kruštík močiarny (<i>Epipactis palustris</i>), vstavačovec májový (<i>Dactylorhiza majalis</i>), valeriana celistvolistá (<i>Valeriana simplicifolia</i>), praslička močiarna (<i>Equisetum palustre</i>) a i
SK 6	Salašiská (k. ú. Vyšný Komárnik, Krajná Bystrá)	– komplex brezín s výskytom pomerne starých jedincov brezy bielej a jej technických foriem brezy svalcovitej, brezy plamencovej a brezy tmavokôrej.
SK 7	Komárnická jedlina a dolina Šivárna (k. ú. Nižný Komárnik, Príkra)	Zachovalý a aj najviac preskúmaný komplex lesných spoločenstiev. Pomerne rozsiahle jedľovo-bukové porasty a porasty pripotočných jelšín sú lokalitami mnohých významných druhov flóry Nízkych Beskyd, napr. ostrice hrebienkatej (<i>Carex strigosa</i>), telekie ozdobnej (<i>Telekia speciosa</i>), kostravy horskej (<i>Festuca drymeia</i>), krtičníka Scopoliho (<i>Scrophularia scopoli</i>), árona alpskeho (<i>Arum alpinum</i>), kamzičníka rakúskeho (<i>Doronicum austriacum</i>), prasličky najväčšej (<i>Equisetum telmateia</i>) ai.
SK 8	Breziny (k. ú. Nižný Komárnik)	Komplex brezín s výskytom brezy bielej a jej štyroch technických foriem brezy svalcovitej, brezy plamencovej, očkovej a brezy tmavokôrej.
SK 9	Viršovka-Vřšok-Pod Kuračnikom (k. ú. Krajná Poľana, Hunkovce, Krajné Čierne)	Komplex lesných spoločenstiev a brehových porastov okolo toku Ladomírky s rozsiahlym výskytom cesnaku medvedieho (<i>Allium ursinum</i>). Z ďalších druhov je zastúpená valeriana trojená (<i>Valeriana tripteris</i>), praslička najväčšia (<i>Equisetum telmateia</i>), áron alpský (<i>Arum alpinum</i>), ai.
SK 10	Bodružalské jelšiny (k. ú. Bodružal)	Komplex pripotočných jelšín a prilahlých lúčnych porastov s vlhkomilnou vegetáciou. Zo vzácnejších druhov rastlín je tu

kód	Názov (výskyt)	Popis
		zastúpený perovník pštrosí (<i>Matteuccia struthiopteris</i>), ostrica hrebienkatá (<i>Carex strigosa</i>), ostrica Hartmannova (<i>Carex hartmannii</i>), ostrica žltá (<i>Carex flava</i>), krušík močiarny (<i>Epipactis palustris</i>), vstavačovec májový (<i>Dactylorhiza majalis</i>), valeriana celistvolistá (<i>Valeriana simplicifolia</i>), páperník širokolistý (<i>Eriophorum latifolium</i>) ai.
SK 11	Dolina Javorového potoka (k. ú. Suchá) na hranici okresu	Komplex lesných spoločenstiev v závere doliny Javorového potoka, ktorý je charakteristický pomerne zachovalými bučinami a pripotočnými jelšami s výskytom ostrice hrebienkatej (<i>Carex strigosa</i>), prasličky najväčšej (<i>Equisetum telmateia</i>), árona alpského (<i>Arum alpinum</i>) ai.
SK 12	Mäsiarske (k. ú. Miroľa)	Slatinné pramenisko pravostranného prítoku Mlynského potoka s príslušnými brezovo-osikovými porastmi. Z významnejších druhov sa tu vyskytujú páperník širokolistý (<i>Eriophorum latifolium</i>), praslička močiarna (<i>Equisetum palustre</i>), ostrica Hartmannova (<i>Carex hartmannii</i>), ostrica žltá (<i>Carex flava</i>), krušík močiarny (<i>Epipactis palustris</i>), vstavačovec májový (<i>Dactylorhiza majalis</i>), valeriana celistvolistá (<i>Valeriana simplicifolia</i>) ai.
SK 13	Jedlinky (k. ú. Svidník, Ladomirová)	Komplex lesných spoločenstiev v širšom okolí kóty Jedlinky je charakteristický striedaním bučín, lesných mokradí a svahových lieskovo-jelšových porastov. V drevinovej skladbe je zastúpená aj breza biela a jej technická forma breza tmavokôrá.
SK 14	Rohuľa (k. ú. Kružlová, Vyšná Jedľová, Nižná Jedľová)	Komplex lesných spoločenstiev so zachovalými porastmi bučín a sutinových spoločenstiev s bohatým výskytom mesačnice trvácej (<i>Lunaria rediviva</i>), árona alpského (<i>Arum alpinum</i>) ai.
SK 15	Kalinec (k. ú. Vyšný Orlík, Kečkovce)	Zachovalý lesný komplex zahŕňajúci porasty bučín, svahových lieštín a pripotočných jelšín. V drevinovej skladbe je zastúpená aj breza biela a jej štyri technické formy: breza svalcovitá, breza plamencová, breza očková a breza tmavokôrá. V bylinnom podrate sú zastúpené napr. áron alpský (<i>Arum alpinum</i>), štetôčka chlpatá (<i>Virga pilosa</i>), lykovec jedovatý (<i>Daphne mezereum</i>), papraďovec laločnatý (<i>Polystichum aculeatum</i>), praslička najväčšia (<i>Equisetum telmateia</i>) ai.
SK 16	Čierna hora – Ostrý vrch (k. ú. Rovné, Hrabovčák, Svidník, Nižný Orlík, Jurkova Voľa)	Komplex lesných porastov bučín a teplomilných travinno-bylinných a krovinových spoločenstiev. Významná lokalita nelesnej teplomilnej vegetácie s bohatým výskytom pávinca horského (<i>Jasione montana</i>), ktorý tu má najsevernejšiu známu lokalitu výskytu na východnom Slovensku. Z ďalších významných druhov tu rastie vres obyčajný (<i>Calluna vulgaris</i>), pahorec brvitý (<i>Gentianopsis ciliata</i>), prílbovka dlholistá (<i>Cephalanthera longifolia</i>), zimozeleň menší (<i>Vinca minor</i>) ai.
SK 17	Kaštielik (k. ú. Svidník, Mestisko, Stročín)	Komplex lesných porastov bučín, zvyškov dubovo-hrabových porastov, brehových porastov toku Ondavy a príslušných travinno-krovinových porastov. Z významnejších druhov sa tu vyskytujú snežienka jarná (<i>Galanthus nivalis</i>), cesnak medvedí (<i>Allium ursinum</i>), zubačka žliazkatá (<i>Dentaria glandulosa</i>) ai.
SK 18	Močiar pri Valkovciach (k. ú. Valkovce, Okružle)	Komplex močiarnych spoločenstiev s vysokými ostricami a jelšou lepkavou. Z významnejších druhov sa tu vyskytujú krušík močiarny (<i>Epipactis palustris</i>), kosatec žltý (<i>Iris pseudacorus</i>) ai.
SK 19	Sobošská (k. ú. Soboš)	Komplex lesných porastov s prevahou borovice lesnej (<i>Pinus sylvestris</i>) a travinno-bylinných a krovinových spoločenstiev. Významná lokalita teplomilnej flóry. V trávnatých porastoch mrvice peristej (<i>Brachypodium pinnatum</i>) bol udávaný výskyt črievičníka papučkového (<i>Cypripedium calceolus</i>) a veternice lesnej (<i>Anemone sylvestris</i>), ktorých prítomnosť sa však už dlhšie nepodarilo potvrdiť.
SK 20	Vichter (k. ú. Kuková)	Lokalita predstavuje ostrov teplomilnej vegetácie so zastúpením borovice lesnej (<i>Pinus sylvestris</i>). V drevinovej skladbe je zastúpená

kód	Názov (výskyt)	Popis
		i brekyňa (<i>Sorbus torminalis</i>). Významný je výskyt veternice lesnej (<i>Anemone sylvestris</i>) a ďalších teplomilných druhov.
SK 21	Grúnik (k. ú. Giraltovce)	Lokalita sa nachádza južne od kóty Grúnik a predstavuje teplomilné spoločenstvá s výskytom vzácných druhov rastlín. V porastoch mrvíc peristej (<i>Brachypodium pinnatum</i>) bol udávaný aj výskyt črievičníka papučkového (<i>Cypripedium calceolus</i>) a ďalších orchideí. Vyskytujú sa tu väčšie porasty omana vrbového (<i>Inula salicina</i>), zastúpená je i veternica lesná (<i>Anemone sylvestris</i>), drieň (<i>Cornus mas</i>) ai.
SK 22	Lysá hora (k. ú. Kračúnovce)	Komplex zachovalých porastov kvetnatých bučín a dubovo-hrabových porastov. V dubo-hrabinách je zastúpený chránený šafran karpatský (<i>Crocus heuffelianus</i>), vyskytuje sa tu i fialka biela (<i>Viola alba</i>) ai.
SK 23	Železník (k. ú. Železník)	– mokradné spoločenstvá v alúviu miestneho potoka, v ktorých miestami dominuje pálka širokolistá (<i>Typha latifolia</i>) alebo praslička najväčšia (<i>Equisetum telmateia</i>) ai

Interakčné prvky regionálneho významu

IP 1 Grúnik

Kategória: interakčný prvok regionálneho významu

Rozloha: 389 ha

Príslušnosť k. ú.: Giraltovce, Kobylnice, zasahuje do susedného okresu

Charakteristika: V pôvodnom RÚSES bola uvedená ako biocentrum, po prehodnotení okolitých štruktúr bolo územie prekategORIZOVANÉ na interakčný prvok regionálneho významu s funkciou prepojenia významných štruktúr ÚSES. Plocha je evidovaná ako genofondová lokalita pre xerothermné druhy, najmä motýle, ďalej, sa vyskytuje roháč obyčajný, z vtákov slávik tmavý, sova lesná, jastrab krahulec.

Zastúpené sú zvyšky dubovo-hrabových lesných spoločenstiev a xerothermné trávno-krovinné porasty s mrvicou peristou. Najvzácnejší je výskyt črievičníka papučkového, veternice lesnej, omana vrbového, drieňa obyčajného, ai.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: GL 21

Ohrozenia: vypaľovanie okrajov ekotonového pásma, sukcesia náletových drevín, nadmerná alebo nelegálna ťažba,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Zachovať súčasný charakter územia, nevypaľovať trávnaté porasty. Z hľadiska zachovania vzácných druhov rastlín by bolo vhodné obnoviť v území extenzívnu pastvu, vylúčiť zmenu druhovej skladby lesných porastov. V lesných porastoch hospodáriť podľa pokynov zohľadňujúcich požiadavky ochrany prírody.

IP 2 Blichov laz

Kategória: interakčný prvok regionálneho významu

Rozloha: 348 ha

Príslušnosť k. ú.: Krajné Čierne, zasahuje do susedného okresu Stropkov a nadväzuje na RBK Kožušovský potok

Charakteristika: Krajinný priestor prepájajúci štruktúry NBK Lodomírky a susedné RBK Hájnica s prvkami v susednom okrese, zahŕňajúci predovšetkým bučiny, brehové porasty miestnych potokov s dominantnou jelšou sivou a so starými exemplármi vrby krehkej. Zastúpené sú i kosné lúky a pasienky s rozptýlenou zeleňou.

Na danom území sa vyskytujú tieto druhy napr. z obojživelníkov a plazov: ropucha obyčajná, slepých lámavý, z vtákov krakľa belasá, tesár čierny, ďateľ hnedkavý, strnádka žltá, sova lesná, z cicavcov sa tu vyskytuje vydra riečna.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: -

Ohrozenia: sukcesia náletových drevín na lúkach okolo vodného toku

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: Vylúčiť nadmernú ťažbu, kosenie lúk a extenzívna pastva, zamedziť likvidácii brehových porastov, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtáctva.

IP 3 Jedľová

Kategória: interakčný prvok regionálneho významu

Rozloha: 409 ha

Príslušnosť k. ú.: Kapišová, Kružľová, Belejovce, Kečkovce, Nižný Orlík, Vyšná Jedľová, Nižná Jedľová

Charakteristika: Interakčný prvok predstavuje krajinný priestor integrujúci susedné RBc Kalinec a RBc Rohuľa ku RBk Kapišovka. Súčasne posilňuje ekotonové pásmo RBc. Lesný komplex zahŕňa spoločenstvá bučín, svahové lieštiny, jelšiny, lúky a pasienky s rozptýlenou zeleňou s výskytom árona alpského, prasličky najväčšej, papradovca laločnatého a iných vzácných druhov.

Na území sa vyskytujú: vzácne druhy bezstavovcov viazaných na bučiny, z vtákov tesár čierny, sokol lastovičiar, sokol myšiar, strakoš červenochrbtý, orešnica perlavá, z cicavcov rys ostrovid.

Legislatívna ochrana, genofondové lokality: v kontakte s GL19

Ohrozenia: sukcesia náletových drevín na trávnych porastoch, strata mozaiky

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia: zamedziť likvidácii nelesnej vegetácie, zákaz zmenšovania zavodnených biotopov, zákaz aplikácie chemických postrekov na lesné porasty v čase hniezdenia vtáctva.

6.2 NÁVRHY EKOSTABILIZAČNÝCH OPATRENÍ

Cieľom ekostabilizačných návrhov je okrem vytvorenia funkčnej siete ÚSES aj posilnenie celkovej priestorovej ekologickej stability daného územia a eliminácia faktorov ohrozujúcich jednotlivé prvky kostry ÚSES. V rámci modelového regiónu boli vyčlenené nasledovné skupiny ekostabilizačných opatrení:

A) Ekostabilizačné opatrenia na lokalitách prvkov ÚSES

Z hľadiska vytvorenia funkčnej siete je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- regulovať rozvoj rekreácie a chatovej a záhradkárskej výstavby v CHKO Východné Karpaty, v okolí lokalít NATURA 2000, v okolí prvkov ÚSES a v okolí významných biotopov,
- regulovať zber lesných plodov najmä v lokalitách, ktoré predstavujú biocentrá rôznych hierarchických úrovní, lokality NATURA 2000, chránené územia a pod.,
- nerozširovať rozvoj zastavaných plôch (urbanizované plochy, športové, rekreačné, dopravné plochy a pod.) na úkor záberu biocentier, biokoridorov, genofondových lokalít, plôch NATURA 2000 a ostatných cenných ekostabilizačných území,
- zosúladiť rozvoj poľovníctva s ochranou prírody a biodiverzity – citlivo lokalizovať políčka pre zver, citlivo realizovať prikrmovanie zveri a pod., aby neprichádzalo k šíreniu invázných druhov,
- v CHKO Východné Karpaty zosúladiť ťažbu dreva s ochranou prírody a stability územia, zaviesť extenzívny spôsob obhospodarovania,
- usmerniť aplikáciu chemických prostriedkov, tak aby sa neohrozovali cenné biotopy,

- v južnej časti okresu s výskytom veľkoblokovej ornej pôdy je potrebné zabezpečiť výsadbu líniovej a plošnej vegetácie (remízky a pod.), ktoré budú plniť funkciu interakčných prvkov, za účelom zvýšenia priestorovej stability poľnohospodárskej krajiny,
- dobudovať a vytvoriť funkčné prvky ÚSES, revitalizovať, dosadiť a zabezpečiť spojitost' brehových porastov v celej dĺžke biokoridorov,
- zachovať prirodzený charakter vodných tokov, nerealizovať výruby brehovej vegetácie, aby sa neohrozila funkčnosť biokoridorov,
- hydrické biokoridory odizolovať od poľnohospodársky využívannej pôdy pufracími pásmi TTP (minimálna potrebná šírka takéhoto pásu je 10 – 15 m), alebo krovínami, s cieľom ich ochrany pred nepriaznivými vplyvmi z poľnohospodárskej výroby. Najjednoduchším spôsobom ochrany je vytvoriť takéto pásy zatrávnením s pravidelným kosením, prípadne ponechať toto územie sukcesii,
- vytvoriť ekotónové plochy na kontakte s ekologicky významnými segmentmi krajiny s cieľom ochrany týchto hodnotných území pred negatívnymi vplyvmi najmä z poľnohospodárskej výroby,
- zlikvidovať divoké skládky lokalizované v rámci chránených území a prvkov ÚSES, ktoré sú nielen ohrozujúcim faktorom pre biotu a ostatné zložky životného prostredia, ale negatívne pôsobia aj z aspektu hygienického a estetického,
- vypracovať a realizovať programy na zachovanie ohrozených taxónov flóry a fauny,
- nezarybňovať vodné toky, ktoré predstavujú biokoridory rôznej hierarchickej úrovne inváznymi druhmi, ktoré by mohli ohroziť druhové zloženie uvedených vodných tokov,
- realizovať ekodukty na prekonanie bariér na kolíznych bodoch biokoridorov a líniových technických prvkov.

B) Ekostabilizačné opatrenia na ochranu prírodných zdrojov

Z hľadiska ochrany kvalitatívnych a kvantitatívnych vlastností prírodných zdrojov a zabezpečenia ich racionálneho využívania je potrebné:

- realizovať protierózne opatrenia na poľnohospodárskom pôdnom fonde ohrozenom silnou a veľmi silnou eróziou. Vytvoriť mozaikové štruktúry obhospodarovania, so striedaním TTP, nelesnej drevinovej vegetácie s maloblokovou ornou pôdou, vhodné je aplikovať orbu a sejbu po vrstevnici, zabezpečiť výsadbu protieróznej vegetácie, vhodnú štruktúru plodín, bezorbovú technológiu spojenú s mulčovacími medziplodinami. Zabezpečiť úpravu uľahnutého podorníčia kyprením a zabezpečiť zvýšenie vsakovacej schopnosti pôd,
- využívať poľnohospodársku pôdu v súlade s jej produkčným potenciálom na úrovni typologicko-produkčných kategórií, pričom treba rešpektovať limity z prírodných ohrození a limity z legislatívnych obmedzení. Využívať poľnohospodársku pôdu v rámci multifunkčného poľnohospodárstva,
- sanovať územia postihnuté zosuvnými procesmi a na lokalitách náchylných na svahové deformácie realizovať primerané formy využitia územia nepodporujúce zosilňovanie prejavu týchto prirodzených rizík. Podrobné zobrazenie lokalít náchylných na svahové deformácie je na mape stresových faktorov.
- odizolovať PPF hygienickou vegetáciou v okolí intenzívne využívaných dopravných koridorov prechádzajúcich poľnohospodárskou a sídelnou krajinou,
- regulovať čerpanie vody z tokov najmä v suchom období, aby nedošlo k poklesu vôd pod prahovú hodnotu a tým k ohrozeniu funkčnosti hydrických biokoridorov,
- zlikvidovať všetky divoké skládky, vrátane poľných hnojísk, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú kvalitu vôd,
- z hľadiska ochrany kvality vôd zabrániť nelegálnemu vypúšťaniu odpadových vôd z domácností. V sídlach bez kanalizácie vybudovať kanalizáciu.
- zlaďovať využitie PHO vodných zdrojov s ochranou kvalitatívnych a kvantitatívnych vlastností vody daných vodných zdrojov, zabezpečiť zatrávnenie PHO I. stupňa vodných zdrojov a v PHO II. stupňa, aplikovať extenzívne využitie PPF, najmä v oblasti PHO.

- zabezpečiť revitalizáciu poškodených drevín, postupne obnovovať prirodzenú druhovú skladbu lesa. Zabezpečiť zvýšenie diverzity lesných ekosystémov, postupné vytváranie diferencovanej vekovej a priestorovej štruktúry týchto porastov výberkovou ťažbou a nevysádzať monodominantné porasty,
- zabezpečiť ťažbu a obnovu lesných porastov šetrnými metódami, ktoré v maximálnej miere znižujú pravdepodobnosť poškodenia pôdneho krytu a bylinného poschodia,
- zabezpečiť dôsledné uskutočňovanie ochrannárskych opatrení. Vykonávať kontrolu škodcov a eliminovať ich negatívny vplyv,
- zabezpečiť vhodný manažment lúčnych ekosystémov – pravidelné kosenie, extenzívna pastva, zabrániť opúšťaniu TTP a ostatného PPF, s cieľom eliminovať šírenie synantropných a invázných druhov, zabezpečiť reguláciu pasenia, tak aby niektoré lokality nevykazovali príliš veľkú zaťaženosť,
- eliminovať vypaľovanie suchej trávy a odpadu zo záhrad,
- aplikovať biologické formy hospodárenia v nívnych oblastiach,
- nerobiť umelé úpravy vodných tokov, nakoľko takéto zásahy negatívne ovplyvňujú funkčnosť biokoridorov a súčasne predstavujú riziká pre povodňovú ohrozenosť obyvateľstva. Vyčistiť a nezaväzovať toky domovým a stavebným odpadom.
- Vzhľadom na lokalizáciu viacerých zdrojov znečistenia a vysokú zaťaženosť územia stresovými faktormi je potrebné realizovať pravidelný monitoring jednotlivých zložiek životného prostredia.

C) Návrhy na zlepšenie kvality životného prostredia

Viažu sa predovšetkým na urbanizované prostredie. K základným opatreniam tejto skupiny patria:

- zlikvidovať všetky divoké skládky domového aj stavebného odpadu, ktoré sú v kolízii s obytnými a rekreačnými areálmi,
- vybudovať vodovod v obciach bez napojenia na vodovodnú sieť,
- zabezpečiť výsadbu izolačnej hygienickej vegetácie v okolí antropogénnych objektov s nepriaznivými vplyvmi na životné prostredie - poľnohospodárske a priemyselné objekty, skladovacie areály a pod. Odizolovať zdroje znečistenia ovzdušia,
- urobiť podrobný prieskum zaťaženia jednotlivých zložiek životného prostredia s cieľom presnej identifikácie parciel nadlimitne zaťažených. Zabezpečiť ich pravidelný monitoring,
- pri novonavrhovaných aktivitách uplatňovať zákon č.24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie s aktívnym zapojením obyvateľstva do procesu posudzovania a preferovať alternatívy s minimálnym vplyvom na životné prostredie,
- zachovať krajinnooesteticky významné prvky a štruktúry krajiny, dotvárajúce typický charakter lúčno-lesohospodárskej krajiny,
- doplniť a skvalitniť sídelnú vegetáciu, uplatňovať esteticky pôsobivé prvky v stvárnení sídiel s cieľom zvýšenia ich celkovej atraktivity,
- postupne eliminovať zdroje znečistenia vôd záujmového územia s cieľom zlepšenia ich kvality, najmä u vodohospodársky významných tokov,
- dobudovať plynofikáciu v sídlach Belejovce, Bodružal, Dlhoňa, Havranec, Hunkovce, Jurkova Voľa, Kečkovce, Korejovce, Krajná Bystrá, Krajná Poľana, Krajný Čierno, Medvedie, Miroľa, Nižná Pisaná, Nižný Komárnik, Okružle, Príkra, Pstriná, Svidnička, Valkovce, Vyšná Pisaná, Vyšný Komárnik, Vápeník, Šarbov, Šemetkovce, Štefurov (SPP, 2012).
- zrealizovať výskum negatívneho vplyvu environmentálnych záťaží

6.3 NÁVRH PRVKOV RÚSES ODPORÚČANÝCH NA ZABEZPEČENIE LEGISLATÍVNEJ OCHRANY

Návrhy pozostávajú z vyhlásenia nových chránených území a lokalít ochrany prírodných zdrojov, respektíve z návrhov na zrušenie súčasnej legislatívnej ochrany.

V záujmovom území nebol stanovený ani jeden návrh na zrušenie ochrany súčasných chránených území, ani území legislatívnej ochrany prírodných zdrojov.

Navrhujeme vyhlásiť navrhované chránené územie - **prírodnú rezerváciu Javoriny** v území CHKO Východné Karpaty:

Kraj: Prešovský.

Okres: Svidník.

Katastrálne územie: Nižný Komárnik, Vyšný Komárnik, Príkra.

Odôvodnenie ochrany: územie je navrhované na vyhlásenie ako PR Javoriny na ochranu prirodzených procesov a neobmedzeného vývoja spoločenstiev všetkých organizmov bukových, bukovovo-jedľových a jedľovo-bukových porastov s prímiesou javora horského (*Acer pseudopatanus*), javora mliečneho (*Acer platanoides*), jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*), lipy veľkolistej (*Tilia platiphilos*), lipy malolistej (*Tilia cordata*) a bresta horského (*Ulmus glabra*) a z dôvodu ochrany biotopu európskeho významu Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), doplneného o prioritné biotopy európskeho významu Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180*), Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (91E0*), resp. Ls1.4 Horské jelšové lužné lesy (91E0*), ako aj druhov európskeho významu vlk dravý (**Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (**Ursus arctos*), fúzač alpský (**Rosalia alpina*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) a netopier obyčajný (*Myotis myotis*).

Ciele ochrany: cieľom ochrany v navrhovanom CHÚ Javoriny je umožniť nerušený prirodzený vývoj lesných ekosystémov s ich spoločenstvami organizmov, procesov a informačných tokov v nich prebiehajúcich, zachovanie genetického dedičstva s možnosťou nedefinovateľného vývoja, ako aj zachovanie priaznivého stavu biotopov a druhov európskeho a národného významu, v rámci komplexu lesných spoločenstiev s prevládajúcim pôvodným drevinovým zložením, prirodzenou štruktúrou lesných ekosystémov a zabezpečenie plnenia ekologických a environmentálnych funkcií týchto lesných porastov. V neposlednom rade je cieľom aj poskytnutie cenných informácií na vedecko-výskumnú a náučno-výchovnú činnosť.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- BEDRNA, Z., MIKLÓS, L., IZAKOVIČOVÁ, Z., ŠTEFFEK, J. a kol., 1992: *Analýzy a čiastkové syntézy zložiek krajinej štruktúry. Učebné texty. Slovenská technická univerzita, Bratislava*, 95 s.
- DANIEL, J., LUČIVJANSKÝ, L., STERCZ, M., 1996: *Geochemický atlas Slovenska. Časť Prírodná rádioaktivita hornín*, Geologická služba SR, Bratislava, 88pp.
- FUTÁK, J., 1966: *Flóra Slovenska II*. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 346 s.
- IZAKOVIČOVÁ, Z., 2000: *Krajinné plánovanie ako východisko komplexných krajinnoeekologických regulatívov územného rozvoja*. In: *Nástroje priestorového plánovania v kontexte transformácie a európskej integrácie*. Slovenská technická univerzita, Bratislava, 76-87 s.
- KOLEKTÍV, 2002: *Atlas krajiny SR*, 1. vyd., MŽP SR, Bratislava, SAŽP, Banská Bystrica, 2344 s.
- KOLEKTÍV, 1995: *Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Svidník*, SAŽP Banská Bystrica
- KOLEKTÍV, 1996: *NÁVRH NARODNEJ EKOLOGICKEJ SIETE SLOVENSKA – NECONET*, Nadácia IUCN, Svetová únia ochrany prírody, Slovensko, Bratislava
- KOLEKTÍV, 2001: *Koncepcia územného rozvoja Slovenska*, MŽP SR
- KUNCA, A. (ed), 2012: *Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska za rok 2011 a ich prognóza na rok 2012*. Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav, Zvolen, 134 pp.
- LINKEŠ, V., PESTÚN, V., ĎŽATKO, M., 1996: *Príručka pre používanie máp bonitovaných pôdno –ekologických jednotiek, Príručka pre bonitáciu poľnohospodárskych pôd*, Tretie upravené vydanie, VÚPOP Bratislava, 103 s.
- MAKOVINSKÁ, J., 2009: *Hodnotenie stavu vodných útvarov povrchových vôd Slovenska za rok 2007*, Záverečná správa, VÚVH, Bratislava, 70pp. + prílohy
- MALÍK, P., BAČOVÁ, N., (eds.) 2007: *Záverečná správa. Zostavovanie geologických máp v mierke 1:50000 pre potreby Integrovaného manažmentu krajiny*. MŽP SR, Bratislava, ŠGÚDŠ, Bratislava, 554 s.
- MIČIAN, L., 1977: *Všeobecná pedogeografia*. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava, 154 s.
- MICHALKO, J., BERTA, J., MAGIC, D., 1986: *Geobotanická mapa ČSSR – mapová a textová časť*. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 162 s.
- MIKLÓS, L., BEDRNA, Z., HRNČIAROVÁ, T., KOZOVÁ, M. 1990: *Ekologické plánovanie krajiny LANDEP II. – Analýzy a čiastkové syntézy abiotických zložiek krajiny*. Učebné texty, SVŠT a ÚKE SAV, Banská Štiavnica, 151 s.
- MIKLÓS, L., IZAKOVIČOVÁ, Z. a kol., 2006: *Atlas reprezentatívnych geoekosystémov Slovenska*. ÚKE SAV, MŽP SR, MŠ SR Bratislava, 123 s.
- MINÁR, J., 1993: *The position of geomorphology in the land scape research*. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica Nr.32, p 35-49
- MŽP SR, SAŽP, 2010: *Environmentálna regionalizácia Slovenskej republiky, III. aktualizované a rozšírené vydanie*, Bratislava, Košice, 102 pp.
- NEIS, 2011: *Inventarizácia emisií stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia SR*, http://www.air.sk/neiscu/vysledok_gui.php?zost_id=4 – 22.9.2012
- ObÚŽP, 2012: *Obvodný úrad životného prostredia Svidník, 2012 – interné podklady*
- PALUCHOVÁ, K., AUXT, A., BRUCHÁNEKOVÁ, A., HELMA, J., SCHWARZ, J., PACOLA, E., 2008: *Systematická identifikácia environmentálnych záťaží Slovenskej republiky, záverečná správa*, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 156 pp. + prílohy
- PLESNÍK, P., ZATKALÍK, F., 1992: *Biogeografia*. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava, 268 s.
- PREŠOVSKÝ SAMOPRÁVNÝ KRAJ, 2004: *Územný plán veľkého územného celku Prešovský kraj*

- RAPANT, S., VRANA, K., BODIŠ, D., 1996: *Geochemický atlas Slovenska. Časť Podzemné vody*, Geologická služba SR, Bratislava, 127pp.
- SHMÚ, 2010: *Celkové hodnotenie kvality podzemných vôd na Slovensku v roku 2010, správa + mapy*: <http://www.shmu.sk/sk/?page=1803> – 20.10.2012
- SOBOCKÁ, J., ŠÚBERT, A., GRANEC, M., MORO, Š., 2002: *Morfogenetický klasifikačný systém pôd Slovenska. Bazálna referenčná taxonómia*. VÚPOP, Bratislava, 76 s.
- SSC, 2010: *Slovenská správa ciest - Celoštátne sčítanie dopravy v roku 2010*, <http://www.ssc.sk/sk/Rozvoj-cestnej-siete/Dopravne-inzinierstvo/Celostatne-scitanie-dopravy-2010.ssc> - 29.9.2012
- STANOVÁ, V., VALACHOVIČ, M., (eds.) 2002: *Katalóg Biotopov Slovenska. DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie*, Bratislava, 225 s.
- ŠÁLY, R., 1998: *Pedológia. Vysokoškolské skriptá*, Technická univerzita vo Zvolene, 177 s.
- SPP, 2012: *Slovenský plynárenský priemysel – interné podklady*
- ŠTATISTICKÁ ROČENKA O PÔDNOM FONDE V SR, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Bratislava, 2011
- VALÚCHOVÁ, M. a kol., 2011: *Hodnotenie kvality povrchových vôd Slovenska za rok 2010 (MŽP SR, SVP, š.p., SHMÚ, VÚVH)*, Bratislava, Správa - 128.pp. + mapy
- VÚPOP, 2011: *Mapa potenciálnej vodnej erózie*, Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy, Bratislava
- VYHLÁŠKA č. 14/1977 Zb. o ochrane zdravia pred nepriaznivými účinkami hluku a vibrácií
- VYHLÁŠKA MZ SR č. 549/2007 Z.z. o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí
- VYHLÁŠKA MŽP SR č. 211/2005 Z.z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.
- Vyhláška MŽP SR č. 112/1993 Z.z. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia a o prevádzke smogových varovných a regulačných systémov v znení vyhlášky č. 103/1995 Z.z.
- WISCHMEIER, W. H. – SMITH, D. D. 1978. *Predicting rainfall erosion losses*. Maryland : SEA USDA Hyastville, 1978
- ZÁKON č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.
- Zákon č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu.
- ZÁKON č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny
- ZÁKON č. 326/2005 Z.z. o lesoch
- ZÁKON č. 364/2004 Z.z. o vodách
- ZÁKON č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva
- ZÁKON č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti
- ZÁKON č. 478/2002 Z.z. o ochrane ovzdušia, ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (zákon o ovzduší)
- ZÁKON č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zákon) v znení ZÁKONA NR SR č.238/1993 Z.z., ZÁKONA NR SR č. 199/1995 Z.z. a ZÁKONA NR SR 304/1995 Z.z.

POUŽITÉ INTERNETOVÉ STRÁNKY:

www.enviroportal.sk
www.sazp.sk
www.statistics.sk
www.vupop.sk
www.podnemapy.sk
www.guds.sk
www.forestportal.sk
www.sopsr.sk

www.pamiatky.sk
www.minzp.sk
www.cdb.sk
www.seps.sk
www.rasvidnik.sk
www.svidnik.sk

PREHLAD POUŽITÝCH SKRATIEK

BPEJ	Bonitovaná pôdna – ekologická jednotka
ČOV	Čistiareň odpadových vôd
EZ	Environmentálna záťaž
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability SR
CHA	Chránený areál
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHÚ	Chránené územie
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
k. ú.	Katastrálne územie
KES	Koeficient ekologickej stability
MŽP	Ministerstvo životného prostredia
NDV	Nelesná drevinová vegetácia
NLC	Národné lesnícke centrum
NPR	národná prírodná rezervácia
OP	Ochranné pásmo
PHO	Pásmo hygienickej ochrany
PR	Prírodná rezervácia
RCOP	Regionálna správa ochrany prírody a krajiny Prešov
RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
SAV	Slovenská akadémia vied
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
UEV	Územie európskeho významu
SKŠ	Súčasná krajinná štruktúra
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠOP	Štátna ochrana prírody
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
TTP	Trvalý trávny porast
ÚKE SAV	Ústav krajinnej ekológie SAV
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
ÚGKK	Úrad geodézie, kartografie a katastra
ÚPN VÚC	Územný plán veľkého územného celku
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva

ZOZNAM TABULIEK

- Tabuľka 1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Svidník, ich rozloha a počet obyvateľov (ŠUSR, 2009)
- Tabuľka 2: Geomorfologické jednotky na území okresu Svidník
- Tabuľka 3: Zastúpenie pôdných typov a subtypov na celkovej ploche okresu Svidník
- Tabuľka 4: Pôdne druhy v okrese Svidníka ich zastúpenie na celkovej ploche územia okresu
- Tabuľka 5: Skeletnatosť pôdy v povrchovom horizonte v okrese Svidník
- Tabuľka 6: Hĺbka pôdy v okrese Svidník
- Tabuľka 7: Vybrané toky okresu Svidník
- Tabuľka 8: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za vegetačné obdobie 1979 – 2008
- Tabuľka 9: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok a úhrny zrážok letného polroku v mm 1979 – 2008
- Tabuľka 10: Priemerná mesačná (ročná) rýchlosť vetra $m.s^{-1}$ za roky 1999 – 2008
- Tabuľka 11: Fytogeograficko - vegetačné členenie v okrese Svidník
- Tabuľka 12: Zastúpenie jednotlivých spoločenstiev v okrese Svidník
- Tabuľka 13: Prehľad o plochách druhov pozemkov v okrese Svidník k 1.1. 2012
- Tabuľka 14: Štruktúra využitia krajiny katastrov obcí okresu Svidník
- Tabuľka 15: Drevinové zloženie v okrese Svidník
- Tabuľka 16: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Svidník
- Tabuľka 17: Ochranné pásma vodárenských zdrojov
- Tabuľka 18: Vodohospodársky významné toky
- Tabuľka 19: Vodárenské toky
- Tabuľka 20: Mokrade v okrese Svidník
- Tabuľka 21: Emisie zo stacionárnych zdrojov v okrese Svidník (zdroj: NEIS, 2012)
- Tabuľka 22: Tuhé znečisťujúce látky (TZL)
- Tabuľka 23: Oxid siričitý (SO_2)
- Tabuľka 24: Oxidy dusíka (NO_x)
- Tabuľka 25: Oxid uhoľnatý (CO)
- Tabuľka 26: Škodlivé činitele v okrese Svidník za rok 2011
- Tabuľka 27: Odberné miesta v okrese Svidník a ich ekologický a chemický stav
- Tabuľka 28: Zoznam environmentálnych záťaží v okrese Svidník
- Tabuľka 29: Stupnica pre hodnotenie významu krajinného segmentu z hľadiska ekologickej stability podľa práce Löw et al. (1995).
- Tabuľka 30: Stupne ekologickej stability pre jednotlivé prvky SKŠ v okrese Svidník
- Tabuľka 31: Interpretácia stupňa ekologickej stability
- Tabuľka 32: Hodnota koeficientu ekologickej stability pre jednotlivé katastrálne územia okresu Svidník
- Tabuľka 33: Výskyt prioritných biotopov
- Tabuľka 34: Výskyt biotopov európskeho významu
- Tabuľka 35: Výskyt biotopov národného významu
- Tabuľka 36: Výskyt ostatných typov biotopov
- Tabuľka 37: Reprezentatívne geoeкосystemy v regiónoch okresu Svidník a v nich zastúpené typy REPGES
- Tabuľka 38: Typy potenciálnych reprezentatívnych geoeкосystemov v okrese Svidník
- Tabuľka 39: Početnosť výskytov typu REPGES
- Tabuľka 40: Genofondové lokality

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Vymedzenie územia s administratívnym členením v okrese Svidník

Obrázok 2: Geomorfologické jednotky v okrese Svidník

Obrázok 3: Eróznno-denudačné typy reliéfu v okrese Svidník

Obrázok 4: Geologická stavba územia v okrese Svidník

Obrázok 5: Inžiniersko – geologické rajóny v okrese Svidník

Obrázok 6: Pôdne subtypy v okrese Svidník

Obrázok 7: Pôdne druhy v okrese Svidník

Obrázok 8: Skeletnosť pôd v okrese Svidník

Obrázok 9: Hĺbka pôdy v okrese Svidník

Obrázok 10: Klimatické oblasti v okrese Svidník

Obrázok 11: Fytogeograficko-vegetačné členenie v okrese Svidník

Obrázok 12: Potenciálna prirodzená vegetácia v okrese Svidník

Obrázok 13: Pomerné zastúpenie jednotlivých lesov

Obrázok 14: Poškodenie lesných porastov - % defoliácie

Obrázok 15: Reálna vodná erózia v okrese Svidník

Obrázok 16: Stupeň ekologickej stability okresu Svidník

Obrázok 17: Stupeň ekologickej stability v jednotlivých katastrálnych územiach okresu Svidník

ZOZNAM FOTOGRAFIÍ

Titulné foto: Ondavská Vrchovina(Špilárová I.)

Foto1: Bloky ornej pôdy pri obci Lužany pri Topli

Foto2: Trvale trávne porasty v spojení s NDV

Foto3: Listnaté porasty (k. ú. Príkra)

Foto4: Hv ezdáreň v obci Roztoky

Foto5: Skládka odpadov v k. ú. obce Šemetkovce

Foto6: Vojenský cintorín na okraji obce Hunkovce

Foto7: PR Dranec

Foto8: PR Miroľská slatina

Foto9: Chránený strom - lipa malolistá v Miroli

Foto10: Kostol sv. Mikuláša v Bodružali (svetové dedičstvo UNESCO)

Foto11: Významná geologická lokalita pri Vyšnom Orlíku

Foto12: Čierna skládka v k. ú. Vyšný Orlík

Foto13: Poľné hnojisko pri obci Vyšný Orlík

Foto14: Enviromentálna záťaž v obci Nižná Jedľová (areál bývalého ACHP Svidník)

ZOZNAM KULTÚRNYCH PAMIAATOK (NPK) V OKRESE SVIDNÍK

(podľa Evidencie národných kultúrnych pamiatok na Slovensku - Pamiatkový úrad)

Katastrálne územie	Pamiatkový objekt	Zauž. názov PO	Bližšie urč. PO	Číslo ÚZPF
Beňadikovce	KOSTOL		gr.k.P.M.Ochrankyne	10360
Bodružal	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Bazila Veľkého	1247
Bodružal	OPLOTENIE		drevená	1247
Bodružal	BRÁNA		drevená	1247
Cernina	KOSTOL		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	1873
Cernina	BRÁNA		vstupná	1873
Cernina	KAPLNKA PRÍCESTNÁ		gr.k.P.M.	10367
Cigla	KOSTOL		gr.k.sv.Michala	170
Cigla	KAPLNKA		gr.k.	1876
Dlhoňa	PAMÄTNÍK		padlí sov.letci	4541
Dobroslava	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11645
Dobroslava	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Paraskev	172
Dubová	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	173
Fijaš	MOHYLA		skúmané	1877
Fijaš	KOSTOL		gr.k.sv.Michala	10369
Giraltovce	POMNÍK		padlí v I.sv.v.	1279
Giraltovce	POMNÍK	Lev,boje r.1916	padlí v I.sv.v.	1280
Giraltovce	MOHYLNÍK			1817
Giraltovce	KAŠTIEL			178
Giraltovce	CINTORÍN ŽIDOVSKÝ	cca 120 náhrobníkov		11322
Giraltovce	KOSTOL	Gréckokatolícky P. M. Ochrankyne		71509/1
Hrabovčík	KOSTOL		gr.k.sv.Michala	10370
Hunkovce	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.P.M.	1879
Hunkovce	BRÁNA			1879
Hunkovce	CINTORÍN PRÍKOSTOLNÝ			1879
Jurkova Voľa	POMNÍK		padlí v I.sv.v.	1281
Jurkova Voľa	DOM ĽUDOVÝ		zrubový	10960
Jurkova Voľa	SYPANEC		zrubový	10960
Jurkova Voľa	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	10373
Kalnište	NÁHROBNÍK	Náhr.rodiny Kalnassy	rod.Kelnassy	193
Kapišová	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11641
Kapišová	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	194
Kobylnice	KOSTOL		gr.k.sv.Michala	195
Korejovce	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.P.M.Ochrankyne	200
Korejovce	ZVONICA DREVENÁ			200
Kračúnovce	KOSTOL		r.k.sv.Mikuláša	203

Katastrálne územie	Pamiatkový objekt	Zauž. názov PO	Blížšie urč. PO	Číslo ÚZPF
Kračúnovce	KÚRIA			4432
Krajné Čierno	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Bazila Veľkého	204
Krajné Čierno	OPEVNENIE KOSTOLA		drevená	204
Krajné Čierno	BRÁNA OPEVNENIA		drevená	204
Krajné Čierno	DOM ĽUDOVÝ		zrubový	1881
Krajné Čierno	SÝPKA		zrubová	1881
Kružlová	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11642
Kuková	KOSTOL		ev.a.v.	181
Kuková	NÁHROBNÍK I.	Stĺp s vázou	stĺp s vázou	210
Kuková	NÁHROBNÍK II.	Zlomený stĺp	zlomený stĺp	210
Kuková	KAŠTIEĽ	Kaštieľ Bánovcov		11349
Kuková	SÝPKA			11349
Ladomirová	DOM ĽUDOVÝ PAMÄTNÝ		Nejedlý Vít	1882
Ladomirová	TABUĽA PAMÄTNÁ		Nejedlý Vít	1882
Ladomirová	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Michala	213
Ladomirová	ZVONICA DREVENÁ			213
Ladomirová	BRÁNA		drevená	213
Ladomirová	OPLOTENIE		drevená	213
Ladomirová	KOSTOL	Kláštorný kostol	prav.sv.Michala	219
Matovce	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	10378
Medvedie	KOSTOL DREVENÝ		prav.sv.Demetera	10379
Mestisko	KOSTOL		r.k.Narodenia P.M.	10380
Miroľa	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.P.M.Ochrankyne	223
Miroľa	BRÁNA		drevená	223
Mlynárovce	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	10383
Nižná Jedľová	KOSTOL	Pravoslávny P. M. Ochrankyne		71514/1
Nižná Pisaná	KRÍŽ		drevený	1884
Nižná Pisaná	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11643
Nižná Pisaná	KOSTOL	Gréckokatolícky sv. Michala		71515/1
Nižný Komárnik	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.P.M.Ochrankyne	1885
Okrúhle	MOHYLNÍK	Mohylník	skúmané	1889
Okrúhle	MOHYLNÍK	Mohylník	skúmané	1890
Šapinec	KOSTOL		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	250
Príkra	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Michala	235
Pstriná	DOM ĽUDOVÝ S HOSP.ČASŤ.		zrubový	11103
Radoma	MOHYLNÍK	Mohylník	skúmané	1892
Radoma	KOSTOL		r.k.P.M.Ružencovej	236
Radoma	DOM ĽUDOVÝ		zrubový	10388
Rakovčák	KOSTOL		gr.k.P.M.Ochrankyne	10390

Katastrálne územie	Pamiatkový objekt	Zauž. názov PO	Blížšie urč. PO	Číslo ÚZPF
Rovné	KAPLNKA PRÍCESTNÁ			10391
Rovné	BOŽIA MUKA			10392
Roztoky	DOM ĽUDOVÝ S HOSP.ČASŤ.		murovaný+zrubový	10985
Roztoky	KOSTOL		gr.k.sv.Demetera	10393
Roztoky	KASÁRNE	Kasárne pohraničnej stráže	pohraničná stráž	4086
Soboš	KOSTOL		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	241
Stročín	KOSTOL		r.k.sv.Mikuláša	10394
Stročín	KOSTOL		gr.k.Nanebovzatia P.M.	10395
Svidnička	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11646
Svidník	POMNÍK	Pomník Svidník	padlí vojaci sov.armády	1283
Svidník	PLASTIKA	Pamätník sov.arm.	sov.vojak	1283
Svidník	STENA S TABUĽAMI		sov.armáda	1283
Svidník	TERASA HORNÁ		II.sv.v., sov.voj.	1283
Svidník	PLASTIKA I.		ľavá, sov.voj.	1283
Svidník	PLASTIKA II.		pravá, sov.voj.	1283
Svidník	TERASA DOLNÁ		II.sv.v., sov.voj.	1283
Svidník	KOMUNIKÁCIA		prístupová, sov.voj.	1283
Svidník	HRADISKO	Hradisko	neskúmané	1868
Svidník	TABUĽA PAMÄTNÁ	1745-1813,vojvodca	Kutuzov M.I.	1288
Svidník	KOSTOL A PAMÄTNÁ TABUĽA	Gréckokatolícky chrám sv. Paraskevy		248/2
Svidník	KOSTOL A PAMÄTNÁ TABUĽA	Gréckokatolícky chrám Narodenia Panny Márie		1283/8
Svidník	POMNÍK	Pomník A. I. Pavloviča	zakarpatsko-ruského buditeľa	1867/1
Svidník	KAŠTIEĽ	Galéria D. Millyho		2344/1
Svidník	BUDOVA ADMINISTRATÍVNA	Múzeum ukrajinskej kultúry		4087/1
Svidník	BUDOVA ADMINISTRATÍVNA	Podduklianske osvetové stredisko		10399/1
Šarišský Štiavnik	KRÍŽ		drevený	1898
Šarišský Štiavnik	KOSTOL		gr.k.sv.Michala	251
Šarišský Štiavnik	ZVONICA DREVENÁ			251
Šemetkovce	DOM ĽUDOVÝ			10400
Šemetkovce	KOSTOL DREVENÝ	Drevený kostolík	gr.k.sv.Michala	254
Šemetkovce	ZVONICA DREVENÁ			254
Štefurov	KOSTOL		gr.k.Narodenia P.M.	255
Štefurov	MOHYLA		neskúmaná	1900
Valkovce	KOSTOL		gr.k.sv.Lukáša	10403
Vápeník	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukelská operácia	11647

Katastrálne územie	Pamiatkový objekt	Zauž. názov PO	Bližšie urč. PO	Číslo ÚZPF
Vyšná Jedľová	KAPLNKA		r.k.sv.Petra a Pavla	10406
Vyšná Jedľová	KOSTOL		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	10407
Vyšná Pisaná	MIESTO PAMÄTNÉ	Údolie smrti	karpatsko-dukels.operácia	11644
Vyšný Komárnik	MÚZEUM	Pamatník a cintorín	vojenské prírodné	1277
Vyšný Komárnik	PAMÄTNÍK	Dukelský pamätník	čsl.armádny zbor	1277
Vyšný Komárnik	PREDPOLIE	Nástupný priestor		1277
Vyšný Komárnik	CINTORÍN VOJENSKÝ	Cintorín čsl.arm.zboru	čsl.armádny zbor	1277
Vyšný Komárnik	ALEJA	Alej hrdinov	čsl.armádny zbor	1277
Vyšný Komárnik	MÍLNIK		čsl.prieskumná hliadka	1277
Vyšný Komárnik	POMNÍK	Pomník ženistov	padlí čsl.ženisti	1277
Vyšný Komárnik	POMNÍK	Pomník gen.Sázavs.	Sázavský V.gen.	1277
Vyšný Komárnik	KOSTOL DREVENÝ		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	2345
Vyšný Mirošov	KOSTOL		gr.k.sv.Kozmu a Damiána	10408
Vyšný Orlík	KOSTOL		gr.k.Nanebovstúpenia Pána	261
Želmanovce	KAŠTIEĽ	Kaštieľ rodiny Bano		266
Želmanovce	PARK			266
Želmanovce	DOM SLUŽOBNÍCTVA	byt správcu panstva	kameň, valky	266
Želmanovce	STAVBA HOSPODÁRSKA		kamenná	266

OKRESNÝ ÚRAD SVIDNÍK

odbor starostlivosti o životné prostredie

úsek ochrany prírody a krajiny a posudzovania vplyvov na ŽP

Sov. hrdinov 102, 089 01 Svidník

Č. j. OU-SK-OSZP-2015/000671-014

Svidník 30. 04. 2015	
Okresné prostredie Banská Bystrica	
Došlo:	- 6 - 05 - 2015
SEN - 0322 - 2015	
Č.: 1673/2015	Príh.

SCHVAĽOVACÍ PROTOKOL

Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie (ďalej len „okresný úrad“) ako vecne a miestne príslušný orgán štátnej správy podľa § 5 ods. 1 zákona č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a § 3 ods. 1 písm. e) zákona č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ako príslušný orgán ochrany prírody a krajiny podľa ustanovenia § 64 ods. 1 písm. d) a § 68 písm. c) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon OPaK“), v súlade s ustanoveniami § 54 ods. 20 a ods. 25 zákona OPaK

s c h v a ľ u j e

Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Svidník (ďalej len „R-ÚSES okresu Svidník“),

ktorý bol vypracovaný v roku 2013 Slovenskou agentúrou životného prostredia Banská Bystrica ako odborne spôsobilou osobou podľa § 55 ods. 1 zákona OPaK (číslo potvrdenia MŽP SR P-12/2008). Obsah textovej a grafickej časti R-ÚSES je vypracovaný v súlade s prílohou č. 23 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Grafická časť pozostáva z nasledovných výkresov:

Mapa č. 1: Súčasná krajinná štruktúra (M 1 : 50 000)

Mapa č. 2: Pozitívne prvky a javy (M 1 : 50 000)

Mapa č. 3: Negatívne prvky a javy (M 1 : 50 000)

Mapa č. 4: Návrh R-ÚSES (M 1 : 50 000)

Okresný úrad v súlade s § 54 ods. 20 zákona OPaK pred schválením dokumentácie R-ÚSES okresu Svidník zabezpečil jej prerokovanie nižšie uvedeným spôsobom. Taktiež zabezpečil zverejnenie prerokovávanej dokumentácie R-ÚSES okresu Svidník na webovom sídle Slovenskej agentúry životného prostredia od 27. 10. 2014 do 30. 11. 2014.

Podľa § 54 ods. 20 zákona OPaK okresný úrad prerokoval dokumentáciu (list č. j. OU-SK-OSZP-2014/005920-002 zo dňa 24. 10. 2014) s dotknutými organizáciami a orgánmi štátnej správy. Okresný úrad zároveň oznámil prerokovanie dokumentácie R-ÚSES okresu Svidník všetkým obciam v okrese Svidník.

Pred schvaľovaním dokumentácie R-ÚSES okresu Svidník nepožiadalo žiadne občianske združenie podľa odseku § 54 ods. 21 zákona OPaK orgán ochrany prírody, ktorý dokumentáciu ochrany prírody a krajiny obstaráva, aby ho písomne upovedomil o obstarávanej dokumentácii a predpokladanom termíne jej schvaľovania.

V lehote určenej okresným úradom (do 30 dní odo dňa doručenia oznámenia) boli na okresný úrad doručené stanoviska a pripomienky od nasledovných subjektov:

- Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Banská Štiavnica,
- ŠOP SR, Správa CHKO Východné Karpaty, Medzilaborce,
- Prešovský samosprávny kraj, odbor regionálneho rozvoja, Prešov,
- Krajský Pamiatkový úrad Prešov,
- ŠOP SR, Regionálne centrum ochrany prírody Prešov,
- Okresný úrad Svidník, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií,
- Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie, úsek vodnej správy,
- Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie, úsek ochrany prírody a krajiny,
- Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie, úsek ochrany odpadového hospodárstva,
- Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie, úsek ochrany ovzdušia.

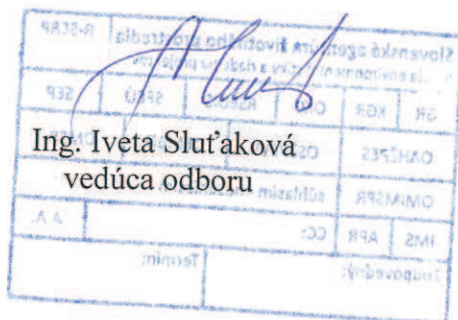
Stanoviska a pripomienky, ktoré sme v určenej lehote obdržali, boli zaslané dňa 09.01.2015 v prílohe listu č. OU-SK-OSZP-2015/000671-013 na vyhodnotenie a zapracovanie do navrhovaného dokumentu R-ÚSES. Doručené pripomienky boli v januári 2015 vyhodnotené spracovateľom R-ÚSES a následne po zapracovaní pripomienok, nám bola dňa 16.03.2015 elektronickou poštou zaslaná opravená verzia navrhovaného R-ÚSES.

Po preštudovaní doplnenej dokumentácie, okresný úrad zistil, že v nej nie sú zapracované všetky pripomienky ŠOP SR, Správa CHKO Východné Karpaty so sídlom Medzilaborciach. Po upozornení a konzultáciách so spracovateľom bola dokumentácia R-ÚSES doplnená.

Následne na základe vyššie uvedených skutočností okresný úrad predmetnú dokumentáciu R-ÚSES okresu Svidník schválil.

Podľa § 54 ods. 23 zákona OPaK je schválený R-ÚSES okresu Svidník podkladom na vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie, dokumentov, plánov alebo projektov podľa § 9 ods. 1 zákona OPaK a na činnosť a rozhodovanie orgánov ochrany prírody.

Dokumentácia R-ÚSES okresu Svidník je v zmysle § 54 ods. 24 zákona OPaK verejne prístupná. Schválená dokumentácia R-ÚSES okresu je uložená na Okresnom úrade Svidník, odbore starostlivosti o životné prostredie, na Štátnej ochrane prírody SR, Regionálnom centre ochrany prírody v Prešove, na Štátnej ochrane prírody SR, Správe Chránenej krajinej oblasti Východné Karpaty, na Ministerstve životného prostredia SR a na Slovenskej agentúre životného prostredia Banská Bystrica. Schválená dokumentácia je tiež prístupná na webovom sídle okresného úradu www.minv.sk.



Rozdeľovník

1. Štátna ochrana prírody SR, Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove, Hlavná 93, 080 01 Prešov
2. Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinej oblasti Východné Karpaty, Duchnovičova 535, 068 01 Medzilaborce
- ③ Slovenská agentúra životného prostredia, Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica
4. Ministerstvo životného prostredia SR, Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava
5. Prešovský samosprávny kraj, Námestie mieru 2, 080 01 Prešov
6. Pre spis

Slovenská agentúra životného prostredia					R-SERP	
Služba environmentálnejistiky a riadenia projektov						
GR	KGR	OKO	RSEDIS	SFEÜ	SEP	
OAHPES	OSZPEVV	OEMBD	OMSR			
OMIMSPR	súhlasím - nesúhlasím					
IMS	APR	CC:				A.A.
Zodpovedný:			Termín:			

